

Buletinul

UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

nr.2/2020
APRILIE-IUNIE

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
BUCUREȘTI, 2020

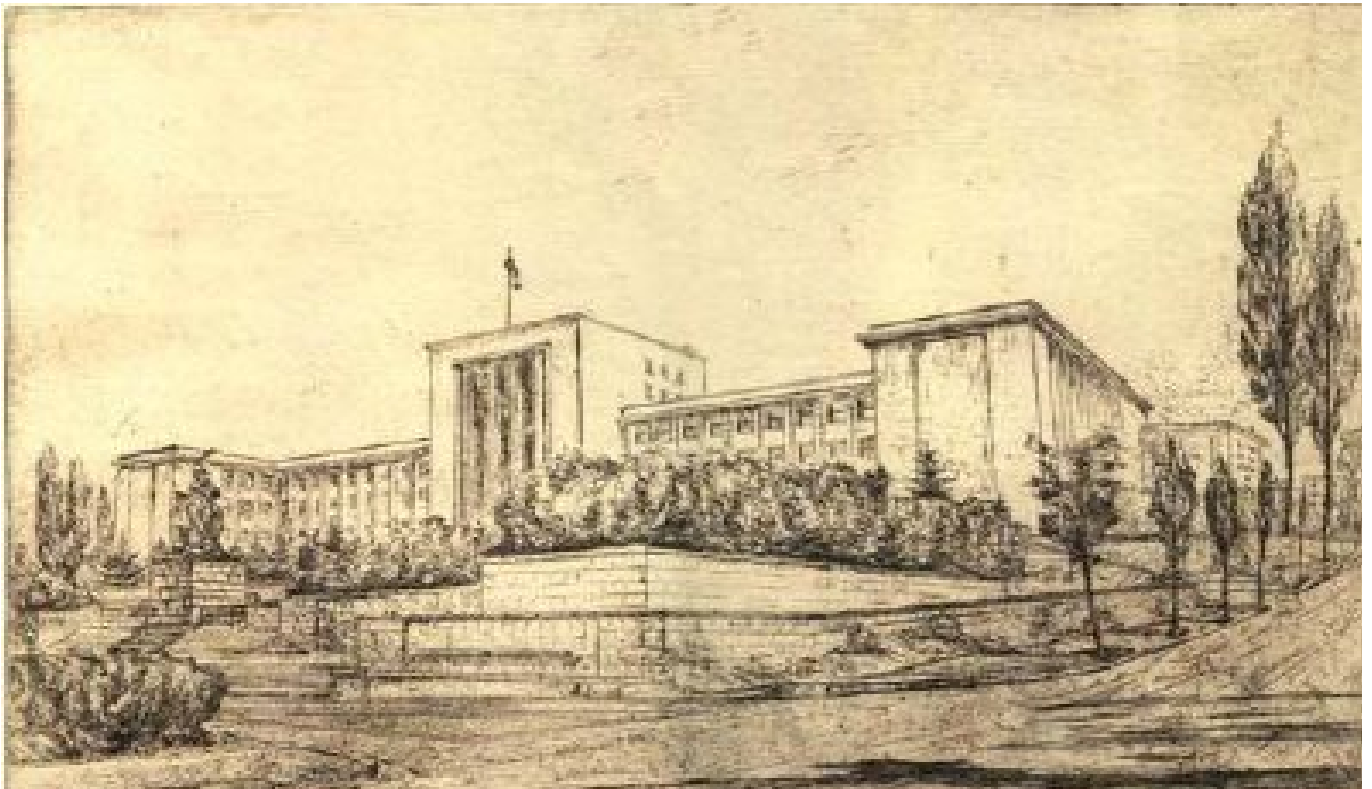

BULETINUL

UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

2 / 2020

PUBLICAȚIE ȘTIINȚIFICĂ CU PRESTIGIU RECUNOSCUT DIN DOMENIUL „ȘTIINȚE MILITARE, INFORMAȚII ȘI ORDINE PUBLICĂ” AL CONSILIULUI NAȚIONAL DE ATESTARE A TITLURILOR, DIPLOMELOR ȘI CERTIFICATELOR UNIVERSITARE, INDEXATĂ ÎN BAZELE DE DATE INTERNAȚIONALE CEEOL, GOOGLE SCHOLAR, INDEX COPERNICUS ȘI PROQUEST.

PUBLICAȚIE FONDATĂ ÎN ANUL 1937

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
BUCUREȘTI, 2020

Coperta: Andreea GÎRTONEA

© Sunt autorizate orice reproduceri fără perceperea taxelor aferente, cu condiția precizării sursei.

Responsabilitatea privind conținutul articolelor revine în totalitate autorilor.

Articolele revistei sunt supuse verificării procentului de similitudine prin sistemantiplagiat.ro.

Articolele publicate în Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, ISSN 1584-1928, se regăsesc în integralitate – titlu, autor, abstract, conținut, bibliografie – și în varianta în limba engleză a revistei, ISSN 2284-936X
L 2284-936X

CONSILIUL EDITORIAL

1. CONSILIUL ONORIFIC

Gl.bg. Dorin-Corneliu PLEȘCAN	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Dr. Georgeta GAVRILĂ	Ministerul Apărării Naționale
Gl. bg. prof. univ. Constantin Iulian VIZITIU	Academia Tehnică Militară
Gl. bg. prof.univ.dr. Ghiță BÎRSAN	Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”
Gl. fl.aer. prof.univ.dr. Gabriel RĂDUCANU	Academia Forțelor Aeriene „Henri Coandă”
Cdor.prof.univ.dr. Octavian TARABUȚĂ	Academia Navală „Mircea cel Bătrân”
Col.conf.univ.dr. Marius-Victor ROȘCA	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.prof.univ.dr. Valentin DRAGOMIRESCU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.prof.univ.dr. Daniel GHIBA	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.prof.univ.dr. Ion PURICEL	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col. (r) prof.univ.dr. Ion ROCEANU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col. prof.univ.dr. Ioana ENACHE	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.conf.univ.dr. Cosmin-Florin OLARIU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.prof.univ.dr. Doina MUREȘAN	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.lect. univ.dr. Florin CÎRCIUMARU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col. prof.univ.dr. Marinel-Dorel BUȘE	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col. Alin CRIVINEANU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.conf.univ.dr. Ștefan-Antonio DAN ȘUTEU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Lt.col.conf.univ.dr. Tudorel-Nicolai LEHACI	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Mr.conf.univ.dr. Marinel-Adi MUSTAȚĂ	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Lect.univ.dr. Florian BICHIR	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.prof.univ.dr. Cezar VASILESCU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Inspector Carol Teodor PETERFY (Laureat al Premiului Nobel pentru Pace în 2013)	Organizația pentru Interzicerea Armelor Chimice – OPCW

2. CONSILIUL ȘTIINȚIFIC

Prof.univ.dr. Daniel DUMITRU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Conf.univ.dr. Iulian CHIFU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Prof.univ.dr. Gheorghe MINCULETE	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Prof.univ.dr. Teodor FRUNZETI	Universitatea „Titu Maiorescu”
Prof.univ.dr. Gelu ALEXANDRESCU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Prof.univ.dr. Sorin TOPOR	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Prof.univ.dr. Marian NĂSTASE	Academia de Studii Economice din București
CS II dr. Alexandra SARCINSCHI	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
CS II dr. Cristina BOGZEANU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
CS III dr. Sorin CRISTESCU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Dr. Pavel OTRISAL	Universitatea de Apărare, Brno, Republica Cehă

Conf.univ.dr. Elena ȘUȘNEA

Dr. Elitsa PETROVA

Dr. Jaromir MAREȘ

Lect.univ.dr. Cris MATEI

Dr.conf.univ Tengiz PKHALADZE

Cercetător Richard WARNES

Dr. Piotr GAWLICZEK

Conf.univ. dr. Piotr GROCHMALSKI

Dr. Marcel HAKAKAL

Dr. Lucian DUMITRESCU

Prof.univ.dr. Anton MIHAIL

Prof.univ.dr. Constantin IORDACHE

Prof.univ.dr. Gheorghe ORZAN

Prof.univ.dr. Gheorghe HURDUZEU

CS II Mihai-Ștefan DINU

Conf.univ.dr. Magdalena POPESCU

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Universitatea Națională Militară ”Vasil Levski”,
Veliko Tarnovo, Bulgaria

Universitatea de Apărare, Brno, Republica Cehă

Centrul pentru relațiile Civili-Militar, SUA

Institutul Georgian de Afaceri Publice, Georgia

RAND Europe

Universitatea ”Cuiavian” din Wloclawek, Polonia

Universitatea ”Nicolaus Copernicus” din Torun, Polonia

Academia Forțelor Armate ”General Milan Rastislav

Štefánik”, Liptovský Mikuláš, Republica Slovacă

Academia Română

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Universitatea „Spiru Haret”

Academia de Studii Economice din București

Academia de Studii Economice din București

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

3. REFERENȚI

Col.prof.univ.dr. Ion ANDREI

Col.dr. Ștefan-Antonio DAN ȘUTEU

Col.dr. Eduard VITALIS

Col.prof.univ.dr. Marilena MOROȘAN

Cdor.conf.univ.dr. Marius ȘERBESZKI

Mr.conf.univ.dr. Ciprian IGNAT

Lt.col.instr.sup.dr. Dan PETRESCU

Lt.col.conf.univ.dr.ing. Dragoș BĂRBIERU

Lt.col.lect.univ.dr. Cristian ICHIMESCU

Conf.univ.dr. Mihaiela BUȘE

Lect.univ.dr. Alexandru LUCINESCU

Conf.univ.dr. Adriana RÎȘNOVEANU

Lt.col.conf.univ. Alexandru HERCIU

Lt.col.conf.univ.dr. Marius PĂUNESCU

CUPRINS

- 7** **Indicatori de evaluare a gradului de îndeplinire a unei misiuni de ripostă antiaeriană**
Lt.col. drd. Florin STAFI
-
- 17** **Implicațiile pandemiei provocată de COVID-19 asupra politicii NATO**
Mr.instr.av.dr. Petre-Răzvan ENACHE
Cpt. Nistor ANDREI
-
- 25** **Considerații privind adaptarea funcționării lanțurilor de aprovizionare-livrare, în condițiile efectelor nefaste ale COVID-19 în România**
Col.prof.univ.dr. Gheorghe MINCULETE
-
- 32** **Înțelegerea situației operaționale– variabilele mediului de operare și influențele directe și potențiale dintre acestea**
Mr.drd. Dumitru GEORGESCU
-
- 40** **Strategii eficiente în managementul echipamentelor medicale**
Col.ing.drd. George UDROIU
-
- 47** **Oportunități și provocări privind regionalizarea securității la Marea Neagră. Perspective privind cooperarea economică la Marea Neagră și impactul acesteia asupra securității regionale**
Cam.fl.drd. Mihai PANAIT
-
- 55** **Inițiative economice care modelează logistica militară**
Mr. Daniela-Elena HRAB
-
- 61** **Dreptul internațional umanitar și religia – invitație la dialog –**
Pr.lect.univ.dr. Sorin PITIC

- 67** **Dincolo de sacru și profan – omul în ciberspațiu –**
Pr.drd. Ciprian Ion IONIȚĂ
-
- 74** **Abordarea integrată – considerații, potențial, limitări**
Mr.drd. Dumitru GEORGESCU
-
- 84** **Dimensiunea informațională a câmpului de luptă modern**
Mr.instr.av.dr. Petre-Răzvan ENACHE
-
- 92** **Noile reglementări ale tratatului de la Lisabona-2009 în domeniul politicii de securitate și apărare comună, cu impact asupra securității naționale**
Col. (r) prof.univ.dr. Constantin IORDACHE
Drd. Otilia CARAZĂ (LEHACI)
-
- 98** **Rolul organizațiilor euroatlantice de securitate pentru prevenirea și contracararea efectelor conflictelor armate din proximitatea spațiului european**
Drd. Otilia CARAZĂ (LEHACI)
-
- 104** **Simplificarea, efect al gândirii critice, în contextul transformării și al provocărilor continue ale sistemului apărării naționale**
Drd. Carmen-Gabriela NIȚU (CHITAFES)
-
- 110** **Modelarea și construcția noului acord de parteneriat, aferent viitoarei perioade de programare, pentru programul operațional destinat dezvoltării resurselor umane, în vederea generării de resurse pentru apărarea națională**
Drd. Dragoș-Adrian IORGA
-
- 117** **Army Combat Fitness Test (ACFT)**
Lt.col.instr.sup.dr. George-Florin BĂIȚAN
-
- 126** **Jocurile INVICTUS**
Lt.col.instr.sup.dr. George-Florin BĂIȚAN
-
- 134** **Efecte ale fumatului și alcoolului asupra organismului uman și efortului fizic**
Lt.col.lect.univ.dr. Gabriel Constantin CIAPA
-
- 142** **Importanța exercițiului fizic în combaterea depresiei și anxietății**
Lt.col.lect.univ.dr. Gabriel Constantin CIAPA

INDICATORI DE EVALUARE A GRADULUI DE ÎNDEPLINIRE A UNEI MISIUNI DE RIPOSTĂ ANTIAERIANĂ

ASSESSMENT INDICATORS TO RATE THE ACCOMPLISHMENT OF ANTI-AIRCRAFT RESPONSE MISSION

INDICATEURS D'ÉVALUATION DU DEGRÉ D'ACCOMPLISSEMENT D'UNE MISSION DE DÉFENSE ANTIAÉRIENNE

Lt.col. drd. Florin STAFI*

Complexitatea acțiunilor militare aferente riposteii antiaeriene, cunoașterea completă și cât mai amănunțită a stării sistemelor implicate presupun, printre altele, o măsurare permanentă a progresului acțiunilor planificate. Schimbările permanente, *a priori* acceptate, pot influența decisiv liniile directoare și condițiile de desfășurare a unui plan de operații, deviindu-l, practic, de la intenția comandantului. Pentru a menține designul inițial, dar și pentru a recunoaște punctele de inflexiune inerente, încă din etapa de planificare a acțiunilor se impune stabilirea unor indicatori de evaluare relevanți, care să ofere variante decizionale sustenabile acțional. Evaluarea îndeplinirii misiunii sistemului de foc antiaerian nu poate și nu trebuie să fie reprezentată numai de cifre, statistic (pre)determinate; aceasta trebuie să trateze, subiectiv și obiectiv, starea sistemului, oferind, totodată, dovezi irefutabile despre îndeplinirea obiectivelor stabilite.

The complexity of the military actions related to the anti-aircraft response, the complete and in-depth knowledge of the systems' state implies, among others, a permanent measurement of the planned actions progress. Permanent changes, a priori accepted, can decisively influence the guidelines and conditions for carrying out a plan of operation, deviating it practically from the commander's intention. In order to maintain the initial design, but also to recognize the inherent turning points, it is necessary to establish relevant evaluation indicators starting from the action planning stage, which offer actionable sustainable decision alternatives. The accomplishment evaluation of the anti-aircraft fire system's mission cannot and should not be represented only by (pre)determined figures; it must treat, subjectively and objectively, the state of the system, while also providing irrefutable evidence of meeting the stated objectives.

La complexité des opérations militaires liées à la défense antiaérienne, la connaissance complète et détaillée de l'état des systèmes impliqués exigent, entre autres, une évaluation constante des progrès des actions envisagées. Les modifications permanentes, a priori acceptées, peuvent influencer de manière décisive les lignes directrices et les conditions de réalisation d'un plan opérationnel, en le détournant, pratiquement, de l'objectif du commandant. Afin de maintenir la conception initiale, mais aussi de reconnaître les points tournants inhérents, il est nécessaire, dès la phase de planification des actions, d'établir des indicateurs d'évaluation pertinents, qui pourraient donner des options de décision, viables pour l'action. L'évaluation de l'accomplissement de la mission du système de tir antiaérien ne peut et ne doit pas être représentée uniquement par des chiffres statistiquement (pré)déterminés; elle doit traiter, de manière subjective et objective, l'état du système, tout en fournissant des preuves irréfutables de la réalisation des objectifs fixés.

Cuvinte-cheie: evaluare; indicator; ripostă antiaeriană; sistem.

Keywords: assessment; indicator; anti-aircraft response; system.

Mots-clés: évaluation; indicateur; défense antiaérienne; système.

„Măsoară ceea ce este măsurabil și fă măsurabil ceea ce nu este”.

Galileo Galilei

Într-un sens foarte larg, orice proces de management se definește, conceptual, prin următoarele funcții: planificare, organizare, coordonare – antrenare și control – evaluare.

În raport cu modul în care sunt implementate și exercitate aceste atribute, etapizarea procesuală a managementului (temporală și acțională) integrează trei faze: previzională, de operaționalizare și, nu în ultimul rând, de evaluare și interpretare a rezultatelor.

Indiferent de domeniul funcțional sau de tipul organizației, faza finală, respectiv cea de evaluare

*Ministerul Apărării Naționale
e-mail: stafiflorin1976@yahoo.com

și interpretare, se caracterizează prin preponderanța exercitării funcției de control-evaluare atât asupra realizării obiectivelor, corectitudinii deciziilor și procedurilor aplicate, cât și asupra corecțiilor, generate de interacțiunile sistemice. De aceea stabilirea metodelor, instrumentelor și mijloacelor de măsurare, concomitent cu aplicarea indicatorilor de performanță – ca funcție etalon –, și asumarea incrementală a măsurilor corective capătă valențe definitorii în îndeplinirea (sau nu) a obiectivelor organizaționale.

Vorbind despre evaluare, nu putem să nu facem referire și la performanță. În fapt, evaluarea, ca proces, presupune, *inter alia*, stabilirea unor praguri minimale de guvernare a performanței, care trebuie analizate în limitele impuse de mediul în care se operează. La nivelul unui sistem de foc antiaerian, cel care generează efectul activ de ripostă antiaeriană, performanța este ea însăși un proces de management, reflectând, static și dinamic, nivelul de maturitate organizațională. Aceasta (performanța) *gravitează* în jurul misiunii primite, contribuind la adoptarea unei conduite decizionale flexibile, suple și dinamice.

Chiar și cei nefamiliarizați cu conceptele de tactică, de strategie sau de management organizațional au vorbit măcar o dată despre raportul cost/beneficiu, chiar și în înțelesul său primar, rudimentar, de obținere a unor avantaje personale. Transpusă în limbaj militar, această veșnică dilemă decizională *s-ar traduce* printr-o raportare la suficiența acțiunilor *versus* rezultatul final, sau, altfel spus, cât de eficient sunt în ansamblul eforturilor de contracarare a inamicului potențial; până unde sunt dispus să-mi angajez resursele, astfel încât victoria obținută să nu fie, spre exemplu, *à la Fabian*; care sunt indicatorii care mă determină să continui sau să mă opresc; cum să reușesc să depășesc momentele critice, întrebându-mă valori de reziliență acceptate.

O parte dintre termenii cheie ai acestui articol sunt bine cunoscuți tuturor utilizatorilor de informație din mediul militar. Referindu-ne strict la cel de ripostă antiaeriană, înțelesul lui se suprapune, până la un moment dat, pe cel al funcției de luptă, asimilată apărării antiaeriene. Diferențele sunt de nuanță, implicând cunoașterea în detaliu a rolului, locului, caracteristicilor, modalităților de manevră etc., ale structurilor de artilerie și rachete antiaeriene, în acceptarea caracteristicii violente

a celei dintâi, în toate etapele de desfășurare a unui conflict militar, în delimitarea laturii pasive de cele active și, de ce nu, de creare a impactului emoțional evident, în urma efectelor obținute prin lovituri kinetice.

Revenind la un spectru punctual de analiză, acela al ripostei antiaeriene în relația sa implicită cu inamicul aerian, evaluarea acțiunilor de luptă creează datele de intrare pentru procesul decizional, într-o relație de tip *buclă decizională* (acțiune – reacție – contrareacție). Ajustorul acordat decidentului se referă, în principal, la aprofundarea înțelegerii mediului operațional (ca sistem reacțional), la cunoașterea progresului misiunii (prin marcarea sarcinilor îndeplinite) și, prin îndrumarea către proiecția viitoare a forțelor, la planificarea, prioritizarea și introducerea în luptă a acestora. Funcția de adaptare este răspunsul la „de ce așa”, condiționată de „ce trebuie să facem” în trei domenii:

- evaluarea sarcinii prin evaluarea performanței (facem lucrurile bine?);
- evaluarea mediului operațional (facem lucrurile corecte?);
- evaluarea operației prin evaluarea progresului (îndeplinim misiunea?).

Indicatorii de evaluare se concentrează pe respectarea componentelor designului operațional, explicând, prin valori adecvate, dacă planul inițial (gândirea tactică) al comandantului se subînscrie în criteriile de succes, stabilite în etapa de planificare. Pe baza acestora, comandantul urmărește progresul, estimând permanent, cantitativ și calitativ, gradul de implicare a resurselor avute la dispoziție. Se echilibrează, astfel, dependența de judecata umană (factorul calitativ) cu observarea directă și cu rigoarea matematică (factorul cantitativ), pentru a reduce probabilitatea de a lua decizii eronate. *De ce-ul* este liantul dintre cauză și efect, iar indicatorii valorile absolute de optimizare a comportamentului sistemic al sistemului de foc antiaerian.

Concepte privind evaluarea misiunii

Impactul evoluției tehnologice a mijloacelor de lovire din aer, adevărata paradigmă a reconsiderării dimensiunilor spațiale ale *războiului altfel*, a dat posibilitate teoreticienilor în studierea fenomenului să regândească conceptul de ripostă antiaeriană, analizându-l în mod direct, cauzal, în raport cu amplitudinea amenințării aeriene.

Trecând peste definiția din dicționar, *riposta antiaeriană* reprezintă ansamblul de acțiuni hotărâte, planificate într-o concepție unitară, într-un câmp acțional și spațial, extins tuturor structurilor sistemului¹. Drept urmare, esența acestor eforturi constă în lupta propriu-zisă cu un inamic aerian, desfășurată de către vectorii activi (sistemele de artilerie și rachete antiaeriene), cu scopul general de apărare fermă a spațiului aerian suveran, de menținere a libertății de mișcare a forțelor proprii și de protecție a obiectivelor/infrastructurii de teritoriu critice.

Parametrii definatorii în această relație multiplă cauză–efect–evaluare (de tip reactiv) se identifică în următoarele caracteristici ale acțiunilor militare de ansamblu: descoperirea și identificarea oportună; precizia loviturilor la viteze mari ale țintelor; combaterea/nimicirea platformelor inamicului într-un timp scurt; manevre adecvate de forțe, mijloace și foc; inducerea în eroare; protecția (în toate formele ei); optimizarea resurselor; repartizarea judicioasă; inițiativa; surprinderea (și evitarea acesteia).

Mai mult, din punctul meu de vedere, acțiunea laturii active a sistemului de foc antiaerian își produce efectele în toate fazele și etapele unui conflict militar prin cele două componente: descurajare și amenințare. De aceea rolul indicatorilor de evaluare a gradului de îndeplinire a unei misiuni este foarte complex, permițând readaptarea planurilor generice prin cele de răspuns gradual, integrând sistemul dedicat de răspuns la criză cu celelalte elemente sau mijloace strategice.

Parafrazându-l pe Foch, putem spune că, în lipsă de indicatori siguri și stabili de evaluare, se ajunge la schimbări continue, fie că este vorba de organizare, de structuri sau de manevre. Înainte de a analiza, însă, rolul indicatorilor de evaluare, se impune, consider eu, o definiție succintă a principalelor concepte care țin de evaluarea misiunilor și, prin a căror aplicare, se contribuie la sprijinirea procesului decizional, în ansamblul său.

Astfel, evaluarea reprezintă:

- un proces continuu, care măsoară eficiența generală a angajării capacităților de luptă pe timpul desfășurării operațiunilor militare;
- determinarea progresului pentru îndeplinirea unei sarcini, crearea unor condiții sau atingerea unui obiectiv²;
- activitatea care permite măsurarea, din punct de vedere militar, a progresului și a rezultatului

unei campanii/operații, precum și formularea de concluzii și propuneri, în sprijinul luării deciziilor³;

- activitatea prin care sunt colectate, prelucrate și interpretate informațiile privind starea și funcționarea unui sistem, a rezultatelor pe care le obține, activitate care duce la aprecierea acestora, pe baza unor criterii, și la decizii ameliorative⁴;

- procesul multidimensional de obținere a informațiilor cu ajutorul unor instrumente de evaluare, în scopul elaborării unor judecăți de valoare, raportate la criteriile propuse și care se finalizează cu aprecieri ce permit corecții decizionale⁵.

În cadrul NATO, evaluarea operațiilor este definită drept „funcția care permite realizarea măsurării progresului și a rezultatelor operațiunilor într-un context militar și dezvoltarea ulterioară a concluziilor și a recomandărilor care susțin luarea deciziilor”⁶.

NATO 2011, 1-1 este echivalent, în general, cu „monitorizarea și evaluarea”, utilizate de multe agenții guvernamentale și organizații civile și internaționale⁷.

Evaluarea progresului unei misiuni, bazată pe procese de măsurare obiectivă și subiectivă a datelor și informațiilor, colectate și verificate din surse multiple, furnizează un set de instrumente, utile comandantului și echipei sale atât în vederea creșterii performanței și eficacității acțiunilor, cât și pentru verificarea gradului de îndeplinire a misiunii.

Evaluarea misiunii⁸ este intrinsec condiționată de factorii timp, resurse și spațiu, efectele dorite trebuind a fi asociate termenelor, optimizării și încadrării multidimensionale a acțiunii militare. Ca etapă distinctă, consider că evaluarea trebuie aplicată oricărui ciclu decizional, odată cu atingerea punctelor de decizie, (pre)construite în designul operațional. Mult mai greu sunt de evaluat efectele în plan psihologic și informațional, din cauza caracterului subiectiv și, uneori, redundant, unde relațiile de cauzalitate dintre acțiuni și efecte sunt mai anevoioase de stabilit. În atare situații, instrumentele de evaluare se bazează, cu precădere, pe percepții de multe ori intuitive, fiind influențate de nivelul de cultură și de înțelegere, specifice situațiilor în sine. Sintetic, componentele evaluării sunt prezentate în Tabelul nr. 1.

Tabelul nr. 1
COMPONENTELE EVALUĂRII – SINTETIC

Aspectele evaluării	Evaluarea sarcinilor	Evaluarea mediului operațional	Evaluarea misiunii/operației
Sursa/baza pentru criterii	Sarcini/OPORD	Condiții dorite / OPORD	Obiectivul final (criterii de succes)
Criterii	Esențial MOP	Esențial MOE	MOE
Indicatori	În mare măsură cantitativi (de exemplu, este sarcina îndeplinită la standarde?) Poate avea comandantul un aport calitativ?	Echilibrul (cantitativ și calitativ)	Echilibrul (cantitativ și calitativ)
Mijloace de colectare a datelor	Rapoarte (structuri subordonate)	Rapoarte (structuri subordonate); terți	Rapoarte (structuri subordonate); terți
Analiza și evaluarea	Operații curente; experiența comandantului (calitate)	Interacțiune între calitativ (comandant/celulă decizională) și cantitativ (grupul de evaluare); Bazat pe evaluarea paralelă; Sinectica evaluării	Combinare între cantitativ și calitativ; Interpretări analitice.
Periodicitate	Zilnic	Periodic (formal/informal – pe faze)	În funcție de efecte
Interacțiuni	Personal – recomandări/comandant – decizii		

Sursa: proprie

Variabila critică este reprezentată de acea resursă sau condiție cheie integrată în mediul operațional, care are un impact direct asupra obiectivelor stabilite și poate afecta obținerea stării finale dorite prin influențarea efectelor.

Într-o abordare sistemică a conceptului de ripostă antiaeriană, *efectele* pot fi definite ca: starea fizică sau comportamentală a unui sistem, ca urmare a unei acțiuni, simple sau complexe, ori a unui alt efect; rezultatul sau consecința unei acțiuni; o schimbare a condiției sistemului, a comportamentului sau a stărilor de libertate ale acestuia⁹. Derivate din obiective, efectele trebuie interpretate ca o legătură între acestea și sarcini, care măsoară gradual decizia.

Este absolut necesar să înțelegem că, indiferent de metoda de planificare aleasă, acțiunile noastre vor crea efecte atât pozitive, cât și negative, afectând, astfel, performanța. Evaluarea lor va genera o gamă complexă de rezultate pe întreaga misiune, care vor trebui exploatate oportun atât în timp, cât și în spațiu.

În interiorul mediului operațional, încercăm să determinăm cauzalitatea efectelor, pentru a dezvolta acțiuni ulterioare, direcționate către rezultatul dorit (starea finală). O parte a procesului de planificare constă în estimarea rezultatului acțiunilor. Chiar dacă este o sarcină extrem de complexă, în special când există mai multe linii de efort distincte, și rareori putem fi siguri de un rezultat, trebuie să emitem ipoteze de valoare, tocmai pentru a stabili cauzalitatea. Conexiunea dintre „X” – dacă facem – și „Y” – așteptăm rezultatul – devine importantă doar dacă am stabilit o metodă de determinare a progresului, care să includă și indicatorii de evaluare.

Starea finală (End State) – ansamblu de condiții necesare care definesc atingerea obiectivelor comandantului¹⁰.

După cum scria Clausewitz, „nimeni nu începe războiul – sau, mai degrabă, nimeni nu trebuie să se gândească să o facă fără a fi mai întâi clar în mintea lui ce intenționează să obțină prin acel război și cum intenționează să îl conducă. Primul

este scopul său politic; al doilea este obiectivul său operațional¹¹. Multe publicații autohtone sau străine explică importanța cunoașterii stării finale nu doar ca pe o dorință exacerbată de câștig, firească de altfel, ci mai ales pentru a înțelege căile și mijloacele aferente atingerii acesteia.

Măsurarea performanței, tehnic definită, reprezintă un set de criterii necesare de evaluare a acțiunilor proprii, strâns legate de îndeplinirea sarcinilor primite¹². Ca proces, se concentrează pe identificarea, monitorizarea și comunicarea rezultatelor prin intermediul utilizării indicatorilor de performanță. Măsurarea performanței se preocupă de *evaluarea rezultatelor*, spre deosebire de managementul performanței, care cuprinde procesul decizional, bazat pe rezultatele măsurării, pentru obținerea performanței dorite. Măsurarea

La toate nivelurile, comandanții trebuie să impună aplicarea indicatorilor de evaluare pentru urmărirea progresului sarcinii/misiunii/operației. Indicatorii pot ajuta decidenții atât în mod direct, cât și indirect. Consider că există trei scopuri tehnice majore ai acestora: furnizarea de informații cu privire la clivajele execuționale (în toate formele); stabilirea priorităților prin identificarea factorilor cheie care provoacă presiune pe misiune; monitorizarea efectelor răspunsurilor la reacția inamicului. (Figura 1)

*Indicatorii de eficacitate (MoEs)*¹⁴ sunt:
1. criterii folosite pentru a evalua propriile acțiuni și care fac referire la îndeplinirea sarcinilor;
2. instrumente care evaluează schimbările în comportamentul sistemului, capacitatea sau mediul operațional¹⁵.

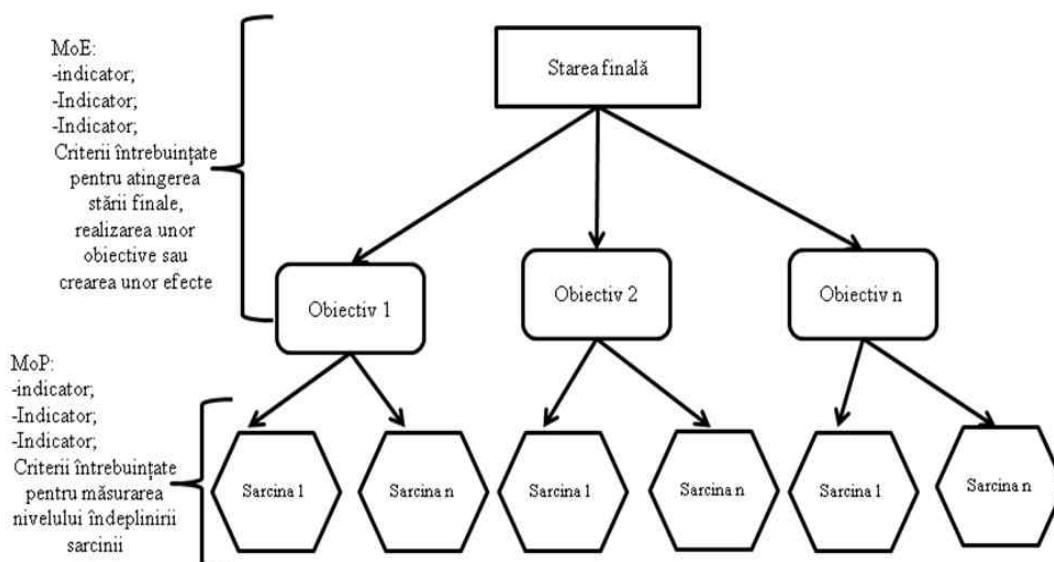

Figura 1 Ierarhia indicatorilor, în funcție de starea finală

Sursa: proprie

performanței este o necesitate pentru susținerea sistemului de management al performanței, facilitând înțelegerea, gestionarea și îmbunătățirea rezultatelor obținute prin măsurare.

Indicatorul, în sensul explicat de dicționar, reprezintă o expresie numerică pentru caracterizarea cantitativă a unui fenomen social-economic din punctul de vedere al compoziției, structurii, schimbării în timp, al legăturii reciproce cu alte fenomene etc.¹³ Adaptat mediului militar, acesta este un purtător de informație, care, în contextul exprimării evaluării, oferă informații despre performanță și/sau eficacitate.

La nivelul lor de bază, MoE ar trebui dezvoltati pentru a măsura acele informații din mediul operațional care dau semne de progres către crearea condițiilor descrise în starea finală a comandantului. MoE sunt evaluați folosind instrumente de măsurare subordonate, numite indicatori, care sunt elemente de informații legate de acestea. Fiecare dintre condiții poate fi măsurată de unul sau mai mulți MoE, în timp ce fiecare MoE poate fi susținut de unul sau mai mulți indicatori (Figura 2).

Stabilirea MoE pe timpul planificării este o activitate foarte importantă, de a cărei corectitudine depinde, pe mai departe, chiar succesul sau

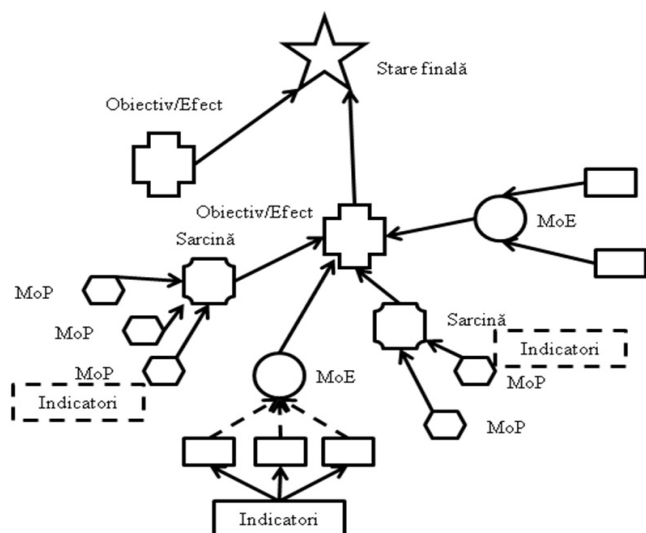

Figura 2 Relația dintre MoP – MoE – Indicatori – Starea finală

Sursa: proprie

insuccesul misiunii, măsurarea greșită putând prejudicia recomandările sau deciziile ulterioare. Un exemplu ipotetic: putem măsura numărul de platforme aeriene nimicite sau combătute (un criteriu) ori numărul de obiective apărate antiaerian

negarantând nimeni că un număr mare de ținte inamice distruse asigură succesul misiunii proprii!

Indicatorii de performanță (MoPs) reprezintă un set de măsurători sau valori care reflectă performanța în ceea ce privește progresul către atingerea unui obiectiv. Cu alte cuvinte, este un instrument la îndemâna decidentului, care reflectă gradul de îndeplinire a unor parametri determinanți ai sistemului.

Din punctul de vedere al referinței de măsurare, atât MoE, cât și MoP pot fi interni și externi, calitativi și cantitativi, cu caracteristici care țin exclusiv de interacțiuni endogene (sistem de referință – elemente componente) și exogene (sistem de referință – mediu extern). (Tabelul nr. 2)

Este important de susținut diferența principală dintre MoP și MoE. Așa după cum afirmam anterior, primul (asupra căruia planificatorii au control) măsoară starea unei acțiuni proprii, a efortului concentrat pe o direcție, dar nu și modificările rezultate; al doilea, prin observarea modificărilor sistemului, măsoară impactul rezultat în urma progresului operației, dar fără a deține controlul direct asupra acestuia. Spre exemplu,

Tabelul nr. 2

CARACTERISTICILE PRINCIPALE MOP/MOE/INDICATORI

MoE	MoP	Indicator
Răspund la întrebarea: Facem corect acțiunile?	Răspund la întrebarea: Facem acțiunile corecte (cele potrivite)?	Răspund la întrebarea: Care este starea MoEs și MoPs?
Măsoară scopul (măsura în care se realizează)	Măsoară modul în care se realizează sarcina	Măsoară intrările de date brute pentru a activa MoE și MoP
Măsoară de ce? în starea misiunii (statusul organizațional)	Măsoară ce? în starea misiunii (statusul organizațional)	Folosesc informațiile pentru a măsura de ce? și ce? este posibil
Nicio relație ierarhică cu MoP	Nicio relație ierarhică cu MoE	Subordonate MoP și MoE
Adesea, urmărește formal planurile (designul)	Adesea, urmărește formal matricea de execuție	Adesea, urmărește formal planurile (designul)
Destul de dificil de ales cele potrivite	Destul de ușor de ales cele potrivite	De obicei, la fel de dificil de selectat corect ca MoE sau MoP

Sursa: Adaptare după *Manualul de evaluare a operațiilor*, S.M.G.-60, București, 2012, pp. 35-39.

care au avut libertate de mișcare, datorită acțiunii sistemului de foc adecvat (al doilea criteriu). Percepția asupra acțiunilor proprii se schimbă radical, dacă ne raportăm la primul criteriu,

pentru un sistem de foc antiaerian, un MoP poate fi reprezentat de modul de optimizare a obiectivelor de apărare antiaerian (alocarea forțelor), iar un MoE, de numărul de ținte aeriene combătute/nimicite

cu un număr N de canale țintă. Așadar, există un tip de relație interior–interior (pentru MoP) și una interior-exterior (pentru MoE).

Riposta antiaeriană și indicatorii de evaluare

Fostul Secretar de Stat al SUA, referindu-se la necesitatea stabilirii unor indicatori de performanță și eficacitate, afirma în octombrie 2003, că „Astăzi ne lipsește metrica, pentru a ști dacă vom câștiga sau pierde războiul global împotriva terorismului”¹⁶.

Sigur, în perioada de după 09.11.2011, se impunea, poate mai mult ca niciodată, schimbarea unei stări a sistemului de securitate global, considerat până atunci ca și inexpugnabil. Iar, printre altele, era necesar o măsurare *ab initio* a eficacității reacției internaționale, inițial eminentamente militară, împotriva unor organizații dovedite teroriste.

Încercarea de a determina o listă a indicatorilor de evaluare pentru măsurarea gradului de îndeplinire a misiunii de ripostă antiaeriană nu este tocmai o sarcină ușoară. Făcând o trimitere la exprimarea valorică a potențialului de luptă a unei structuri militare, factorii luați în calcul în acea ecuație complexă ar trebui să se regăsească și în stabilirea, cel puțin, a MoP¹⁷. Mai mult, fiecare componentă a multisistemului își are propriile limite, poziționate doctrinar, tehnico-tactic și procedural. Iar dacă peste toate acestea, suprapunem rolul și locul forțelor de artilerie și rachete antiaeriene, într-o abordare complexă, multidimensională, integrată și dinamică, avem imaginea completă a unei raportări interdisciplinare a evaluării unei misiuni de luptă antiaeriene.

O evaluare eficientă include atât indicatori cantitativi (bazați pe observații), cât și calitativi (cognitivi). Un aspect esențial este tocmai dimensionarea raportului dintre cantitate și calitate, dintre judecata umană și rigoarea matematică, dintre biasurile procesului și eliminarea erorilor de observație. Indicele corespunzător depinde de situație, de natura misiunii, dar și de sursele și sursele de evaluare.

În cadrul procesului de evaluare, un indicator cantitativ (Ic) este bazat întotdeauna pe date de observație, care oferă suportul informațional despre un MoE sau un MoP. Spre exemplu, numărul de elicoptere de luptă combătute pe momentul doi al operației defensive, pe timpul asigurării apărării antiaeriene a forțelor și a mijloacelor brigăzii de blindate. Pe timpul procesului de colectare a

datelor, alegerea surselor, metodelor și standardelor pentru observare este foarte importantă, necesitând judecată (experiență, cunoaștere, intuiție) atât pentru integrarea lor în MoE sau MoP, cât și pentru rafinarea și eliminarea redundanței sau a inflației informaționale.

Indicatorii calitativi (IC) reprezintă *ceva* foarte complex, dar care nu poate fi neapărat exprimat metric (*păreri/opinii* ale comandanților, în calitate de decident, experiența organizațională, transpusă într-un mod specific de acțiune, o stare/trăsătură sau factor esențial al sistemului). Spre exemplu, moralul este, din punctul meu de vedere, un indicator calitativ, imposibil de stabilit în valori absolute, dar care poate fi estimat prin exprimarea judecăților experților în materie.

Diferențierea dintre indicatorii calitativi și cei cantitativi este foarte utilă, presupune o cunoaștere aprofundată a componentelor mediului operațional, a *legilor* lor de funcționare, dar și a legăturilor dintre acestea. Pentru un sistem de ripostă antiaeriană, spre exemplu, cunoașterea locației de lansare a UAV-urilor și a numărului acestora este un indicator cantitativ, spre deosebire de tipul acestora, care este calitativ. Combinarea acestora va conduce către o estimare a comandantului privind viitoarele acțiuni inamice. Reacția sistemică se regăsește tot în indicatori similari proprii, care trebuie, însă, să fie evaluați doar după intervenția sistemelor specializate (ISTAR, de luptă, logistic etc.).

Din punctul meu de vedere, stabilirea MoP este o activitate mai mult incrementală, rezultată, în primul rând, din observarea rezultatelor obținute în cadrul exercițiilor de diferite tipuri. Concretizate de cele mai multe ori în TTP, indicatorii de performanță aferenți evaluării unei riposte antiaeriene pot fi anterior stabiliți, cu acceptarea următoarelor condiții principale: să fie observabili; să existe o relație între aceștia și acțiuni; să fie măsurabili, specifici și concreți; să se raporteze (și) la factorul timp; să reflecte în mod evident modificările, într-o perioadă de timp relevantă.

Mult mai sensibilă și mai dificilă este activitatea de stabilire a indicatorilor de eficacitate, cu atât mai mult cu cât, raportat doctrinar la acțiunile unui ipotetic inamic aerian, sistemul de foc antiaerian nu poate beneficia (deocamdată) de suficiente resurse, pentru a apăra antiaerian toate obiectivele din AO. Sigur, pe o direcție se poate considera că sunt îndeplinite condițiile de respingere a atacurilor

din aer, însă nu trebuie să ne rezumăm, din punctul meu de vedere, doar la acțiunile directe (aerian – antiaerian), ci și la cele premergătoare, cele complementare sau de sprijin (modelatoare).

Spre exemplu, luarea în considerare a probabilităților de combatere/nimicire, ca indicatori, sprijină procesul de optimizare a resurselor, dar nu rezolvă întru totul menținerea/(re)câștigarea controlului spațiului aerian. În schimb, o manevră (de forțe și mijloace sau de foc), executată oportun poate produce mai multe efecte, în contextul general al luptei, bineînțeles, decât o baterie de rachete antiaeriene (ca efect generat la țintă).

Indicatorii de eficacitate trebuie stabiliți și integrați în toate momentele luptei, încă din etapa de planificare, evaluați și actualizați după fiecare punct de decizie, după următoarele criterii principale: organizarea sistemului de ripostă antiaeriană; numărul de obiective de apărut antiaerian; calculul estimativ al resursei de aviație/elicoptere/UAV a inamicului; tipul operației majore; raportul de forțe estimat (COFA¹⁸).

Din punctul de vedere al componentelor multisistemului de foc antiaerian, indicatorii de eficacitate se vor regăsi alături domeniilor: informațional; decizional; de tragere; de sprijin; CIS; de protecție.

Din punctul de vedere al gradului de detaliere în relația cu acțiunile inamicului, MoE pot fi exhaustivi sau minimali. Aici, ne putem rezuma strict la câte platforme aeriene inamice am nimicit (minimali) sau câte am combătut, dar nu numai prin acțiuni kinetice, de lovire directă, ci și prin manevră, inducere în eroare, ambuscade aeriene, înșelare etc. (exhaustivi).

Componentele unui MoE, raportate strict de la momentul primirii misiunii și până la combatere/nimicire, trebuie raportate la: evaluarea efectelor produse de sistemul de foc antiaerian, în ansamblul său; evaluarea efectelor colaterale; evaluarea efectelor produse de canalele țintă; reluarea ripostei.

Într-o relaționare strictă cauză-efect, se poate încerca elaborarea unor indicatori care: să evalueze efectele fizice și psihice; să evalueze efectele funcționale; să se autoevalueze; să asigure, permanent, o evaluare din punct de vedere informațional (determinarea raportului informațional). În opinia mea, cele mai relevante, dar și mai greu de verificat, sunt cele funcționale, care pot permite, spre exemplu, o evaluare a

timpilor necesari inamicului pentru reluarea misiunii, reconfigurarea pachetelor de lovire etc.

Știm bine că riposta antiaeriană nu reprezintă doar acțiunile de lansare sau de tragere cu rachetele sau cu artileria antiaeriană. Etapele intermediare, de pregătire, comportă, la rândul lor, acțiuni specifice, încadrate într-o concepție unitară și pentru care trebuie stabiliți, implicit, indicatori de evaluare specifici.

Am putea fi tentați să credem că indicatorii de evaluare trebuie să reprezinte valori exacte, bine încadrate în niște limite absolute. Studiind acțiunile de apărare antiaeriană a trupelor irakiene și sârbe, ca ripostă la atacurile aeriene în operațiile *Desert Storm* și *Allied Force*, am putut concluziona că, pentru a schimba starea unui sistem și a atinge obiectivele stabilite, este nevoie de determinarea unor variabile critice, fără de care nu poți impune MoE. Timpul, calitatea tehnicii, devansarea în decizie (transpusă într-o relație acțiune-timp), moralul și cantitatea de informație oportună sunt doar câteva exemple de referințe critice, fie ele și relative. Îmi pot propune realist să interzic o direcție doar dacă toate condițiile sunt îndeplinite (tehnic, tactic și temporal), fără să nuanțez acțiunea, exprimând o intenție nerealistă a inamicului. Tocmai de aceea estimarea posibilităților acestuia și monitorizarea permanentă a acțiunilor, concomitent cu propria evaluare pot determina aproximarea variabilelor și transpunerea lor în condiționări acceptabile de sistem.

Metodele și tehnicile de evaluare a gradului de îndeplinire a unei misiuni sunt, de asemenea, importante pentru orice element decizional. În funcție de nivelul de agregare a structurilor, putem să aplicăm pentru o observare directă sau indirectă, pentru o listă de verificare-interpretare (Check List) sau matrice de evaluare (Assess Matrix). Acestea pot fi comune sau adaptate, pentru fiecare situație în parte, cu surse comune sau independente, obiective sau subiective, detaliate sau cu un nivel de generalizare ridicat. Pentru toate acestea, evaluatorii trebuie să înțeleagă punctele tari și vulnerabilitățile inerente cadrului de evaluare proiectat și să asigure concordanța dintre concluzii (ca efect creat) și starea inițială (intenția exprimată).

Concluzii

Gândirea bazată pe efecte, în fapt suportul științific al teoriei evaluării, asigură unul dintre

instrumentele necesare oricărui planficator, și anume feedbackul rațional cu privire la progresul către scopul dorit. Fără capacitatea de a măsura și de a evalua succesul vreunei misiuni, nu putem fi în măsură să întrebuițăm și să optimizăm corespunzător resursele, de multe ori limitate.

Indicatorii utilizați de echipa de evaluare trebuie să fie bine definiți și precis raportați la cerințe, pentru a putea fi măsurabili și interdependenți de efectul dorit a se crea.

Riposta antiaeriană, ca oricare acțiune de luptă, își are, *a priori*, limitele sale. Acceptate de numeroase condiționări sistemice (uneori, și de experiențele anterioare), acestea nu trebuie, însă, să afecteze generarea unui efect de reacție așteptat, în conjuncție cu propria performanță și îndrumarea doctrinară a decidentului.

În dinamica acțiunilor militare, importanța valorizării indicatorilor de evaluare nu este numai retrospectivă, de corecție *post factum*, ci capătă și valențe de predictibilitate deductivă, conducând, inevitabil, către optimizare acțională și decizională. Funcția operațională a acestora alimentează inițierea de noi reacții, fiind „furnizorii” informațiilor solicitate de actele și de procesele manageriale, derulate în cadrul sistemului dedicat.

În prelungirea acestei dimensiuni funcționale, se regăsește optimizarea ciclului informație–decizie–acțiune, aspect care facilitează cuantificarea îndeplinirii misiunii.

Priviți prin prisma realizării obiectivelor și exercitării sarcinilor, în condiții de acceptabilitate și de timp prestabilite, indicatorii de evaluare subsumați riposteii antiaeriene reflectă starea entropică a sistemului de foc antiaerian, după validarea finală. De asemenea, aceștia ne furnizează baza cantitativă și factuală despre evoluția operației proiectate, eliminând, astfel, erorile cognitive, empirismul și subiectivismul emoțional.

NOTE:

1 I. Mogoș, „Sprijinul de luptă al operațiilor Forțelor Terestre”, *Conferința doctrinară a Forțelor Terestre*, București, 28-29 octombrie, 2009, pp. 77.

2 *** *Commander's Handbook for Assessment Planning and Execution*, Version 1.0, Suffolk, Virginia, 9 septembrie 2011, p. I-1.

3 *** *Manualul de evaluare a operațiilor*, SMG-60, 2 octombrie 2012, p. 9.

4 http://www.academia.edu/14259576/Teoria_și_Metodologia_Evaluării, accesat la 21.09.2019.

5 http://www.academia.edu/37710847/Tema_nr_2_Metode_tehnici_și_instrumente_de_evaluare_rolurile_

manageriale_ale_cadrului_didactic_planificare_organizare_comunicare_conducere_coordonare_îndrumare_motivare_consiliere_control_evaluare

, accesat la 28.09.2019.

6 Andrew Williams, *Innovation in Operations Assessment Recent Developments in Measuring Results in Conflict Environments*, Norfolk, VA 23551 United States, 2011, https://www.act.nato.int/images/stories/media/capdev/capdev_01.pdf, accesat la 13.10.2019.

7 *Ibidem*.

8 Prin *misiune* înțelegem, în sensul prezentului articol, totalitatea acțiunilor desfășurate de forțele și de mijloacele de artilerie și rachete antiaeriene, și a celor de sprijin de luptă sau sprijin logistic, aflate în relații de subordonare, asociate riposteii antiaeriene (n.a.).

9 *** Joint Publication 3-0, *Joint Operations*, 22.10.2018, https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/jp3_0chl.pdf?ver=2018-11-27-160457-910, accesat la 23.09.2019.

10 *Ibidem*.

11 Carl von Clausewitz, *Despre război*, București, Editura Militară, 1982, p. 102.

12 *Ibidem*.

13 <https://www.dexonline.ro/definitie/%0Bindicator>, accesat la 24.09.2019.

14 Folosim MoEs (Measures of Effectiveness) și MoPs (Measures of Performance) pentru indicatori de eficacitate, respectiv indicatori de performanță, pentru standardizare (n.a.).

15 *** *Operation Assessment Multi-Service Tactics, Techniques, And Procedures For Operation Assessment*, August, 2015, <http://www.bits.de/NRANEU/others/amd-us-archive/ATP5-0x3%2815%29.pdf>, accesat la 01.10.2019.

16 Andrew Williams, *op.cit.*

17 Ion Bălăceanu, Daniel Dumitru, Ion Ioana, *Potențialul de luptă al Forțelor Terestre în context NATO*, Editura TOP FORM, București, 2006, pp. 158-173.

18 COFA (*Correlation of Friendly Air*) – un concept care integrează raportul de forțe aerian/antiaerian, pe baza puterii de luptă potențială și a probabilităților de nimicire a sistemelor de artilerie și rachete antiaeriene (n.a.).

BIBLIOGRAFIE

*** *AJP – 3.3 (B) Joint Air and Space Operations Doctrine*, 2017.

*** *AAP 6 – Glosar NATO de termeni și definiții*, 2007.

*** *AAP 15 – Manual de abrevieri*, Agenția NATO de standardizare, 2003.

*** *Commander's Handbook for Assessment Planning and Execution*, Version 1.0, Suffolk, Virginia, 9 septembrie 2011.

*** *Dicționarul explicativ al limbii române*, revizuit, Editura Academiei, București, 2012.

*** *Manualul de evaluare a operațiilor*, SMG-60, 2 octombrie 2012.

*** *NATO glossary of abbreviations used in NATO documents and publications*, 2016.

*** *Operation Assessment Multi-Service Tactics, Techniques, And Procedures For Operation Assessment*, August, 2015.

Bălăceanu Ion, Daniel Dumitru, Ion Ioana, *Potențialul de luptă al Forțelor Terestre în context NATO*, Editura TOP FORM, București, 2006.

Bălăceanu Ion, *Revoluția tehnologică contemporană și impactul ei asupra potențialului militar*, Editura AÎSM, București, 2001.

Clausewitz K., *Despre război*, Editura Militară, București, 1982.

Foch F., *Principiile războiului. Conducerea războiului*, Editura Militară, București, 1975.

Hart B.H.L., *Strategia acțiunii indirecte*, Editura Militară, București, 1973.

Martin Iulian, *Interacțiunea strategiilor în conflictele armate moderne*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2012.

Mogoș I., „Sprijinul de luptă al operațiilor Forțelor Terestre”, *Conferința doctrinară a Forțelor Terestre*, București, 2009.

Sun Tzî, *Arta războiului*, Editura Militară, București, 1976.

Williams A., *Innovation in Operations Assessment Recent Developments in Measuring Results in Conflict Environments*, Norfolk, VA 23551 United States, 2011.

<http://www.nato.int>

<http://www.bits.de/NRANEU/others/amd-us-archive/ATP5-0x3%2815%29.pdf>

<http://www.globalsecurity.org>

http://www.nato.int/docu/review/index_fr.htm

<http://www.bits.de/NRANEU/others/amd-us-archive/ATP5-0x3%2815%29.pdf>

https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/jp3_0ch1.pdf?ver=2018-11-27-160457-910

https://www.act.nato.int/images/stories/media/capdev/capdev_01.pdf

academia.edu/14259576/Teoria_și_Metodologia_Evaluării

academia.edu/37710847/Tema_nr._2_Metode_tehnici_și_instrumente_de_evaluare_Rolurile_Manageriale_Ale_Cadrului_Didactic_Planificare_Organizare_Comunicare_Conducere_Coordonare_Îndrumare_Motivare_Consiliere_Control_Evaluare

IMPLICAȚIILE PANDEMIEI PROVOCATĂ DE COVID-19 ASUPRA POLITICII NATO

POSSIBLE EFFECTS OF COVID-19 PANDEMIC ON NATO POLICY

CONSÉQUENCES DE LA PANDÉMIE DE COVID-19 SUR LA POLITIQUE DE L'OTAN

Mr.instr.av.dr. Petre-Răzvan ENACHE*
Cpt. Nistor ANDREI**

Pandemia de COVID-19 a adus în prim-plan anumite idei divergente care se adaugă pe lista celor deja existente în cadrul NATO. Pivotarea eforturilor Alianței către lupta cu noul coronavirus (și viitoarelor focare pandemice) necesită un set diferit de capacități militare. Pandemia ar putea contribui și mai mult la o reșezare a axei strategice a NATO dinspre est-vest spre nord-sud și, totodată, la deplasarea accentului pe cheltuielile militare și a pregătirii apărării departe de frontiera estică înspre zona mediteraneană. De asemenea, avem de-a face cu o amplificare a campaniei de propagandă rusă, al cărei public țintă se pare că ar putea fi reprezentat de populația din sudul și din vestul Europei și care ar putea pune sub semnul întrebării valoarea unei alianțe care nu este eficientă în răspunsul la criza creată de noul virus. Acesta face ca agenda de la Londra să nu mai fie de actualitate, iar aliații să găsească cele mai potrivite răspunsuri și teme de dezbătut la următorul summit, care va avea loc, în octombrie, în Beverly Hills, California, SUA.

The COVID-19 pandemic brought to the fore some divergent ideas that are added to the list of those already existing within NATO. Pivoting the Alliance's efforts to fight the new coronavirus (and future outbreaks) requires a different set of military capabilities. The pandemic could further contribute to a shift in NATO's strategic geography from an east-west to a north-south axis and, at the same time, shift the focus on military spending and defense preparation away from the eastern border to the Mediterranean. We are also dealing with an amplification of the Russian propaganda campaign whose target audience seems to be the population of southern and western Europe and which could call into question the value of an alliance that is not effective in the response to the crisis created by the new virus. It makes the London agenda obsolete and the Allies find the most appropriate answers and topics for discussion at the next summit in October in Beverly Hills, California, USA.

La pandémie de COVID-19 a mis en évidence des idées divergentes qui viennent s'ajouter à celles déjà présentes sur la liste de l'OTAN. La concentration des efforts de l'Alliance sur la lutte contre le nouveau coronavirus (et contre les foyers pandémiques) nécessite un genre différent de capacités militaires. La pandémie pourrait en outre contribuer au déplacement de l'axe stratégique de l'OTAN d'Est-Ouest vers Nord-Sud, tout en réorientant, en même temps, l'accent sur les dépenses militaires et la préparation du système de défense de la frontière orientale vers la Méditerranée. On assiste également à une intensification de la propagande russe, dont le public cible semble être la population de l'Europe du Sud et de l'Ouest, qui pourrait remettre en question la valeur d'une alliance inefficace en réponse à la crise créée par le nouveau virus. Cela rend l'agenda de Londres obsolète, et les Alliés trouvent les solutions les plus appropriées et les sujets à débattre lors du prochain sommet à Beverly Hills, Californie, USA, en octobre.

Cuvinte-cheie: COVID-19; pandemie; reziliență; propagandă; securitate.

Keywords: COVID-19; pandemic; resilience; propaganda; security.

Mots-clés: COVID-19; pandémie; résilience; propagande; sécurité.

***Universitatea Națională de Apărare „Carol I”**

e-mail: razvann_enache@yahoo.com

****Universitatea Națională de Apărare „Carol I”**

e-mail: nistor.andrei.office@gmail.com

„Într-un fel, această criză ar putea avea, în final, un impact la fel de grav precum un război mondial, în ceea ce privește numărul de persoane afectate, impactul asupra economiei și asupra modului de viață al oamenilor”¹, spunea Nicholas Burns, fost ambasador al SUA la NATO.

Ne-am propus să începem articolul cu acest citat, tocmai pentru a aduce în atenție impactul crizei provocate de noul coronavirus și, totodată, pentru a trata implicațiile pe care le poate avea asupra a ceea ce va însemna NATO în perioada care urmează. Așa după cum bine am auzit de nenumărate ori în ultima perioadă, nimic nu va mai fi ca înainte, asta deoarece pandemia are efecte care se vor resimți mult timp și necesită răspunsuri nu doar din partea statelor, ca entități individuale, ci răspunsuri regionale și chiar globale.

Considerăm că este prematur să formulăm anumite concluzii asupra impactului pe termen lung al crizei provocate de noul coronavirus asupra Organizației Tratatului Atlanticului de Nord/NATO, însă nu putem să nu observăm faptul că pandemia de COVID-19² a adus în prim-plan anumite idei divergente, care se adaugă pe lista celor deja existente în cadrul Alianței. Știrile conform cărora fostul secretar general al NATO, Javier Solana, a contractat virusul ne duc cu gândul la ideea că, la fel ca oamenii, o alianță poate fi puternică în anumite momente, dar are și momente în care se poate „îmbolnăvi”.

În fața unei situații deloc pozitive a sistemelor de sănătate publică, la care se adaugă daunele economice pe care le creează măsurile de izolare și de carantină, opinăm faptul că va deveni din ce în ce mai dificil pentru orice persoană politică din Europa și din SUA să argumenteze ideea potrivit căreia resursele și banii colectați din impozite și taxe ar trebui alocați creșterii cheltuielilor de apărare. Chiar înainte ca noul coronavirus să producă efecte pe scară largă, au existat îndelungi dispute, amplificate, în special, de punctul de vedere declarat al președintelui SUA, Donald Trump, asupra cheltuielilor și împărțirii sarcinilor între membrii NATO.

Chiar și o amenințare crescută din partea principalului actor care contrabalansează influența Alianței – Federația Rusă, care dorește să obțină și mai multă influență în estul și sudul Europei –, se poate dovedi insuficientă pentru a susține creșterile de cheltuieli, măsuri pe care le-am văzut

întreprinse de statele europene, ulterior anexării, în 2014, a Crimeii și intervenției Moscovei în estul Ucrainei³.

Recuperarea economică va avea prioritate în fața cheltuielilor militare, iar acest lucru ar putea crește foarte ușor schimburile de replici dintre aliați și decalajele dintre sumele investite de aceștia în direcția menținerii sau dezvoltării unor capacități, iar în timp ce unele state suportă cheltuielile, pentru a asigura apărarea comună a zonei euroatlantice, altele sunt pregătite să reducă substanțial investițiile în domeniul apărării, pentru a obține un rezultat economic mai bun.

Conjunctura internațională la momentul apariției acestei amenințări

Pandemia de coronavirus schimbă în continuare natura percepției amenințărilor în cadrul Alianței. Încă de la prăbușirea Uniunii Sovietice, în urmă cu aproximativ trei decenii, NATO și-a schimbat modul de a percepe riscurile de securitate și a fost preocupată să-și adapteze politica în fața noilor tipuri de amenințări, având în continuare o cauză comună. Problema a fost că a lipsit continuitatea în aceste eforturi, și ideile au fost fie prea vag conturate (lupta împotriva unei tulburări globale sau creșterea amenințării din partea Chinei), fie episodice (de exemplu, lupta împotriva terorismului), fie delimitate geografic (cum ar fi amenințarea reprezentată de Federația Rusă, care își reia eforturile de a spori influența).

Chiar înainte ca virusul să se răspândească în afara Wuhan, NATO a încercat să echilibreze perspectivele geografice din ce în ce mai disparate ale membrilor săi, pentru a păstra un anumit grad de solidaritate și coeziune.

Această dinamică se poate agrava, mai ales între membrii estici, care încă văd Rusia ca pe o amenințare convențională, și membrii din sud, care, având de-a face cu instabilitatea din Orientul Mijlociu și din Africa de Nord și cu valurile de migrație create, pot ajunge la concluzia că Moscova ar putea fi parte a soluției.

La începutul anului 2020, după îngrijorarea provocată de comentariile președintelui francez, Emmanuel Macron, care a caracterizat NATO ca fiind „în moarte cerebrală”⁴, și apelurile la un nou dialog cu Moscova, atât Macron (în special, după vizita sa, din februarie 2020, de la Varșovia), cât și cancelarul german Angela Merkel au depus eforturi

pentru crearea propriei versiuni a unei inițiative de reasigurare a Europei de Est, susținând, în mod cert, că orice acțiuni noi pentru promovarea unei resetări a relațiilor cu Rusia vor fi însoțite de asistență de securitate credibilă pentru zona de est a NATO.

Pandemia amenință, acum, securitatea personală și prosperitatea economică a milioane de cetățeni din statele NATO, într-un mod în care nu o pot face amenințările teroriste, mult mai limitate, sau discuțiile teoretice despre o eventuală incursiune rusească. NATO se confruntă, în prezent, cu un test al „coronavirusului”: capacitatea Alianței de a răspunde la ceva ce afectează direct pe cei care au fost solicitați să voteze, în ultimii câțiva ani, de a sprijini sporirea cheltuielilor pentru apărare. Nu este întâmplător faptul că unii analiști din comunitatea euroatlantică consideră virusul ca fiind ceva echivalent cu un „atac armat”⁵ împotriva membrilor NATO, necesitând acțiuni comune și eficiente din partea tuturor aliaților, pentru a produce un răspuns colectiv.

Desigur, pivotarea eforturilor Alianței în direcția combaterii noului coronavirus (și a viitoarelor focare pandemice) necesită un set diferit de capacități militare. Dacă considerăm că unul dintre impacturile pandemiei COVID-19 ar fi reducerea cheltuielilor militare ale mai multor state din Alianță, atunci ceea ce rămâne din aceste bugete pentru apărare va fi, probabil, rezervat consolidării misiunilor de asistență umanitară, de salvare, în cazul producerii unor dezastre, precum și consolidării securității interne și protecției frontierelor terestre și maritime. Decizia Marii Britanii și a altor state de a retrage o parte dintre forțele care participau în diferite teatre de operații, pentru a le redistribui în cadrul acțiunilor de pe teritoriul național, poate deveni o tendință definitorie în viitor.

Privind în perspectivă, fiecare membru al Alianței va trebui să realizeze un echilibru clar între operațiile din afara teritoriului național și misiunile naționale.

Totodată, răspândirea virusului a readus în discuție și problema migrației. Amenințarea creată de fluxurile de refugiați nu mai apare ca o problemă care ar putea accentua pericolul reprezentat de terorism și care ar pune presiune economică pe state, migrații fiind, acum, văzuți și ca potențiali purtători de coronavirus sau de alte boli. Dacă, până în prezent, argumentele privind oprirea fluxurilor de migrați făceau referire la apărarea caracterului

distinctiv cultural/național și a caracteristicilor generale de bunăstare ale statelor europene⁶, argumente care nu au avut întotdeauna ecou în rândul auditorilor, situația devine mai greu de ignorat, în condițiile în care mișcările de refugiați necontrolate reprezintă un risc pentru sănătatea publică.

Dacă ar trebui să opteze între a utiliza resursele pentru descurajarea oricărei incursiuni ruse în estul Europei și a consolida capacitățile de blocare a fluxurilor de migrați, mai mulți membri ai NATO ar putea alege a doua opțiune. Spectrul refugiatului infectat poate acum să creeze mai multă teamă și neliniște decât noțiunea de „oameni mici verzi”, care vin să își ceară autonomie sau să cucerească teritorii. Deși este prea devreme de concluzionat, pandemia ar putea contribui și mai mult la o reșezare a axei strategice a NATO dinspre est-vest spre nord-sud și, totodată, la deplasarea accentului pe cheltuielile militare și a pregătirii apărării departe de frontiera estică înspre zona mediteraneană.

Efectele pandemiei asupra coeziunii în cadrul Alianței

O altă tendință pe care coronavirusul o poate accelera este pierderea coeziunii și solidarității dintre membrii Alianței. Chiar înainte de declanșarea pandemiei în Occident, Pew Research Trust a lansat ultimele sale descoperiri (februarie 2020) despre maniera în care NATO este percepută de populația anumitor state, indiferent de apartenența la Alianță⁷. Cercetările lor au ajuns la concluzia că există o reticență la scară largă în ceea ce privește îndeplinirea angajamentului colectiv de apărare, menționat în Articolul 5 din tratatul fondator al NATO. Astfel, aproximativ jumătate dintre persoanele chestionate, din 16 state membre ale NATO, sunt de părere că țara lor nu ar trebui să apere un aliat, existând o reticență în acest sens.

Coeziunea din interiorul Alianței a fost zguduită și de criza din Idlib, atunci când s-a creat impresia că membrii NATO nu erau pe deplin de acord să îi dea Turciei un cec în alb, pe care l-a solicitat în confruntarea cu Rusia, în Siria, ca și de decizia ulterioară a Turciei de a permite din nou migraților și refugiaților să tranziteze teritoriul turc, pentru a putea ajunge pe teritoriul statelor Uniunii Europene. Viziunea Turciei, desigur, este aceea că, întrucât nu este membru al UE, nu ar trebui să fie neapărat necesară ducerea acestei greutăți în beneficiul statelor europene.

Din perspectiva securității, un membru al NATO a ales să nu împiedice, ci chiar să încurajeze o tendință care amenință securitatea aliaților săi.

Cu siguranță, noul coronavirus nu a creat această situație, dar erodează, în continuare, încrederea în proclamațiile de solidaritate cu care se încheie ritualic fiecare summit NATO.

În ultima perioadă, pe măsură ce virusul se răspânda în întreaga lume, aliații NATO (și UE) și-au văzut partenerii cum făceau stocuri de echipamente și de consumabile medicale și puneau restricții pe exporturi, fără a ține cont de nevoile celorlalți. Mai mult decât atât, granițele în cadrul Alianței au fost închise atât între membrii NATO și UE din Europa, cât și de peste Atlantic.

Percepția conform căreia SUA sunt pregătite să ducă o luptă singure și să caute bunăstarea doar a cetățenilor săi, fără a se preocupa de cei mai apropiați aliați, consolidează tendințele preexistente. La rândul lor, europenii consideră că aliații aflați de partea estică a Atlanticului trebuie să fie pregătiți să se decupleze de Washington, pentru a-și asigura propria securitate, iar mesajele pe care le primesc din partea SUA cu privire la coronavirus amplifică, oarecum, aceste percepții și tendințe.

Între timp, China a punctat serios la capitolul relații publice prin acțiunile sale de a trimite asistență în Italia și în Spania, devastate de virus, ceea ce a evidențiat lipsa inițială de sprijin concret din partea partenerilor occidentali ai Italiei și Spaniei. În timp ce Uniunea Europeană a primit toate criticile⁸, Statele Unite nu au folosit NATO ca o modalitate de a dezvolta o coaliție pentru combaterea virusului. Turcia, ca membru al NATO, a folosit indecizia asupra Siriei, pentru a-și justifica disponibilitatea de a susține solidaritatea NATO, pentru a relaționa mai strâns cu Rusia; acum, Italia se simte îndreptățită de a stabili o mai strânsă colaborare cu Beijing, inclusiv în cadrul inițiativei Belt and Road⁹, din cauza percepției că solidaritatea occidentală a eșuat în sprijinirea Romei atunci când avea cea mai mare nevoie.

Dincolo de imaginea politică potrivit căreia NATO nu a trecut testul de solidaritate, realitatea pragmatică a pandemiei pune în discuție problema misiunii de descurajare a NATO: capacitatea de a genera forțe cu putere suficientă pentru a descuraja sau a respinge orice posibilă incursiune.

Dacă una dintre consecințele pandemiei a constat în decizii, pentru unele guverne, de retragere

a contingentelor naționale din misiunile externe, pentru a se concentra pe „frontul” de acasă, atunci o altă consecință ar putea fi o reticență tot mai mare din partea unor țări în a trimite sau a primi forțe, de teamă că acestea vor răspândi virusul.

Mai mult de atât, o serie de exerciții au fost anulate sau redimensionate în aceste condiții. Spre exemplu, Norvegia a anulat exercițiul regional ”COLD DEFENDER”, care ar fi trebuit să se desfășoare în martie 2020, iar alte țări, cum ar fi Finlanda, au fost reticente în a-și trimite forțele în afara țării. De asemenea, principalul exercițiu NATO la nivel european pentru 2020, ”Defender Europe 20”, care a fost conceput, în parte, pentru a demonstra potențialilor adversari coeziunea Alianței, este mult redus, în pofida Directivei Departamentului Apărării SUA care a interzis total mișcarea forțelor și echipamentelor SUA.

Poziția Federației Ruse în contextul pandemiei

Semnele discordiei în NATO sunt întotdeauna atent monitorizate de către Rusia. Strategia de Securitate Națională Rusă din 2015¹⁰ cataloghează Alianța drept o amenințare la interesele strategice ruse, chiar dacă unii dintre membrii săi (precum, Germania, Franța, Italia, Turcia și Ungaria) sunt, la nivel bilateral, parteneri strategici importanți.

Prin urmare, nu este surprinzător faptul că Kremlinul, chiar dacă nu a lansat în mod explicit o campanie de dezinformare, consideră valoroase canalele sale de știri și informații, care propagă idei menite să accelereze discordia și dezbinarea dintre membrii NATO și să distorsioneze interesele NATO¹¹. Decizia Kremlinului de a trimite specialiști și echipamente medicale militare în Italia este, de asemenea, contrastantă cu răspunsul, inițial inert, al UE/NATO.

Sprijinite sau nu de Federația Rusă, publicații online, editate în mai multe limbi, au profitat de lipsa de inițiativă în ceea ce privește strategia de comunicare a Alianței și au primit milioane de distribuiri pentru știri care susțineau că, în timp ce mai toate țările europene anunță măsuri drastice, din pricina răspândirii noului virus, NATO continuă să disloce cifre impresionante de militari în Europa.

De fapt, NATO avea planificat să disloce trupe pentru exercițiul Defender Europe 20, în mai multe țări europene și, deși era evident că aceste dislocări vor fi anulate, pe fondul creșterii riscului de răspândire a noului coronavirus, anunțul din partea

Alianței privind reducerea exercițiului militar a întârziat să vină.

Astfel că, pe multe rețele de socializare, au circulat știri despre o așa-zisă „invazie americană” în Europa¹², iar pe fondul traducerii forțate, „mot à mot” din limba engleză au apărut afirmații ca: „militarii americani se vor *răspândi* în Europa”, „militarii americani *nu au dreptul* de a contracta virusul” sau „militarii americani *sunt exceptați* de la a contracta virusul”, idei menite să susțină teoria potrivit căreia, de fapt, acest virus este creat de NATO, și militarii participanți la Defender Europe 20 ar fi imunizați deja¹³. Și faptul că oficialii NATO se fereșc să menționeze adversarul împotriva căruia sunt îndreptate exercițiile de descurajare și folosesc întotdeauna sintagma „un adversar ipotetic” sau „descurajarea oricărui adversar care poate amenința membrii Alianței” a fost exploatat cu succes în aceste relatări, menite să discrediteze scopul declarat al Alianței și să susțină că aceasta ar avea, de fapt, alte scopuri, expansioniste sau de reconfigurare a ordinii publice internaționale. Eforturile de contracarare a acestor tipuri de știri sunt mai mult sau mai puțin vizibile în rândul celor care le redistribuie pe rețelele de socializare.

În funcție de cursul pandemiei, am putea vedea foarte ușor o amplificare a campaniei de propagandă rusă. O astfel de campanie ar avea ca public țintă populația din sudul și din vestul Europei și ar pune sub semnul întrebării valoarea unei alianțe care nu este eficientă în răspunsul la criza creată de noul virus, dar care solicită membrilor săi să fie pregătiți să riște conflictul cu Rusia, semănând, totodată, mai multe îndoieli, atât în cadrul membrilor NATO, cât și vecinilor non-NATO, asupra credibilității care poate fi acordată garanțiilor aduse de Alianță.

Cu toate acestea, o comunicare mai bună¹⁴ nu va fi un răspuns suficient. Nici NATO nu ar trebui să presupună că, odată ce această criză a trecut, va fi o revenire la activitățile curente, ca de obicei.

În primul rând, ar putea exista focare recurente de COVID-19, care să conducă la reimpunerea interdicțiilor de călătorie, la închiderea frontierelor și a liberei circulații a populației. Regresul economic, din cauza pandemiei, va avea un impact asupra bugetelor și politicilor pentru anii următori.

Acțiunile Chinei în cadrul propagandei anti-NATO și anti-SUA

Republica Populară Chineză a devenit o potențială provocare la adresa NATO. Acest lucru este valabil și pentru economiile nord-americane și

europene pe care se bazează NATO, care reprezintă aproximativ jumătate din PIB-ul global¹⁵.

Exact acum un an, un număr mare de reprezentanți ai mass-mediei internaționale au fost prezenți la evenimentele care au avut loc pe timpul summitului aniversar, care marca 70 de ani de la înființarea NATO. Cea mai importantă știre, deși foarte puțin raportată, a fost că NATO, cea mai durabilă și de succes alianță a istoriei, pentru prima dată a definit China drept o potențială provocare strategică. Știrea a fost oarecum umbrită de unele declarații ale liderului francez Emmanuel Macron, de replica liderului turc, Recep Tayyip Erdoğan, de liderul canadian, Justin Trudeau, și de președintele Trump, care au avut replici și un comportament de natură să inducă ideea că avem de-a face cu o șubrețire a coeziunii în cadrul Alianței.

Cu toate acestea, deși declarația de încheiere a summitului NATO a fost adoptată în unanimitate, nu putem să nu remarcăm ambiguitatea limbajului, reflectând faptul că Beijingul este privit mai mult o oportunitate economică decât o provocare fundamentală. Astfel că, la punctul 6 al Declarației de la Londra, putem citi: „Recunoaștem că influența în creștere a Chinei și politicile internaționale prezintă atât oportunități, cât și provocări, pe care trebuie să le abordăm împreună, ca o alianță”¹⁶. Mesajul nu este unul ferm și nu pare să reflecte realitatea, având în vedere că această țară, condusă de un regim autoritar, cu o politică externă capitalistă și cu o politică internă profund socialistă, a devenit deja un centru de gravitație global, fiind cea mai mare din lume, ca populație, clasându-se pe locul doi, după SUA, la cheltuielile militare, și, fie că ne place sau nu, să recunoaștem, la momentul declarației, era cea mai mare economie din lume.

La scurt timp de la Summitul de la Londra, au început să apară primele știri despre ceea ce avea să devină pandemia de coronavirus. Din foarte multe analize economice, reiese că statele europene și SUA vor fi mult mai afectate, din punct de vedere economic, decât China, care, cel puțin la nivel declarativ, a depășit criza epidemiologică și discută despre o repornire economică rapidă, care să o propulseze la o distanță considerabilă în topul economiilor globale. Totuși, este mult prea devreme pentru a ne putea pronunța în privința acestui aspect.

Trebuie să ne concentrăm, însă, atenția asupra unui alt aspect: mașinăria de propagandă a Chinei.

Dacă mai existau dubii cu privire la libertatea de expresie și la credibilitatea declarațiilor oficiale ale guvernului chinez, acestea au fost risipite de felul în care autoritățile chineze au răspuns la protestele din Hong Kong, de la sfârșitul anului trecut. Pandemia de Covid-19, pe lângă efectele dezastruoase pe care le-a avut asupra statelor lumii, a creat și unele oportunități în ceea ce privește creșterea imaginii proprii a unor regimuri sau discreditarea altora și/sau a unor organizații, precum NATO sau UE.

După cum putem observa, Rusia și China au identificat rapid aceste oportunități și au profitat de ele, pentru a-și îmbunătăți, în primul rând, imaginea și pentru a atrage, oarecum moral, de partea lor state europene, cum ar fi Italia și Spania, și, în același timp, pentru a discredita organizații, precum NATO și UE, sau administrații, precum cea a SUA. Principalul argument pe care îl regăsim este din nou legat de militarii americani și NATO: Covid-19 este o armă biologică, produsă de armata americană și răspândită de militarii ai NATO în China și în alte regiuni¹⁷. Un alt argument recurent este acela că guvernele europene și SUA nu au fost capabile să ia măsuri ferme care să oprească răspândirea virusului și nu sunt capabile să asigure resursele necesare pentru a lupta împotriva acestuia și pentru relansarea economiei, laudând, în contrast, măsurile luate de administrația comunistă chineză sau de cea rusă¹⁸. Avantajul Chinei și al Rusiei este că nu trebuie să își facă griji pentru unele drepturi fundamentale, cum ar fi libertatea de expresie, care le sunt garantate cetățenilor celor două țări numai la nivel declarativ.

O nouă abordare în cadrul Alianței – creșterea rezilienței

Pandemia de coronavirus poate realiza ceea ce nu au reușit să facă summiturile NATO, incursiunea rusă în Crimeea și în Ucraina sau rapoartele instituțiilor de analiză politică ale Alianței: forțarea evoluției NATO. Dacă acceptăm că rezultatele imediate ale crizei coronavirusului sunt scepticismul, reînnoit în ceea ce privește valoarea Alianței, mai puțini bani pentru cheltuielile de apărare și posibilitatea întreruperii legăturilor de aprovizionare și transport, atunci principalul obiectiv al Alianței trebuie să fie legat de reziliență.

Nu putem să ignorăm afirmația lui Daniel S. Hamilton, profesor la Austrian Marshall Plan

Foundation, la Școala de Studii Internaționale Avansate a Universității Johns Hopkins și fost diplomat senior al SUA, responsabil cu politicile NATO, care, în decembrie 2019, înainte ca pandemia coronavirusului să lovească Occidentul, a scris: „Când conflictul se schimbă, trebuie să se schimbe și strategia de apărare. NATO trebuie să-și extindă investițiile tradiționale în protecția teritorială și descurajare, pentru a cuprinde abordări moderne de reziliență: consolidarea capacității societăților libere de a anticipa, preîntâmpina și rezolva provocările perturbatoare la funcțiile lor critice și de a prevala atacul direct, dacă este necesar”¹⁹.

Mai mult decât atât, Judy Dempsey, editor șef la publicația *Strategic Europe*, reiterează această concluzie, pe măsură ce criza se adâncește: „Reziliența reprezintă o abordare pe termen lung, care are ca scop protejarea infrastructurilor vitale esențiale pentru securitate, stabilitate și pentru redarea încrederii cetățenilor”²⁰.

De asemenea, Ștefan Oprea, militar de carieră și fost Reprezentant Militar al României la NATO și UE, afirmă în articolul „Criza COVID-19 – Răspunsul NATO la situații de urgențe civile”, publicat în Monitorul Apărării și Securității: „Fără a analiza impactul pe termen lung al crizei coronavirusului asupra Organizației Tratatului Atlanticului de Nord, trebuie să arătăm totuși că percepția amenințărilor în cadrul Alianței se va schimba fundamental. Lăsând la o parte efectele acesteia asupra coeziunii NATO, răspunsul inițial, ezitant, al UE/NATO la apariția crizei pandemice, demonstrează că reziliența organizației la provocările perturbatoare asupra existenței umane impune abordări moderne ale noilor realități”²¹.

Acest fapt trebuie să mute atenția NATO și, implicit, a exercițiilor de tipul „Defender Europe 20” de la concepția că SUA trebuie să ajungă în forță în sprijinul unei alianțe, în care statele au suficiente capacități „indigene” pentru a opri atacurile, raidurile și provocările de orice fel.

Aceasta ar include, de asemenea, o situație în care SUA se manifestă mai puțin în favoarea generării de forțe și mai mult în favoarea echilibrării remarcabilei ingeniozități și posibilități tehnologice, care încă definește zona euroatlantică, pentru a oferi capacități asemănătoare fiecărui membru al Alianței.

Dacă bugetele reduse și lipsa garanției libertății de mișcare sunt două condiții noi la care NATO

trebuie să se adapteze, atunci nevoile de schimbare, prezentate de către Dr. Harlan Ullman, președintele Killowen Group, oferă un nou set de instrumente: „un număr mare de drone (roiuri de drone); sisteme antiaer, antisuprafață și antivehicule robuste; sisteme de război electronic pentru a lovi comanda și controlul în grupurile de manevră ale inamicului, la nivel operativ; senzori cu costuri reduse, inclusiv sateliți pe orbita inferioară a pământului, care ar putea fi dislocați rapid, pentru a asigura comanda, controlul, comunicațiile și cercetarea”²². La acestea, se pot adăuga alte noi capacități: posibilitatea de a putea imprima, cu ajutorul tehnologiei 3D, echipamente de luptă (de exemplu, drone) și de a le putea lega între ele cu ajutorul tehnologiei „Internetul obiectelor” (în engleză, Internet of Things, abreviat IoT).

Următorul summit NATO este programat în octombrie, în Beverly Hills, California, SUA. Când liderii Alianței au plecat din Londra, după întâlnirea anuală, din 2019, nu au convenit să crească măsurile de reziliență împotriva unei pandemii în cadrul NATO. Însă noul coronavirus face ca agenda de la Londra să nu mai fie de actualitate.

Din punctul nostru de vedere, NATO va fi provocată să se orienteze către noile realități, care vor fi rezultatul pandemiei atât în Europa, cât și în Statele Unite, în caz contrar, riscă să rămână blocată în trecut.

NOTE:

1 Marco Werman, *COVID-19 impact could be as serious as a world war*, former amb says, 16.03.2020, <https://www.pri.org/stories/2020-03-16/covid-19-impact-could-be-serious-world-war-former-amb-says>, accesat la 08.04.2020.

2 [World Health Organization], *Information note*, 23.03.2020, <https://www.who.int/who-documents-detail/covid-19-and-ncds>, accesat la 15.04.2020.

3 Jonathan Marcus, „Ukraine crisis: Nato to bolster defences”, 03.06.2014, <https://www.bbc.com/news/world-europe-27675337>, accesat la 09.04.2020.

4 [Economist Article], „The future of the EU”, 07.11.2019, <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-is-becoming-brain-dead>, accesat la 10.04.2020.

5 Frederick Kempe, *Op-Ed: The US should call NATO to action and defend Europe against coronavirus*, 14.03.2020, <https://www.cnn.com/2020/03/14/op-ed-the-us-should-call-nato-to-action-and-defend-europe-against-coronavirus.html>, accesat la 11.04.2020.

6 Orla Barry, *In Orbán's Hungary, refugees are unwelcome — so are those who try to help*, 11.02.2019, <https://www.pri.org/stories/2019-02-11/orban-s-hungary-refugees-are-unwelcome-so-are-those-who-try-to-help>, accesat la 11.04.2020.

refugees-are-unwelcome-so-are-those-who-try-to-help, accesat la 11.04.2020.

7 Moira Fagan, Jacob Poushter, *NATO Seen Favorably Across Member States*, 09.02.2020, <https://www.pewresearch.org/global/2020/02/09/nato-seen-favorably-across-member-states/>, accesat la 11.04.2020.

8 Con Coughlin, „The Continent's response to coronavirus proves that European 'solidarity' has always been a sham”, 18.03.2020, <https://www.telegraph.co.uk/news/2020/03/18/continents-response-coronavirus-proves-european-solidarity-has/>, accesat la 13.04.2020.

9 Alex Șerban, *Belt & Road Initiative: China caută marea strategie relevantă la nivel global*, decembrie 2017, <http://www.energynomics.ro/ro/opinii/belt-road-initiative-china-cauta-marea-strategie-relevant-la-nivel-global/>, accesat la 19.04.2020.

10 <http://static.kremlin.ru/media/events/files/ru/18iXkR8XLAtxeilX7JK3XXy6Y0AsHD5v.pdf>, accesat la 21.04.2020.

11 *** *NATO, în război cu COVID-19 și cu dezinformarea*, 03.04.2020, <https://www.euractiv.ro/extern/nato-in-razboi-cu-covid-19-si-cu-dezinformarea-18352>, accesat la 22.04.2020.

12 *** *Expert român: Adevărul din spatele amplelor manevre militare ale NATO în Europa*, 10.10.2019, <http://www.vestidinrusia.ro/2019/10/10/expert-roman-adevarul-din-spatele-amplelor-manevre-militare-ale-nato-in-europa/>, accesat la 15.04.2020.

13 Paul Ghițiu, *Coronavirusul european, o perdea de ceață pentru ce se pregătește prin așa-zisul exercițiu de apărare „Europe Defender 20”?*, 12.03.2020, <https://www.justitiarul.ro/coronavirusul-european-o-perdea-de-ceata-pentru-ce-se-pregateste-prin-asa-zisul-exercitiu-de-aparare-europe-defender-20/>, accesat la 15.04.2020.

14 *Russia's Top Five Myths about NATO & COVID-19*, aprilie 2020, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/4/pdf/2004-Factsheet-Russia-Myths-COVID-19_en.pdf, accesat la 22.04.2020.

15 *** *Conferință de presă/NATO Secretary General Jens Stoltenberg ahead of the meetings of NATO Ministers of Foreign Affairs*, 19.11.2019, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_170972.htm?selectedLocale=en, accesat la 16.04.2020.

16 *** *Declarația de la Londra/Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in London 3-4 December 2019*, 04.12.2019, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_171584.htm, accesat la 16.04.2020.

17 *** *Disinformation and propaganda during the coronavirus pandemic*, 31.03.2020, <https://www.dw.com/en/disinformation-and-propaganda-during-the-coronavirus-pandemic/a-52970643>, accesat la 17.04.2020.

18 Jan van der Made, „Russia and China «exploit Covid-19 crisis» to discredit European Union”, 07.04.2020, <http://www.rfi.fr/en/europe/20200405-russia-and-china-exploit-covid-19-crisis-to-discredit-european-union%E2%80%93analyst>, accesat la 17.04.2020.

19 Daniel S. Hamilton, *A 3-Percent Solution for NATO*, 04.12.2019, <https://www.defenseone.com/ideas/2019/12/3-percent-solution-nato/161657/>, accesat la 17.04.2020.

20 Judy Dempsey, *The Coronavirus Is a Test for the West*, 17.03.2020, <https://carnegieeurope.eu/strategieurope/81295>, accesat la 17.04.2020.

21 Ștefan Oprea, *Criza COVID-19 – Răspunsul NATO la situații de urgențe civile*, 30.03.2020, <https://monitorulapararii.ro/criza-covid-19-raspunsul-nato-la-situatii-de-urgente-civile-1-30208>, accesat la 18.04.2020.

22 Harlan Ullman, *U.S. defense strategy: ‘Contain and engage’ beats ‘deter and defeat’*, 18.03.2019, https://www.upi.com/Top_News/Voices/2019/03/18/US-defense-strategy-Contain-and-engage-beats-deter-and-defeat/3471552825444/, accesat la 18.04.2020.

BIBLIOGRAFIE

*** *Carta albă a apărării*, București, 2017.

<https://www.bbc.com>

<https://www.euractiv.com>

<https://monitorulapararii.ro/>

<https://www.nato.int>

<https://www.nytimes.com>

<http://www.static.kremlin.ru>

<https://www.who.int>

<https://www.pri.org>

<http://www.rfi.fr>

<https://www.defenseone.com/ideas>

<https://carnegieeurope.eu>

<https://www.dw.com>

<https://www.telegraph.co.uk>

<http://www.energynomics.ro/>

CONSIDERAȚII PRIVIND ADAPTAREA FUNCȚIONĂRII LANȚURILOR DE APROVIZIONARE-LIVRARE, ÎN CONDIȚIILE EFECTELOR NEFASTE ALE COVID-19 ÎN ROMÂNIA

CONSIDERATIONS REGARDING ADAPTATION OF OPERATION SUPPLY CHAINS UNDER THE CONDITIONS OF BAD EFFECTS OF COVID-19 IN ROMANIA

RÉFLEXIONS SUR L'ADAPTATION DU FONCTIONNEMENT DES CHAÎNES D'APPROVISIONNEMENT-LIVRAISON, SOUS LES EFFETS NÉFASTES DE COVID-19 EN ROUMANIE

Col.prof.univ.dr. Gheorghe MINCULETE*

Condițiile socioeconomice actuale sunt neprielnice atât pe plan național, cât și internațional, din cauza apariției, manifestării și extinderii, în China și apoi la nivel global, a unui nou tip de virus cu efecte nefaste, COVID-19.

Diminuarea la minimum a activităților economice naționale, ca și consecință a efectelor pandemice, va determina, treptat, apariția recesiunii și apoi a crizei economice, care se va resimți de la zi la zi, cu implicații interne și internaționale nedorite.

Deteriorarea treptată a funcționării economiei naționale s-a produs, evident, ca urmare a devenirii nefuncționale a majorității lanțurilor de aprovizionare-livrare cu componente interne, europene sau internaționale.

În acest articol ne-am propus să tratăm aspectele particulare ale funcționării sau nu a lanțurilor de aprovizionare-livrare, pe baza unui management adaptat situațiilor unei crize nemaîntâlnite până acum, care a determinat și la nivelul statului român declararea stării de urgență și apoi a stării de alertă.

Prin originalitatea tratării aspectelor care țin de riscurile economico-sociale, cu implicații asupra traiului și sănătății populației, am căutat să evidențiem riscurile și managementul lor aferent în funcționarea lanțurilor de aprovizionare-livrare, în condiții de risc și de incertitudine, generate de efectele nefaste ale pandemiei de COVID -19.

The current socio-economic conditions are unfavorable both nationally and internationally, due to the emergence, manifestation and spread in China and then globally of a new type of virus with adverse effects, COVID-19.

The minimization of national economic activities, as a consequence of the pandemic effects, will gradually determine the recession and then the economic crisis that will be felt from day to day, with undesirable domestic and international implications.

The gradual deterioration of the functioning of the national economy has obviously occurred as a result of the non-functioning of most supply chains with domestic, European or international components.

In this article we set out to address the particular (or not) aspects of the operation of the supply chains based on a management adapted to situations of a crisis never encountered before, which led the Romanian state declare a state of emergency and then a state of emergency alert.

Through the originality of treating the aspects related to the economic and social risks with implications on the living and health of the population, we sought to highlight the risks and their management in the operation of supply chains in conditions of increased risk and uncertainty, generated by the adverse effects of the pandemic COVID- -19.

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: minculetgh@yahoo.com

La dégradation progressive du fonctionnement de l'économie nationale s'est évidemment produite en raison du fait que la plupart des chaînes d'approvisionnement et de livraison à composantes nationales, européennes ou internationales étaient devenues non fonctionnelles. Dans cet article, on a l'intention de traiter les aspects particuliers du fonctionnement ou non des chaînes d'approvisionnement-livraison sur la base d'une gestion adaptée à des situations de crise sans précédent, qui ont déterminé l'État roumain à déclarer l'état d'urgence puis l'état d'alerte.

À travers une manière originale d'analyser les aspects liés aux risques économiques et sociaux ayant des répercussions sur la vie et la santé de la population, on a cherché à mettre en évidence les risques et leur gestion dans le fonctionnement des chaînes d'approvisionnement-livraison, dans des conditions de risque et d'incertitude, produites par les effets néfastes de la pandémie de COVID-19.

Cuvinte-cheie: managementul lanțului aprovizionare-livrare; lanțul de aprovizionare-livrare; mediu economic turbulent; reconfigurarea și adaptarea lanțurilor de aprovizionare-livrare; riscuri socioeconomice, cu implicații asupra lanțurilor de aprovizionare-livrare; managementul riscurilor specifice lanțurilor de aprovizionare-livrare; digitalizarea lanțurilor de aprovizionare-livrare.

Keywords: supply-delivery chain management; supply-delivery chain; turbulent economic environment; reconfiguration and adaptation of supply-delivery chains; socio-economic risks with implications on supply-delivery chains; risk management specific to supply-delivery chains; digitization of supply-delivery chains.

Mots-clés: gestion de la chaîne d'approvisionnement-livraison; la chaîne d'approvisionnement-livraison; environnement économique turbulent; reconfiguration et adaptation des chaînes d'approvisionnement-livraison; risques socio-économiques ayant des répercussions sur les chaînes d'approvisionnement-livraison; gestion des risques spécifiques aux chaînes d'approvisionnement-livraison; numérisation des chaînes d'approvisionnement-livraison.

Abordări introductive

Grija pentru apărarea și/sau refacerea sănătății oamenilor de pretutindeni a determinat statele lumii să decidă implementarea unor măsuri restrictive și coercitive, de natură economică și socială, pentru a împiedica extinderea pandemiei de COVID -19 și limitarea efectelor distructive ale acesteia.

Schimbările majore ale mediului economic național, continental și global, ca urmare a apariției și extinderii efectelor COVID -19, au determinat

poate permite, mai întâi, protejarea personalului angajat de riscurile contaminării patologice, iar apoi proiectarea și derularea activităților economice eficiente prin diminuarea cât mai mult a pierderilor, inerente perturbațiilor crescânde, manifestate în climatul tranzacțional național, european și global.

În actualul mediu economic turbulent, incert și complex, cu previziuni, pe termen scurt și mediu, deloc îmbucurătoare, activitățile economice trebuie

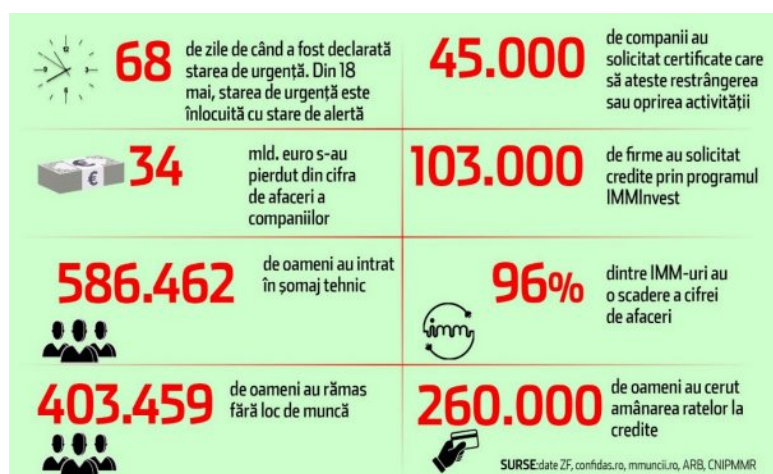

Figura 1 Efectele economice ale pandemiei de COVID-19 în 68 de zile de la aplicarea primei reglementări naționale restrictive¹

ca tot mai mulți actori economici să fie preocupați de identificarea, procurarea și aplicarea celor mai noi inovații în digitalizarea afacerilor, ceea ce le

să funcționeze, în primul rând, pentru satisfacerea cerințelor cetățenilor cu bunuri critice și cu servicii publice.

Pe zi ce trece, efectele rapide ale măsurilor economice restrictive, luate ca răspuns la efectele destructive ale COVID-19, se răsfrâng, prin sincope din ce în ce mai vizibile, în lanțurile de aprovizionare-livrare, din cauza blocajului economic, dar și ca urmare a falimentării unor furnizori, producători sau distribuitori foarte importanți pentru economiile naționale și globale.

În Figura 1, remarcăm efectele economice naționale negative (destul de pregnante) în 68 de zile de la declararea stării de urgență, generate efectiv de perturbarea majoră a funcționării normale a lanțurilor de aprovizionare-livrare în România.

Pentru menținerea echilibrului actual între cerere și ofertă pe piețele naționale și internaționale, atât Uniunea Europeană, cât și Statele Unite, dar și alte state ale lumii au derulat o serie de politici economice, care să permită companiilor, indiferent de mărime, să funcționeze în condițiile crizei determinate de efectele COVID -19 prin alocarea unor resurse financiare apreciabile (rambursabile și nerambursabile) în perioade de timp determinate. În acest fel, managerii companiilor au identificat căi și modalități de continuare a fluxurilor de reaprovizionare, în primul rând cu bunuri de importanță majoră în subzistența familială, precum și cu cele necesare asigurării măsurilor individuale de protecție pandemică, în conformitate cu cerințele impuse la nivel național și internațional.

Prin urmare, se impune un nou mod de abordare a modalităților de management al lanțurilor de aprovizionare-livrare existente, dar mai ales al celor nou create, în vederea asigurării resurselor necesare contracarării rapide a efectelor nocive ale pandemiei de COVID-19. În acest scop, noua configurație a mediului de afaceri intern și internațional determină importante schimbări logistice, adecvate creării sau dezvoltării unor lanțuri de aprovizionare-livrare, potrivit cerințelor și nevoilor cetățenilor, confrunțați cu situații critice, nemaîntâlnite până acum.

Realitățile mediilor de afaceri ale statelor membre ale Uniunii Europene au evidențiat riscurile crescute ale continuării tranzacțiilor inițiate înainte de pandemie, precum și ale înființării altora noi, potrivit solicitărilor structurilor medicale, precum și ale organismelor antipandemice naționale. Așadar, au fost acordate facilități naționale, în vederea re tehnologizării și schimbării profilurilor de producție ale unor companii, care au trecut deja la producția de echipamente medicale și de

materiale sanitare, necesare atât protecției specifice personalului din spitale, cât și a cetățenilor, potrivit cerințelor reglementărilor actuale în vigoare².

Elemente de adaptare și reconfigurare a lanțurilor de aprovizionare-livrare

În mecanismul specific funcționării economice normale a oricărui stat, apariția și extinderea rapidă a COVID-19 au determinat o serie de efecte, cu implicații asupra existenței, funcționării și desființării lanțurilor de aprovizionare-livrare sau a înființării altora cu misiuni noi.

Având în vedere structura obișnuită a unui lanț de aprovizionare-livrare, este evident ca și pe timpul pandemiei de COVID-19 un asemenea sistem economic să fie adoptat pentru obținerea de performanțe în afacerile interfirmare (de tip rețea), ca urmare a satisfacerii depline a cerințelor consumatorilor și/sau utilizatorilor finali.

Așadar, potrivit celor specificate, un lanț de aprovizionare-livrare extins, care face obiectul unui management eficient de profil, cuprinde: furnizorii furnizorilor; furnizori; producători; distribuitori; prestatori de servicii logistice; detailiști; consumatori și/sau utilizatori (persoane fizice; persoane juridice)³.

În Figura 2, se redă o succesiune simplă a componentelor unui lanț de aprovizionare-livrare, prezentat anterior, având în vedere distanțele reale (variabile) existente între firmele partenere.

Figura 2 O prezentare simplă a unui lanț de aprovizionare-livrare⁴

În interiorul fiecărei firme din cadrul unui lanț de aprovizionare-livrare, funcționează o *logistică internă*, care cuprinde: *managementul materialelor*; *managementul distribuției*. La firmele cu profil

productiv, în cadrul logisticii proprii funcționează și *managementul susținerii producției (cu materii prime, materiale etc.)*⁵.

Potrivit aprecierii experților determinate de practica economică, actualmente, în afaceri, se remarcă o schimbare a conduitelor de afaceri prin trecerea de la relațiile concurențiale tradiționale – manifestate între companii ca entități independente –, la competiția între sisteme de lanțuri de aprovizionare-livrare, care includ firme partenere intercorelate și interconectate funcțional, de genul celor precizate anterior (furnizori, producători, distribuitori, entități de retail, precum și prestatori de servicii logistice de natură 3PL, 4PL ș.a., consumatori sau utilizatori finali)⁶.

În continuare, prezentăm câteva dintre efectele și implicațiile specificate anterior, care au impact major asupra funcționării normale și eficiente a lanțurilor de aprovizionare-livrare naționale și/sau multinaționale.

- Perturbațiile pandemiei în relația cerere-ofertă au produs și determină dezechilibre majore prin reducerea bruscă a consumului și/sau utilizării de produse, precum și prin diminuarea continuă a cerințelor pentru prestările de servicii.

- Adaptarea funcțională a lanțurilor de aprovizionare-livrare, ca urmare a reducerii consumului (utilizării) sau datorită aplicării prevederilor unor reglementări naționale și/sau ale UE restrictive relevă, din punctul nostru de vedere, în baza practicii economice, câteva aspecte de reconfigurare:

- continuarea funcționării unor lanțuri de aprovizionare-livrare existente înainte de pandemie cu restrângerea sau extinderea activităților specifice (de pildă, extinderea pentru unele produse: agroalimentare; de uz familial/gospodăresc; de natura carburanților și lubrifianților ș.a.);

- încetarea funcționării și/sau desființarea unor lanțuri de aprovizionare-livrare pe timpul pandemiei (de pildă, pentru vânzări de autoturisme) ca urmare a reducerii drastice a cererii sau din cauza aplicării unor prevederi legale restrictive (de exemplu, închiderea pe o anumită perioadă de timp a mall-urilor, a restaurantelor, a hotelurilor ș.a.);

- înființarea unor noi lanțuri de aprovizionare-livrare pe timpul pandemiei, care includ sau nu fabrici care și-au schimbat profilul de producție (potrivit necesităților de răspuns la efectele pandemiei⁷).

Riscuri și elemente de management specifice funcționării unui lanț de aprovizionare-livrare în mediul economic actual

Realitățile actuale cu puternic impact economico-social necesită, pentru oamenii de afaceri, noi opțiuni de management al riscurilor, adecvate preîntâmpinării disfuncționalităților (sincopelor), care se pot manifesta acut în cadrul lanțurilor de aprovizionare-livrare.

Transformările socioeconomice, generate de efectele pandemice ale COVID-19 implică, evident, trecerea rapidă a funcționării lanțurilor de aprovizionare-livrare de la modurile tradiționale la mecanismele digitale.

- *Identificarea unor riscuri, determinate de pandemie, cu implicații asupra lanțului de aprovizionare-livrare, în condițiile evoluției continue a pandemiei determinate de virusul COVID-19, la nivelurile național și global, se manifestă, potrivit aprecierii noastre, o serie de riscuri socioeconomice, cu implicații asupra lanțurilor de aprovizionare-livrare, astfel:*

- scăderea numerică a forței de muncă națională și continentală;

- reducerea bruscă a activităților economice la nivel național și internațional;

- falimentarea majoră a firmelor din toate sectoarele economice;

- adâncirea decalajelor economice naționale, regionale și globale;

- îndepărtarea oamenilor de Dumnezeu, ca urmare a politicilor și a măsurilor restrictive și coercitive privind accesul la locașurile de cult;

- scăderea nivelului calitativ al activităților educaționale, ca urmare a interdicțiilor și derulării acestora în cea mai mare parte în mediul online;

- manifestarea cu încetinire a acțiunilor specifice invențiilor și inovațiilor, adecvate momentului de cumpănă socioeconomică;

- dereglarea acțiunilor manageriale și de execuție de natură medico-sanitară, cu implicații zonale și naționale, ca urmare a manifestărilor pandemice variabile;

- manifestări frecvente ale erorilor manageriale în domeniile socioeconomice;

- anularea reglementată a mai multor drepturi cetățenești, uneori nejustificată;

- închiderea multor activități economice în zonele neafectate de virus, cu urmări majore în declinul economic național și continental;

- creșterea numărului bolnavilor cu tulburări psihice, ca urmare a fricii de infectare, dar și ca urmare a politicilor și acțiunilor statale restrictive, pentru nerespectarea regulilor de distanțare socială și individuală;

- scăderea puterii de cumpărare a cetățenilor, din cauza creșterii prețurilor la bunurile de consum etc.;

- neaplicarea unui management eficace al riscurilor de natură socioeconomică, implicate de amenințarea continuă a COVID-19;

- alte tipuri de riscuri.

La un moment dat, multe dintre riscurile menționate pot fi combinate, ceea ce ar putea determina blocaje majore la nivelurile economic și social, cu impact nemijlocit asupra existenței resurselor umane, materiale și financiare, necesare funcționării normale și eficiente a fiecărei companii partenere a unui lanț de aprovizionare-livrare. În acest sens, managerii companiilor respective pot identifica soluții pertinente depășirii perioadelor de criză prin aplicarea unui management al riscurilor adecvat fiecărei situații în parte⁸.

• *Elemente de management al riscurilor lanțului de aprovizionare-livrare pe timpul pandemiei*

Schimbările organizaționale și relaționale imediate, produse în componentele micromediului și macromediului companiilor partenere în cadrul lanțurilor de aprovizionare-livrare, ca urmare a efectelor nefaste ale COVID-19, generează o serie de strategii noi în conduita de management al riscurilor, relevantă de staff-urile manageriale. Așadar, din punctul nostru de vedere, cele mai importante direcții de urmat în implementarea strategiilor și politicilor de management al riscurilor ar viza, în principal:

- desfășurarea continuă a acțiunilor educative în cadrul companiilor membre ale lanțurilor de aprovizionare, focusate pe manifestările epidemiologice ale COVID-19, precum și pe luarea măsurilor adecvate de prevenire a infectării;

- luarea în considerare a situațiilor posibile de absenteism crescut în rândul personalului angajat, ca urmare a posibilității infectării (până la vindecarea completă și reintegrarea în colectivele de muncă);

- flexibilizarea lucrului în cadrul fiecărei firme partenere a lanțului de aprovizionare-livrare, având în vedere stabilirea și aplicarea programului decalat al personalului, pentru respectarea măsurilor,

stabilite la nivel național și organizațional, de distanțare individuală și socială;

- organizarea de către fiecare companie a lucrului în sistem digital de la domiciliul angajatului, pentru unele categorii de personal, fără a afecta desfășurarea normală a fluxurilor economice în cadrul lanțurilor de aprovizionare-livrare;

- promovarea unor acțiuni care fac obiectul planificării și derulării achiziției resurselor necesare modernizării sistemelor IT, potrivit cerințelor evolutive de digitalizare a subsistemelor de conducere și a celor de execuție în cadrul fiecărei companii membră a lanțului de aprovizionare-livrare⁹;

- pregătirea, la nivelul fiecărei companii integrate într-un lanț de aprovizionare-livrare, a unor planuri manageriale potrivite situațiilor de criză generate de COVID-19, pentru fiecare nivel situațional al managerilor: de top; de nivel mediu; de nivel inferior;

- deplasarea rapidă, în cadrul lanțurilor de aprovizionare-livrare, a produselor solicitate, în situații de criză, de către consumatori (utilizatori) prin canale logistice directe (aferele comerțului electronic) sau cu intermediari (pe baza aceleiași sistem sau corelat cu cel clasic);

- transformarea configurației liniare tradiționale a lanțului de aprovizionare-livrare într-un sistem de același profil, dar cu operațiunile specifice digitalizate, funcționale în rețele și cu o flexibilitate și vizibilitate mult sporite¹⁰.

Așadar, printr-un management adecvat al riscurilor în condițiile pandemiei de COVID-19, lanțurile de aprovizionare-livrare trebuie să permită, potrivit noilor cerințe, alianțe viabile între firmele cheie (partenere), pentru realizarea unor fluxuri logistice rapide și eficiente, care să permită satisfacerea deplină a cererilor de produse și de servicii, identificate cu certitudine într-o piață sau în mai multe tipuri de piețe (locale, teritoriale, naționale, europene, internaționale)¹¹.

Concluzii

În condițiile extinderii continue a amenințărilor și efectelor nefaste ale COVID-19, actuala criză economică la nivel național și internațional se datorează și neprevăderii de către factorii responsabili ai diverselor companii a asigurării resurselor de rezervă (prin variante alternative), necesare depășirii blocajelor funcționale actuale, ca urmare a încetării activităților economice specifice

multor lanțuri de aprovizionare-livrare naționale, europene și globale.

Datorită intervenției cu resurse financiare a organismului abilitat al Uniunii Europene, pentru sprijinirea statelor membre în vederea repornirii economiilor naționale, țara noastră va putea acorda, potrivit cerințelor, ajutorul necesar, în primul rând, firmelor mici și mijlocii care sunt în situații critice sau pentru înființarea altora noi. În acest fel, se vor reporni unele lanțuri de aprovizionare-livrare existente înainte de pandemie și se vor înființa altele noi în locul celor desființate, deja, ca urmare a falimentării companiilor partenere.

Scăderea puterii de cumpărare a cetățenilor, cauzată de desființarea locurilor de muncă și de intrarea în șomaj a angajaților companiilor desființate, a determinat la nivel național acțiuni guvernamentale, susținute pentru sprijinirea oamenilor de afaceri în salarizarea personalului care va fi angajat de către firme existente sau nou înființate (în vederea scăderii șomajului, deja ridicat la cote alarmante). În acest fel, există posibilitatea creării acelor lanțuri de aprovizionare-livrare care pot să valorifice posibilitățile naționale de utilizare a resurselor disponibile pentru aprovizionarea materiilor prime, fabricația și distribuția produselor finite, necesare satisfacerii dorințelor și cerințelor consumatorilor și/sau utilizatorilor actuali și potențiali (în aceste vremuri de criză, determinate de efectele nefaste ale COVID-19).

Mai mult ca oricând se impune acum, în condițiile pandemice amintite, procurarea și utilizarea sistemelor tehnice moderne, adecvate derulării operațiunilor digitale atât în cadrul lanțurilor de aprovizionare-livrare repornite, cât și în cadrul celor nou înființate. În acest mod, se poate obține reducerea destul de mult a costurilor aferente inputurilor și outputurilor care presupun operațiuni de transport, depozitare, stocare, manipulare, conversie, precum și diminuarea cheltuielilor implicate de managementul relațiilor cu furnizorii, de managementul relațiilor cu clienții, de logistica inversă etc.

Cu toate efectele nedorite ale crizei actuale, determinate de COVID-19, multe companii vor porni pe noul drum al evoluției lor economice, beneficiind de necesitatea și obligativitatea asigurării resurselor umane și tehnologice la un nivel care să le permită o integrare și o funcționare mai eficientă prin digitalizare, în cadrul lanțurilor

de aprovizionare concurente cu altele de același profil pe plan național și cu posibile implicații, europene sau globale, favorabile.

NOTE:

- 1 <https://m.mediafax.ro>, accesat la 27.05.2020.
- 2 David Frederick Ross, *Introduction to Supply Chain Management Technologies*, CRC Press, 2010, pp. 39-45.
- 3 Ivan Russo, Confente Ilenia, *Customer Loyalty and Supply Chain Management: Business-to-Business Customer Loyalty Analysis*, Routledge Publishing, 2017, pp. 59-65.
- 4 <https://icograms.com/templates/logistics-supply-chain-management.png>, accesat la 27.05.2020.
- 5 Peter Baily, David Farmer, David Jessop, David Jones, *Principiile și managementul achizițiilor*, eight edition, ARC Printing-House, Chișinău, 2004, pp. 73-75.
- 6 Bruce, Robinson, *Supply Chain Management*, Clancy International Publishing, 2015, pp. 92-94.
- 7 *** *Legea nr. 55, din 15 mai 2020 privind unele măsuri pentru prevenirea și combaterea efectelor pandemiei de COVID-19*, Monitorul Oficial, nr. 396, din 15 mai 2020, art. 5: 1 a); 1b); 2b).
- 8 *COVID-19: Managing supply chain risk and disruption*, <https://www2.deloitte.com/global/en/pages/risk/articles/covid-19-managing-supply-chain-risk-and-disruption.html>, accesat la 01.06.2020.
- 9 Martin Christopher, *Logistics and Supply Chain Management*, 5th Edition pdf free - Book Hut, Publisher: Pearson Education Limited, 2016, pp. 93-99.
- 10 Amitava Sengupta, *Impact Of Covid-19 On Global Supply Chains and Opportunities in the Post-Covid World*, CL Technologies, April 14, 2020, <https://www.google.ro/amp/s/www.entrepreneur.com/amphtml/349229>, accesat la 31.05.2020.
- 11 Sean Galea-Pace, *Supply Chain Risk Management – COVID-19*, <https://www.google.ro/amp/s/www.supplychaindigital.com/supply-chain-management/supply-chain-risk-management-covid-19%3famp>, accesat la 02.06.2020.

BIBLIOGRAFIE

*** *Legea nr. 55, din 15 mai 2020 privind unele măsuri pentru prevenirea și combaterea efectelor pandemiei de COVID-19*, Monitorul Oficial, nr. 396, din 15 mai 2020.

Amitava Sengupta, *Impact Of COVID-19 On Global Supply Chains and Opportunities in the Post-COVID World*, CL Technologies, April 14, 2020; <https://www.google.ro/amp/s/www.entrepreneur.com/amp.html/349229>

Baily Peter, Farmer David, Jessop David, Jones David, *Principiile și managementul achizițiilor*, eight edition, ARC Printing-House, Chișinău, 2004.

Christopher Martin, *Logistics and Supply Chain Management*, 5th Edition pdf free - Book Hut, Publisher: Pearson Education Limited, 2016.

- Robinson Bruce, *Supply Chain Management*. Publisher: Clanrye International, 2015.
- Ross David Frederich, *Introduction to Supply Chain Management Technologies*, CRC Press, 2010.
- Russo Ivan, Confente Ilenia, *Customer Loyalty and Supply Chain Management: Business-to-Business Customer Loyalty Analysis*, Routledge Publishing, 2017.
- Sean Galea-Pace, Mar 12, 2020, *SUPPLY CHAIN RISK MANAGEMENT - COVID 19*, [google.ro/amp/s/www.supplychaindigital.com/supply-chain-management/supply-chain-risk-management-covid-19%3famp](https://www.google.ro/amp/s/www.supplychaindigital.com/supply-chain-management/supply-chain-risk-management-covid-19%3famp)
- COVID-19: Managing supply chain risk and disruption*, <https://www2.deloitte.com/global/en/pages/risk/articles/covid-19-managing-supply-chain-risk-and-disruption.html>
- <https://m.mediafax.ro>
- <https://icograms.com/templates/logistics-supply-chain-management.pn>

ÎNȚELEGEREA SITUAȚIEI OPERAȚIONALE – VARIABLELE MEDIULUI DE OPERARE ȘI INFLUENȚELE DIRECTE ȘI POTENȚIALE DINTRE ACESTEA

*UNDERSTANDING THE SITUATION – OPERATIONAL VARIABLES
AND THE DIRECT AND POTENTIAL INFLUENCES BETWEEN THEM*

*COMPRÉHENSION DE LA SITUATION OPÉRATIONNELLE –
LES VARIABLES DE L'ENVIRONNEMENT OPÉRATIONNEL
ET LES INFLUENCES DIRECTES ET POTENTIELLES ENTRE ELLES*

Mr.drd. Dumitru GEORGESCU*

Conflictele dintre diferiți actori statali sau nonstatali care își urmăresc interesele rămân o constantă a mediului geopolitic regional și global. În acest context, instrumentul militar al puterii naționale este mai relevant decât oricând. Numitorul comun al dezvoltării coerente și aplicării eficiente a acestui instrument este reprezentat de înțelegerea mediului de operare și a situațiilor complexe, dinamice și volatile din zonele de interes. Variabilele mediului de operare reprezintă un instrument conceptual, utilizat pentru a simplifica complexitatea situației. Înțelegerea legăturilor dintre aceste variabile, directe sau potențiale, potențează aplicarea instrumentului militar de putere în moduri creative și eficiente.

Conflicts between different state or non-state actors that pursue their own interests are a constant of the geopolitical regional and global environment. In this context, the military instrument of national power is more relevant than ever. The common denominator of coherent development and effective application of this instrument is the understanding of the operational environment and of the complex dynamic and volatile situations of the areas of interest. The operational variables represent a conceptual tool used to achieve it. Understanding the connections between these variables – direct or potential – facilitates the application of the military instrument of power in creative and effective ways.

Les conflits entre les différents acteurs étatiques ou non étatiques poursuivant leurs propres intérêts restent une constante de l'environnement géopolitique régional et mondial. Dans ce contexte, l'instrument militaire du pouvoir national est plus pertinent que jamais. Le point commun entre le développement cohérent et la mise en œuvre efficace de cet instrument est la compréhension de l'environnement opérationnel et des situations complexes, dynamiques et volatiles dans les domaines d'intérêt. Les variables de l'environnement opérationnel sont un instrument conceptuel utilisé pour simplifier la complexité de la situation. La compréhension des rapports entre ces variables, directs ou potentiels, peut augmenter de manière créative et efficace l'utilisation de l'instrument militaire du pouvoir.

Cuvinte-cheie: înțelegerea situației operaționale; PMESII; variabile operaționale; mediu de operare.

Keywords: situation understanding; PMESII; operational variables; operational environment.

Mots-clés: la compréhension de la situation opérationnelle; PMESII; variables opérationnelles; environnement opérationnel.

Istoria recentă relevă faptul că, între actori statali sau nonstatali, vor exista confruntări și conflicte. Aceste conflicte sunt și vor rămâne o constantă a

mediului geopolitic regional și global. Competiția pentru resurse, care par să devină insuficiente, în contextul unei evoluții tehnice și tehnologice fără precedent, dorințele din ce în ce mai pronunțate de afirmare a dominației, precum și ritmul extraordinar de rapid al societății contemporane determină fricțiuni între diferite grupuri sociale.

***Ministerul Apărării Naționale**

e-mail: dumitru.i.georgescu@gmail.com

Institutul Heidelberg pentru Studiul Conflictelor Internaționale realizează o cercetare cantitativă a conflictelor și realizează clasificarea acestora după diferite criterii. Astfel, potrivit acestui institut, conflictele sunt clasificate după nivelul de violență (violente și nonviolente) și după clasa de intensitate (redușă, medie, ridicată). Nivelul de violență este determinat pe baza unei metodologii care are în vedere mijloacele de generare a violenței (categoriile de armament și personal implicat) și consecințele acestor violențe (victime, refugiați, distrugerii)¹. În acest cadru, institutul publică buletine anuale referitoare la conflictele politice, furnizând date despre numărul și localizarea acestora. Agregarea datelor furnizate de acest institut, pentru ultimii cinci ani, demonstrează un nivel constant al numărului conflictelor de intensitate medie și ridicată. Același lucru este valabil și pentru conflictele violente, dar și pentru numărul total al conflictelor, conform datelor reprezentate în Figura 1.

Puterea de luptă reprezintă un concept care descrie eficacitatea operațională a forțelor armate sau a oricărei componente a acestora³.

Acest concept reprezintă rezultanta capacității forțelor armate de a înțelege mediul de operare și a determinării, respectiv capacității acestora de a acționa decisiv. Conform doctrinei NATO, aceasta are trei componente: componenta conceptuală, componenta morală și componenta fizică. Niciuna dintre aceste componente nu este mai importantă decât cealaltă; acestea se suprapun și se susțin reciproc⁴.

Componenta conceptuală a puterii de luptă se bazează pe modul în care este dezvoltată și aplicată doctrina. Dezvoltarea și aplicarea doctrinei (principii fundamentale care ghidează acțiunile forțelor armate, în scopul îndeplinirii obiectivelor acestora) sunt procese intelectuale. Acestea au implicații asupra componentei morale și fizice a puterii de luptă.

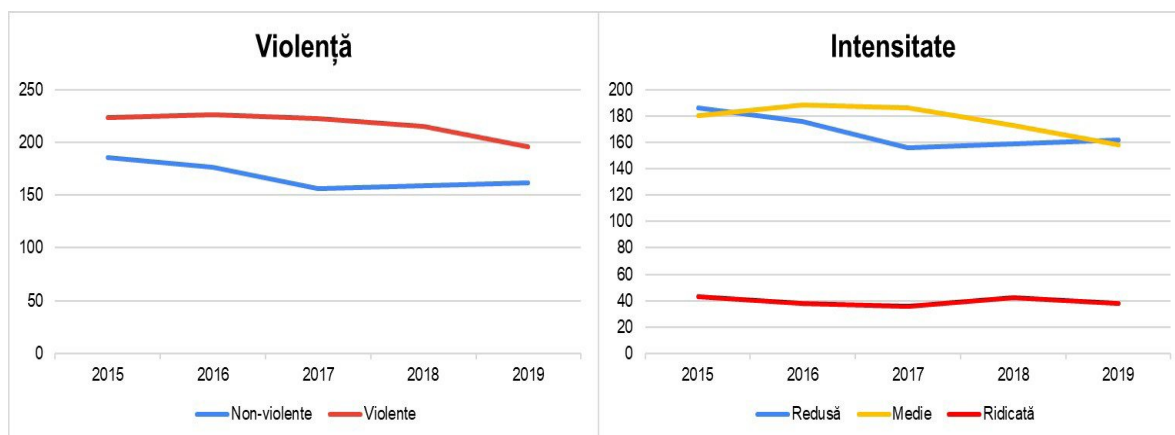

Figura 1 Numărul conflictelor la nivel global, în perioada 2015-2019²

Datele din Figura 1 evidențiază faptul că instrumentul militar al puterii naționale este și rămâne mai relevant ca oricând în promovarea intereselor naționale. Indiferent dacă aceste interese sunt amenințate direct de alți actori cu intenții divergente, sau indirect prin crearea unor crize care generează instabilitate, capacitatea acestui instrument de a acționa eficient este critică pentru obținerea rezultatelor dorite.

Înțelegerea situației operaționale – precondiție a succesului operațional

Capacitatea instrumentului militar de a răspunde cerințelor decidentului politic este reprezentată de puterea de luptă a forțelor armate.

Componenta morală a puterii de luptă are în vedere natura umană a entităților militare. Moralul resursei umane este un factor determinant și asigură continuitatea manifestării componentelor fizică și doctrinară, în condițiile de privațiune și de fricțiune specifice conflictului.

Componenta fizică asigură mijloacele necesare desfășurării operațiilor. Ea este constituită din personalul, echipamentul, instruirea și resursele adecvate mediului de operare și obiectivelor stabilite.

Analizând aceste componente ale puterii de luptă, se poate determina faptul că înțelegerea mediului de operare modelează fiecare componentă în parte și în ansamblu, influențează puterea de luptă. Doctrina

dezvoltată fără să țină cont de mediul de operare, de particularitățile și de provocările acestuia nu va putea asigura cadrul conceptual necesar succesului operațiilor. Dezvoltarea unor capacități, în cadrul componentei fizice, neadaptate cerințelor mediului de operare, va determina dificultăți majore pe timpul planificării și conducerii operațiilor.

Ca urmare a dificultăților de adaptare a componentei fizice, a lipsei unui cadru doctrinar adecvat, moralul personalului și încrederea lui în lideri vor suferi. Toate aceste componente ale puterii de luptă depind de înțelegerea mediului de operare și a situațiilor complexe, dinamice și volatile.

Înțelegerea mediului de operare nu influențează doar puterea de luptă a forțelor armate și a componentelor acestora, ca parametru general care caracterizează eficacitatea instrumentului militar al unui stat, la un moment dat. Înțelegerea mediului de operare la nivelul forțelor armate ale unui stat, dezvoltarea unui cadru doctrinar coerent și adaptat acestuia, generarea unor capacități în concordanță și un moral ridicat al resursei umane nu garantează succesul acțiunilor grupărilor de forțe de orice nivel, constituite pentru ducerea la îndeplinire a mandatelor organismelor internaționale abilitate sau ale decidenților politici naționali. Desfășurarea operațiilor este semnificativ influențată de componenta de planificare, care determină etapele subsecvente, de pregătire a forței și de executare.

Prima etapă în procesul sistematic de planificare conceptuală a unei operații îl reprezintă determinarea unei abordări operaționale. Această etapă presupune desfășurarea următoarelor activități: înțelegerea situației curente, înțelegerea stării finale dorite, formularea problemei, dezvoltarea unei abordări operaționale și elaborarea unui plan⁵. Astfel, înțelegerea situației operaționale – privită ca un cumul de condiții, circumstanțe și influențe – dintr-o anumită zonă de interes este originea oricărui proces de planificare. Înțelegerea eronată va invalida întregul proces de planificare.

Mediul de operare contemporan – spațiu multidimensional

Atât din punctul de vedere al procesului de consolidare a puterii de luptă a forțelor armate, cât și din punctul de vedere al operațiilor grupărilor de forțe de orice nivel, înțelegerea situației este critică în obținerea succesului. Primul pas pentru

înțelegerea situației îl reprezintă identificarea componentelor și caracteristicilor mediului de operare. Acesta este constituit din mai multe componente multidimensionale.

Mediul de operare poate fi privit ca un spațiu multidimensional în care operează diferiți actori. Acesta are o componentă fizică multidimensională, o componentă informațională multidimensională și o componentă reprezentată de spectrul electromagnetic⁶.

Componenta fizică este cea mai evidentă și familiară dintre componentele mediului de operare. Aceasta are în vedere zona de operații, zona de influență asociată, dar și zona de interes, privite prin dimensiunile relevante pentru desfășurarea operațiilor – terestră, maritimă, aeriană și spațială. Importanța înțelegerii aspectelor subsecvente acestei componente este absolut necesară, dar nu și suficientă, în special în contextul naturii foarte complexe a operațiilor desfășurate de forțele armate în perioadele recente.

Componenta informațională a mediului de operare este reprezentată de entitățile care culeg, procesează, stochează și diseminează informații. Această componentă este constituită din trei dimensiuni, aflate în strânsă legătură: dimensiunea fizică, dimensiunea cognitivă și dimensiunea informațională propriu-zisă.

Dimensiunea fizică este partea tangibilă, concretă a componentei informaționale a mediului de operare. Această dimensiune oferă o perspectivă asupra caracteristicilor naturale sau artificiale ale mediului și asupra modului în care acestea restricționează sau constrâng populația și sistemele informaționale. Aspectele fizice determină modul în care se realizează schimbul de informații în mediul de operare. Acest mod în care se realizează schimbul de informații reprezintă subiectul dimensiunii informaționale propriu-zise. Periodicitatea, platformele și canalele care caracterizează circulația informației reprezintă subiecte de interes, în cadrul dimensiunii informaționale.

Un rol important în înțelegerea aspectelor care determină și caracterizează modul în care informația circulă îl are spațiul cibernetic. Acest spațiu se suprapune dimensiunilor fizică și informațională propriu-zisă.

Componenta informațională nu ar fi utilă fără dimensiunea sa cognitivă. Aceasta vizează efectele pe care informația propagată le are asupra

comportamentelor actorilor din mediul de operare. Perspectiva oferită de aceasta asigură oportunitatea înțelegerii acțiunilor prezente ale actorilor relevanți, dar și anticiparea potențialelor reacții ale acestora.

Mediul de operare nu ar fi complet fără componenta reprezentată de spectrul electromagnetic. În cadrul acestei componente, sunt relevante benzile de frecvență și frecvențele asociate cu paleta extrem de extinsă de sisteme folosite de actorii militari și nonmilitari din zilele noastre – radio, radar, laser, electronoptice, infraroșu, sisteme nonletale care folosesc direcționarea energiei electromagnetice⁷.

Așa după cum rezultă din componentele multidimensionale ale mediului de operare, în cadrul acestuia acționează diferiți actori. Aceștia interacționează și își adaptează acțiunile, pe baza obiectivelor pe care le urmăresc și a propriei percepții asupra mediului. Pentru a facilita înțelegerea situației din spațiul de interes, în cadrul procesului operațiilor este adoptată o perspectivă sistemică. Această perspectivă presupune înțelegerea relațiilor și interdependențelor dintre sistemele relevante pentru planificarea, pregătirea și desfășurarea operațiilor⁸.

În cadrul efortului de înțelegere a situației dintr-un anumit spațiu de interes, fiecare dintre sistemele relevante, care pot influența operațiile, poate fi caracterizat de o stare și de relațiile pe care acesta le are cu celelalte sisteme. Starea sistemului reprezintă o evaluare a capacității acestuia de a-și exercita funcțiile sale. Relațiile care caracterizează sistemul reprezintă modul în care acesta acționează cu celelalte sisteme din mediu, pentru a-și exercita funcțiile sale. Toate aceste sisteme, caracterizate de stări și relații, determină o complexitate deosebită a mediului de operare. Interacțiunile dintre respectivele sisteme, modul în care acestea se adaptează la diferitele schimbări din mediu, pe baza percepției pe care fiecare o are asupra acestuia, determină caracterul dinamic și adaptativ al mediului de operare.

Variabilele mediului de operare și influențele dintre acestea – factori determinanți ai eficacității și eficienței operaționale

Pentru rezolvarea problemei dificile a înțelegerii mediului de operare, comandanții și statele majore folosesc un set de domenii de interes sau variabile ale mediului de operare. Aceste domenii permit

analiza sistematică a situației existente și asigură concentrarea și consecvența activității statelor majore ale entităților militare, indiferent de zona de interes sau de tipul de operație. Forțele armate din NATO au abordări similare privind aceste variabile și au în comun un set de șase astfel de domenii de interes – politic, militar, economic, social, infrastructură și informațional.

Variabilele mediului de operare sunt utilizate pentru a grupa în categorii sistemele relevante. Conceptual, acestea pot fi privite ca niște planuri, care secționează mediul de operare și extrag șase colecții de sisteme, conform reprezentării din Figura 2.

Variabilele mediului de operare cuprind diferite sisteme, precum:

- *politic* (P): entități prioritare civile, constituite formal sau informal, care exercită autoritate în diferite zone sau medii prin aplicarea diferitelor forme de putere sau de influență politică. Mediul de operare poate fi caracterizat în regimuri politice totalitare, autoritare sau democrații emergente. Sistemele din cadrul acestei variabile pot fi partide politice, reprezentanți aleși, triburi, grupuri etnice;

- *militar* (M): capacități militare, de securitate sau paramilitare și infrastructura utilizată de acestea pentru îndeplinirea obiectivelor. Sistemele din cadrul acestei variabile pot fi reprezentate de forțe armate, de forțe de securitate, de miliții locale, de forțe paramilitare;

- *economic* (E): entități și infrastructură destinată producției, distribuției, vânzării de bunuri și servicii, distribuției veniturilor, import-export, corupție. Standardele reduse de viață pot reprezenta cauza tensiunilor și instabilității din zona de operații, iar imaginea corectă asupra acestei variabile are potențialul de a facilita îndeplinirea obiectivelor militare din cadrul operațiilor;

- *social* (S): instituții sau grupări care asigură manifestarea plenară a indivizilor și care permit îndeplinirea așteptărilor și obiectivelor acestora. Sistemele acestei variabile sunt reprezentate de religie, de structura societății, de sistemul juridic. Fragmentarea pe criterii sociale a zonei de operații poate determina efecte diferite, în cazul unor acțiuni similare, și deci, poate impune necesitatea adaptării acestora, în funcție de particularitățile acestei variabile;

- *infrastructură* (I): facilități, servicii și sisteme care asigură serviciile de bază (căi de comunicație,

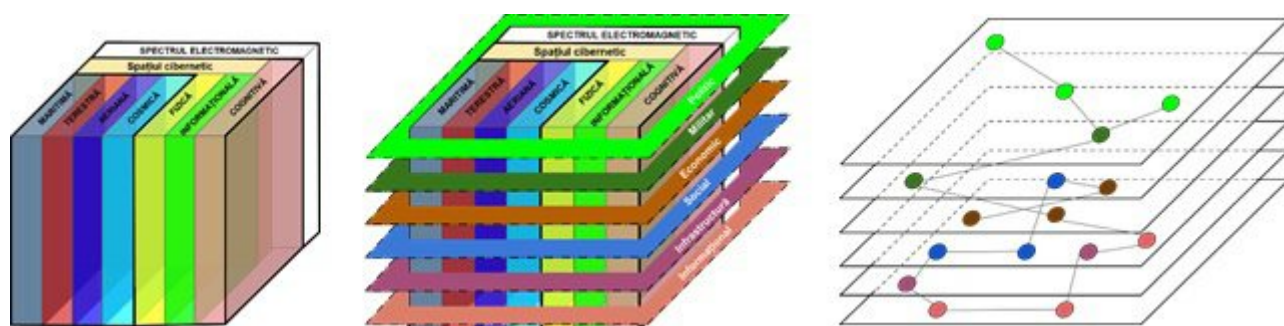
școli, spitale, rețele electrice, de apă potabilă, canalizare, irigații). Lipsa accesului la servicii de bază determină tensiuni în zona de operații și afectează percepția populației asupra forțelor sau autorităților legitime;

- *informațional* (I): infrastructură, entități și componente care colectează, procesează, stochează, transmit și diseminează informații. Sistemele din cadrul acestei variabile sunt reprezentate de posturi de televiziune, de radio, rețele de telefonie mobilă. Aceste sisteme reprezintă vectori de influență ai opiniei publice la nivel local, regional și chiar global. Utilizarea acestor sisteme pentru atingerea obiectivelor tactice nu poate fi neglijată⁹.

pentru îndeplinirea obiectivelor dorite, precum și dezvoltarea variantelor și alternativelor.

Modificarea stării sau a comportamentului unui sistem se poate realiza prin acțiuni asupra sa sau asupra sistemelor cu care relaționează. De cele mai multe ori, percepția acțiunilor directe este corectă și imediată, astfel declanșează o reacție oportună, din punct de vedere operațional și temporal. Sistemele țintă se adaptează, astfel, rapid, iar efectele propuse se pot realiza într-un timp mai îndelungat sau consumând resurse mai multe.

Pentru a eficientiza procesul operațiilor, în cadrul limitărilor din ce în ce mai semnificative privind întrebuințarea forțelor armate, este

a) Mediul de operare

b) Variabilele mediului de operare

c) Sistemele relevante din cadrul variabilelor mediului de operare

Figura 2 Conceptualizarea înțelegerii situației

Sistemele care acționează în multiplele componente și dimensiuni ale mediului de operare pot fi grupate prin intermediul acestor variabile ale mediului de operare. Relațiile dintre aceste sisteme se pot manifesta atât între sisteme din cadrul aceleiași variabile (plan), cât și între sisteme aflate în planuri diferite. Pentru exemplificare, considerăm că, în cadrul variabilelor PMESII, a fost identificat un număr de 29 de sisteme relevante, caracterizate de relațiile dintre ele, evidențiate în Figura 3-a, (sistemele relevante din cadrul variabilei *Infrastructură* au fost notate cu N, pentru a evita suprapunerea notației cu cele din variabila *Informațional*, notate cu I). Relațiile dintre sisteme implică existența unor influențe între acestea.

Aceste influențe se manifestă în cadrul aceleiași variabile a mediului de operare, dar și între variabile. Identificarea influențelor dintre variabile prezintă un interes deosebit pentru procesul operațiilor, deoarece acestea influențează natura abordării operaționale, operațiile și capacitățile necesare

necesară folosirea influențelor dintre variabilele mediului de operare. Aceste influențe pot fi directe sau potențiale.

Influențele directe sunt reprezentate de modul în care relațiile imediate dintre sistemele aparținând planurilor PMESII se manifestă, la acțiunea asupra unui sistem.

Pentru sistemele relevante, prezentate în Figura 3-a, se pot observa relații directe între variabila P și celelalte (MESII), prin intermediul sistemului P5, care se află în relații cu sistemele M3, E3, S1, S2, N2, I4, respectiv prin intermediul sistemelor P3, aflate în relație cu M1 și P4, aflate în relație cu I1. Identificând corect natura și parametrii relațiilor dintre aceste sisteme, se pot determina condițiile și circumstanțele care asigură manifestarea influențelor dintre variabile. Astfel, dacă se acționează adecvat asupra sistemului P5, din cadrul variabilei P, se poate obține modificarea comportamentului și chiar a stării sistemelor M3 sau I4, fără o acțiune directă asupra acestora.

Deci, influențând controlat și direcționat sistemele din cadrul unei variabile a mediului de operare, se obțin efecte în cadrul celorlalte variabile.

De exemplu, asigurând cadrul de desfășurare a unor alegeri democratice, al căror rezultat reflectă legitim opțiunea populației din zonă, exprimată prin susținerea sistemului politic P5, se va asigura influențarea forțelor locale de securitate M3 și a postului local de televiziune I4, iar acestea vor contribui la realizarea și menținerea stabilității locale.

Această abordare indirectă, care fie conduce direct la obținerea efectelor dorite, fie creează condițiile desfășurării unor acțiuni directe, de amploare redusă, reprezintă, de regulă, o variantă mai eficientă. Percepția corectă a acțiunii este mai dificil de realizat, ca urmare a unui nivel mai redus de atribuire și a unei intensități mai scăzute.

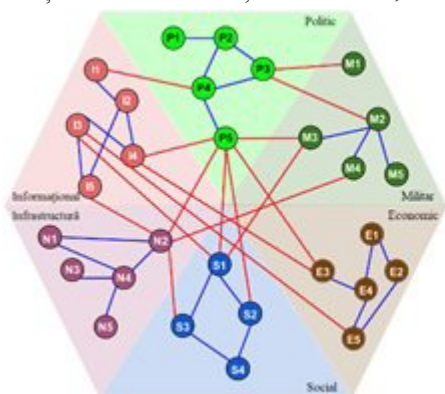
Influențele potențiale au în vedere interpunerea unei alte variabile între planul în care se desfășoară acțiuni și planul în care se urmărește obținerea efectelor. Folosind situația reprezentată în Figura 3-a, se pot obține efecte asupra sistemelor din planul S, prin acțiuni sincronizate asupra sistemelor M4 și E5. În condiții adecvate, acționând asupra

poate repune în funcțiune stația de filtrare a apei N2, asigurând, astfel, accesul la apă potabilă și la locuri de muncă pentru populația dintr-un oraș – S3. Identificarea influențelor potențiale dintre diferitele sisteme relevante este utilă și pentru anticiparea reacțiilor acestora în diferite situații.

Astfel, variantele și alternativele, precum și punctele de decizie cu cerințele informaționale asociate sunt mult mai ușor de dezvoltat și de identificat. Aceste influențe potențiale facilitează aplicarea creativă a puterii de luptă și valorificarea rapidă a oportunităților, oferite de mediul de operare.

Pentru a transpune din plan conceptual în concret aceste influențe între variabilele mediului de operare, este necesară utilizarea unor diagrame. Acestea sunt utile pentru conștientizarea oportunităților operaționale. Sistemele tampon, care pot fi utilizate pentru influențarea, respectiv propagarea efectelor către sistemele țintă, se pot identifica prin existența unei cuantificări a aspectelor cantitative și calitative, care definesc fiecare relație dintre sisteme.

Diagrama influențelor directe dintre variabilele mediului de operare este prezentată în Figura 3-b. Influențele potențiale dintre variabilele mediului

a) Sistemele relevante PMESII

P	X					
M	3	X				
E	1	0	X			
S	2	1	0	X		
I	1	2	0	1	X	
I	2	0	2	1	1	X
	P	M	E	S	I	I

b) Influențe directe

P	X					
M	2	X				
E	1	1	X			
S	2	3	3	X		
I	0	1	1	2	X	
I	3	3	1	3	1	X
	P	M	E	S	I	I

c) Influențe potențiale

Figura 3 Influențele directe și potențiale dintre variabilele mediului de operare¹⁰

sistemului M4, se pot genera efecte de ordin secundar asupra S3, propagate prin intermediul N2. Similar, acționând asupra sistemului E5, se pot realiza schimbări ale comportamentului S1, prin intermediul I3.

În acest context, asigurând condițiile minime de securitate și de stabilitate necesare, prin implicarea, instruirea și dotarea forțelor de securitate M4, se

de operare sunt reprezentate în Figura 3-c. Aceste diagrame prezintă modul în care pot fi exprimate cantitativ influențele directe și potențiale dintre variabilele mediului de operare.

Înțelegerea modului în care aceste influențe între variabilele mediului de operare se manifestă permite eficientizarea procesului operațiilor, deoarece facilitează:

- identificarea corectă a cauzelor condițiilor, considerate inacceptabile, care determină necesitatea operației;
- identificarea efectelor care trebuie realizate, pentru schimbarea comportamentului sistemelor către starea finală dorită;
- identificarea celor mai eficiente modalități de realizare a efectelor dorite (acțiuni, forțe și resurse);
- anticiparea modului în care sistemele vor reacționa la diferite schimbări, percepute în mediu.

Concluzii

Indiferent de zona de interes, de tipul operației sau de forțele și mijloacele avute la dispoziție, înțelegerea situației a fost, este și va rămâne un factor determinant al succesului. Capacitatea de a vizualiza mediul de operare prin prisma variabilelor sale, identificarea și estimarea cât mai apropiată de realitate a influențelor dintre acestea facilitează aplicarea întregii puteri de luptă a forțelor armate sau a grupărilor de forțe, generate de acestea.

Abordările operaționale care stau la baza planificării, pregătirii și executării operațiilor în mediul de operare contemporan nu pot viza doar eficacitatea operațională. Acestea trebuie să urmărească și eficiența operațională prin generarea unor efecte sinergice, care urmăresc reducerea costurilor operaționale.

Proporția optimă dintre acțiunile directe și cele indirecte, dintre angajarea mijloacelor letale și nonletale, precum și capacitatea de a acționa sub pragul de detecție al sistemelor adverse pot face diferența în mediul de operare contemporan. Creativitatea operațională, valorificarea rapidă și adecvată a oportunităților sunt indicatori ai unei conduceri militare progresiste, care nu respinge ambiguitatea mediului contemporan, ci o acceptă și o transformă într-un avantaj.

Indiferent de evoluția fenomenului militar, de influențele tehnologiei și de viteza de circulație a informației, înțelegerea situației va fi o condiție necesară pentru atingerea stării finale dorite.

NOTE:

1 <https://hiik.de/hiik/methodology/?lang=en>, accesat la 01.05.2020.

2 Realizat prin agregarea datelor din materialele disponibile la <https://hiik.de/conflict-barometer/bisherige-ausgaben/?lang=en>, accesat la 01.05.2020.

3 [Land Warfare Development Centre], UK, *Army Doctrine Publication Land Operations*, 2017, p. 3-1.

4 [North Atlantic Treaty Organization], NATO, *Allied Joint Publication 01, AJP-01, Allied Joint Doctrine*, 2017, pp. 1-16, 1-17.

5 [Department of the Army], USA, *Army Doctrine Publication No. 5-0, ADP 5-0, The Operations Process*, 2019, pp. 2-17.

6 [Joint Chiefs of Staff], USA, *Joint Publication 3-0, Joint Operations*, 2018, p. XV.

7 [Joint Chiefs of Staff], USA, *Joint Publication 2-01.3, Joint Intelligence Preparation of the Operational Environment*, 2014, p. III-26.

8 *Ibidem*, p. I-4.

9 [Supreme Headquarters Allied Powers Europe], NATO, *Allied Command Operations Comprehensive Operations Planning Directive COPD Interim V2.0*, 2013, pp. 1-8.

10 *Concepția autorului*.

BIBLIOGRAFIE

[Department of the Army], USA, *Army Doctrine Publication No. 2-0, ADP 2-0, Intelligence*, July 2019.

[Department of the Army], USA, *Army Doctrine Publication No. 3-0, ADP 3-0, Operations*, July 2019.

[Department of the Army], USA, *Army Doctrine Publication No. 5-0, ADP 5-0, The Operations Process*, July 2019.

[Department of the Army], USA, *FM 6-0 Commander and Staff Organization and Operations*, May 2014.

[Joint Chiefs of Staff], USA, *Joint Concept for Operating in the Information Environment (JCOIE)*, July 2018.

[Joint Chiefs of Staff], USA, *Joint Publication 2-0, Joint Intelligence*, October 2013.

[Joint Chiefs of Staff], USA, *Joint Publication 2-01, Joint and National Intelligence Support to Military Operations*, July 2017.

[Joint Chiefs of Staff], USA, *Joint Publication 2-01.3, Joint Intelligence Preparation of the Operational Environment*, May 2014.

[Joint Chiefs of Staff], USA, *Joint Publication 3-0, Joint Operations*, October 2018.

[Joint Chiefs of Staff], USA, *Joint Publication 3-08, Interorganizational Cooperation*, October 2016.

[Joint Chiefs of Staff], USA, *Joint Publication 3-24, Counterinsurgency*, April 2018.

[Joint Chiefs of Staff], USA, *Joint Publication 5-0, Joint Planning*, July 2018.

[Land Warfare Development Centre], UK, *Army Doctrine Publication Land Operations*, March 2017.

[North Atlantic Treaty Organization], NATO, *Allied Joint Publication 01, AJP-01, Allied Joint Doctrine*, February 2017.

[Supreme Headquarters Allied Powers Europe], NATO, *Allied Command Operations Comprehensive Operations Planning Directive COPD Interim V2.0*, October 2013.

<https://hiik.de/hiik/methodology/?lang=en>

STRATEGII EFICIENTE ÎN MANAGEMENTUL ECHIPAMENTELOR MEDICALE

EFFICIENT STRATEGIES IN MEDICAL EQUIPMENT MANAGEMENT

STRATÉGIES EFFICACES DE GESTION DES ÉQUIPEMENTS MÉDICAUX

Col.ing.drd. George UDROIU*

Echipamentele medicale reprezintă una dintre cele mai critice resurse ale sistemului de asistență medicală din întreaga lume, folosite pentru diagnosticarea, tratamentul, monitorizarea și îngrijirea pacienților, iar managementul acestor tehnologii vitale pentru sănătate, dezvoltat ca un amplu proces, centrat pe pacient, are drept scop atingerea performanței unităților sanitare, prin accesibilitate rapidă și disponibilitate, prin viabilitate și siguranță, prin servicii de calitate și satisfacția beneficiarilor finali, precum și prin controlul costurilor pe durata ciclului de viață, prin alocarea și utilizarea optimă a resurselor și prin rentabilitatea generală a instituției medicale. Articolul de față prezintă o serie de strategii ajutătoare, pe care unitățile sanitare ar trebui să le folosească, în scopul creșterii valorii echipamentelor medicale și a succesului actului medical, strategii implementate și monitorizate prin intermediul structurilor de inginerie clinică.

Medical equipment is one of the most critical resources of the healthcare system worldwide, used for diagnosing, treating, monitoring and caring for patients, so the management of these vital health technologies, developed as a comprehensive patient-centered process, is aimed towards the performance of health facilities, through rapid accessibility and availability, viability and safety, quality services and satisfaction of final beneficiaries, as well as the control of cost throughout the life cycle, allocation and optimal use of resources and overall profitability of the medical institution. This article presents a series of helpful strategies that healthcare units should use in order to increase the value of medical equipment and the success of the medical act, strategies implemented and monitored by clinical engineering structures.

Les équipements médicaux représentent l'une des ressources les plus critiques du système de soins de santé dans le monde, utilisés pour le diagnostic, le traitement, la surveillance et la prestation de soins aux patients, et la gestion de ces technologies vitales pour la santé, développée comme un processus complet et centré sur le patient, a pour but d'assurer l'efficacité pour les établissements de santé, par une accessibilité et une disponibilité rapides, par viabilité et sécurité, par la qualité des services et la satisfaction des bénéficiaires finaux, ainsi que par le contrôle des coûts durant le cycle de la vie, une meilleure répartition et utilisation des ressources, en somme par la rentabilité globale de l'institution médicale. Cet article présente toute une série de stratégies utiles que les unités de soins de santé devraient utiliser afin d'augmenter la valeur ajoutée des dispositifs médicaux et le succès de l'acte médical, des stratégies mises en œuvre et contrôlées par des structures d'ingénierie clinique.

Cuvinte-cheie: echipamente medicale; management; eficiență; calitate și siguranță; inginerie clinică.

Keywords: medical equipment; management; efficiency; quality and safety; clinical engineering.

Mots-clés: équipements médicaux; gestion; efficacité; qualité et sécurité; ingénierie clinique.

Dezvoltarea continuă a noilor tehnologii medicale, varietatea și interoperabilitatea acestora, precum și creșterea numărului pacienților, elemente

reprezentative ale majorării costurilor din sănătate, determină organizațiile medicale să caute permanent soluții adecvate de gestionare a echipamentelor medicale, pentru creșterea capacității operaționale, a siguranței și calității, pentru reducerea costurilor pe durata ciclului de viață, pentru planificarea eficientă a resurselor, pentru echilibrarea cheltuielilor cu investițiile, pentru maximizarea

*Institutul Național de Medicină Aeronautică
și Spațială „Gl.dr.av. Victor Anastasiu”
e-mail: uddy_74@yahoo.com

duratei de viață a echipamentelor medicale și pentru fundamentarea procesului decizional, pe baza unor date cuantificabile.

Eficiența managementului echipamentelor medicale este rezultatul mecanismelor de interacțiune, create între structurile clinice și administrative, al organizării și coordonării unor acțiuni tehnice și financiare, desfășurate de personal calificat din structurile de inginerie clinică (IC), care cuprind activități de evaluare, planificare, programare și bugetare, selecție și achiziții, evidență și monitorizare, mentenanță și instruire, eliminare și dezafectare, conform Figurii 1.

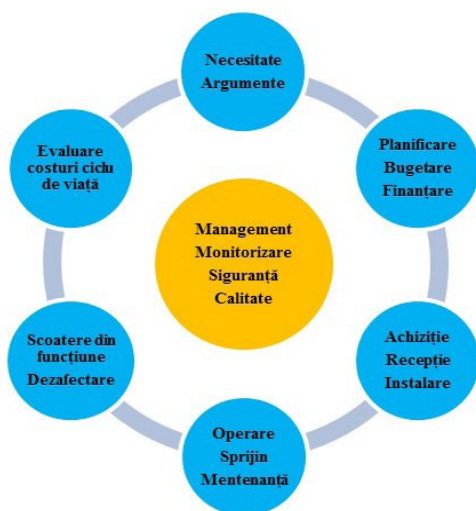

Figura 1 Managementul activ al echipamentelor medicale
Sursa: Adaptare după [World Health Organization], WHO Medical devices technical series, Global Atlas of medical devices, 3.4 Health Technology Management, Geneva, 2017, pp. 44-69.

În contextul acestor provocări și al presiunilor financiare din sectorul serviciilor de asistență medicală, managementul holistic al tehnologiilor din sănătate ar trebui să aibă la bază strategii eficiente, pentru fiecare etapă a ciclului de viață al echipamentelor medicale, dezvoltate pe fundamentul misiunii și obiectivelor unității sanitare, iar liderii decidenți ai spitalelor din domeniul investițiilor în aparatură medicală ar trebui să înțeleagă și să cunoască ansamblul costurilor asociate implementării și utilizării noilor tehnologii, înainte de luarea deciziei finale de achiziție și integrare operațională.

Grupul de management al echipamentelor medicale (GMEM)

Interdependența proceselor de planificare strategică și management operațional al echipamentelor medicale, precum și nevoia de

asigurare a calității, siguranței, controlul costurilor pe durata ciclului de viață și al rentabilității organizației medicale au determinat necesitatea înființării, la nivelul fiecărei unități sanitare, a grupurilor multidisciplinare de management al echipamentelor medicale, pentru analiza și evaluarea tehnologiilor existente în spital, pentru selecția celor mai indicate investiții viitoare, adecvate specificului și cerințelor instituției, pentru studiul costurilor asociate și pentru implementarea politicii de echipamente medicale (EM).

În acest sens, Agenția de Reglementare a Medicamentelor și Produselor din Sănătate din Regatul Unit (MHRA – Medicine and Healthcare Products Regulatory Agency) a emis o recomandare, astfel: „Organizațiile de asistență medicală ar trebui să înființeze un grup de management al dispozitivelor medicale pentru a dezvolta și a implementa politici în întreaga organizație”¹.

Grupul, din care ar trebui să facă parte membri ai Consiliului de administrație (CA), personal sanitar (medici și asistenți medicali), personal din structura de inginerie clinică, specialiști în administrație și financiar, este, de obicei, condus de directorul medical al spitalului sau de șeful structurii de IC și are rolul de a crea relaționarea și comunicarea pe segmentul EM în cadrul organizației, de a crește implicarea utilizatorilor și tehnicienilor, de a conștientiza și responsabiliza personalul, referitor la conceptul de management al tehnologiei, prin raportare la costurile complete pe durata ciclului de viață, și de a stabili și implementa guvernarea și politicile la nivelul unității sanitare.

GMEM trebuie să analizeze utilizarea EM pe întreaga durată a ciclului de viață, riscurile asociate acestora și eficiența financiară a spitalului, pentru a evalua sprijinul dat obiectivelor strategice ale instituției medicale, iar rezultatul acestei analize trebuie materializat prin elaborarea unui plan de management al echipamentelor medicale, concretizat, ulterior, în programe și proceduri de lucru specifice.

Politica dezvoltată de GMEM trebuie să includă, la nivel strategic, cerințele programului de evidență (inventar) – un instrument de sprijin al activității de planificare a înlocuirilor EM existente –, procedurile de evaluare și selecție a noilor tehnologii propuse, managementul riscurilor și gestionarea incidentelor, abordarea problemelor de mediu, ciclul de viață al EM, proceduri de operare

adecvată, de mentenanță și de scoatere din serviciu a EM, consultanță legislativă.

Managementul inventarului echipamentelor pe durata ciclului de viață

Evidența echipamentelor medicale sau inventarul acestora este instrumentul fundamental din activitatea ingineriei clinice, care reflectă permanent nivelul de înzestrare cu echipamente pe tipuri de dispozitive medicale și starea actuală a tehnologiilor existente, cu rolul de a obține siguranța și eficiența acestora în utilizare, constituit sub forma unui sistem integrat de date și informații utile procesului decizional fundamentat. Sistemul este, practic, un document actualizat permanent, care servește drept ghid pentru proiecția și elaborarea viitoarelor bugete, în ceea ce privește atât cheltuielile de capital (planificarea achizițiilor, pe baza unor factori, cum ar fi durata de viață, starea tehnică, riscurile și costurile asociate utilizării), cât și cele de operare și suport (cheltuieli cu întrețineri și calibrări planificate, piese de schimb, consumabile), determinarea nevoilor de instruire și de școlarizare a personalului medical și tehnic, stabilirea necesarului de forță de muncă din structurile tehnice de sprijin și a echipamentelor de testare și calibrare.

Cu ajutorul acestui instrument, unitățile sanitare gestionează, de fapt, întregul ciclu de viață al echipamentelor medicale, evaluează și analizează starea tehnică a acestora la orice moment, monitorizează riscurile existente, programează operațiunile de inspecție și de mentenanță preventivă (IMP), înregistrează istoricul reparațiilor și avariilor apărute, controlează stocurile de piese și consumabile, contabilizează toate costurile ciclului de viață și planifică resursele umane, materiale și financiare pentru perioadele următoare.

În funcție de dimensiunea și de misiunea unității sanitare, precum și de tipul de echipamente medicale din dotare, structurile de IC ar trebui să stabilească echipamentele care vor fi incluse într-un astfel de program computerizat de inventar, în urma unei evaluări, recomandabil, bazată pe funcția echipamentului, pe riscurile asociate utilizării, pe istoricul incidentelor și solicitările de mentenanță². Unitățile sanitare mici, de tipul ambulatoriilor de specialitate, cu puține echipamente în dotare, pot include toate dispozitivele în acest program (până la nivelul tensiometrelor și stetoscoapelor), în

schimb, spitalele cu infrastructură dezvoltată se pot orienta, în special, pe echipamentele și instalațiile de diagnostic imagistic și nuclear, aparatele de rezonanță magnetică (RMN), tomografie computerizată (CT), radioterapie, analizoarele de laborator, aparatele de anestezie sau alte instalații complexe și costisitoare.

Un astfel de program ar trebui să cuprindă, cel puțin, informații despre: tipul, seria și numărul de identificare a echipamentului; producătorul și anul de fabricație; data punerii în funcțiune; documente de intrare în gestiune și valoarea achiziției; starea operațională a echipamentului, operațiuni de mentenanță preventivă necesare, datele de programare și costul operațiunilor de întreținere, inclusiv al pieselor de schimb și consumabilelor; intervențiile de mentenanță corectivă, documente justificative și costuri (regim propriu sau externalizat); proceduri operaționale de întreținere; taxe și licențe necesare funcționării; date de calibrare și riscuri pe durata exploatarei; termene scadente și garanții; durata normală de funcționare, precum și durata de viață estimată; monitorizarea derulării contractelor de service. Programul poate genera rapoarte despre costurile de întreținere, despre perioadele de inactivitate a echipamentelor, despre tipul celor mai frecvente defecte sau piese de schimb folosite de-a lungul ciclului de viață, și poate reprezenta o justificare cuantificabilă în cadrul procedurii de demonstrare a oportunității, în cazul noilor investiții, planificate ca înlocuiri ale echipamentelor existente.

Cu cât inventarul este mai complet, cu atât managementul echipamentelor medicale este mai eficient și performant, de aceea este obligatoriu ca programul să fie continuu actualizat, monitorizat și perfecționat, precum și auditat și revizuit anual.

Prioritizarea, selecția și achiziția echipamentelor medicale

Aspirațiile personalului medical și dorința continuă a acestora de a utiliza cele mai noi echipamente sau de a moderniza tehnologiile existente, în scopul creșterii siguranței, calității și eficienței actului medical, care determină nevoi de investiții anuale substanțiale, pe de-o parte, și alocări bugetare limitate și factori de analiză a necesităților identificate, pe de altă parte, reprezintă o provocare pentru consiliile de administrație ale spitalelor și conduc, în vederea prioritizării

echilibrate și înlocuirii fundamentate a EM, către un proces interactiv și complex, care urmărește utilizarea rațională și oportună a resurselor disponibile. Investițiile în tehnologia medicală, motorul scumpirii serviciilor din sănătate³, trebuie prioritizate, planificate și fundamentate pentru a da valoare clinică și operațională instituției medicale.

În acest sens, unitățile sanitare ar trebui să-și cunoască necesitățile de echipamente și disponibilitatea resurselor financiare, pentru o perioadă de cel puțin 3-5 ani, în vederea dezvoltării planurilor de investiții bine programate, să fie în măsură, totodată, să reacționeze rapid prin revizuri ale planurilor sau reprioritizări, ca efect al schimbării tehnologiilor și, uneori, a reglementărilor din sănătate, care pot modifica sau interzice utilizarea unor EM.

Necesitatea achiziției de noi EM este identificată în următoarele cazuri: înlocuirea dispozitivelor medicale existente învechite, care nu mai prezintă încredere și siguranță sau care au devenit mult prea costisitoare pentru întreținere și operare; introducerea unor noi tehnologii medicale pentru deservirea unor servicii de asistență medicală care urmează a fi furnizate de organizație, sau pentru reducerea costurilor totale ale spitalului; reducerea riscurilor asociate utilizării prin standardizare și interoperabilitate; respectarea politicilor de reglementare în domeniul dispozitivelor medicale.

Instituțiile medicale trebuie să analizeze și să evalueze soluția de implementare a unor noi tehnologii, în contextul creșterii calității, reducerii costurilor, acoperirii unei game cât mai largi de servicii și, bineînțeles, în conformitate cu misiunea și cu obiectivele strategice ale organizației medicale. Evaluarea tehnologiei medicale trebuie să se bazeze pe principiul valorii, prin prisma solicitărilor concurente ale secțiilor medicale, prin înțelegerea ciclului de viață al EM și prin cunoașterea și analiza unor factori obiectivi, cum ar fi: *viziunea* spitalului, *eficiența* tehnologiei, *valoarea* investiției, în raport cu prețul pieței, posibilele *economii* ale soluției alese, *costurile* complete de achiziție, de instalare și de punere în funcțiune, de operare, de suport și de eliminare, cerințele de *mentenanță* și disponibilitățile existente, în vederea optimizării operării EM și a cheltuielilor asociate pe toată durata vieții estimate.

Planul de înlocuire a EM existente trebuie să fie rezultatul unei evaluări, efectuate de structurile

de IC, bazate pe coeficienți de prioritizare, proces în care sunt analizați factori, precum: starea echipamentului și timpii de inactivitate, vechimea acestuia, cerințele de suport operațional pe durata ciclului de viață și sfârșitul vieții utile (end of life – EOL), acordate de producător, pentru unele piese de schimb sau consumabile, necesare operării, costul anual de mentenanță, în raport cu valoarea de achiziție a echipamentului, gradul de utilizare în cadrul organizației medicale și în contextul viitoarelor obiective, gradul de acceptabilitate a personalului medical (satisfacția medicilor) și funcția sau criticitatea EM în cadrul unității sanitare. Majoritatea factorilor de analiză sunt elemente cuantificabile, cuprinse în programul de inventar sau în baza de date a monitorizării ciclului de viață al EM, iar o mică parte reprezintă opinii subiective ale personalului clinic, ca utilizatori ai aparatelor medicale și receptori direcți ai beneficiarilor finali (pacienții) și ai satisfacției acestora.

O serie de alți factori trebuie avuți în vedere în evaluarea procesului de selecție și achiziție a noilor EM, cum ar fi: necesitățile de actualizare sau modernizare a aplicațiilor software; compatibilitatea cu sistemul electronic de sănătate, implementat la nivelul unității sanitare; noutatea sau actualitatea standardului EM; disponibilitatea consumabilelor pe piața medicală; disponibilitatea și dezvoltarea rețelei de service la nivel național sau local, precum și timpii de răspuns la solicitările de intervenție; competențele de instruire pe durata ciclului de viață și modalitățile de dezvoltare profesională a personalului propriu; durata vieții preconizate a tehnologiei; nevoi suplimentare de instalații sau de echipamente pentru instalare, punere în funcțiune sau utilizare.

La nivel mondial, nu există un proces standard de prioritizare sau de selecție, însă fiecare instituție medicală ar trebui, prin CA, GMEM și structurile de IC, să caute modalități de fundamentare și demonstrare a oportunității achiziției de EM, bazate pe creșterea valorii clinice și economice a organizației medicale, în contextul apariției constante pe piață de noi tehnologii și al limitărilor bugetare din sectorul asistenței medicale.

Managementul programului de mentenanță a echipamentelor medicale

Fiabilitatea EM, echivalată cu siguranța și disponibilitatea aparatului, este rezultatul

eficacității activităților de mentenanță a tehnologiei medicale, activități care necesită o bună planificare, implementare, monitorizare, evaluare și îmbunătățire.

În acest sens, unitățile sanitare trebuie să-și elaboreze programe de mentenanță a EM, să analizeze și să decidă, ținând cont de o serie de factori critici, așa cum sunt prezentați în Figura 2, modalitățile de executare a operațiunilor de întreținere, dar și EM care vor fi incluse în program și periodicitatea operațiunilor de IMP, pe baza unor evaluări, bazate pe riscuri, în scopul obținerii unui raport bun cost-eficiență.

dar și a politicilor de salarizare, net inferioare față de sistemul privat.

Activitățile de mentenanță și periodicitatea acestora pot fi planificate conform recomandărilor producătorilor sau în baza propriilor strategii, care să respecte standardele de bună practică ale domeniului EM⁵, așa cum a recomandat și MHRA în UK. Însă, nu se consideră eficient a fi utilizate aceleași strategii de planificare a mentenanței atât pentru EM vechi, cât și pentru cele noi sau de ultimă generație (întă tehnologie).

Prin intermediul datelor colectate cu ajutorul programului de inventar, structurile de IC pot analiza

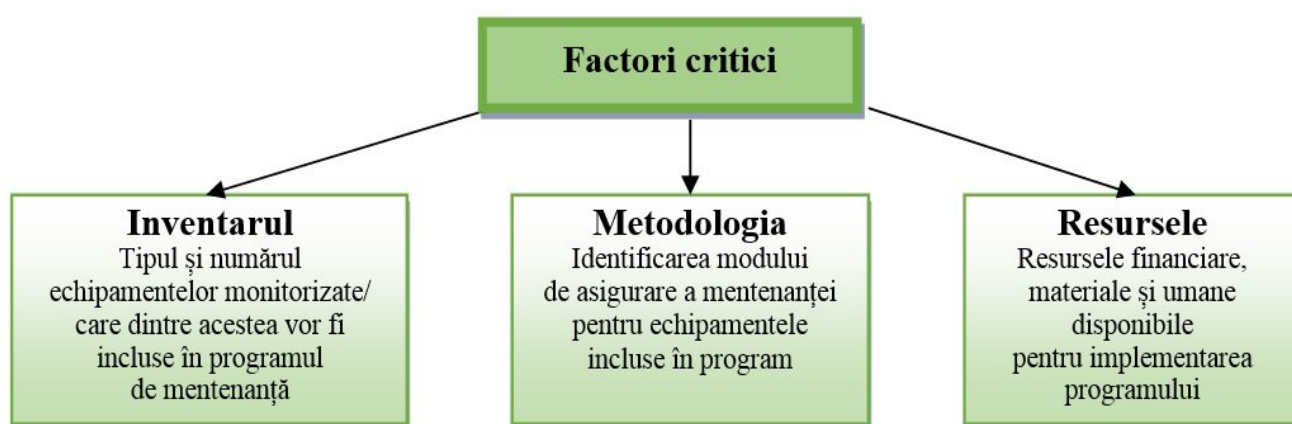

Figura 2 Factori critici în planificarea mentenanței⁴

În funcție de complexitatea tehnologiei medicale, de competențele și echipamentele de testare și de calibrare necesare executării lucrărilor de mentenanță, precum și de numărul și pregătirea specialiștilor tehnici încadrați, unitatea sanitară trebuie să ia decizia privind acele EM cărora li se vor acorda sprijin de mentenanță externalizat, în regim propriu sau combinat.

Trendul ultimului deceniu la nivel mondial este dezvoltarea propriilor echipe de IC, instruite și informate prin participarea la diverse conferințe de formare sau la programe de pregătire, creșterea perioadelor de garanție a EM și eliminarea contractelor *full service*, în scopul reducerii costurilor și creșterii disponibilității aparaturii medicale. Din păcate, acest proces de încadrare cu personal tehnic și de management al tehnologiilor din sănătate, la nivelul unităților sanitare de stat din România, se desfășoară lent și dificil, din cauza numărului redus de ingineri biomedicali școlarizați,

toate EM, prin prisma nevoilor specifice unității sanitare și în baza a trei elemente fundamentale pentru rolul tehnologiei în sănătate: siguranța pacientului (reprezintă riscul de defecțiune a EM, cu efect asupra rănirii pacientului), nevoile de mentenanță a EM (periodicitatea operațiunilor de IMP) și funcția EM în îndeplinirea misiunii de bază a unității sanitare (impactul defecțiunii sau consecințele acesteia asupra rezultatelor/satisfacției pacienților, precum și asupra bugetului instituției).

Acest proces de prioritizare, dezvoltat, de-a lungul anilor, după mai multe modele (Fenningkoh și Smith – 1989, Wang și Levenson – 2000, ECRI – 2012)⁶, arată că EM cu cele mai mari nevoi de mentenanță nu sunt și cele mai critice în ceea ce privește siguranța pacientului, iar EM care prezintă cel mai înalt grad de pericol din punctul de vedere al siguranței pacientului, de cele mai multe ori nu necesită și cele mai complexe activități de IMP. EM identificate ca fiind critice pentru instituția

medicală, în urma analizei structurii de IC, vor fi incluse în programul de mentenanță și vor respecta periodicitatea executării operațiunilor de IMP, conform recomandărilor producătorilor.

Modelul *Fenningkoh and Smith*⁷ abordează prioritizarea EM pentru includerea în programul de mentenanță, pe baza unui algoritm de evaluare a trei factori, astfel: funcția echipamentului (între 2 și 10 puncte), risc asociat (între 1 și 5 puncte) și nevoi de mentenanță (între 1 și 5 puncte), și obținerea unui scor total (ST) prin însumarea valorilor rezultate pentru fiecare factor, astfel:

$$ST = \text{Funcție} + \text{Risc} + \text{Nevoi mentenanță} \quad (1).$$

EM al căror $ST \geq 12$ vor fi incluse în programul de mentenanță.

Cu toate că încă există foarte multe politici guvernamentale care recomandă executarea operațiunilor de IMP, conform indicațiilor producătorilor, studiile internaționale au arătat că majoritatea recomandărilor producătorilor sunt exagerate, ca periodicitate și activități care trebuie executate sau ca piese/consumabile care trebuie înlocuite, iar pentru economisirea resurselor financiare, în contextul restricțiilor bugetare, și pentru reducerea timpilor de intervenție și de indisponibilitate a echipamentului, în ultimele decenii se practică planurile alternative de întreținere pentru EM cu risc scăzut (considerate EM de rutină), bazate pe strategii de mentenanță, elaborate de profesioniștii structurii de IC. Aceste strategii nu trebuie să scadă siguranța, trebuie să fie acceptate unitar la nivelul organizației sanitare și reprezintă rezultatul experienței IC, având la bază două principii: IMP executată, conform recomandărilor producătorului, nu duce la creșterea siguranței pacientului; același tip de echipament, folosit în condiții diferite de timp și de spațiu, necesită modalități diferite de executare a IMP⁸.

Trebuie menționat faptul că specialiștii sunt de părere că, în programele alternative de mentenanță, nu se vor include EM noi, aflate în perioada de garanție, instalațiile de imagistică și de radiologie (CT, RMN, Rx) sau laserele chirurgicale, și că toate EM, atât cele cu risc crescut, cât și cele de rutină, indiferent de programul de mentenanță în care vor fi incluse, trebuie să treacă, obligatoriu, prin toate operațiunile de mentenanță planificată, pentru sporirea valorii tehnologiilor din sănătate. Altfel spus, în programele de mentenanță predictivă vor fi incluse EM de înaltă tehnologie și cele noi, iar în

programele alternative de mentenanță preventivă vor fi incluse EM mai vechi⁹. În ambele cazuri, programul de mentenanță reprezintă instrumentul alocării resurselor pentru îndeplinirea misiunii unității sanitare și pentru asigurarea unor EM performante și sigure în utilizare.

O altă decizie dificilă pe care trebuie să o ia IC, în scopul obținerii unui echilibru între costuri și beneficii, este alegerea tipului de contract de mentenanță, atribuit prestatorilor externi, pentru EM care vor fi prioritizate pentru executarea lucrărilor de service în regim externalizat. Contractele pot fi complete (*full service 24x7*), care acoperă toate operațiunile de întreținere, reparații, calibrări, piese de schimb, instruire, angajamente de întreținere planificată și de diagnosticare tehnică la cădere sau angajamente numai pentru operațiuni de întreținere.

Concluzii

În vederea maximizării valorii EM și creșterii calității actului medical, orice unitate sanitară trebuie să fie ghidată în activitatea sa de management al EM de politici și de strategii proprii, specifice dimensiunii organizației, misiunii medicale și obiectivelor clinice și financiare, care să genereze planuri strategice, elaborate, monitorizate și permanent actualizate și evaluate de GMEM. Elementul cheie al activității grupului este acela de a urmări ca orice achiziție de echipamente să se facă doar cu avizul său, respectându-se principiile celor mai bune practici, regulile și cerințele de standardizare și de interoperabilitate de la nivelul organizației medicale.

Managementul proactiv al EM, bazat pe conceptul colectării și valorificării datelor din ciclul de viață al EM, este realizat prin intermediul unui programul de inventar cât mai complet și exact, care reprezintă instrumentul de temelie al calității și rentabilității programelor de management ale unităților medicale, dezvoltate de structurile de IC, și este cel mai elocvent element din procesul decizional de prioritizare a achizițiilor de echipamente, indiferent dacă acestea fac obiectul înlocuirilor aparaturii medicale existente, uzate fizic sau moral, ori al investițiilor de noi tehnologii de înaltă performanță. Analiza și fundamentarea cheltuielilor de capital din organizațiile medicale trebuie să se facă pe baza unor factori cuantificabili, cu impact direct asupra costurilor complete, asociate

utilizării EM pe întreaga durată a vieții, calității și siguranței serviciilor de asistență medicală, în vederea atingerii echilibrului dintre performanța clinică și cea financiară.

Pentru optimizarea cheltuielilor de operare și de suport, structurile de IC trebuie să elaboreze programele de mentenanță a EM, în urma unor evaluări și prioritizări, bazate pe riscuri și costuri, dezvoltând, astfel, planuri alternative pentru echipamentele noncritice, având în vedere complexitatea și flota de echipamente existente, competențele specialiștilor proprii și numărul acestora, mijloacele tehnice de calibrare și de control din dotare, precum și resursele bugetare avute la dispoziție.

Rolul IC în organizația medicală nu este numai acela de a obține siguranța în utilizare și fiabilitatea echipamentelor, ci și acela de a dirija întregul proces de management al tehnologiilor medicale din unitatea sanitară.

NOTE:

1 Managing Medical Devices, *Guidance for healthcare and social services organizations*, Medicines & Healthcare Products Regulatory Agency, UK, 2015, p. 7.

2 [Association for the Advancement of Medical Instrumentation], *Recommended practice for a medical equipment management program*, American National Standards Institute, Inc., 2013, pp. 8-13.

3 Vivian Ho, Jerome Dugan, Meei-Hsiang Ku-Goto, "Why Are Hospital Prices Rising?", *Health Management, Policy and Innovation*, 2013, 1(4), pp. 1-16.

4 [World Health Organization], WHO Medical devices technical series, *Medical equipment maintenance programme overview*, Geneva, 2011, p. 14.

5 Managing Medical Devices, *op.cit.*, pp. 33-42.

6 Binseng Wang, *Medical Equipment Maintenance: Management and Oversight*, Morgan & Claypool Publishers series, Connecticut, 2012, p. 24.

7 Joseph F. Dyro, *Clinical Engineering Handbook*, Elsevier Academic Press, Burlington, USA, 2004, p. 123.

8 Binseng Wang, Emanuel Furst, Ted Cohen, Ode R. Keil, Malcolm Ridgway, and Robert Stiefel, "Medical Equipment Management Strategies", *Biomedical Instrumentation & Technology*, vol. 40, no. 3, May 2006, pp. 233-237.

9 Mana Sezdi, "Two different maintenance strategies in the hospital environment: preventive maintenance for older technology and predictive maintenance for newer high-tech devices", *Journal of Healthcare Engineering*, volume March 2016, pp. 1-16.

BIBLIOGRAFIE

[Association for the Advancement of Medical Instrumentation], *Recommended practice for a medical equipment management program*, American National Standards Institute, Inc., 2013.

[European Commission], *Medical Devices*, https://ec.europa.eu/growth/sectors/medical-devices_en

[World Health Organization], WHO Medical devices technical series, *Medical equipment maintenance programme overview*, Geneva, 2011.

[Managing Medical Devices], *Guidance for healthcare and social services organizations*, Medicines & Healthcare Products Regulatory Agency, UK, 2015.

Dyro F. Joseph, *Clinical Engineering Handbook*, Elsevier Academic Press, Burlington, USA, 2004.

Ho Vivian, Dugan Jerome, Ku-Goto Meei-Hsiang, "Why Are Hospital Prices Rising?", *Health Management, Policy and Innovation*, 1 (4) 2013.

Purcărea Victor Lorin, *Tehnologie și aparatură medicală*, Editura Universitară „Carol Davila”, București, 2008.

Rivas Rosanna, Vilcahuaman Luis, *Health Technology Management Systems*, Elsevier Academic Press, Burlington, USA, 2017.

Sezdi Mana, "Two different maintenance strategies in the hospital environment: preventive maintenance for older technology and predictive maintenance for newer high-tech devices", *Journal of Healthcare Engineering*, March 2016.

Wang Binseng, *Clinical Engineering Financial Management and Benchmarking: Essential Tools to Manage Finances and Remain Competitive for Clinical Engineering/Healthcare Technology Management Professionals*, Independently Published, USA, 2018.

Wang Binseng, Furst Emanuel, Cohen Ted, Keil R. Ode, Ridgway Malcolm, Stiefel Robert, "Medical Equipment Management Strategies", *Biomedical Instrumentation & Technology*, vol. 40, no. 3, May 2006.

Wang Binseng, *Medical Equipment Maintenance Management and Oversight*, Morgan & Claypool Publishers series, University of Connecticut, 2012.

**OPORTUNITĂȚI ȘI PROVOCĂRI
PRIVIND REGIONALIZAREA SECURITĂȚII
LA MAREA NEAGRĂ.
PERSPECTIVE PRIVIND COOPERAREA ECONOMICĂ
LA MAREA NEAGRĂ ȘI IMPACTUL ACESTEIA
ASUPRA SECURITĂȚII REGIONALE**

**OPPORTUNITIES AND CHALLENGES REGARDING THE REGIONALIZATION
OF SECURITY AT THE BLACK SEA.
PERSPECTIVES CONCERNING ECONOMIC COOPERATION
IN THE BLACK SEA AND ITS IMPACT ON REGIONAL SECURITY**

**OPPORTUNITÉS ET DÉFIS CONCERNANT LA SÉCURITÉ
DANS LA RÉGION DE LA MER NOIRE.
PERSPECTIVES DE COOPÉRATION ÉCONOMIQUE DANS LA RÉGION
DE LA MER NOIRE ET L'IMPACT SUR LA SÉCURITÉ RÉGIONALE**

Cam.fl.drd. Mihai PANAIT*

În cadrul acestui demers, se realizează o radiografie a evoluției mediului de securitate regional, aflat sub influența permanentă a unor factori dinamici, analizând modalitățile de contribuție a principalilor actori regionali de a menține un climat benefic cooperării economice, din perspectiva identificării oportunității regionalizării securității la Marea Neagră. Noutatea demersului va consta în decelarea, printr-o analiză detaliată pe mai multe paliere criteriale, a noilor riscuri și vulnerabilități la care este expusă securitatea regională a Mării Negre, în contextul crizei mondiale, generate de pandemie, identificându-se, totodată, perspectivele de regionalizare a securității Mării Negre. Având în vedere actuala situație geopolitică, maniera realistă de abordare a fenomenului se va axa pe revelarea algoritmului globalizării și echilibrului de putere, după noi puncte de referință.

Within this approach, a radiography of the evolution of the regional security environment under the permanent influence of dynamic factors is made, analyzing ways of the contribution of the main regional actors to maintain a favorable climate for economic cooperation from the perspective of identifying the opportunity to regionalize security in the Black Sea. The novelty of the approach is to decelerate, through a detailed analysis on several criteria levels, the new risks and vulnerabilities to which the regional security of the Black Sea is exposed, in the context of the global crisis generated by the pandemic, while identifying the prospects for regionalisation of the security of the Black Sea. In view of the current geopolitical situation, the realistic approach to the phenomenon will focus on revealing the algorithm of globalization and the balance of power, according to new reference points.

Dans cette approche, on va présenté une radiographie de l'évolution de l'environnement de sécurité régionale, constamment influencé par des facteurs dynamiques, en analysant la participation des principaux acteurs régionaux pour assurer un climat propice à la coopération économique, en termes d'identifier l'opportunité de réaliser la régionalisation de la sécurité en mer Noire. L'originalité de l'approche consiste à déceler, à l'aide d'une analyse minutieuse sur plusieurs types de critères, les nouveaux risques et vulnérabilités pour la sécurité dans la région de la mer Noire, dans le contexte de la crise mondiale, déclenchée par la pandémie, en essayant, en même temps, d'identifier les perspectives d'assurer la sécurité dans la région de la mer Noire. Compte tenu de la situation géopolitique actuelle, on va traiter ce phénomène de régionalisation d'une manière réaliste, en mettant l'accent sur une réévaluation de l'algorithme de mondialisation et de l'équilibre des pouvoirs, selon de nouveaux repères.

Cuvinte-cheie: geopolitica; securitatea regională; parteneriatele economice; coronavirus; balanță de putere.

Keywords: geopolitics; regional security; economic partnerships; coronavirus; balance of power.

Mots-clés: la géopolitique; la sécurité régionale; les partenariats économiques; coronavirus; équilibre des pouvoirs.

***Comandamentul Flotei**

e-mail: mihai_panait2000@yahoo.com

În cadrul acestui articol, se realizează o introspecție a unor concepte specifice domeniului securității regionale, din punctul de vedere al demersului principalilor actori regionali, de a menține un climat benefic cooperării economice, și din perspectiva identificării oportunității regionalizării securității la Marea Neagră. Prin această abordare, se vor identifica principalele particularități ale mediului de securitate regional prin sublinierea unor riscuri și amenințări la adresa securității Mării Negre.

În acest sens, se va avea în vedere analiza situației regionale, plecând de la ipoteza că oportunitățile cooperării în domeniul securității și în cel economico-financiar au la bază un model matematic sau un algoritm de analiză a criteriilor specifice conceptului de regionalizare, un fenomen datorat unui factor de mare amploare, manifestat la nivel internațional, și anume globalizarea. Acest algoritm va fi benefic factorilor de decizie de la nivel regional, pentru a-l valorifica drept principală sursă a echilibrului de putere.

Pentru a valida această ipoteză, au fost stabilite ca obiective ale cercetării: identificarea particularităților regiunii Mării Negre; analiza conceptului de identitate regională; identificarea unor riscuri și amenințări asupra regionalizării și securității Mării Negre; analiza factorilor generatori de securitate din regiunea Mării Negre; identificarea și implementarea câtorva proiecte care să ofere oportunități de dezvoltare economică într-un mediu de securitate regională; analiza riscurilor și amenințărilor actuale la adresa regionalizării securității Mării Negre, din perspectiva unui factor perturbator, precum actuala pandemie mondială.

Regiunea Mării Negre, situată între două spații geografice, cu potențial conflictual foarte mare Balcanii și, respectiv, Caucazul, și cea din apropierea bazinului estic al Mării Mediterane, marcat atât de conflictele din Orientul Mijlociu, cât și de exacerbarea terorismului islamist, sunt evidențiate, în prezent, de următoarele particularități:

- reprezintă spațiul de interferență a trei zone geopolitice și geostrategice, cu acute probleme privind securitatea și stabilitatea (Europa de Sud, Europa Răsăriteană și Orientul Mijlociu);

- facilitează accesul țărilor riverane la Oceanul Planetar;

- constituie flancul sud-estic al NATO;

- se confruntă cu criminalitatea tranfrontalieră

(trafic cu armament din țările fostei URSS și chiar trafic cu emigranți din Est către Occident);

- conține resurse submarine de hidrocarburi;

- dispune de o largă rețea de porturi și amenajări portuare, dar și de un litoral agreabil, oferind astfel multiple facilități de cooperare comercială și turistică;

- reprezintă un bun mediu pentru extinderea cooperării militare în cadrul programului Parteneriatului pentru Pace – PfP – și chiar pentru reluarea programului de parteneriat special NATO-RUSIA.

Conceptul de identitate regională se referă la spațiile istorice și la caracteristicile culturale suprapuse unei anumite regiuni „care, din punct de vedere geografic, nu coincide întotdeauna cu actualele granițe ale unui stat”¹.

În aceste condiții, putem considera că o colectivitate poate să se identifice ca aparținând mai multor structuri teritoriale, deci desfășurată pe regiuni istorice, județe, zone geografice, așa după cum și într-o regiune pot coexista mai multe colectivități distincte (coexistența multiculturală).

Am observat că teoriile privind sensurile conceptului de regiune au evoluat în timp, fiind influențate de factori geografici, sociali, istorici și politici. Principalele efecte au dus la o „stratificare a spațiului în centre și în periferii”.

În acest sens, putem menționa discrepanțele economice dintre zonele aceleiași regiuni.

Alte efecte identificate, manifestarea, cu precădere, în „zonele în care nu s-a stins niciodată nostalgia imperiilor”². Aceasta înseamnă că anumite zone sunt ținte ale actorilor regionali care nu renunță la ideea de reconstrucție a vechilor granițe istorice, prin consolidarea influenței în zonă, utilizând adesea măsuri coercitive, de cele mai multe ori, de tip hibrid.

Dacă regiunea Mării Negre părea că intră într-un proces ireversibil de modernizare și democratizare, după ascensiunea la putere a lui Vladimir Putin, zona a devenit din ce în ce mai tensionată politic, cu conflicte înghețate în Transnistria, în Georgia, în Ucraina, cu regiuni ocupate efectiv de forțe ale Federației Ruse, cum este Crimeea, cu influența unor regimuri liberale, chiar în țări membre ale NATO, precum Turcia, Polonia sau Ungaria.

În contextul actual, de luptă împotriva pandemiei, generată de virusul COVID-19, la nivel mondial, strategia de dezvoltare în toate domeniile

este necesar a fi regândită, de la dezvoltarea mijloacelor prin care se realizează transferurile de informație dintre diferite entități ale societății până la reorganizarea sistemului actual de funcționare a societății moderne.

Regionalizarea și securitatea la Marea Neagră se vor schimba radical, după această pandemie? Tot ce am învățat despre acestea, toate inițiativele în aceste domenii, după căderea Cortinei de Fier, vor avea o altă proiecție, după ce lupta împotriva coronavirusului va fi dusă la bun sfârșit? Sunt doar două dintre întrebările pe care le putem genera într-o analiză comprehensivă. Pentru aceasta, voi realiza o analiză criterială, bazată pe următorii factori: politico-diplomatici, militari, istorici, economici, geografici, legislativi.

În opinia mea, din punctul de vedere al instrumentelor de putere ale statului, diplomația, puterea militară, capacitatea economică și de inovare, legislația națională (și internațională, deopotrivă), finanțele și eficiența dezvoltării se vor modifica acum, după ce globalizarea, securitatea și cooperarea economică ajunse la un randament maxim, din cauza acestui virus, au atins un minim istoric. Consider că, în acest moment, nu putem identifica pierderile în toate domeniile la nivel global, dar deja se pot (între)vedea schimbări majore în binomul securitate regională – cooperare/ dezvoltare economică.

De asemenea, opinez că această pandemie și efectele sale secundare (pe care nu le putem identifica încă în totalitate) vor radicaliza și vor accelera transformări militare și economice la Marea Neagră. Toate riscurile și amenințările, prognoza evoluțiilor macroeconomice, balanța de putere regională, permeabilitatea granițelor naționale și regionale vor avea linii de dezvoltare modificate și îndreptate către noi orizonturi. Din procesul de analiză a securității, am evidențiat de fiecare dată faptul că, acolo unde apar slăbiciuni și breșe în inițiativele economico-militare regionale, apar și noi oportunități și perspective.

Din punct de vedere politico-diplomatic, în anumite zone ale regiunii extinse a Mării Negre statele coagulează interese comune în spații extrem de restrânse. Occidentul promovează valorile democratice etapizat, de la vest spre est, iar principala forță care se opune este Federația Rusă. Astfel, dacă criteriul este apartenența la o alianță, atunci regiunea este clar divizată, însă dacă

criteriul este apartenența la o organizație politică, atunci regiunea este destul de mare, incluzând cele douăsprezece țări unite în BSEC (Organization of the Black Sea Economic Cooperation – Organizația de Cooperare Economică la Marea Neagră). Deci, am identificat un factor politic de definire a regiunii extinse. Analizând din punctul de vedere al intereselor în zonă, se întâlnesc state eterogene: ca apartenență la alianțe militare, caracteristici teritoriale, caracteristici demografice și culturale specifice.

Din punct de vedere militar, o criză apărută într-o regiune extinsă poate fi rezolvată printr-o singură acțiune militară (operație) care implică toți actorii regionali sau este nevoie de fragmentarea regiunii? Conflictele înghețate se pot transforma într-un timp foarte scurt în conflicte deschise, cu influență directă asupra securității regionale. În acest caz, putem vorbi despre operații distincte? Din punct de vedere, putem observa că, de la Vest către Est, spațiile maritime devin din ce în ce mai înguste până la închidere. Dacă în partea de est a Mării Mediterane au acces nave fără nicio restricție, pe măsură ce înaintăm spre Marea Egee, se restrânge spațiul de manevră, din cauza insulelor și mării teritoriale adiacente. Înspre nord, Marea Marmara este un lac turcesc, iar accesul la Marea Neagră se face limitat nonriveranilor, dar și riveranilor, conform prevederilor Convenției de la Montreaux. Mergând și mai spre nord de Marea Neagră, *de facto*, intrarea în Marea Azov este controlată de Rusia. Accesul la Marea Caspică se face pe canale, evident numai cu acordul Federației Ruse, doar pentru nave cu pescaje sub 3,5 m și cu restricții de înălțime, datorate podurilor peste Don, canalelor peste Volga. Marea Caspică are un statut special fiind utilizată în comun doar de riverani. Prin Convenția din 2019, Marea Caspică nu este considerată nici mare, nici lac, ci o zonă specială exploatată doar de riverani, în comun.

Din punct de vedere istoric, chiar și în perioada modernă regiunea a fost teatrul unor conflicte între țările din zonă: tensiunea prelungită dintre Grecia și Turcia, cu privire la insula Cipru, războiul dintre Armenia și Azerbaidjan pentru Nagorno-Karabakh, insistența Rusiei de a menține statutul extrateritorial al Transnistriei, războiul de independență al Abhaziei și războiul rus din Cecenia, toate au prevenit dezvoltarea relațiilor regionale. Însă odată cu sfârșitul Războiului Rece și cu aparenta

intrare a lumii într-o zodie a păcii, a intervenit și relaxarea rivalităților militare în regiune, creându-se posibilitatea ca statele din regiune să exploreze o altă dinamică politică și economică, sub auspiciile noului climat european. Proximitatea geografică, interesele comune, dar și nivelul oarecum similar de dezvoltare au transformat țările regiunii în parteneri. Pentru acest obiectiv, la 25 iunie 1992 a fost semnată de șefii de stat și de guvern ai Albaniei, Azerbaidjanului, Armeniei, Bulgariei, României, Georgiei, Greciei, Moldovei, Federației Ruse, Ucrainei și Turciei Declarația de la Istanbul, pentru constituirea forumului „Cooperarea Economică a Mării Negre”.

Deși, inițial, fondată ca un forum, care nu avea statutul juridic al unei organizații regionale, voința politică a statelor membre a depășit diferențele de mentalitate și a convenit asupra mecanismului complet de cooperare prin adoptarea Cartei de la Ialta, în iunie 1998, transformând forumul în Organizația de Cooperare Economică la Marea Neagră (OCEMN). Aceasta a fost cea mai concretă încercare de consolidare a cooperării în regiune și de transformare a regiunii Mării Negre într-o zonă pașnică, stabilă și prosperă. Însă, deși perspectiva aderării la cele mai importante alianțe de cooperare militară și economică ale NATO și, respectiv, UE a fost întotdeauna o motivație puternică pentru cooperarea regională, în regiunea Mării Negre a perpetuat tendința de izolare față de vecini, ceea ce a condus la minimalizarea cooperării statelor din acest areal³.

Din punct de vedere economic, Marea Neagră reprezintă o resursă naturală neexploată încă la nivelul maxim al potențialului pe care îl are, iar din punct de vedere energetic, reprezintă un rezervor natural de hidrocarburi. Marea Neagră și regiunea limitrofă delimitată geografic oferă o serie de oportunități și de provocări pentru statele riverane și pentru actorii internaționali, ca și un potențial de dezvoltare ridicat. Din acest punct de vedere, Marea Neagră reprezintă *un important nod economic* pentru fluxurile energetice și un *valoros nod comercial și de transport*.

În regiune s-a creat o situație nouă, în urma finalizării și dării în funcțiune a conductei Turkish Stream, la 11 ianuarie 2019, conductă care face din Turcia un nod de distribuție a gazului din zona caucaziană către Bulgaria, Grecia și coasta adriatică. La lansarea oficială a conductei, a

participat Vladimir Putin, la Istanbul, iar în zonă au fost aduse forțe militare, constituite într-o grupare navală, formată dintr-un crucișător și un distrugător.

În geografia militară a zonei, s-au schimbat multe elemente odată cu inaugurarea podului peste Strâmtoarea Kerci, în mai 2018, pe cale rutieră, și în 23 decembrie 2019, pe cale ferată. Dacă până la această construcție Federația Rusă nu avea acces direct în Peninsula Crimeea, ci doar pe cale navală, podul poate aduce resursele spre regiune, creând astfel un mare avantaj strategic pentru blocarea zonei. Prin aceste acțiuni, Federația Rusă își completează tacticile de interzicere a zonei, utilizând măsuri Anti Access/Area Denial (A2/AD).

Apariția forumului Cooperarea Economică a Mării Negre nu a fost atât rezultatul unui angajament veritabil în favoarea unei cooperări regionale cât produsul unor interese geopolitice, iar aceleași interese vor prevala și pe viitor. Deși relansarea cooperării regionale consistente nu pare previzibilă în viitorul apropiat, în continuare regiunea Mării Negre va fi foarte importantă atât pentru Europa, cât și pentru SUA, fiind o punte de legătură în alimentarea cu energie între vest și est, dar și o barieră împotriva amenințărilor transnaționale.

În opinia mea, aceste demersuri stau la baza unui model de cooperare regională care conduce la validarea ipotezei că oportunitățile cooperării în domeniul securității și în cel economico-financiar la Marea Neagră au la bază un model matematic sau un algoritm de analiză. Pentru finalizarea acestui demers, în continuare voi menționa anumiți factori caracteristici fenomenului de regionalizare. Totodată voi sublinia acele domenii care pot fi susținute prin proiecte menite să consolideze securitatea regiunii Mării Negre.

Regionalismul Mării Negre ar trebui să fie consolidat în jurul valorilor comune ale regiunii. Cel mai valoros activ comun este marea în sine. Dezvoltarea unor politici maritime cuprinzătoare printr-o viziune regională, condusă de un singur actor, un forum regional consolidat, va reprezenta un avantaj pentru toți riveranii, în toate domeniile de activitate, fără a limita exprimarea individuală, în condiții de consens multilateral.

Eforturile ar trebui să se concentreze pe identificarea și implementarea unor proiecte în anumite sectoare care oferă oportunități de

dezvoltare economică, în condițiile unei securități regionale stabile, cum ar fi: comerțul; rețelele de transport; protecția mediului; sursele regenerabile de energie; bolile transmisibile; gestionarea dezastrelor naturale; migrația și combaterea traficului de ființe umane.

Comerțul este cel mai afectat, astfel că problemele economice generate reprezintă un punct comun țărilor riverane MN, care implică obligatoriu participarea tuturor actorilor pentru reducerea efectelor nedorite.

Având subliniate aceste aspecte particulare ale regiunii Mării Negre și factorilor analizați, în continuare voi menționa riscurile și amenințările actuale la adresa regionalizării securității Mării Negre, din perspectiva unui factor perturbator precum actuala pandemie mondială.

Evoluțiile la nivel mondial în ceea ce privește permeabilitatea granițelor, diluția globalizării, în detrimentul regionalizării (sau chiar mai rău, în favoarea unui naționalism vădit), concentrarea eforturilor fiecărei națiuni în sensul salvării propriilor cetățeni și mai puțin a acelor care fac parte dintr-o regiune, organizație sau dintr-un bloc militar vor avea un aspect neliniar, asimetric sau chiar multifacțat. Aceste aspecte nu vor putea fi ușor evaluate și, implicit, vor fi dificil de identificat instrumentele care să le rezolve. Astfel, regionalizarea și securitatea, care ar fi trebuit să coabiteze la Marea Neagră, vor avea de suferit pe termen mediu și lung. Cu atât mai mult, regionalizarea securității va fi mult mai dificil de implementat, date fiind condițiile actuale asimetrice, prezente în regiunea extinsă a Mării Negre, precum COVID-19 și situația imigranților sirieni din Turcia și de la granița turco-greacă.

În aceste momente, nu se mai poate vorbi despre o conducere unitară, globală, efectuată de organizațiile multinaționale, regionale sau mondiale de securitate, odată cu apariția unor interese naționale mult mai pregnante și bazate doar pe interesele națiunii. Rolul acestor organizații de securitate militară sau economică se va dilua, dacă statele care nu au pretenția de a juca rolul de putere regională nu vor conștientiza că este în interesul lor să acționeze în comun. Marile puteri sau statele și organizațiile care sunt considerate puteri regionale vor tinde să promoveze regionalizarea securității, cu atât mai mult cu cât această inițiativă va sprijini efortul (de altfel, egoist) de a-și apăra propriile

interese militare, economice și diplomatice, precum și securitatea cetățeanului⁴.

Războiul dus sub același steag (al unui bloc militar, al unor inițiative regionale sau al unei religii) este pus sub semnul întrebării în aceste momente, în care inamicul nevăzut, acest virus care nu respectă nicio regulă, pune în pericol nu numai luptătorii, ci și întreaga populație. Pericolul pe care acest virus îl poate reprezenta a fost de curând materializat, când un exercițiu, condus de armata norvegiană, în cooperare cu trupe din SUA, din Marea Britanie, din Olanda, din Germania, din Franța, din Belgia, din Danemarca și din Suedia⁵ a fost anulat. Decizia de a anula desfășurarea acestui exercițiu a fost luată în cooperare cu autoritățile din domeniul sănătății din Norvegia, atât pentru a limita propagarea virusului pe teritoriul țării, cât și pentru a-i proteja pe ceilalți participanți din țările mai sus-menționate⁶.

Participarea trupelor americane la exercițiul ”Defender-Europe 20”, în Europa, a fost anulată, ca urmare a izbucnirii virusului COVID-19 și a îndrumărilor adjunctului secretarului apărării, David L. Norquist⁷, care considera „sănătatea, siguranța și capacitatea operațională a personalului militar și civil, precum și a familiilor acestora ca fiind o preocupare majoră”⁸. Exercițiile conectate la ”Defender-Europe 20”, și anume Dynamic Front, Joint Warfighting Assessment, Saber Strike and Swift Response, nu au mai avut loc⁹.

Pe de altă parte, renumitul cotidian ”New York Times” a publicat, în paginile sale, o acțiune a Moscovei, care, până acum o lună, ar fi fost de neimaginat. Astfel, într-o acțiune propagandistică, cu impact maxim asupra relațiilor internaționale, dar, mai ales, asupra populației americane, cel mai mare avion militar de transport rusesc An 124 a aterizat pe Aeroportul Internațional J.F. Kennedy având la bord măști de protecție și ventilatoare¹⁰. Această acțiune a inițiat, din partea foarte multor organizații, o serie de mișcări pro și contra în ambele țări. Pentru a calma situația, ministrul de externe rus a afirmat că cheltuielile au fost împărțite de ambele state, iar purtătorul de cuvânt al acestui minister a subliniat faptul că, dacă situația ar fi fost invers, și SUA ar fi sprijinit Moscova, fără nicio îndoială. Această acțiune a Rusiei, de a trimite ajutoare americanilor, a avut loc la două săptămâni după ajutorul acordat de Rusia Italiei, trimițând 15 avioane pline cu echipament medical și personal

specializat în lupta împotriva bolilor contagioase. Toate acestea au fost ambarcate în camioane rusești care aveau afișate mesajul „Cu drag, din Rusia”¹¹.

De asemenea, Rusia își menține constantă strategia de a-și crește influența geopolitică în SUA și în Europa și de a-și promova propaganda pentru sporirea influenței în zona Balcanilor. În acest sens, Kremlinul va trimite, în Serbia, 11 avioane militare, încărcate cu materiale, tehnică și specialiști în combaterea epidemiei de COVID-19¹².

Noile bugete pentru apărare se vor reconfigura, conform noilor riscuri și amenințări create de această epidemie. Replanificarea exercițiilor amânate sau anulate va duce inevitabil la creșterea sumelor alocate. În plus, lipsa antrenamentelor sau exercițiilor pe o perioadă mai lungă de timp ar putea duce la scăderea temporară a unor capacități. Proiectele de buget pentru apărare din următorii ani ar putea să fie puternic corelate cu masive investiții în sistemele de comandă și control din domeniul controlului epidemiilor sau al sănătății cetățeanului și în cele care implică creșterea nivelului de operativitate.

De asemenea planificarea acțiunilor care includ domeniul medical în situația pandemiilor trebuie să se ghideze după aceleași principii de planificare, în paralel și colaborativ cu structurile centrale ale Sistemului Național de Apărare. Totodată, cercetarea în domeniul luptei împotriva pandemiilor trebuie desfășurată sub auspiciile CSAT și ale prim-ministrului, sprijinit de reprezentanți ai ministerelor Sănătății, Apărării Naționale, Afacerilor Interne și ai altor ministere, al Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri, ai agențiilor, organizațiilor și asociațiilor cu rol în acest domeniu.

România va trebui să identifice toate instrumentele de putere ale statului pentru a preveni această triplă amenințare: a pandemiei globale, a crizei economice mondiale care se prefigurează și cea de la nivelul securității naționale care se poate manifesta în orice moment. Un triplu șoc, militar - economic - pandemic, intens și de lungă durată asupra populației civile, va pune statul și instrumentele sale de putere să lupte, în primul rând, împotriva pandemiei, apoi să sprijine consolidarea sistemelor și organismelor societății responsabile cu securitatea cetățeanului și a intereselor naționale.

Până în prezent, 205 state sau teritorii au confirmat că au fost identificate ca având pe teritoriul lor persoane infectate cu COVID-19¹³.

În toate aceste țări, COVID-19 a scos la suprafață o tendință periculoasă, prin care viitorul globalizării pare să se prăbușească în fața acestui virus. Națiunile sunt extrem de concentrate pe ceea ce se întâmplă în plan intern, în detrimentul securității comune. Țările din întreaga lume limitează libera circulație, aplică măsuri de izolare sau de carantinare, duc o luptă deosebit de grea pentru limitarea efectelor negative asupra societății în ansamblu¹⁴.

Consider că, în cadrul acestui demers, am îndeplinit obiectivele propuse, prin observarea domeniului, prin analize și deducții, reușind să studiez ansamblul riscurilor și amenințărilor actuale la adresa regionalizării securității Mării Negre și să identific unele proiecte care să ofere oportunități de dezvoltare economică într-un mediu de securitate regională. Având îndeplinite obiectivele de cercetare, consider validată ipoteza prezentului demers, astfel că pot realiza unele predicții privind

Concluzii

Regiunea Mării Negre reprezintă un interes strategic deosebit pentru comunitatea euroatlantică, însă efortul de asigurare a stabilității și securității regionale suferă transformări de fiecare dată când se pune în discuție o acțiune de tip *articol 5*, aspect care a generat unele incertitudini în rândul statelor riverane Mării Negre. Statul trebuie să-și asigure singur securitatea granițelor și să contribuie la securitatea comună, însă mecanismul este unul greu de pus în practică.

Regiunea extinsă a Mării Negre, incluzând Regiunea Mării Negre, rămâne în aceeași tensiune diplomatică până la identificarea oportunității aplicării măsurilor de cooperare pe baza relațiilor de bună vecinătate, care, în opinia mea, reprezintă un model de cooperare regională. Testul de solidaritate pe care COVID-19 l-a dat relațiilor internaționale este deja profund marcat de tendințe de izolaționism și de acțiune independentă, direct proporțională cu interesul fiecărei națiuni în parte. Am observat tendința securității și a pieței globale de se transforma de la nivel global la nivel regional sau, chiar mai mult, la nivel statal.

Globalizarea a suferit din cauza influențelor negative ale virusului, pornind de la nivelul individului și terminând cu nivelul internațional, implozii succesive, trecând prin faza regionalizării și ajungând la nivel statal sau chiar reducându-se

la nivel punctual (precum zonele roșii din cadrul fiecărei țări). Granițele au devenit impermeabile, cetățenii au libertatea de mișcare mult atenuată, iar convergența intereselor comune într-o anumită regiune sau la nivel global nu mai este punctuală, ci tinde către o convergență neuniformă sau, poate mai periculos, către o divergență, dictată de interesele statelor, organizațiilor sau alianțelor.

Consider că trecerea de la globalizare la regionalizare pare a fi deocamdată o situație fără precedent în teoria relațiilor internaționale. Regionalismul trebuie privit ca o consecință a globalizării care ne-a obișnuit cu faptul că trăim într-o lume interconectată, în care transferul populației, al bunurilor și serviciilor și al schimbului de informații în sprijinul securității poate deveni extrem de vulnerabil, afectând, în primul rând, interesele naționale?

Mutațiile apărute în dinamica mediului de securitate regional sunt fără precedent. Noile flexiuni ale fizionomiei regionalizării securității, după identificarea actualelor amenințări în Marea Neagră, vor fi observate imediat ce țările din regiune își vor analiza lecțiile identificate și le vor implementa în noi strategii de securitate. Vechile strategii de securitate vor fi reanalizate de analiștii geopolitici și vor fi șlefuite de specialiștii politico-militari. Influența unor amenințări neconvenționale va afecta puternic instrumentele de putere ale statului.

Consider că este extrem de important ca țările din regiune să găsească puterea de a se strânge la aceeași masă și de a (re)negocia obiectivele și scopurile finale ale unei strategii de securitate regionale. Această strategie de securitate trebuie înțeleasă, în primul rând, ca o dorință de a se reveni la un climat de respect, de încredere reciprocă, de respectare a drepturilor cetățenilor fiecărei țări la securitate și bunăstare și, nu în ultimul rând, se va dovedi faptul că statul are tendința și reflexul de a se (auto)salva, în detrimentul securității regionale/colective și de a-și folosi toate instrumentele de putere în scop propriu și mai puțin în favoarea comunității regionale sau internaționale.

Interesant este să vedem soluția pe care marile puteri o vor alege: globalizare sau regionalizare? Cooperare economică și securitate regională sau dezvoltarea acestora unitar și neconectată la alianțe, inițiative sau blocuri militare? Statele puternice vor încerca să-și păstreze influențele de putere, iar

celelalte națiuni, să modifice balanța de putere în interes propriu? Sunt tot atâtea alte întrebări asupra cărora ne putem apleca cu răbdare și inteligență, cu scopul de a afla cele mai bune răspunsuri.

Oportunitățile și provocările privind regionalizarea securității la Marea Neagră sunt deosebite și rămân a fi atent analizate în noul context al luptei împotriva actualelor amenințări. De asemenea, perspectivele privind cooperarea economică la Marea Neagră și impactul acesteia asupra securității regionale, din punctul meu de vedere, ar trebui exploatate cu o atitudine pozitivă, proactivă și chiar ca o încercare de aplicare a principiilor leadershipului modern la nivel regional, cu scopul clar declarat de identificare a soluțiilor optime pentru dezvoltarea armonioasă a regiunii Mării Negre.

Am certitudinea că prezentul demers va reprezenta un punct de plecare pentru dezbateri, analize și pentru consolidarea unor soluții, adaptate noilor condiții ale mediului de securitate în regiunea Mării Negre. Astfel, specialiștii pot considera acest demers un reper bibliografic pentru dezvoltarea subiectului și pentru completarea spectrului de criterii de analiză a securității, din perspectivă regională. Argumentele prezentate reprezintă oportunități de manifestare a regionalizării, care vor putea consolida un model de cooperare regională, menit să conducă la regionalizarea securității Mării Negre.

NOTE:

1 Ilie Bădescu, Dan Dungaciu, *Sociologie și geopolitica frontierei*, vol. II, Editura Floarea Albastră, București, 1995, pp. 1-2.

2 Ilie Bădescu, Dan Dungaciu, *op.cit.*, pp. 3-4; Grigore Iulian, „Geopolitica și sociologia integrării europene: teorii și doctrine”, *Euxin. Revistă de sociologie geopolitică și istorie*, nr. 1-2/1997, București, pp. 133-144.

3 [Organization of the Black Sea Economic Cooperation], *BSEC at a glance*, <https://www.bsec-organization.org/bsec-at-glance>, accesat la 13.03.2020.

4 Michael T. Klare, ”From Globalization to Regionalization? The world after the coronavirus pandemic is likely to be a very different place”, *The Nation*, 22 martie, 2020, <https://www.thenation.com/article/economy/globalization-regionalization-covid/>, accesat la 27.03.2020.

5 [Norwegian Armed Forces], *Cold Response 2020*, <https://forsvaret.no/en/coldresponse>, accesat la 31.03.2020.

6 [Norwegian Armed Forces], *The Norwegian Armed Forces end exercise Cold Response*, <https://www.forsvaret.no/en/newsroom/cold-response-status>, accesat la 31.03.2020.

7 [US Department of Defense], *Immediate Release, Statement by the Department of Defense on Domestic Travel*

Restrictions, March 13, 2020, <https://www.defense.gov/Newsroom/Releases/Release/Article/2112213/statement-by-the-department-of-defense-on-domestic-travel-restrictions/>, accesat la 01.04.2020.

8 [U.S. Army Europe], *Defender – Europe 20*, <https://www.eur.army.mil/DefenderEurope/>, accesat la 01.04.2020.

9 [U.S. Army Europe], *Exercise Defender-Europe 20 UPDATE*, March 16 2020, <https://www.eur.army.mil/Newsroom/Releases-Advisories/Press-Release-and-Advisory-Archive/Article/2113178/exercise-defender-europe-20-update/>, accesat la 01.04.2020.

10 Anton Troianovski, "Turning the Tables, Russia Sends Virus Aid to US", *New York Times*, April 2nd, 2020, <https://www.nytimes.com/2020/04/02/world/europe/coronavirus-us-russia-aid.html>, accesat la 03.04.2020.

11 Anton Troianovski, "From Russia With Love", *New York Times*.

12 I.B., Hotnews.ro, *Rusia trimite în Serbia 11 avioane cu personal și echipamente medicale*, 4 aprilie 2020, <https://www.hotnews.ro/stiri-international-23783596-rusia-trimite-serbia-11-avioane-personal-echipamente-medicale.htm>, accesat la 07.04.2020.

13 [World Health Organization], *COVID-19 situation*, <https://www.experience.arcgis.com/experience/685d0ace521648f8a5beeeee1b9125cd>, accesat la 01.04.2020.

14 Mie Oba, "Coronavirus and the Future of Globalization", *The Diplomat*, March 18, 2020, <https://www.thediplomat.com/2020/03/coronavirus-and-the-future-of-globalization/>, accesat la 26.03.2020.

BIBLIOGRAFIE

***[Norwegian Armed Forces], *Cold Response 2020*, <https://www.forsvaret.no/en>

[Norwegian Armed Forces], *Cold Response 2020*, <https://www.forsvaret.no/en/coldresponse>

[Norwegian Armed Forces], *The Norwegian Armed Forces end exercise Cold Response*, <https://forsvaret.no/en/newsroom/cold-response-status>

[US Army Europe], *Defender – Europe 20*, <https://www.eur.army.mil/DefenderEurope/>

[US Army Europe], *Exercise Defender-Europe 20 UPDATE*, March 16 2020, <https://www.eur.army.mil/Newsroom/Releases-Advisories/Press-Release-and-Advisory-Archive/Article/2113178/exercise-defender-europe-20-update/>

[US Department of Defense], *Immediate Release, Statement by the Department of Defense on Domestic Travel Restrictions*, March 13, 2020.

[World Health Organization], *COVID-19 situation*, <https://www.experience.arcgis.com/experience/685d0ace521648f8a5beeeee1b9125cd>

Bădescu Ilie, Dungaciu Dan, *Sociologie și geopolitica frontierei*, Editura Floarea Albastră, București, 1995.

Farrell Henry, Newman Abraham, "Will the Coronavirus End Globalization as We Know It? The Pandemic Is Exposing Market Vulnerabilities No One Knew Existed", *Foreign Affairs*, March 16, 2020.

I.B., Hotnews.ro, *Rusia trimite în Serbia 11 avioane cu personal și echipamente medicale*, 4 aprilie 2020.

Klare T. Michael, "From Globalization to Regionalization? The world after the coronavirus pandemic is likely to be a very different place", *The Nation*, 22 Martie, 2020.

Oba Mie, "Coronavirus and the Future of Globalization", *The Diplomat*, March 18, 2020.

Sfinteș Laurențiu, „Coronavirusul și ce mai rămâne din raporturile internaționale de putere”, *Monitorul Apărării și Securității*, 25 martie 2020.

Troianovski Anton, "Turning the Tables, Russia Sends Virus Aid to US", *New York Times*, April 2nd, 2020.

<https://www.defense.gov/Newsroom/Releases/Release/Article/2112213/statement-by-the-department-of-defense-on-domestic-travel-restrictions/>

<https://www.thenation.com/article/economy/globalization-regionalization-covid/>

<https://www.thediplomat.com/2020/03/coronavirus-and-the-future-of-globalization/>

<https://www.nytimes.com/2020/04/02/world/europe/coronavirus-us-russia-aid.html>

<https://www.foreignaffairs.com/articles/2020-03-16/will-coronavirus-end-globalization-we-know-it>

<https://www.hotnews.ro/stiri-international-23783596-rusia-trimite-serbia-11-avioane-personal-echipamente-medicale.htm>

<https://www.monitorulapararii.ro/coronavirusul-si-ce-mai-ramane-din-raporturile-internationale-de-putere-1-30153>

INIȚIATIVE ECONOMICE CARE MODELEAZĂ LOGISTICA MILITARĂ

ECONOMIC INITIATIVES THAT SHAPE MILITARY LOGISTICS

INITIATIVES ÉCONOMIQUES QUI DONNENT UNE NOUVELLE FORME À LA LOGISTIQUE MILITAIRE

Mr. Daniela-Elena HRAB*

Pe fondul sporirii concurenței și al necesității atingerii obiectivului suprem de a obține avantajul competitiv, în domeniul producției au apărut, treptat, următoarele inițiative care au fost implementate și în domeniul militar, în scopul obținerii superiorității față de posibila adversari și al îndeplinirii cu succes a misiunilor, astfel: Lean Logistics (logistica suplă), Procurement Logistics (logistica achizițiilor), Distribution Logistics (logistica distribuțiilor), Six Sigma Logistics (logistica de tipul ”Six Sigma”), Green Logistics (logistica protecției mediului), Emergency/Humanitarian Logistics (logistica urgențelor umanitare), Global Logistics (logistica globală), Reverse Logistics (logistica inversă) și Digital Logistics (logistica digitalizată). Două dintre acestea mi-au reținut atenția, prin prisma efectelor produse în logistica militară a zilelor noastre, care vor continua să genereze schimbări și în viitor.

In the context of an enhanced competition and of the need to reach the highest objective represented by obtaining the competitive advantage, the following initiatives appeared gradually into the production sector and were implemented into the military scope, in order to gain superiority over possible opponents and to successfully accomplish the missions: Lean Logistics, Procurement Logistics, Distribution Logistics, Six Sigma Logistics, Green Logistics, Emergency/Humanitarian Logistics, Global Logistics, Reverse Logistics and Digital Logistics. Two of these captured my attention considering the effects produced in military logistics of our times, which will continue to generate changes into the future.

Dans le contexte d'une concurrence accrue et de la nécessité d'atteindre l'objectif final, celui d'obtenir un avantage concurrentiel, des initiatives ont progressivement émergé dans le domaine de la production, qui avaient été également mises en œuvre dans le domaine militaire, afin d'établir sa supériorité sur les adversaires potentiels et d'accomplir avec succès les missions, comme suit: Logistique Lean (logistique flexible), Procurement Logistics (logistique des acquisitions), Distribution Logistics (logistique de distribution), Six Sigma Logistics (logistique Six Sigma), Green Logistics (logistique de protection de l'environnement), Emergency/Humanitarian Logistics (logistique d'urgence humanitaire), Global Logistics (logistique globale), Reverse Logistics (logistique inversée) et Digital Logistics (logistique digitale). Deux d'entre eux ont attiré mon attention sur les effets produits dans la logistique militaire d'aujourd'hui, et qui continueront de générer des changements à l'avenir.

Cuvinte-cheie: logistică; suplețe; resurse limitate; eficiență; lanț de aprovizionare; operativitate; interoperabilitate.

Keywords: logistics; lean; limited resources; efficiency; supply chain; readiness; interoperability.

Mots-clés: logistique; flexibilité; ressources limitées; efficacité; chaîne d'approvisionnement; promptitude; interoperabilité.

Chiar dacă activitățile subsecvente logisticii s-au desfășurat din cele mai vechi timpuri și au făcut posibile atât obținerea succesului, prin iscusimea liderilor militari, cât și eșecul răsunător, ca urmare

a abordării improprii, termenul de „logistică” a fost prima dată atestat în Anglia, în anul 1846, în domeniul militar, fiind de proveniență franceză¹. Cu timpul, utilizarea lui a trecut din sfera militară în cea economică.

Transformarea logisticii militare în ceea ce ea reprezintă, astăzi, la nivelul armatelor țărilor dezvoltate sau al alianțelor strategice, precum NATO, nu a avut loc brusc. Aceasta s-a produs

* *Academia Forțelor Terestre
„Nicolae Bălcescu”, Sibiu
e-mail: daniela_talpa@yahoo.com*

treptat, pe măsura dezvoltării tehnologice, pe fondul dorinței liderilor militari de a obține victorii și al observării impactului decisiv pe care logistica îl are în luptă, în contextul resurselor din ce în ce mai limitate.

Astfel, dezvoltarea celei mai versatile logistici, completată de distrugerea logisticii adversarului, lăsarea acestuia fără resurse și modalități de transport, au reprezentat preocupări permanente ale liderilor militari din toate timpurile.

Spre exemplu, Alexandru cel Mare (356-323 î.e.n.) a acordat o atenție deosebită aprovizionării forțelor pe timpul îndrăznețelor sale campanii, planificându-le în anotimpurile favorabile utilizării recoltelor și resurselor naturale ale teritoriilor invadate².

De asemenea, Hannibal (247-183/181 î.e.n.) a oferit romanilor lecții importante de sprijin logistic, identificate pe timpul războaielor punice, iar Ducele de Wellington (1769-1852) a inventat un sistem de aprovizionare eficient și a făcut posibil succesul armatelor anglo-portugheze, în războiul din Peninsula Iberică, în ciuda inferiorității numerice³.

Aceștia sunt câțiva dintre liderii geniali care au prețuit logistica militară și au folosit-o în avantajul trupelor proprii.

Diferitele modele de sisteme logistice, utilizate în Primul și în al Doilea Război Mondial, au reprezentat abordări menite să determine ca materialele să ajungă la militari la locul și la timpul potrivit, însă sfârșitul celei de-a doua conflagrații mondiale a fost puternic caracterizat de încercările mediului civil de a relansa economia, obiectivul principal fiind reprezentat de „satisfacerea cererii sporite de mărfuri din anii postbelici”⁴.

Pe fondul sporirii concurenței și al necesității atingerii obiectivului suprem de a obține avantajul competitiv, în domeniul producției au apărut, treptat, următoarele inițiative, care au fost implementate și în domeniul militar, în scopul obținerii superiorității față de posibila adversari și al îndeplinirii cu succes a misiunilor, astfel: Lean Logistics (logistica suplă), Procurement Logistics (logistica achizițiilor), Distribution Logistics (logistica distribuțiilor), Six Sigma Logistics (logistica de tipul ”Six Sigma”), Green Logistics (logistica protecției mediului), Emergency/Humanitarian Logistics (logistica urgențelor umanitare), Global Logistics (logistica globală), Reverse Logistics (logistica inversă), Digital Logistics (logistica digitalizată)⁵.

Două dintre acestea mi-au reținut atenția, prin prisma efectelor produse în logistica militară a zilelor noastre, care vor continua să genereze schimbări și în viitor, completându-se reciproc, fiind specifice lanțului de aprovizionare: Lean Logistics și Six Sigma Logistics.

Aceste concepte nu se regăsesc în regulamentele și doctrinele militare românești în vigoare, dar principiile logisticii, domeniile funcționale și conexe înglobează activități și responsabilități care decurg din ele.

Prima inițiativă, Lean Logistics (logistica suplă), este o abordare care a apărut prin anii ’80 și care a izvorât din eficiența gândirii adoptate de fabricanții japonezi de automobile, ca urmare a resurselor limitate și a deficitelor cu care aceștia se confruntau, fiind nevoiți să implementeze un proces de producție cu pierderi minime. Practic, producătorii erau mereu în căutarea perfecțiunii procesului, dorind o producție cursivă, minimizarea pierderilor și maximizarea valorii adăugate, astfel încât utilizatorii finali să nu plătească pentru ineficiența managementului organizației. Lanțul de aprovizionare este scutit de activitățile inutile, care sunt identificate și eliminate, conducând la creșterea vitezei de circulație a mărfurilor⁶.

Câteva dintre inițiativele enumerate anterior au o implicare importantă în obținerea logisticii suplă, așa după cum voi arăta în continuare.

Astfel, Procurement Logistics (logistica achizițiilor) contribuie la obținerea eficienței prin activitățile de prospectare a pieței, de definitivare a cerințelor, de luare a deciziei de producție în interiorul organizației sau de cumpărare, prin evaluarea și reevaluarea periodică a furnizorilor, astfel încât determinarea lor să ofere costuri mai mici, compararea cu alți furnizori, identificarea cheltuielilor care pot fi excluse, lansarea comenzilor și urmărirea livrării bunurilor/serviciilor.

Distribution Logistics (logistica distribuțiilor) contribuie la obținerea logisticii suplă prin managementul livrării bunurilor către consumatori și pornește de la momentul în care comenzile lansate sunt date în lucru efectiv, încheind cu depozitarea și transportul cantităților corespunzătoare de bunuri în locul potrivit și la momentul oportun.

Green Logistics (logistica protecției mediului) se referă la totalitatea activităților care țin de minimizarea impactului logisticii asupra mediului înconjurător și are legătură și cu conceptul de Reverse Logistics.

Reverse Logistics (logistica inversă) transmite feedbackul consumatorilor către producători, aceștia din urmă oferind clienților posibilitatea de returnare a produselor necorespunzătoare, care sunt regândite, reconstruite, făcându-se, astfel, economii importante de resurse materiale și pași importanți spre îmbunătățirea ofertei.

Pentru implementarea logisticii urgențelor umanitare (Emergency/Humanitarian Logistics), sunt utilizate moduri de transport care asigură rapiditatea exploatării lanțului de aprovizionare, astfel încât logistica să fie în măsură să susțină nevoile apărute în situații de urgență sau de crize umanitare.

Global Logistics (logistica globală), cea mai îndrăznească abordare a logisticii, necesită timp, și interconectarea mai multor moduri de transport face posibilă ajungerea unui produs, fabricat într-o anumită țară, la consumatori din alte țări ale lumii.

Însă toate aceste inițiative nu ar putea avea ca rezultat o logistică suplă fără implementarea unor sisteme informatice logistice, care sunt apanajul logisticii digitalizate (Digital Logistics). Se obține, astfel, vizibilitate asupra întregii organizații și asupra lanțului de aprovizionare, cu alte cuvinte logistica digitalizată este cheia deschiderii logisticii suplă, punctul de plecare în această problematică.

Dacă logistica suplă (Lean Logistics) este axată pe creșterea vitezei, pe scăderea costurilor, pe identificarea și eliminarea risipei, în cea de-a doua inițiativă economică, reprezentată de ”Six Sigma Logistics”, accentul este pus pe calitate, pe identificarea și ținerea sub control a variațiilor, care pot fi generatoare de costuri suplimentare, și pe managementul riscului.

Inițiativa economică de tipul Six Sigma a apărut în anul 1986, aparținând lui Bill Smith, inginer și om de știință în cadrul companiei Motorola, care a fost interesat de cât de mult poate devia de la perfecțiune un proces de producție⁷.

Denumirea de ”Six Sigma” corespunde celor cinci faze prin care trebuie să treacă un produs/proces pentru ca, în final, să se obțină forma dorită, și se referă la definirea, măsurarea, analizarea, îmbunătățirea, controlul variațiilor, urmate, în final, de faza de implementare.

Fiindcă cele două inițiative – Lean și Six Sigma – se completează și acționează sinergic la obținerea eficienței organizației, ele sunt tratate, în prezent, ca un tot unitar, dând naștere conceptului

de ”Lean Six Sigma Logistics”, care reprezintă o treaptă superioară pe scara spre perfecțiune.

Personal, găsesc descrierile acestor inițiative cunoscute, chiar dacă în logistica militară sunt prezentate sub altă formă, scopul final, atât în logistica economică, cât și în cea militară, fiind utilizarea cu eficiență a resurselor și maximizarea rezultatelor.

Din punctul de vedere al logisticii militare, suplețea s-a implementat la nivelul NATO și la nivel național, dar mai este încă loc pentru îmbunătățiri, perfecționarea fiind obiectivul permanent atât al logisticienilor români, cheia obținerii interoperabilității cu armatele celorlalte state ale Alianței Nord-Atlantice, cât și al logisticienilor Alianței, aflați în situația de a coordona și de a completa efortul logistic al țărilor membre.

Într-o organizație militară, activitatea de producție este redusă, fiind încă prezentă la unitățile militare cu specific de mentenanță sau de reprezentare, dar pentru a fi în măsură să furnizeze securitatea națională, armata achiziționează o gamă largă de produse, servicii și lucrări. Această activitate necesită implementarea măsurilor specifice logisticii achizițiilor, logisticii distribuțiilor, logisticii protecției mediului și logisticii globale, care contribuie la obținerea supleții, adaptată cerințelor din plan național și celor asumate prin apartenența la NATO.

Procesul amplu de transformare și de reorganizare în care a intrat Armata României, după 1989, și, mai ales, schimbările care au precedat și au urmat aderării la NATO au făcut ca logistica militară românească să fie regândită și realiniată cerințelor noilor misiuni și dinamicii conflictelor moderne.

Prin înglobarea caracteristicilor definitorii ale inițiativelor economice, detaliate anterior, principalele schimbări produse în logistica militară românească au constatat în:

- reorganizarea structurală prin menținerea, transformarea sau înființarea de structuri logistice, care să corespundă noului context;
- reducerea cheltuielilor cu depozitarea, prin eliminarea acelor stocuri excedentare, atipice și cu mișcare lentă, prin disponibilizarea și valorificarea tehnicii vechi, depășite moral, a cărei mentenanță presupune costuri imense și eforturi pentru achiziționarea/producerea de piese de schimb;

- efectuarea de transporturi eficiente, cu mijloace de transport moderne, exploatate și încărcate corespunzător;

- achiziționarea unor cantități bine justificate din punctul de vedere al nevoii de îndeplinire a misiunilor specifice, corelate cu consumul real;

- argumentarea și încadrarea în prevederile normelor și actelor normative în vigoare, astfel încât să se evite costurile cu transporturile, cu depozitarea, pagubele, ca urmare a deteriorării fizice a bunurilor;

- constituirea de stocuri absolut necesare în cazul întreruperii lanțului de aprovizionare, doar din articole esențiale, care să se monitorizeze și să se preschimbe la timp, prin darea în consumul curent;

- standardizarea, acea abordare unitară la nivel național și al Alianței, care face ca misiunile, activitățile, procedurile, caracteristicile produselor din dotare să fie aceleași la nivelul tuturor statelor membre;

- introducerea în dotare a unor produse moderne, care să ofere eficiență în exploatare, interoperabile cu cele ale altor state. Astfel, prețul la care este comercializat un anumit echipament nu este definitiv la alegerea celei mai bune oferte. Sunt luate în considerare toate costurile, generate de cercetare, de dezvoltare, de testare, de exploatare, dar și de disponibilizare. De asemenea, se definește cu claritate perioada de timp de-a lungul căreia bunul aduce beneficii și se stabilesc obligațiile furnizorului/producătorului de a asigura piese de schimb sau lucrări de mentenanță, de-a lungul ciclului de viață al produsului. Este vorba despre programele de înzestrare, prin care se realizează o delimitare multidimensională a unui echipament față de alte produse similare;

- implementarea unui sistem logistic integrat, care constă în managementul resurselor materiale, managementul serviciilor de campanie, managementul echipamentelor pe ciclul de viață, managementul mișcării și transportului, al infrastructurii, al sprijinului națiunii gazdă, al unor programe NATO de investiție în securitate și al proceselor de dislocare și redislocare a forțelor⁸ în diferite zone de pe glob, însoțite de susținere colectivă, în care militarii se antrenează sau desfășoară misiuni în comun. Se fructifică, astfel, efortul instituțiilor superioare de învățământ militar, care abordează formarea liderilor militari

și a specialiștilor în logistică atât din perspectiva cunoștințelor și deprinderilor pe care trebuie să le dețină un ofițer (aplicarea actelor normative, gestionarea patrimoniului, întocmirea documentelor specifice, instruirea și îndrumarea subordonaților etc.), cât și din perspectiva indispensabilă calităților manageriale, care, alături de cunoașterea limbilor străine și de pregătirea fizică la standarde NATO, completează portretul liderului român din logistica militară, capabil oricând să acționeze în mediul internațional;

- înființarea de structuri logistice modulare, dislocabile, bazate pe punerea și utilizarea în comun a resurselor de tot felul, care acționează în linia a III-a de sprijin logistic, precum: GSLÎ – Grupul de sprijin logistic întrunit, la nivel național, pe teritoriul României; ENS – Elementul național de sprijin, care acționează, tot național, la nivelul teatrului de operații – și JLSG – Joint Logistic Support Group (Grupul de sprijin logistic întrunit), care acționează la nivel multinațional, întrunit, pentru coordonarea sprijinului logistic. Într-un teatru de operații, sunt prezenți mulți actori, militari și structuri militare din maximum 30 de state membre ale NATO, plus din țări partenere NATO, contractori, reprezentanți ai națiunii gazdă, agenții guvernamentale și nonguvernamentale etc. De aceea s-au implementat măsuri pentru reducerea amprentei logistice, adică pentru o misiune multinațională de amploare să fie implicate cât mai puține structuri, mijloace și, totodată, să se eficientizeze activitățile. Drept urmare, fiecare națiune trimite în misiune forțe și mijloace prestabilite, astfel încât acestea să nu se suprapună la nivelul forței întrunite și, totodată, dacă forțele unei națiuni înregistrează deficite la anumite produse comune, prezente în înzestrarea celorlalte, să poată fi direcționate de către JLSG acolo unde nevoia este mai mare, până la remedierea situației. De asemenea, prin JLSG se pot procura, de pe plan local, produse, servicii sau lucrări, se pot încheia înțelegeri și acorduri cu națiunea gazdă, în beneficiul tuturor forțelor, obținându-se economii importante. Aceste structuri pot avea la dispoziție instrumente, menite să unească efortul de sprijin logistic și, totodată, să asigure accesul fiecărui contribuitor la programele de înzestrare implementate. Remarcabile sunt, în acest sens, proiecte precum Smart Defence, care reprezintă o „abordare pragmatică, în sprijinul efortului statelor membre de asigurare a capacităților necesare

Alianței, precum și pentru eliminarea deficitelor de capabilități, într-o manieră eficientă din punctul de vedere al costurilor”⁹. O altă inițiativă, denumită Pooling and Sharing, o completează pe cea de tipul Smart Defence și se desfășoară sub egida Agenției Europene de Apărare – European Defence Agency (EDA);

- inițierea demersurilor pentru re tehnologizarea și stimularea industriei de apărare, astfel încât aceasta să fie în măsură să susțină efortul militar național, atât în timp de pace, cât mai ales în situații excepționale;

- degrevarea structurilor militare de acele activități care, în trecut, au fost executate prin forțe proprii, adică externalizarea unor servicii, precum hrănirea, paza, spălarea lenjeriei etc., acolo unde această măsură aduce economii de resurse umane, materiale sau financiare, ori reduce efortul structurilor logistice care desfășoară misiuni specifice în exerciții sau acțiuni militare pe teritoriul național sau al altui stat;

- punerea în aplicare a soluțiilor logistice multinaționale disponibile, precum cele referitoare la sprijinul logistic reciproc: HNS – Host Nation Support (sprijinul națiunii gazdă) –, CSO – Contractor Support to Operations (sprijinul contractorilor în operații/externalizarea) –, acorduri și aranjamente de cooperare și sprijin reciproc. Alte exemple de soluții logistice multinaționale sunt reprezentate de două tipuri de implicări în care se poate găsi o națiune care sprijină o forță multinațională din punct de vedere logistic: LLN – Logistic Lead Nation (națiune lider de logistică) –, care, în urma acordurilor încheiate, își asumă furnizarea întregului sprijin logistic necesar în operație și LRSN – Logistic Role Specialized Nation (națiune cu rol logistic specializat) –, care asigură o anumită parte/domeniu al sprijinului logistic;

- estimarea și monitorizarea costurilor aferente activităților desfășurate de structurile militare și înscrierea lor într-un catalog al costurilor;

- realizarea și implementarea unor sisteme informatice logistice, care să asigure vizibilitatea resurselor de tot felul, astfel încât să se evite situațiile de supra sau de subdimensionare a stocurilor. De remarcat sunt eforturile naționale pentru implementarea, la nivelul întregii armate, a unor programe de tipul MENTEC – pentru cunoașterea în timp real a stării tehnice a echipamentelor –,

INTEND – pentru evidența opțiunilor cadrelor militare referitoare la drepturile de echipament –, astfel încât să poată fi apreciat volumul articolelor de echipament și tipurile acestora, care vor fi introduse în procedurile de achiziție. În afară de aceste inițiative respectabile luate la nivel național, la nivelul NATO a fost creat și implementat sistemul LOGFAS, un set de programe în care fiecare națiune introduce profiluri de forțe și mijloacele din înzestrarea acestora și care permite obținerea vizibilității asupra resurselor disponibile la un moment dat, pentru o anumită misiune. Acest sistem oferă posibilitatea monitorizării transporturilor executate și generării de raportări logistice unitare. LOGFAS contribuie, astfel, la crearea unei imagini logistice complete și oportune, de mare ajutor pe timpul exercițiilor și acțiunilor multinaționale, și chiar naționale, deși la acest nivel, mai este loc de îmbunătățiri în ceea ce privește instruirea personalului care îl exploatează, dezvoltarea completă a arhitecturii informatice sau utilizarea în activități curente de raportare a diverselor situații, care ar putea conduce la reducerea birocrăției.

Toate aceste demersuri implementate la nivel național sau la nivelul Alianței, au condus treptat la schimbarea feței logisticii, la modelarea ei și orientarea spre forme și concepte care să o facă din ce în ce mai suplă. Însă fructificarea acestor inițiative nu ar fi putut avea loc, dacă nu ar fi existat cooperarea dintre diferiți actori prezenți de-a lungul lanțului de aprovizionare și fără abordarea suplă a sectoarelor productive și nonproductive din organizația militară. Este vorba de a produce și de a cumpăra doar cât este nevoie, de a recruta inteligent resursele umane și de a folosi cu eficiență toate resursele avute la dispoziție.

În contextul în care obținerea operativității este o misiune permanentă a organizației militare, logistica trebuie să adopte măsuri care să îi permită asigurarea forțelor, în limita fondurilor puse la dispoziție. De aceea acțiuni precum reducerea stocurilor, menținerea în continuare a unor „stocuri de siguranță” care să acopere situațiile neprevăzute, ce pot conduce la întreruperea temporară a lanțului de aprovizionare, reducerea timpului în care echipamentele sunt în reparații și a costurilor aferente mentenanței, scăderea timpului alocat atribuirii contractelor de achiziții etc., fac din conceptul Lean Six Sigma o inițiativă de importanță strategică.

Nefiind o organizație aducătoare de profit, organizația militară se poate confrunta cu o oarecare rezistență în implementarea unor inițiative specifice economiei, dar această problemă se poate rezolva prin deschiderea spre nou a liderilor militari, prin luarea de măsuri pe cale ierarhică, de sus în jos, prin reglementări clare și concise, menite să alinieze activitățile zilnice și operațiile curente sau viitoare cerințelor actuale și provocărilor viitoare.

Analizând principiile care stau la baza funcționării sistemului logistic integrat și, în special, eficiența, flexibilitatea, vizibilitatea, mobilitatea, coordonarea, cooperarea și continuitatea asigurării sprijinului logistic¹⁰, rezultă faptul că logistica militară trebuie să continue procesul de transformare, pentru a atinge un nivel maxim care să permită Armatei României să țină pasul cu exigențele apartenenței la NATO și cu cele ale situației în care va fi nevoită să acționeze pe cont propriu.

În concluzie, inițiativele economice prezentate au generat și continuă să genereze efecte pozitive majore asupra logisticii militare. Digitalizarea, existența programelor de înzestrare, a cataloagelor de costuri, a trecerii de la factorii individuali de cost (preț achiziție, cost depozitare, cost transport, cost intervenții de mentenanță etc.), la costul logistic total, reducerea amprentei logistice reprezintă cele mai elocvente dovezi că logistica militară a evoluat, sub impactul tendințelor economiei.

Această evoluție continuă, măsurile și rezultatele lor sunt perfectibile și tind spre asigurarea operativității și flexibilității atât de necesare organizației militare.

Importanța incontestabilă a unei logistici suplă din punct de vedere economic, în general, dar și din punct de vedere militar, în special, este dovedită în situații reale de criză, cum este recenta epidemie, declanșată de infectarea cu virusul SARS-CoV-2. Economiiile statelor bine dezvoltate au început să sufere, iar posibilitățile de producere a materialelor și echipamentelor esențiale au fost serios afectate de întreruperi ale lanțului de aprovizionare. Soluțiile adoptate au fost menite să furnizeze răspunsuri rapide și eficiente.

Producerea pe plan local a bunurilor necesare, improvizarea anumitor materii prime, efortul comun al organizațiilor civile și militare sunt doar câteva măsuri care au contribuit la scurtarea lanțului de aprovizionare, dar stocurile insuficiente au pus o mare presiune pe cei aflați în lupta cu boala. Faptul că armata a intervenit cu sprijin

logistic specific, precum spitalele de campanie modulare și dislocabile, dovedește, încă o dată, importanța disponibilității acestui gen de soluții, ceea ce ar trebui să îi determine pe toți logisticienii să conștientizeze nevoia unei abordări logistice suplă în orice acțiune militară.

Mai mult decât atât, recenta aderare la NATO a Macedoniei de Nord a produs o nouă lărgire a Alianței, o creștere a puterii logistice și operaționale, care ar fi inutilă fără adoptarea unor soluții logistice suplă.

NOTE:

1 <https://en.wikipedia.org/wiki/Logistics>, accesat la 19.03.2020.

2 Donald W. Engels, *Alexander the Great and the Logistics of the Macedonian Army*, University of California Press, Ltd. London, 1978, pp. 11-25.

3 https://en.wikipedia.org/wiki/Logistics#Military_logistics, accesat la 19.03.2020.

4 Carmen Bălan, *Logistica*, Ediția a III-a revăzută și adăugită, Editura Uranus, București, 2006, p. 12.

5 https://en.wikipedia.org/wiki/Logistics#Logistics_activities_and_fields, accesat la 19.03.2020.

6 <https://www.adaptalift.com.au/blog/2012-02-01-what-is-lean-logistics-understanding-the-concept>, accesat la 19.03.2020.

7 Keebom Kang, Uday Apte, *Lean Six Sigma Implementation for Military Logistics to Improve Readiness*, Naval Postgraduate School, Monterey, California, 2007, p. 13.

8 *** *Doctrina logisticii întrunite a Armatei României*, București, 2018, pp. 33-55.

9 *Ibidem*, p. 69.

10 *Ibidem*, pp. 24-25.

BIBLIOGRAFIE

*** *Doctrina logisticii întrunite a Armatei României*, București, 2018.

Bălan Carmen, *Logistica*, Ediția a III-a revăzută și adăugită, Editura Uranus, București, 2006.

Kang Keebom, Apte Uday, *Lean Six Sigma Implementation for Military Logistics to Improve Readiness*, Naval Postgraduate School, Monterey, California, 2007.

Engels W. Donald, *Alexander the Great and the Logistics of the Macedonian Army*, University of California Press, Ltd. London, England, 1978.

<https://en.wikipedia.org/wiki/Logistics>

https://en.wikipedia.org/wiki/Logistics#Military_logistics

https://en.wikipedia.org/wiki/Logistics#Logistics_activities_and_fields

<https://www.adaptalift.com.au/blog/2012-02-01-what-is-lean-logistics-understanding-the-concept>

DREPTUL INTERNAȚIONAL UMANITAR ȘI RELIGIA – INVITAȚIE LA DIALOG –

INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW AND RELIGION – INVITATION TO DIALOGUE –

DROIT INTERNATIONAL HUMANITAIRE ET RELIGION - INVITATION AU DIALOGUE -

Pr.lect.univ.dr. Sorin PITIC*

Printre provocările majore din lumea contemporană, care se află pe agenda tuturor dezbaterilor internaționale, putem identifica violența efervescentă, războiul, în numele simbolurilor religioase, o atmosferă sufocată de insecuritate, în țările dezvoltate, din cauza atacurilor teroriste sau puterii noilor tehnologii de comunicare. Experții în drept umanitar internațional încearcă să analizeze cauzele acestei erupții violente a energiilor din civilizații și să găsească soluții pentru a opri această furie și pentru a restabili pacea și armonia dintre oameni. Cuvintele raționale, argumentele recunoscute de convențiile și tratatele internaționale nu par suficiente. În multe dezbateri, există voci care susțin că religia poate fi soluția de care omenirea are din nou nevoie pentru pace, armonie și comuniune. Vom încerca să facem o scurtă analiză a celor doi curenți care animă dialogul de astăzi al experților în dreptul umanitar internațional: religia are un rol în rezolvarea crizei umanității sau nu?

Among the major challenges in the contemporary world, which are on the agenda of all international debates, we can identify the effervescence of violence, the war in the name of religious symbols, a suffocated atmosphere of insecurity in developed countries due to terrorist attacks or the power of the new communication technologies. Experts in international humanitarian law try to analyze the causes of this violent eruption of energies within civilizations and to find solutions to stop this anger and restore peace and harmony among people. Rational words, arguments recognized by international conventions and treaties do not seem sufficient. In many debates, there are voices that argue that religion can be the solution that humanity needs again for peace, harmony and communion. I will try to make a brief analysis of the two currents that animate the today dialogue of experts in international humanitarian law: does religion have a role in solving the crisis of humanity or not?

Parmi les grands défis du monde contemporain, qui sont à l'ordre du jour de tous les débats internationaux, on peut identifier la violence bouillonnante, la guerre au nom des symboles religieux, une atmosphère étouffée par l'insécurité dans les pays développés, à cause des attentats terroristes ou du pouvoir des nouvelles technologies de communication. Des experts en droit international humanitaire tentent d'analyser les causes de ce violent jaillissement d'énergie dans les civilisations et de trouver des solutions pour mettre fin à cette fureur et pour rétablir la paix et l'harmonie entre les peuples. Les discours rationnels, les arguments reconnus par les conventions et les traités internationaux ne semblent pas suffisants. Dans de nombreux débats, il y a des voix qui soutiennent que la religion pourrait être la solution dont l'humanité a de nouveau besoin pour ramener la paix, l'harmonie et la communion. On va tenter de faire ci-après une brève analyse des deux courants qui animent aujourd'hui le dialogue des experts en droit international humanitaire: la religion a-t-elle un rôle dans la résolution de la crise de l'humanité ou non?

Cuvinte-cheie: religie; pace; lege; umanitate; violență; victime; război; conflict.

Keywords: religion; peace; law; humanity; violence; victims; war; conflict.

Mots-clés: religion; paix; loi; humanité; violence; victimes; guerre; conflit.

Din punct de vedere istoric, germenii dreptului internațional umanitar au luat naștere în mijlocul primelor comunități umane, din nevoia naturală de a limita violența în timp de conflict, pentru a

asigura supraviețuirea grupului. Necesitatea de a asigura perpetuarea vieții umane, transpusă încă de la începuturi în interdicții cu valoare sacră, menite să protejeze omul și bunurile necesare vieții, se regăsește, astăzi, formulată în principii, norme, reguli, convenții și tratate aplicabile întregii omeniri.

Cunoscut și sub denumiri precum „dreptul războiului” sau „dreptul conflictelor armate”,

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: sorin_pitic@yahoo.com

DIU este o ramură a dreptului internațional public și reprezintă, în cea mai simplă accepțiune, un ansamblu de norme juridice, menite să limiteze distrugerile provocate de un conflict armat sau de un război și să stabilească granița dintre ceea ce este interzis și ceea ce este permis în timpul acțiunilor militare.

În demersul meu nu voi insista asupra arhitecturii DIU sau a bazelor juridice ale punerii în aplicare a DIU. Acestea fac obiectul a numeroase studii și tratate, publicate în țară și în străinătate (specialiștii vorbesc de existența a aproximativ 300 de tratate internaționale, care cuprind peste 4.000 de reguli în materie de DIU).

Voi încerca să abordez DIU dintr-o perspectivă mai puțin analizată, aceea a religiei, mai ales în actualul context geopolitic internațional, marcat de instabilitate, de focare de conflict și de multiplicarea formelor de violență.

Parcurgerea surselor istorice și antropologice ale limitelor violenței și ale protecției victimelor conflictelor armate permite o reperare a originilor dreptului umanitar, precum și stabilirea motivațiilor care îi determină pe protagoniștii conflictelor să respecte aceste reguli.

Cercetători consacrați plasează originea dreptului internațional umanitar într-o normă fundamentală de origine religioasă. Michel Veuthey, vicepreședintele Institutului de Drept Internațional Umanitar de la San Remo, a deschis dezbaterile unui colocviu, cu titlul *Religions et droit international humanitaire: histoire et actualité d'un dialogue nécessaire*, în 2008, la Geneva¹, invocând cea mai simplă definiție a DIU: „Faceți celorlalți ceea ce vreți să vi se facă vouă!”. Veuthey o numește „regula de aur” a umanității, cu valoare universală, întrucât spiritul ei se regăsește în majoritatea religiilor – creștinism, iudaism, islamism, hinduism, confucianism, budism etc.

Exemple care arată modul în care religiile au interiorizat această normă de aur sunt numeroase: oprirea ostilităților în perioade liturgice, codul japonez al onoarei, interzicerea armelor care provoacă suferințe inutile părții adverse, tratamente umane aplicate învinsului, loialitatea și onoarea în luptă etc. Cercetătorul privește mai adânc înapoi în timp și invocă scrierile lui Heraclit² și Cicero³, pentru a argumenta originea religioasă a dreptului. Războinicii nu aveau voie să atace femeile și copiii, să distrugă recoltele sau pomii fructiferi,

să otrăvească apa sau să distrugă locurile și construcțiile cu valoare sacră.

O altă opinie avizată care identifică în religie originea dreptului o regăsim și la pr.prof.dr. Nicolae V. Dura. În studiul „Dreptul și religia. Normele juridice și normele religios-morale”, părintele Dura arată că, în vechime, „nu se făcea distincție între normele religios-morale și cele juridice, fiindcă ambele erau considerate a fi rezultatul aceleiași voințe divine, iar conținutul lor nu făcea altceva decât să exprime în precepte moral-religioase «voluntas Dei», impusă ca «lex vitae» (normă de viață)”⁴.

Veuthey susține că promotorii principiilor de DIU, așa cum le cunoaștem noi astăzi, au fost oameni religioși, care „au promovat demnitatea ființei umane, creată după chipul lui Dumnezeu Creatorul”. Exemplele nu sunt puține și le regăsim și în ghidul electronic al Societății Americane de Drept Internațional⁵: Toma d'Aquino (1225-1274), dominicanul Francisco de Vitoria (1483-1546), Balthasar Ayala (1548-1584), iezuitul Francisco Suarez (1548-1617), protestantul Emer de Vattel (la mijlocul secolului al XVIII-lea a scris *Le Droit des gens*), puritanul John Locke, Hugo Grotius (*De Jure Belli at Pacis*), Alberico Gentili (*De Jure Belli*). Aceștia au problematizat asupra normelor de conduită, în caz de război.

Mă alătur lui Veuthey și apreciez că cel care a identificat cea mai profundă temelie a DIU este Max Huber, președinte al Comitetului Internațional al Crucii Roșii și al Curții Permanente de Justiție (1925-1927). Huber vedea în Parabola Bunului Samaritean din Evanghelia un simbol al umanității, construit în jurul exemplului divin de a acorda ajutor necondiționat oricărei ființe umane, fie că ne este nouă cunoscută sau necunoscută.

Un om profund religios și angajat în acte de caritate a fost și Henry Dunant (1828-1910), considerat unul dintre fondatorii DIU contemporan. Ideile sale, cuprinse în lucrarea „O amintire de la Solferino”, au stat la baza Convenției de la Geneva (1864), prin care era normată protecția soldaților răniți pe câmpul de luptă. Laureat al primului Premiu Nobel pentru Pace (1901), Dunant a fondat, în 1862, „Comitetul internațional al asociațiilor de ajutorare pentru îngrijirea răniților”, care, din 1876, poartă numele de Comitetul Internațional al Crucii Roșii⁶.

În căutarea germenilor DIU, această rapidă răsfoire a câtorva pagini din istoria omenirii nu este întâmplătoare. Războaiele s-au născut odată cu primul om, care, din neascultarea poruncii divine, a ajuns să fie într-o permanentă stare conflictuală atât în interiorul său, în lupta cu dușmanii nevăzuți ai patimilor care încearcă mereu să-l îndepărteze de Creator, cât și în lumea văzută, dând frâu liber dorinței de putere, de cucerire, de acaparare. A fost nevoie de multe secole de moarte pe câmpuri de luptă, în războaie de cucerire sau de apărare, pentru ca omul să înceapă să problematizeze în mod coerent asupra necesității existenței unor norme, aplicabile la scara întregii umanității, care să protejeze valori individuale, precum persoana umană, integritatea fizică și psihică a omului, sau valori universale, cum ar fi patrimoniul cultural, pacea, mediul înconjurător.

Secolul al XIX-lea a reprezentat acest început al DIU, prin Convenția de la Geneva, căreia i s-au alăturat Convenția de la Washington (1863), Codul Lieber (reguli de conduită și instrucție aplicabile armatei unioniste americane în timpul Războiului Civil) și Convenția de la Sankt Petersburg (1868), prin care erau interzise anumite tipuri de proiectile explozibile. Aceste trei instrumente constituie baza pentru Dreptul de la Geneva, care normează protecția persoanelor căzute în mâinile adversarului, a prizonierilor de război sau a populației civile afectate de ostilități⁷. Conferințele de pace de la Haga din 1899 și din 1907 normează mijloacele și metodele de purtare a războiului și constituie baza Dreptului de la Haga. Aceste convenții marchează apariția unui drept umanitar (care are ca domeniu protecția victimelor) și a unui drept al războiului (încercări de reglementare a comportamentului combatanților, în caz de conflict armat)⁸.

Limitele acestor reglementări aveau să se manifeste la scurt timp după apariția lor. Cataclismele secolului al XX-lea, în mod deosebit cele două războaie mondiale, vor scoate la lumină noi situații dramatice ale răniților, bolnavilor și naufragiaților din forțele armate în campanie, ale prizonierilor de război, ale persoanelor civile în timp de război. Completarea și perfecționarea Dreptului de la Geneva s-au realizat prin adoptarea celor patru noi Convenții de la Geneva în 1949. Două Protocoale Adiționale la Convențiile de la Geneva din 1949, adoptate în 1977, se referă la protecția victimelor conflictelor armate internaționale și neinternaționale.

În 1954, proprietatea culturală a devenit o valoare universală, apărută de normele DIU, prin semnarea Convenției de la Haga privind protecția proprietății culturale, în timpul conflictelor armate.

Unii cercetători contemporani problematizează apariția unei noi ramuri a DIU, respectiv Dreptul de la New York, pe fondul preocupărilor ONU de a veghea la respectarea drepturilor fundamentale ale omului, în caz de conflict armat⁹. Deși conform Cartei ONU, menirea organizației este de a preveni conflictele, câteva probleme majore, apărute după cel de-al Doilea Război Mondial, au fost dezbătute în cadrul acestui for. Este vorba despre răspunderea individuală pentru crimele de război¹⁰ și aspectele legale ale utilizării bombei atomice la Hiroshima și Nagasaki. Din acest moment, ONU începe să interfereze cu DIU. Astfel, în 1946, Rezoluția 95 a ONU reafirmă „Principiile de la Nürnberg”, printre care principiul răspunderii penale individuale pentru crime împotriva păcii, crime de război și crime împotriva umanității¹¹. Alte rezoluții ale ONU au vizat problemele juridice apărute în procesul de decolonizare, în timpul războaielor de eliberare națională, în cadrul mișcărilor de eliberare națională, în legătură cu luptătorii de gherilă, precum și cu privire la interzicerea armelor de distrugere în masă, precum armele chimice sau bacteriologice¹².

În deschiderea colocviului menționat, Veuthey aduce în discuție fragilitatea normelor de DIU. Dacă, în ultimii ani ai secolului al XX-lea, omenirea celebra un număr rotund de ani de la adoptarea unor instrumente renumite ale dreptului pozitiv (Carta ONU, Declarația Universală a Drepturilor Omului, Convențiile de la Geneva), în primii ani ai secolului următor, flagelul terorismului, cu amprenta de neuitat a datei de 11 septembrie 2001, avea să zguduie osatura normelor DIU. Pe fondul creșterii pericolului terorismului internațional, dar și al evoluțiilor tehnologice (folosirea avioanelor fără pilot), SUA au formulat și au aplicat direcții de acțiune, care s-au transpus în propuneri de reinterpretare sau de reformare a dreptului¹³.

Fără a intra în detalii, enumăr câteva provocări pentru experții în DIU, izvorâte din lupta la scară globală împotriva terorismului, care modifică substanțial înțelesul termenilor și situațiilor de război, normate de convențiile amintite mai sus: desfășurarea de operațiuni militare direcționate împotriva unor persoane precise, în afara teatrelor

de operații, extinderea sferei de aplicare geografică a noțiunii de conflict armat și în afara câmpurilor de luptă efective, statutul persoanelor atacate, respectiv combatant sau persoană civilă care participă în mod direct la ostilități.

Amenințarea teroristă, războiul hibrid, care îmbină tehnici subtile de propagandă, atacuri cibernetice și forțe armate, apariția de actori nonstatali implicați în astfel de acțiuni distructive, efectele devastatoare ale măsurilor de contracarare, luate, de state sau de grupuri de state, cum ar fi dislocările masive de populație din zonele de conflict – toate acestea reprezintă provocări la adresa viabilității normelor de DIU.

Cercetătorii în materie sunt chemați să răspundă în ce măsură noile tipuri de conflicte și de amenințări la adresa păcii și umanității modifică, nuanțează sau anulează normele DIU? Problema este acută, iar cercetătorii se raliază unor concepții diferite, tributare statelor de origine și rolului geopolitic pe care acestea le joacă pe tabla de șah a lumii.

Mă alătur cercetătorilor DIU de la Institutul de la San Remo, care, evaluând toate aceste noi provocări, traduse în tendințe de contestare a DIU din partea statelor sau actorilor nonstatali, susțin cu tărie că DIU are nevoie să-și redobândească legitimitatea, forța morală și acceptabilitatea la nivelul întregii umanități, pornind de la începuturile de ordin religios.

Un dialog între religie și DIU îi poate face din nou sensibili pe protagoniștii conflictelor prezente sau viitoare și îi poate motiva să respecte aceste norme umanitare cu valoare universală. Este relevant faptul că, în anii imediat următori atacurilor de la 11 septembrie 2001, trei juriști internaționali au pledat pentru includerea factorului religios în dreptul internațional: Richard Falk, un american evreu, Yadh Ben Achour, un musulman din Tunisia, și Christopher Weeramantry, un creștin din Sri Lanka. Ei propun o abordare interdisciplinară, pentru a universaliza dreptul internațional prin intermediul unui dialog cu religiile¹⁴.

Cercetătorii de la San Remo pledează pentru „umanizarea dreptului internațional umanitar” și pentru dezvoltarea unei culturi a valorilor DIU, care nu poate fi realizată decât prin ancorarea lor în tradițiile religioase locale.

Mesajele liderilor religioși și rolul lor în aplanarea conflictelor sau în diluarea violențelor

vin să probeze energia pe care cuvântul religios o imprimă normei de drept umanitar. Papa Ioan Paul al II-lea vorbește despre dreptul internațional care a fost prea mult timp un drept al războiului și al păcii, dar care trebuie să devină exclusiv al păcii, bazat pe dreptate și solidaritate. „Morală trebuie să fecundeze dreptul”, spunea Papa Ioan Paul al II-lea; „ea poate să exercite asupra dreptului o funcție de anticipare, în măsura în care indică direcția a ceea ce este just și bine”¹⁵.

Există, însă, și cercetători care adoptă o poziție mai rezervată în privința influenței și inserției religiei în DIU.

Henri Coursier¹⁶ (membru în Consiliul Juridic al Comitetului Internațional al Crucii Roșii) susține că dreptul internațional contemporan nu mai este fondat pe teologie și nici măcar nu este de inspirație creștină. „În afara oricărei religii, gândirea modernă a societăților civilizate a formulat această noțiune de demnitate umană, care este centrul și rațiunea de a exista a dreptului umanitar”¹⁷, definit ca „ansamblu de reguli și principii, menite să salveze și să protejeze în toate timpurile și în toate circumstanțele drepturile esențiale și demnitatea persoanei umane”¹⁸.

O atitudine echilibrată, care încearcă să pună în oglindă două viziuni diferite privind necesitatea dialogului dintre religie și DIU, o întâlnim la Carolyn Evans, în studiul „The Double-Edged Sword: Religious Influences On International Humanitarian Law”, publicat, în 2005, în *Melbourne Journal of International Law*¹⁹.

Evans analizează viziunea secularistă a legiuitorilor care pun accentul pe rolul distructiv al religiei în timp de război. Există, în viziunea secularistă, o parte întunecată a religiei, care ar juca un rol negativ, dacă ar fi legitimată în sistemul legal internațional. Este suficient să amintim, spun seculariștii, de ura propovăduită în numele religiei, de discordia pe care o seamănă, pentru a concluziona că e mai înțelept ca legile să fie ținute la distanță de problemele potențiale, create de influența religioasă. Însă, în contemporaneitate, există numeroase zone în care religia joacă încă un rol vital în plan sociopolitic, inclusiv în regiuni măcinate de conflicte. În mod pragmatic, Evans apreciază că, pentru a limita efectele cu potențial devastator, pe care acțiunile violente, duse în numele religiei, le pot avea, o soluție ar fi tocmai un dialog echilibrat între legiuitori și lideri religioși.

Liderii religioși și simbolurile religioase pot ajuta la conformare și la respectarea regulilor în anumite culturi, în special acolo unde sistemul secular legal este perceput ca degradat și decadent. Evans consideră că preceptele religioase care conțin o profundă și puternică tradiție de respect pentru ființa umană pot ajuta la crearea unei temelii durabile, pe care să se sprijine drepturile și obligațiile reciproce în dreptul umanitar.

Concluzionând, religia poate fi „o sabie cu două tăișuri”, dar rămâne o armă puternică, ce nu trebuie lăsată numai la îndemâna celor care propovăduiesc violența în numele ei. Evans lansează provocarea către juriștii moderni, de a reflecta la soluția paradoxală de a folosi „tăișul sabiei”, religia, pentru a promova pacea.

Concluzii

Am încercat să trecem în revistă câteva puncte de vedere ale cercetătorilor în domeniu care au abordat problematica dialogului dintre DIU și religie. Este doar un început, care poate deschide calea pentru analiză aprofundată. Există puncte de vedere precaute, în special în rândul experților occidentali, influențați puternic de gândirea iluministă, care pun accentul pe rațiune. Aceștia pledează pentru excluderea oricărei interferențe între DIU și religie, admitând, cel mult, niște izvoare îndepărtate, cu valențe religioase, ale primelor norme de drept umanitar.

Tot din zona occidentală vin, însă, și cercetători exaltați de reîmprospătarea sevei religioase a normelor de DIU, care apreciază că numai un dialog sincer între experți în drept și oameni religioși poate trezi în mod sinergic conștiințele tuturor oamenilor, în sensul respectării normelor care au ca scop protejarea umanității. Aceștia acuză tendința de tehnicizare a normelor de DIU, în defavoarea umanului. Numai religia, prin norme cu valoare sacră, interiorizate și trăite la nivel de grup, poate da legilor spiritul viu.

În tradiția creștin-ortodoxă, apreciem că orice cuvânt, inclusiv cel legiuitor, poate fi ziditor în sufletele și conștiințele oamenilor, atâta timp cât poartă o încărcătură sacră. Evangheliile Ortodoxiei ne cheamă de două mii de ani, și aceleași cuvinte, rostite pentru prima oară de Mântuitorul Iisus Hristos, răsună cu putere, modelând conștiințe, vindicând suflete, sădind sămburii atât de râvniți

ai păcii, armoniei și comuniunii dintre oameni, ai credinței, nădejzii și dragostei adevărate. „Pacea mea o las vouă”, spune Mântuitorul Iisus Hristos. „Această pace dăruită oamenilor în și prin Hristos este temelia împăcării oamenilor cu Dumnezeu și a împăcării și înfrățirii popoarelor între ele”, a spus întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, în Pastorală de Crăciun 2015²⁰. Acest mesaj spiritual îmbracă în cuvinte teologice tocmai această nevoie acută a omenirii de a găsi un fundament solid, pentru ca normele care protejează viața să fie respectate.

Un argument major în favoarea includerii religiei în dialogul internațional, implicit în sfera DIU, este legat de mutațiile de ordin identitar aduse de globalizare. Ștergerea granițelor, alianțele de ordin economic, politic și militar, mass-media, evoluțiile tehnologice, rețelele de socializare transformă relațiile dintre oameni și cele interstatale, conducând la relativizarea identităților²¹.

În acest cadru, religia rămâne o coordonată importantă în căutarea și definirea identității: „Există, pe de o parte, mișcări religioase care luptă împotriva tendințelor de relativizare a identităților, prin apărarea pluralismelor socioculturale, cum este cazul fundamentalismelor islamice, de pildă, dar există, în același timp, tradiții și mișcări religioase care susțin o ordine globală pluralistă, care propun o extindere a identității, gândite în termenii umanității comune”²².

În actualitatea violentă în care trăim, pe fondul escaladării conflictelor, inclusiv în numele religiei, a face abstracție de religie sau a încerca anularea discursului religios este o atitudine riscantă, care, mai degrabă, va adânci criza umanității: „În noua eră inaugurată de terorismul global, care deseori capătă valențe religioase (...), religia a devenit o forță majoră pe scena internațională, care se impune a fi tratată ca o variabilă serioasă în conduita relațiilor internaționale”²³.

Rememorând cuvintele atribuite scriitorului francez André Malraux – „secolul XXI va fi religios sau nu va fi deloc” –, apreciem că este acută nevoie de divinitate, de căutare a sensurilor adevărate ale acestei lumi, pentru a găsi argumente trainice și convingătoare care să combată violența, să anuleze chemările la un așa-zis război sfânt aducător de moarte, să-i convingă pe oameni că este nevoie ca regulile care protejează viața să fie universal respectate.

NOTE:

- 1 <http://www.aiesc.net/blog/2014/08/23/religions-et-droit-international-humanitaire-histoire-et-actualite-dun-dialogue-necessaire-michel-veuthey/>, accesat la 14.02.2016.
- 2 „Toate legile umane sunt hrănite de o singură lege divină”.
- 3 „Există o lege conformă cu natura, comună tuturor oamenilor, rezonabilă și eternă, care ne obligă la virtute și ne apără de nedreptate”.
- 4 <http://www.crestinortodox.ro/drept-bisericesc/dreptul-religia-norme-juridice-norme-religios-morale-69944.html>, accesat la 14.02.2016.
- 5 Joan Policastri, Sergio D. Stone, *Ghidul DUI*, https://www.asil.org/sites/default/files/ERG_International%20Humanitarian%20Law%20%28test%29.pdf, accesat la 15.02.2016.
- 6 https://ro.wikipedia.org/wiki/Henry_Dunant, accesat la 14.02.2016.
- 7 <http://www.ujmag.ro/drept/drept-international-public-si-privat/drept-international-umanitar/rasfoire/>, accesat la 15.02.2016.
- 8 *** *DIU-1, Manual pentru instruirea militarilor în Drept Internațional Umanitar (Individ, grupă, pluton, companie-similare)*, Ploiești, 2005, p. 12.
- 9 Christine Gray, *International Law and the Use of Force*, Oxford University Press, 2000, pp. 7-8, <http://www.ujmag.ro/drept/drept-international-public-si-privat/drept-international-umanitar/rasfoire/>, accesat la 15.02.2016.
- 10 Vespasian V. Pella, *Războiul – crimă și criminalii de război. Reflecții asupra justiției penale internaționale. Ce este și ce ar trebui să fie*, Studiu introductiv de prof. dr. Mircea Duțu, traducere din limba franceză de dr. Andrei Duțu, Editura Universul juridic, București, 2013, passim.
- 11 <http://www.ujmag.ro/drept/drept-international-public-si-privat/drept-international-umanitar/rasfoire/>, accesat la 05.02.2016, passim.
- 12 *Ibidem*.
- 13 Ion Gâlea, *Aplicarea normelor dreptului internațional umanitar în cazul operațiunilor antiteroriste*, Editura C.H. Beck, București, 2013, pp. 169-266.
- 14 Michel Veuthey în deschiderea colocviului menționat, <http://www.aiesc.net/blog/2014/08/23/religions-et-droit-international-humanitaire-histoire-et-actualite-dun-dialogue-necessaire-michel-veuthey/>, accesat la 14.02.2016.
- 15 Papa Ioan Paul al II-lea se adresează membrilor corpului diplomatic acreditat pe lângă Sfântul Scaun, în 13 ianuarie 1997, https://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/en/speeches/1997/january/documents/hf_jp-ii_spe_13011997_diplomatic-corps.html, accesat la 17.02.2016.
- 16 ”Définition du droit humanitaire”, *Annuaire français de droit international*, 1995, vol. 1, Nr. 1, pp. 223-227, http://www.persee.fr/doc/afdi_0066-3085_1995_num_1_1_1164, accesat la 15.02.2016.
- 17 *Ibidem*, p. 225.
- 18 *Ibidem*, p. 227.

19 <http://www.austlii.edu.au/au/journals/MelbJIL/2005/1.html>, accesat la 14.02.2016.

20 <http://basilica.ro/pacea-lui-dumnezeu-daruita-oamenilor-pastorala-de-craciun-2015-111028.html>, accesat la 15.02.2016.

21 Natalia Vlas, *Globalizarea și religia la începutul secolului XXI*, Presa Universitară Clujeană, Cluj, 2008, pp. 105-108.

22 *Ibidem*.

23 *Ibidem*.

BIBLIOGRAFIE

*** *DIU-1, Manual pentru instruirea militarilor în Drept Internațional Umanitar (Individ, grupă, pluton, companie-similare)*, Ploiești, 2005.

Gâlea Ion, *Aplicarea normelor dreptului internațional umanitar în cazul operațiunilor antiteroriste*, Editura C.H. Beck, București, 2013.

Pella Vespasian V., *Războiul – crimă și criminalii de război. Reflecții asupra justiției penale internaționale. Ce este și ce ar trebui să fie*, Studiu introductiv de prof.dr. Mircea Duțu, traducere din limba franceză de dr. Andrei Duțu, Editura Universul juridic, București, 2013.

Vlas Natalia, *Globalizarea și religia la începutul secolului XXI*, Presa Universitară Clujeană, Cluj, 2008.

<http://www.aiesc.net/blog/2014/08/23/religions-et-droit-international-humanitaire-histoire-et-actualite-dun-dialogue-necessaire-michel-veuthey/>

<http://www.crestinortodox.ro/drept-bisericesc/dreptul-religia-norme-juridice-norme-religios-morale-69944.html>

https://www.asil.org/sites/default/files/ERG_International%20Humanitarian%20Law%20%28test%29.pdf

https://ro.wikipedia.org/wiki/Henry_Dunant
<http://www.ujmag.ro/drept/drept-international-public-si-privat/drept-international-umanitar/rasfoire/>

<http://www.austlii.edu.au/au/journals/MelbJIL/2005/1.html>

https://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/en/speeches/1997/january/documents/hf_jp-ii_spe_13011997_diplomatic-corps.html

<http://basilica.ro/pacea-lui-dumnezeu-daruita-oamenilor-pastorala-de-craciun-2015-111028.html>

DINCOLO DE SACRU ȘI PROFAN – OMUL ÎN CIBERSPAȚIU –

BEYOND THE SACRED AND PROFANE – MAN IN CYBERSPACE –

AU-DELÀ DU SACRÉ ET DU PROFANE – L’HOMME DANS LE CYBERESPACE –

Pr.drd. Ciprian Ion IONIȚĂ*

Încă de la începutul umanității, omul a oscilat între două spații ontologice: sacru și profan. În toate marile religii ale lumii, omul își înțelege scopul pe acest pământ ca pe o căutare sau trecere către o eternitate a fericirii, un spațiu și un timp în fața căruia el suportă o nostalgie incurabilă. Vremea telurică și nostalgia paradisului îl obligă pe om să invoce divinitatea, construind pentru această întâlnire spații sacre. Progresul tehnologic și noi curenți filosofici au încercat să vindece omul de această nostalgie pentru totdeauna, perfecționând moartea divinității. Într-un impuls creativ fără precedent, omul s-a ridicat cu trufie, îndrăznind să creadă că poate deveni el însuși creator. Spațiul cibernetic este cea mai spectaculoasă revoluție a inteligenței umane, în plină desfășurare. Ce este omul, în raport cu creația sa?

Since the beginning of humanity, man has oscillated between two ontological spaces: sacred and profane. In all the great religions of the world, man understands his purpose on this earth as a search or passage to an eternity of happiness, a space and a time before which he incur an incurable nostalgia. The telluric weather and the nostalgia of paradise compel man to invoke divinity, building for this meeting sacred spaces. Technological progress and new philosophical currents have tried to cure man of this nostalgia for ever, perfecting the death of divinity. In an unprecedented creative momentum, the man got up truffles, daring to believe that he can become a creator himself. Cyberspace is the most spectacular revolution of human intelligence, in full swing. What is man related to his creation?

Dès le début de l’humanité, l’homme a oscillé entre deux espaces ontologiques: sacré et profane. Dans toutes les grandes religions du monde, l’homme a saisi pleinement le vrai sens de l’existence comme une recherche ou un passage vers une éternité de bonheur, un espace et un temps où il devait endurer une nostalgie inguérissable. Le temps tellurique et la nostalgie du paradis ont forcé l’homme à invoquer la divinité, en construisant des saintes demeures pour cette rencontre. Le progrès technologique et les nouveaux courants philosophiques ont tenté de guérir à jamais cette nostalgie de l’homme, en achevant la mort de la divinité. Sous une impulsion créative sans précédent, l’homme, plein de vanité, a osé croire qu’il pourrait devenir créateur lui-même. Le cyberspace est la révolution la plus spectaculaire de l’intelligence humaine, en plein essor. Qu’est-ce que l’homme par rapport à sa création?

Cuvinte-cheie: religie; ciberspațiu; cibersocietate; Internet.

Keywords: religion; cyberspace; cybersociety; Internet.

Mots-clés: religion; cyberspace; cybersociété; Internet.

„Paradisul este un suspin adânc și universal omenesc, o reminiscență a unei stări pierdute, sau o aspirație către o stare viitoare”, spunea Nichifor Crainic în „Nostalgia paradisului”¹. Ideea permanentei căutări, a neliniștii omului încă din zorii umanității transpare în toate operele de artă care au rezistat eroziunii timpului. Metafora creștină

a exilului, ca formă de existență a omului, a fost o cheie artistică, menită să dea glas acestei căutări.

Vintilă Horia vorbește despre viața omului pe pământ ca o permanentă căutare a drumului către casă, către paradisul de unde a fost izgonit în timpuri primordiale, din cauza neascultării². Creștinismul oferă una dintre cele mai puternice expresii ale acestei căutări, alăturând pașii omului care caută o lume pierdută de cei ai unei divinități creatoare,

*Patriarhia Română

care pornește ea însăși în căutarea creației sale. Însă, așa după cum atrage atenția Nichifor Crainic, „ideea paradisului nu este specific creștină, ci este o idee care aparține întregului neam omenesc”.

Nu ne propunem în lucrarea de față să facem o apologie a căutării. Pornim noi înșine într-o aventură de cercetare și căutare a rostului omului contemporan, dorind să înțelegem în ce măsură invențiile tehnologice ale minții umane, care se dezvoltă într-un ritm accelerat, reprezintă o expresie modernă, un rezultat al acestei căutări a lumii pierdute și fericite, sau, dimpotrivă, o renunțare de a căuta și, mai degrabă, o formă de orgoliu creator al omului, care, obosit de efort, se crede capabil să-și construiască propriul paradis. Este vorba despre o nouă lume, făurită de mintea și mâna omului, o matrice, care se extinde cu rapiditate și acoperă întregul pământ, legând oamenii prin aparate și impulsuri electromagnetice într-o rețea virtuală, diluând distanțele geografice, conferind cuvintelor noi semnificații și sentimentelor umane noi valențe.

Ce este spațiul virtual sau ciberspațiul? Este o viață alternativă, în care omul poate evada pentru a-și satisface nevoile de cunoaștere, de informare, de a simți fericirea, de a-și manifesta sentimentele de ură sau de răzbunare? Sau este o alternativă misterioasă și atrăgătoare la viața obișnuită a omului modern? În ce calitate pășește omul în noua lume pe care singur a făurit-o? Care este identitatea omului în spațiul virtual? Este stăpân în acest spațiu? Lumea virtuală este ea o lume fericită, o lume a libertății? Sunt reguli care guvernează această nouă lume? Care sunt limitele acestei lumi și cât de fragilă este? *Homo numericus*, omul spațiului virtual, mai este el și *homo religiosus*? Spațiul virtual îi oferă omului răspuns la toate întrebările și neliniștile sale? Este lumea în care sfârșesc căutările omului? Nostalgia paradisului mai tulbură mintea omului, odată intrat în spațiul virtual? Este posibilă eternitatea în lumea virtuală? Care sunt valorile lumii virtuale? Există violență și război în spațiul virtual? Creația virtuală este una săvârșită sau este doar o copie a creatorului său? Care sunt relațiile dintre oameni în lumea virtuală? Faimosul imperativ al Revoluției Franceze, „libertate, egalitate, fraternitate”, poate fi exportat în lumea virtuală? Sunt numai câteva întrebări, dintr-o paletă foarte largă de provocări care se deschid în fața cercetării noastre și la care

vom încerca să găsim răspunsuri pe parcursul acestui demers provocator.

O direcție de cercetare ne-a fost inspirată de unul dintre titanii istoriei religiilor, Mircea Eliade, care vorbește despre două situații existențiale, asumate de om de-a lungul istoriei sale: sacrul și profanul³. Omul începuturilor este un *homo religiosus*, pentru care „spațiul nu este omogen, ci prezintă rupturi și spărturi: „Nu te apropia aici, îi spune Domnul lui Moise, ci scoate-ți încălțăminte din picioarele tale, că locul pe care calci este pământ sfânt” (*Ieșirea*, 3,5)⁴.

Această experiență religioasă a spațiului neomogen este catalogată ca fiind o ruptură în spațiu, ceea ce constituie, de fapt, întemeierea Lumii. Manifestarea sacrului este cea care întemeiază ontologic lumea, spune Mircea Eliade. Îi conferă omului religios un punct fix, o orientare în haos. La polul opus este omul profan, pentru care spațiul este omogen, neutru, relativ. Pentru omul profan, nu există un punct fix, de fapt nicio Lume, ci doar „o masă amorfă, alcătuită dintr-un număr infinit de locuri, mai mult sau mai puțin neutre, în care omul se mișcă, mânat de obligațiile unei existențe integrate într-o societate industrială”⁵.

Mircea Eliade oferă o explicație la îndemână privind felul în care omul religios trăiește spațiul: intrarea într-o biserică, aflată pe o stradă aglomerată dintr-o metropolă. Deschiderea ușii de intrare în biserică reprezintă ruptura dintre spațiul omogen, profan și cel sacru. Pragul ușii reprezintă distanța dintre cele două moduri de existență și, în același timp, locul paradoxal de comunicare între ele, pruncul în care se face trecerea de la lumea profană la cea sacră. Biserica sau templul reprezintă poarta către o altă lume, „un spațiu sacru care se desprinde din mediul cosmic înconjurător”, unde omul comunică cu divinitatea⁶. Dorința omului religios de a trăi în sacru este, de fapt, expresia acelei nostalgii a paradisului, despre care aminteam la început. Omul religios caută modalități care să facă posibilă întâlnirea cu divinitatea. Templele sau bisericile sunt considerate în marile civilizații orientale copii ale unui arhetip ceresc⁷. Aceste locuri sunt sfinte, omul religios acordându-le atributul de casă a divinității.

De cealaltă parte, spune Mircea Eliade, omul profan, modern, se simte oarecum stânjenit în fața anumitor forme de manifestare a sacrului⁸. Pentru acesta, este greu de crezut că sacrul se

poate manifesta în interiorul unor clădiri (temple sau biserici) sau prin intermediul unor obiecte (icoane).

Paradoxul este că omul profan, stânjenit, încurcat sau revoltat de posibilitatea de manifestare a sacrului interiorizează, fără să fie pe deplin conștient, urme ale unei existențe sacre. Amintirea casei părintești, a primei iubite, dorința nestăpânită de a vizita anumite locuri pot fi interpretate la omul care se declară profan ca rupturi ale experienței liniare și fixarea mentală sau spirituală a unor puncte de referință, menite să ordoneze, să dea sens sau să valorizeze existența.

Eliade considera că: „Existența profană nu se întâlnește niciodată în stare pură. Oricare ar fi gradul de desacralizare a Lumii la care a ajuns, omul care a optat pentru o viață profană nu reușește să abolească total comportamentul religios. Până și existența cea mai desacralizată păstrează încă urmele unei valorizări religioase a lumii”⁹.

Petre Țuțea este și mai categoric în afirmarea nevoii omului de spațiu sacru, chiar și atunci când declara moartea divinității. Omul actual „este urmașul omului Renașterii, a cărui divinitate a fost «întâmplarea», din a cărei mușenie vrea să scoată legi și foloase”¹⁰.

Renașterea și Iluminismul au reprezentat momente de cumpănă în istoria lui *homo religiosus*. Aceste noi curente au ridicat declarativ omul la nivelul divinității și au încercat alungarea divinității din istorie.

Din perspectiva creștină, este pentru a doua oară când omul cade din nou. Nonreligia sau declararea „morții lui Dumnezeu” (Friederich Nietzsche) echivalează cu „o nouă cădere a omului”: omul religios pare să-și fi pierdut capacitatea de a trăi conștient religia, de a o înțelege și de a o asuma”¹¹.

Totuși, atât istoricul (Mircea Eliade), cât și filosoful (Petre Țuțea) dezavuează această revoltă a omului modern. Sunt două viziuni similare care întrezăresc neputința omului de a trăi într-un spațiu complet desacralizat, de a încerca să sufoce „nostalgia paradisului”: „E sentimentul că suntem din această lume și totuși nu-i aparținem; că lumea din spiritul nostru nu e identică cu lumea care ne înconjoară, că suntem în mijlocul ei ca niște rămași pe dinafară dintr-o ordine înaltă de existență, ce ni se refuză; (...) tot ceea ce în ființa noastră rimează în chip tainic cu veșnicia ne împinge la depășirea modului actual de existență și la cucerirea unui

mod superior și desăvârșit, conceput în antinomie cu cel de acum și de aici. Nostalgia paradisului este sentimentul antinomiei noastre existențiale, de fapte libere în spirit, dar contrazise de limitele ce ne par fatale; de fapte sfâșiate de chin, dar care concepem o liniște cerească; de fapte menite morții, dar care ne cugetăm în nemurire; de fapte nefericite, dar care ardem de setea fericirii absolute”¹².

Petre Țuțea întrezărește setea omului de a-și construi noi divinități sau pseudospații sacre. Mircea Eliade regăsește religiozitatea în hățișurile inconștientului uman, deși omul modern poate crede cu tărie că a reușit să înăbușe setea de sacru. „După prima cădere, religiozitatea omului s-a prăbușit la nivelul conștiinței sfâșiate (...); deși orbit spiritual, strămoșul omului, omul primordial, Adam, mai păstrase destulă înțelepciune ca să poată regăsi urmele lui Dumnezeu în Lume.

După ce-a de-a doua cădere a omului modern, religiozitatea s-a prăbușit și mai jos, în străfundurile inconștientului, și a fost «uitată»¹³. Așa își încheie Eliade lucrarea *Sacrul și profanul*, lansând provocarea pentru găsirea unei noi posibilități sau dimensiuni în care religiozitatea omului să iasă iarăși la lumină.

Considerăm, așa după cum a făcut aluzie și Eliade, că, în fața omului modern, se deschide o nouă provocare: „În ce măsură o existență radical secularizată, fără Dumnezeu și fără zei, poate fi punctul de plecare pentru un nou tip de religie ... în ce măsură profanul poate deveni în sine sacru?”¹⁴

Secolul al XX-lea, căruia îi aparțin acești doi mari intelectuali citați, a cunoscut cele mai teribile confruntări între oameni, adevărate încleștări pentru o supremație iluzorie, izvorâte poate chiar din acea sete demonică de a stăpâni, un reziduu de religiozitate inconștientă. Lumea a fost sfâșiată în două, spațiul geografic a fost împărțit între Vest și Est și timp de un secol, omenirea a creat și a experimentat tehnologii și arme de distrugere în masă, care au semănat moarte pretutindeni.

După două conflagrații mondiale, a urmat un Război Rece, care s-a încheiat declarativ, odată cu colapsul uneia dintre cele două mari superputeri ale planetei, URSS. Cum a fost posibil? Este o întrebare dureroasă, al cărei răspuns poate fi căutat tocmai în revolta omului față de divinitate. Atunci când omul a declarat moartea divinității, omul s-a autoeliberat de orice constrângere morală. Umbrele

inconștientului unde a fost alungată religiozitatea au născut monștri ai violenței. Inteligența omului a fost pusă în slujba războiului, într-o frenetică pornire spre afirmare a unui om nou, mesagerul unei ere noi, în care totul este permis.

Renașterea și Iluminismul alungaseră, deja, din Vest divinitatea. Spațiile sacre, catedralele și templele fuseseră fie distruse, fie transformate în muzee. Desacralizarea și dezvrăjirea lumii, începute în Vest, au continuat cu frenezie în Est pe tot parcursul secolului al XX-lea. Revoluția bolșevică și comunismul au pornit în căutarea divinității refugiate, dărâmand locurile sacre și prigonind închinătorii.

În mod paradoxal, în clocotul acestui secol de o violență fără precedent în istoria umanității, s-a născut o premoniție, a cărei paternitate rămâne și azi îndoielnică. Atribuită lui André Malraux, faimoasa prevestire – „Secolul al XXI-lea va fi religios sau nu va fi deloc” – a generat numeroase dezbateri, care continuă și astăzi. Dincolo de orice dezbateri, se încadrează foarte bine în spiritul începutului de secol XXI, când omul își caută noi definiții identitare, într-un spațiu fragmentat, ca cioburile unei oglinzi în care, în funcție de unghiul din care privești, poți descoperi noi realități. Spațiul profan cunoaște noi valențe, adevărul se multiplică în adevăruri, cuvintele împrumută sensuri, în funcție de emitent și, mai presus de orice, omul se trezește în fața unei noi provocări: o nouă lume a tehnologiei, izvorâtă din inteligența umană, rafinată și modelată de experiențe de mii de ani.

Dicționarele de specialitate menționează, în definirea noțiunii de *ciberspațiu*, autorul americano-canadian de scrieri de science fiction William Gibson, care, în două lucrări, scrise în anii '80 (*Burning Chrome* și *Neuromancer*), a folosit termenul pentru a desemna o realitate virtuală, generată de un computer sub forma unei matrici¹⁵.

Mai târziu, prozatorul a dezavuat termenul, considerându-l lipsit de sens. Dar conceptul a rămas și se referă, astăzi, la lumea virtuală, creată de computer, un mediu electronic, folosit pentru a crea o rețea globală de computere, pentru a facilita comunicarea online.

Ciberspațiul oferă un mediu interactiv virtual, pentru un număr larg de participanți. Ciberspațiul este folosit pentru a împărtăși informații, pentru a interacționa, pentru a face schimb de idei, pentru a juca jocuri, pentru a antama discuții și a crea

forumuri, pentru a conduce afaceri și a crea mijloace de informare și pentru multe alte activități. În sens larg, ciberspațiul este un mediu pentru interacțiune socială.

Cu câteva decenii înainte, Marshal McLuhan, în „Galaxia Gutenberg”, în 1962, anticipa, prin sintagma „satul global”, apariția unei noi forme de interacțiune umană prin intermediul mijloacelor de comunicare în masă.

Surprinzător este faptul ca avântul tehnologic al omenirii în ultimii zeci de ani este fără precedent în istoria umanității. De la o evoluție lentă, în care omului i-au trebuit secole să învețe să fabrice unelte, să lucreze pământul, să producă mijloace de transport, să inventeze electricitatea, s-a trecut la un ritm accelerat de inovații și invenții în toate sferele de activitate ale omului. Cetățenii „satului global”, conectați, la început, prin știrile care circulau de-a lungul globului, prin intermediul radioului, apoi al televiziunii, au devenit, în foarte scurt timp, racordați la o rețea informatică, capabilă să realizeze interacțiuni între persoane aflate la distanțe mari. Computerele și liniile telefonice au fost instrumentele care au contribuit la construirea unui spațiu virtual¹⁶, o realitate întrezărită de cercetători încă din anii '90.

La scurt timp după inventarea sa, calculatorul a devenit un instrument principal al mijloacelor de informare în masă. Deși destinat, inițial, activității de birou, calculatorul a fost conectat la o rețea cu alte calculatoare, permițând schimbul de date și realizarea rețelelor de mari dimensiuni. Punerea în legătură a mai multor rețele a permis nașterea Internetului, comparabil cu o pânză de păianjen (web), o rețea informatică globală, care conectează între ele toate rețelele accesibile publicului. Accesarea unor motoare de căutare permite găsirea, pornind de la un cuvânt, a unei game largi de informații existente pe diverse site-uri.

A existat un entuziasm al începutului. Un nou mileniu se deschidea în fața omenirii în anul 2000. „Internetul abia ieșise din găoace, spune Edward Snowden¹⁷, și (...) oferea o întruchipare mai autentică și mai completă a idealurilor americane... Un loc unde toți oamenii sunt egali? Bifat. Un loc dedicat vieții, libertății și căutării fericirii? Bifat, bifat, bifat”. A fost o revoluție la care erau invitați să participe toți oamenii, fiecare putând lua parte prin dezvoltarea unor abilități de folosire a computerului.

Snowden își amintește entuziasmul cu care fiecare participă la „întemeierea unei noi societăți, bazate nu pe locul nașterii sau educația primită acasă ori pe popularitatea dobândită la școală, ci pe cunoștințele și abilitățile noastre tehnologice”¹⁸. Găsim acest entuziasm în *A Declaration of the Independence of Cyberspace*, scrisă de John Perry Barlow: „Noi creăm o lume în care pot intra absolut toți oamenii, fără a beneficia de privilegiile conferite de rasă, putere economică, forță militară sau statut social. Creăm o lume în care fiecare om își poate exprima oriunde dorește propriile-i convingeri, indiferent cât de ieșite din comun ar fi acestea, fără teama că va fi constrâns să tacă sau să se supună regulilor societății”¹⁹.

O lume în care toți oamenii sunt egali, în care nu există reguli, în care oricine poate spune orice. Promisiunea unei fericiri aflate atât de aproape, un spațiu în care imposibilul din lumea reală devine posibil, un loc unde speranțele și dorințele se împlinesc. Altfel spus, asistăm la nașterea unei noi utopii, la care suntem invitați cu toții să contribuim. Un nou univers în mișcare, diferit de cel de ieri și, în mod clar, altul decât cel de mâine, o permanentă metamorfoză a omului.

Un act creator al lumii întregi, o nouă lume, ca un refugiu față de neîmplinirile și suferințele din lumea reală? Un creator al unei noi lumi, care are libertatea de a dispune de creația sa?

Duke University oferă cursuri de religie în care problema dezbătută este aceea dacă cibernașterea, modificând ideea cunoscută de umanitate, nu s-a transformat într-o religie a noului mileniu²⁰. Internetul explorează abisul minții umane, străfundurile conștiinței, tenebrele inconștientului. Cu alte cuvinte, Internetul poate aduce la lumină acele trăiri ascunse despre care Mircea Eliade spunea că reprezintă religiozitatea înăbușită de desacralizarea lumii. Poate fi spațiul virtual un teren fertil pentru reafirmarea religiozității? În mod cert, diverse comunități religioase s-au orientat către Internet pentru a-și promova preceptele și dogmele, pentru a coagula adeptii, pentru a catehiza și pentru a atrage noi membri.

Manifestarea în mediul virtual a comportamentului religios este un subiect de mare actualitate și care va face obiectul unei cercetări extinse, întrucât a fost dezbătut în multe studii de specialitate.

Unul dintre acestea (Asep Muhamad Iqbal, *When Religion meets the Internet*)²¹ își propune

să analizeze manifestarea fenomenului religios în spațiul virtual, în contextul secularizării din lumea reală. Studiul identifica un paradox: deși Renașterea și Iluminismul au izgonit religia din sfera publică, iar filosofii care au urmat au profetizat moartea divinității, nașterea spațiului virtual a declanșat imediat o regenerare a filonului religios. Au apărut numeroase site-uri cu tematică religioasă. Religiiile mari ale lumii și-au creat propriile spații virtuale în vastul cibernașteriu, unde se găsesc simboluri, dogme, preoți, se țin slujbe, se transmit mesaje, se organizează pelerinaje. Studiul face diferențierea dintre *religie online*, prin care oricine poate căuta informații despre o anumită religie sau practică religioasă, respectiv *online religia*, în care Internetul devine un mediu de practicare a religiei sau de manifestare a religiozității.

Entuziasmul începutului de drum în receptarea beneficiilor cibernașterii este completat de scepticismul multor cercetători, care au analizat din multiple unghiuri lumea virtuală.

Una dintre cele mai pertinente analize critice este reprezentată de lucrarea lui Jean-Claude Larchet, *Captivi în Internet*²². Autorul identifică minusurile spațiului virtual, pe care îl consideră o copie fidelă a spațiului real, cu pericole care amenință sănătatea mentală și spirituală a omului: creează dependența, reprezintă un loc al infracțiunilor, distruge relațiile interpersonale, oferă o falsă senzație de libertate, diminuează capacitățile intelectuale, modifică funcționarea normală a creierului, incită la violență, permite manipularea și, într-un final, înrobirea omului.

Poate cel mai grav pericol este acela al dezumanizării, ștergerii limitei dintre bine și rău. Într-un cuvânt, autorul identifică o a treia cădere a omului, mai grea decât cele de dinainte, întrucât poate ucide religiozitatea din om și poate distruge umanul, fenomen anunțat deja ca fiind postumanismul, în care lumea creată de om ajunge să-l stăpânească și să-l înrobească.

Este necesar să subliniem importanța pe care sociologii o acordă spațiului virtual. Cibernașterea este un mediu ontologic inedit în care se dezvoltă o nouă formă de a fi a societății: cibernașterea. Este vorba despre interacțiuni umane cu o anumită încărcătură afectivă, cu un orizont de așteptări și cu o relativă continuitate. Accesarea Internetului de către un anumit număr de utilizatori determină o nouă formă de organizare a socialului – este o

direcție de cercetare, aprofundată de Bogdan Nadolu în *Sociologia spațiilor virtuale*²³.

Din perspectivă sociologică, una dintre cele mai grave erori ale spațiului virtual este generată de pseudoidențitățile construite de oameni, care dezvoltă interacțiuni în care nimeni nu poate fi sigur de identitatea celuilalt. Sociologul atrage atenția asupra faptului că „relaționarea virtuală între roluri de multe ori utopice, asumate și jucate din proprie inițiativă, în paralel cu permanentizarea incertitudinilor asupra celorlalți este, până la urmă, o formă de degradare a umanului”.

Nadolu identifică un număr de trăsături ale spațiului virtual²⁴:

- spațiul social virtual există și se manifestă doar în cadrul rețelelor de calculatoare, care devin, astfel, un suport vital, similar celui oferit de mediul natural pentru spațiul social real;

- suportul asigurat de tehnologia informației este creat de om și, mai ales, se află sub controlul exclusiv și efectiv al omului;

- datorită suportului asigurat de tehnologia informației, spațiul social virtual este eminent dependent de realitatea efectivă, de evoluția societății, a structurii economice, a profilului cultural și a progresului științific. Societatea virtuală nu este o alternativă independentă a celei efective, ci doar o simplă modalitate de manifestare a acesteia;

- anularea impedimentului geografic în interacțiunile umane determină o creștere, cel puțin cantitativă, a acestora, dar dependența de accesul la tehnologia informatică structurează spațiul social virtual pe criterii relative la resursele individuale disponibile (de natură financiară, tehnică, materială, cognitivă etc.);

- actorii sociali implicați în interacțiuni de tip virtual sunt angajați în relații de tip individ-computer-rețea-computer-individ, cu posibilitatea de a-și putea defini propria identitate, dar fără a putea controla sau a fi controlați de ceilalți.

Cercetările în domeniul ciberspațiului sunt la început. De altfel, inclusiv acest spațiu virtual este evaluat ca fiind în prima fază de existență. Putem vorbi despre o creatură precece, care, ca orice creație, tinde să-și imite creatorul. Este posibil ca, într-un viitor mai apropiat decât l-am putea anticipa, să trăim și noi drama creștină a unui Dumnezeu

izgonit din propria creație, izolat, hăituit prin toate colțurile lumii pe care El însuși a plăsmuit-o. Sau, exfoliind tenebrele inconștientului, să eliberăm adevărata religiozitate, care să își facă loc de manifestare în spațiul virtual și să-l sacralizeze, să-l transforme într-un adevărat instrument de comunicare și comuniune între oameni, un paliativ real la sentimentul de nostalgie după un paradis pierdut.

NOTE:

1 Nichifor Crainic, *Nostalgia paradisului*, Ediție cu un *studio introductiv* de Dumitru Stăniloae, Editura Babel, Bacău, 2012, p. 262.

2 Horia Vintilă, *Dumnezeu s-a născut în exil. Jurnalul lui Ovidiu la Tomis*, traducere din limba franceză de Ileana Cantuniari, Editura Vremea, București, 2016.

3 Mircea Eliade, *Sacru și profanul*, traducere de Brândușa Prelipceanu, Editura Humanitas, București, 1995, p. 16.

4 *Ibidem*, p. 21.

5 *Ibidem*, p. 22.

6 *Ibidem*, pp. 26-27.

7 *Ibidem*, p. 54.

8 *Ibidem*, p. 13.

9 *Ibidem*, p. 23.

10 Petre Țuțea, *Omul. Tratat de antropologie creștină. Problemele sau cartea întrebărilor*, Colecția Philosophia Perennis, Editura Timpul, 1992, p. 180.

11 Mircea Eliade, *op.cit.*, pp. 185-186.

12 Nichifor Crainic, *op.cit.*, p. 263.

13 Mircea Eliade, *op.cit.*, p. 186.

14 *Ibidem*, p. 8.

15 <https://www.techopedia.com/definition/2493/cyberspace>, accesat la 29.02.2020.

16 Michael Benedikt, *Cyberspace: First Steps*, Cambridge, The MIT Press, 1991, *apud* Bogdan Nadolu, *Sociologia comunicării de masă*, Editura Excelsior Art, Timișoara, 2007, p. 153.

17 Edward Snowden, *Dosar permanent*, Editura Nemira, București, 2019, pp. 186-187.

18 *Ibidem*.

19 *Ibidem*, pp. 187-188. Pe larg despre *Declarația de Independență a Ciberspațiului* (Davos, 1996), <https://www.eff.org/cyberspace-independence>, accesat la 29.02.2020.

20 <https://religiousstudies.duke.edu/courses/religion-cyberspace>, accesat la 29.02.2020.

21 https://www.researchgate.net/publication/332274714_WHEN_RELIGION_MEETS_THE_INTERNET_Cyber-Religion_and_the_Secularization_Thesis, accesat la 29.02.2020.

22 Jean-Claude Larchet, *Captivi în Internet*, în limba română de Marinela Bojin, Editura Sofia, București, 2018.

23 Bogdan Nadolu, *Sociologia spațiilor virtuale*, Editura Eurostampa, Timișoara, 2004, p. 155.

24 *Ibidem*, p. 144.

BIBLIOGRAFIE

Crainic Nichifor, *Nostalgia paradisului*, Ediție cu un studio introductive de Dumitru Stăniloiaie, Editura BABEL, Bacău, 2012.

Eliade Mircea, *Sacrul și profanul*, traducere de Brândușa Prelipceanu, Editura Humanitas, București, 1995.

Horia Vintilă, *Dumnezeu s-a născut în exil. Jurnalul lui Ovidiu la Tomis*, Traducere din limba franceză de Ileana Cantuniari, Editura Vremea, București, 2016.

Larchet Jean-Claude, *Captivi în Internet*, în limba română de Marinela Bojin, Editura Sofia, București, 2018.

Nadolu, Bogdan, *Sociologia comunicării de masă*, Editura Excelsior Art, Timișoara, 2007.

Nadolu Bogdan, *Sociologia spațiilor virtuale*, Editura Eurostampa, Timișoara, 2004.

Snowden Edward, *Dosar permanent*, Editura Nemira, București, 2019.

Țuțea Petre, *Omul. Tratat de antropologie creștină. Problemele sau cartea întrebărilor*, Colectia Philosophia Perennis, Editura Timpul, 1992.

<https://www.techopedia.com/definition/2493/cyberspace>, accesat la 29.02.2020.

<https://www.eff.org/cyberspace-independence>, accesat la 29.02.2020.

<https://religiousstudies.duke.edu/courses/religion-cyberspace>, accesat la 29.02.2020.

https://www.researchgate.net/publication/332274714_WHEN_RELIGION_MEETS_THE_INTERNET_Cyber-Religion_and_the_Secularization_Thesis, accesat la 29.02.2020.

ABORDAREA INTEGRATĂ – CONSIDERAȚII, POTENȚIAL, LIMITĂRI

THE INTEGRATED APPROACH – CONSIDERATIONS, POTENTIAL, AND LIMITATIONS

APPROCHE INTÉGRÉE – CONSIDÉRATIONS, POTENTIEL, LIMITES

Mr.drd. Dumitru GEORGESCU*

Mediul de securitate contemporan este caracterizat de provocări complexe. Emergența amenințării hibride a determinat creșterea gradului de complexitate și a ambiguității mediului operațional. Pentru a putea face față acestor provocări la adresa securității, este necesară aplicarea sincronizată a instrumentelor de putere. Astfel, conceptualizarea și operaționalizarea unei abordări integrate devin o necesitate. Rezolvarea problemei vicioase a amenințării hibride poate fi facilitată de abordarea integrată.

The current security environment is characterized by complex challenges. The emergence of hybrid threats has determined an increase in the complexity and ambiguity of the operational environment. In order to cope with these security challenges, it is necessary to synchronize the application of the instruments of power. Therefore, it is imperative to conceptualize and operationalize an integrated approach. Solving of the wicked problem of hybrid threats can be facilitated by an integrated approach.

L'environnement de sécurité contemporain est caractérisé par des défis complexes. L'émergence de la menace hybride a accru la complexité et l'ambiguïté de l'environnement opérationnel. Pour relever ces défis de sécurité un déploiement synchronisé des instruments de pouvoir s'impose. Ainsi, la conceptualisation et l'opérationnalisation d'une approche intégrée deviennent donc une nécessité. La résolution du problème épineux de la menace hybride peut être facilitée par l'approche intégrée.

Cuvinte-cheie: mediu de securitate; amenințare hibridă; abordare integrată; abordare cuprinzătoare; securitate.

Keywords: security environment; hybrid threat; integrated approach; comprehensive approach; security.

Mots-clés: environnement de sécurité; menace hybride; approche intégrée; approche globale; sécurité.

Mediul operațional contemporan este caracterizat de complexitate, volatilitate, incertitudine și ambiguitate¹. Complexitatea este rezultatul numărului mare de actori și de sisteme care operează în cadrul acestuia și al numeroaselor relații și interdependențe dintre aceștia. Volatilitatea este determinată de instabilitatea acestuia, materializată în schimbări dese și semnificative. Incertitudinea este cauzată de lipsa predictibilității și de imposibilitatea anticipării direcției ori a momentelor schimbărilor.

Ambiguitatea, caracteristica cea mai relevantă din punctul de vedere al necesității adoptării unei abordări integrate, este generată de lipsa clarității privind relațiile cauză-efect². În contextul ambiguității, diferiți actori pot avea opinii diverse privind cauzele unor efecte. Deși aceste efecte sunt percepute într-un mod similar, cauzele lor sunt considerate a fi diferite. Soluția rezultată din însumarea perspectivelor diferite este, probabil, mai apropiată de realitate.

În acest context, Conceptul Strategic pentru Apărarea și Securitatea Membrilor Organizației Tratatului Atlanticului de Nord a reliefat necesitatea adoptării unei abordări cuprinzătoare (comprehensive approach) pentru gestionarea

*Ministerul Apărării Naționale
e-mail: dumitru.i.georgescu@gmail.com

eficientă a situațiilor de criză. Documentul, aprobat de reprezentanții de la cel mai înalt nivel ai statelor membre, în urma summitului de la Lisabona, din noiembrie 2010, recunoaște necesitatea și stabilește tranziția de la aplicarea relativ izolată a instrumentului militar la un cadru cuprinzător, în care acesta să fie aplicat, alături de celelalte instrumente ale puterii.

Lecțiile învățate în urma operațiilor desfășurate de NATO, în special, în Afganistan și în zona Balcanilor au evidențiat necesitatea unei abordări cuprinzătoare, din punct de vedere politic, civil și militar, pentru gestionarea eficientă a crizelor. În acest context, Alianța se va implica activ, alături de alți actori internaționali, înaintea, pe timpul și după situațiile de criză, în scopul încurajării analizei, planificării și desfășurării, într-un cadru de colaborare, a activităților și acțiunilor din teren, urmărind creșterea gradului de coerență și eficacitate a efortului internațional în ansamblul său³.

Această abordare a fost generată de necesitatea accesării unui spectru tot mai larg de provocări la adresa securității și stabilității, la nivel regional și chiar global.

Amenințări la adresa securității

Amenințarea convențională, reprezentată de probabilitatea unui atac militar clasic asupra teritoriilor statelor membre ale Alianței, deși considerată redusă, nu poate fi neglijată. În contextul dezvoltării tehnologice semnificative, înregistrate în perioada recentă, au fost dezvoltate și au devenit disponibile capacități militare avansate. Riscul întrebunțării acestora nu poate fi ignorat, având în vedere consecințele grave și dificil de anticipat și de gestionat. Intenția unor actori statali de a exercita o dominație din ce în ce mai mare la nivel regional și global, prin dezvoltarea de arme nucleare și de distrugere în masă prezintă o provocare continuă și determină o relevanță mai crescută decât oricând a instrumentului militar⁴.

Amenințările convenționale sunt completate de alte provocări la adresa securității statelor membre, precum terorismul, instabilitatea și conflictele la granițele Alianței, precum și dincolo de acestea. Amenințările cibernetice, epidemiile, crima organizată și activitățile sale transfrontaliere (trafic de armament, de persoane și de narcotice) completează tabloul provocărilor la adresa statelor membre și justifică o abordare cuprinzătoare,

pentru realizarea apărării colective prin descurajare, prevenirii și gestionării crizei, respectiv a promovării securității prin cooperare.

Emergența războiului hibrid, ca formă de *întrebunțare sincronizată a instrumentelor de putere, adaptate pentru a exploata vulnerabilități specifice din spectrul funcției societale, în scopul obținerii unor efecte sinergice*⁵, determină creșterea complexității și ambiguității mediului operațional contemporan. Acțiunile specifice acestei amenințări sunt caracterizate, de regulă, de un nivel redus de atribuire (nu pot fi asociate agresorului) și de un nivel redus al intensității (nu pot fi detectate de sistemele țintei). Cumulul eterogen dinamic și complex de amenințări se materializează în acțiuni multiple, sincronizate sau nu, care provoacă efecte interdependente.

O reprezentare a amenințărilor specifice mediului de securitate actual este redată în Figura 1. Astfel, asigurarea securității în mediul operațional contemporan este sinonimă cu gestionarea unui amestec complex de amenințări – militare, hibride, atacuri cibernetice, epidemii, terorism și criminalitate organizată transfrontalieră.

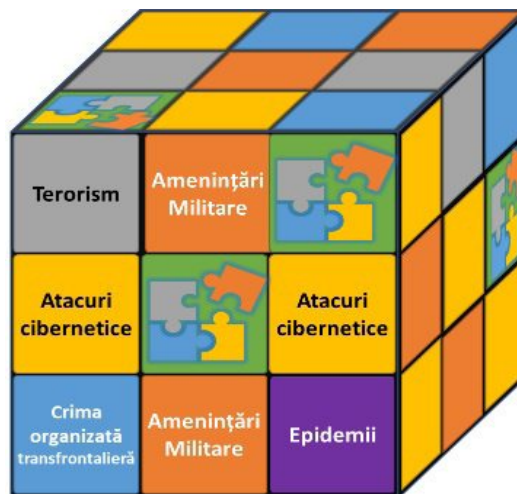

Figura 1 Amenințările specifice mediului de securitate contemporan⁶

Abordarea cuprinzătoare – origine conceptuală a abordării integrate a securității, în contextul manifestării amenințărilor hibride

În perspectiva implementării, la nivelul militar al NATO, a conceptului strategic, aprobat în noiembrie 2010, a fost elaborată Directiva de Planificare Operațională Cuprinzătoare.

În cadrul acestei directive, sunt menționate patru instrumente ale puterii – militar, politic, economic și civil. Instrumentul militar se referă la aplicarea puterii armate, incluzând amenințarea sau folosirea forței letale sau nonletale pentru a constrânge, a descuraja sau a înfrânge un adversar, prin dezorganizarea sau distrugerea capacităților sale critice militare sau nonmilitare. Instrumentul politic presupune utilizarea mijloacelor politice, în special din domeniul diplomatic, pentru cooperarea cu diferiți actori, în scopul influențării adversarilor ori realizării unor condiții avantajoase.

Instrumentul economic vizează inițiative, stimulente sau sancțiuni, care urmăresc controlul fluxului de bunuri și servicii, precum și sprijinul financiar al actorilor statali și nonstatali implicați în criză. Instrumentul civil vizează domeniile juridic, ordine publică și impunerea legii, educațional, informare publică și infrastructură, care asigură accesul la servicii de bază (sănătate, alimentație, energie electrică, apă potabilă)⁷.

În doctrina americană, există o perspectivă ușor diferită asupra instrumentelor puterii – acestea sunt diplomatic, informațional, militar și economic, la care se face referire prin acronimul DIME. Instrumentul diplomatic vizează interacțiunea cu actorii statali sau nonstatali pentru realizarea unor înțelegeri și acorduri care să permită coabitarea părților, în ciuda intereselor divergente. Instrumentul informațional privește crearea, exploatarea și, în anumite situații, dezorganizarea cunoașterii. Prin aplicarea acestui instrument, se urmărește atât protejarea propriei capacități de a obține și de a utiliza informații, cât și diminuarea sau dezorganizarea ei, în cazul adversarilor. Instrumentul militar presupune amenințarea folosirii forței, folosirea forței sau facilitarea folosirii forței de către alt actor, în scopul promovării propriilor interese. Instrumentul economic se concentrează pe promovarea sau zădărnicierea atingerii unui climat de prosperitate⁸.

Deși acronimul DIME descrie instrumentele puterii naționale, în viziunea americană, de multă vreme, există tendința de a granula suplimentar opțiunile pe care strategii și creatorii de politici le pot întrebuița. Astfel, prin introducerea unor domenii, precum financiar, informații, drept și dezvoltare, acronimul DIME se transformă în MIDFIELD⁹. Se obține, astfel, un focus mai îngust al instrumentelor de putere națională.

Pentru a analiza abordarea cuprinzătoare din perspectiva NATO și, ulterior, UE, respectiv pentru a descrie abordarea integrată a securității, vor fi folosite un set de cinci caracteristici – multi-instrumentalitate, multifazare, multistratificare, multilateralitate și multidirecționalitate.

Patru dintre aceste caracteristici provin din viziunea Uniunii Europene (UE) asupra abordării integrate, a cincea fiind introdusă suplimentar pentru a răspunde particularităților manifestării amenințării hibride.

În Strategia Globală pentru Politica Externă și de Securitate a UE, sunt menționate caracteristicile unei abordări integrate la nivelul acestei organizații. Astfel, în viziunea UE, abordarea integrată prezintă următoarele caracteristici: multidimensionalitate, multifazare, multistratificare și multilateralitate. Multidimensionalitatea presupune implicarea tuturor politicilor și instrumentelor existente la dispoziția UE pentru prevenirea, gestionarea și stingerea conflictelor.

Multifazarea vizează implicarea în toate fazele conflictelor – prevenire, stingere și stabilizare.

Multistratificarea urmărește acționarea la nivel local, național, regional și global pentru gestionarea conflictelor.

Multilateralitatea se referă la angajarea tuturor actorilor implicați în conflict sau care au un rol în stingerea acestuia¹⁰. Pentru a evidenția aplicarea sincronizată a instrumentelor puterii de stat specifice acestei abordări, în articol termenul de multidimensional a fost înlocuit cu termenul de multiinstrumental. Această rocadă a termenilor va asigura, totodată, și posibilitatea eliminării potențialei confuzii, cauzate de multidimensionalitatea componentelor mediului operațional. Suplimentar, a fost introdus termenul de multidirecționalitate, pentru a evidenția necesitatea adoptării unei abordări integrate, care să răspundă întregului spectru de amenințări din mediul de securitate contemporan.

Implementarea abordării cuprinzătoare, în viziunea NATO, presupune urmărirea contribuției tuturor actorilor relevanți din mediul operațional la efortul de gestionare a crizelor, pe baza unui scop comun, a unui simț colectiv al responsabilității, a deschiderii și determinării. Implementarea abordării cuprinzătoare a gestionării situațiilor de criză este facilitată prin interacțiunea dintre civili și militari, în cadrul organismelor militare de la

toate nivelurile. La nivel politic și strategic, se pune accent pe construirea unor legături și relații mai strânse cu actorii relevanți, fără a fi afectată autonomia decizională a acestora. La nivel operativ, cooperarea dintre actorii internaționali, regionali și locali în planificarea operațiilor este prioritară. La nivel tactic, comandanții grupărilor de forțe aliate vor realiza o cooperare și o coordonare eficace, în scopul desfășurării acțiunilor militare. În acest fel, se va conlucra cu actori și cu autorități locale și internaționale¹¹.

Această abordare are deci un caracter multiinstrumental, în care rolul instrumentului militar este predominant. Acest fapt generează o ușoară limitare a multiinstrumentalității. Implementarea la toate nivelurile a artei militare subliniază caracterul multistratificat al abordării cuprinzătoare, conceptualizate la nivelul NATO. Prin faptul că se urmărește implicarea actorilor relevanți în procesul de gestionare a crizei, este asigurată multilateralitatea acestei abordări. Deși în cadrul abordării cuprinzătoare se dorește armonizarea eforturilor și acțiunilor actorilor relevanți, acest lucru este dificil de realizat. Astfel, multilateralitatea este limitată.

Deoarece abordarea cuprinzătoare vizează toate fazele amenințărilor militare clasice, respectiv a situațiilor de criză, această abordare este multifazată. Totodată, NATO nu poate răspunde activ întregului spectru de amenințări la adresa securității. Astfel, caracterul de multidirecționalitate al acestei abordări este unul redus.

În cadrul Strategiei Globale pentru Politica Externă și de Securitate UE, din 2016, este introdus conceptul de abordare integrată, fundamentată conceptual de cele patru caracteristici, descrise anterior. Astfel, abordarea cuprinzătoare este punctul de origine al conceptului de abordare integrată.

În contextul amenințărilor din mediul de securitate contemporan, dar, în special, al manifestării amenințărilor hibride, necesitatea tranziției de la o abordare cuprinzătoare către o abordare integrată, cel puțin la nivel național, este un imperativ. Contracurarea acțiunilor circumscrise amenințării hibride, care au efecte în multiple planuri ale mediului operațional, necesită aplicarea sincronizată a instrumentelor de putere ale statului, în toate componentele și dimensiunile mediului operațional.

Abordarea integrată a securității, în contextul manifestării amenințărilor hibride

Pentru fundamentarea conceptuală a unei abordări integrate, este necesară adoptarea unui set de instrumente ale puterii de stat. În cadrul modelului care va fi detaliat în continuare, se vor lua în considerare cinci instrumente – militar, economic, diplomatic, informațional și civil – MEDIC. Abordarea integrată a securității presupune aplicarea sincronizată a acestor instrumente, pentru a îndeplini obiectivele subsumate intereselor de securitate.

Abordarea integrată se bazează deci pe existența unui scop unic – asigurarea securității naționale. Acest obiectiv este o prioritate, în contextul în care responsabilitatea primară, de a răspunde amenințărilor hibride, este a națiunii țintă a acestora. NATO este totuși pregătită să asiste orice stat membru în gestionarea amenințărilor hibride¹². Este deci necesară o abordare a securității care să identifice manifestările amenințărilor hibride și care să asigure un răspuns inițial. Pentru aceasta, având în vedere particularitățile amenințării hibride, este necesară integrarea instrumentelor puterii de stat.

Aplicarea sincronizată a acestor instrumente aduce beneficii în promovarea intereselor de securitate. Mediul operațional este caracterizat de multiple componente și dimensiuni. Pentru înțelegerea acestuia, este adoptată o perspectivă sistemică. Potrivit acesteia, actorii relevanți, indiferent de afilierea acestora – aliați, neutri sau adversi –, reprezintă niște sisteme.

Un sistem este un grup de elemente care interacționează în mod obișnuit sau care sunt interdependente, relaționate funcțional, fizic sau comportamental, formând un tot unitar. Aceste sisteme sunt alcătuite din noduri și legături.

Nodurile reprezintă elementele din interiorul sistemului. Acestea aparțin diferitelor componente și dimensiuni ale mediului operațional.

Legăturile sunt relațiile dintre nodurile aparținând unui sistem sau mai multor sisteme. Acestea reprezintă modul de interacționare și de interrelaționare dintre noduri. Legăturile pot fi tehnice, umane, sociale, funcționale, organizaționale, relații de orice fel între noduri.

Multiinstrumentalitatea abordării integrate vizează posibilitatea înțelegerii relațiilor dintre noduri și sisteme și influențarea nodurilor din diferite componente și dimensiuni ale mediului

operațional. În acest context, se identifică în mod corect particularitățile specifice oricărei situații și se acționează granular, cu eficacitate și eficiență asupra nodurilor critice, pentru schimbarea comportamentului sistemului în direcția dorită. Această caracteristică, de multiinstrumentalitate, face posibilă identificarea vulnerabilităților proprii și pe cele ale adversarului. Protejându-le pe cele proprii, în special în contextul amenințării hibride, este asigurată reziliența necesară. Prin vizarea vulnerabilităților adversarilor care recurg la război hibrid, se creează condițiile înfrângerii acestora și asigurării securității locale, naționale sau regionale.

Caracterul multilateral al abordării integrate se manifestă prin stabilirea unei palete largi de relații între diferiți actori aliați sau neutri, relevanți pentru

Deconflictarea reprezintă interacțiunea dintre doi actori, realizată în scopul evitării interferențelor nedorite ale acțiunilor unuia dintre ei asupra celuilalt.

Coordonarea este definită ca punerea de acord a părților unui tot, îndrumarea în sens unitar a unei serii de activități, desfășurate în vederea aceluiași scop¹⁵. Coordonarea urmărește eficientizarea relației dintre actori, prin contribuția cu diferite elemente în cadrul unor activități complexe. Cel mai adesea, coordonarea se materializează prin schimb de informații între actori. Cooperarea reprezintă conlucrarea unor entități¹⁶.

Suplimentar față de coordonare, actorii acționează în comun, în scopul unor beneficii reciproce. Deși obiectivele lor sunt diferite, fragmente din acestea pot fi realizate prin acțiuni

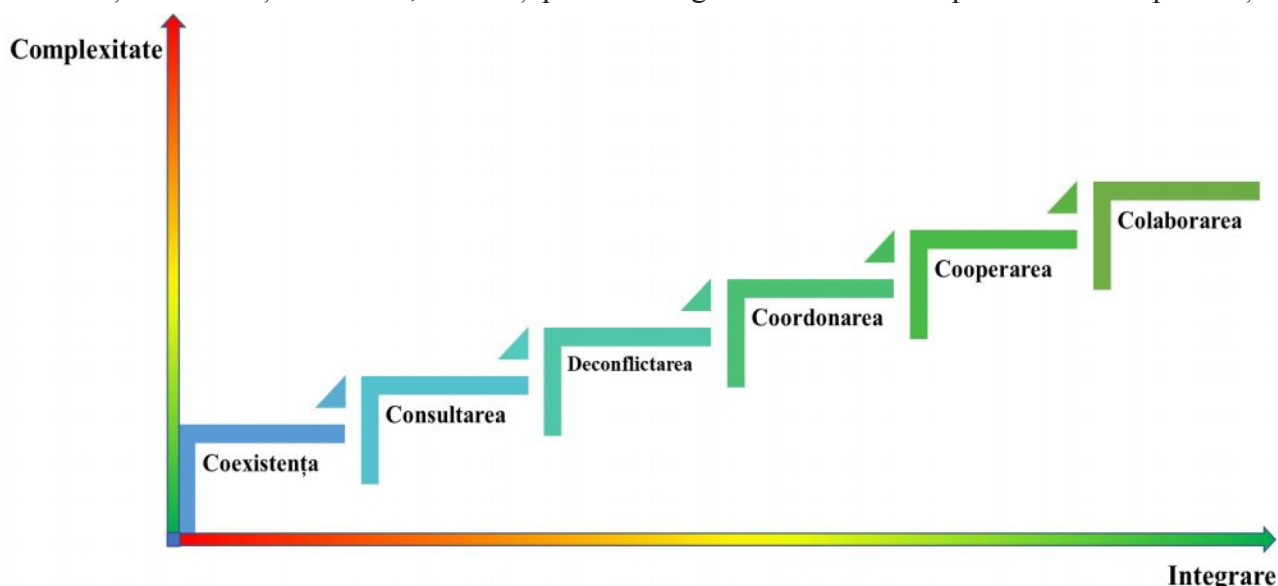

Figura 2 Nivelurile de interacționare între actori¹⁷

promovarea intereselor de securitate ale unui stat. Tipologia relațiilor dintre acești actori este definită de nivelul de interacțiune dintre aceștia. Acest nivel este dinamic și poate evolua pe timpul procesului de contracarare a amenințărilor la adresa securității.

Nivelurile sunt: coexistența, consultarea, deconflictarea, coordonarea, cooperarea și colaborarea¹³.

Coexistența reprezintă existența simultană a mai multor lucruri, ființe, fenomene¹⁴. Actorii există în același cadru spațio-temporal, fără a interacționa direct.

Consultarea reprezintă o interacțiune limitată, în scopul schimbului de opinii și păreri între actorii care coexistă.

comune. Responsabilitățile actorilor rămân diferite. Colaborarea vizează participarea, alături de alte entități la realizarea unei acțiuni sau a unei opere care se efectuează în comun¹⁸. Acest tip de relație se bazează pe obiective comune, pentru diferiți actori. Pentru îndeplinirea obiectivelor comune, aceștia contribuie cu informații și resurse și împart responsabilitățile. Integrarea interacțiunii și complexitatea relațiilor dintre actori cresc odată cu parcurgerea acestor niveluri de interacțiune, conform Figurii 2.

Caracteristica de multilateralitate a abordării integrate trebuie înțeleasă în strânsă legătură cu caracteristica de multistratificare. Integrarea și complexitatea, aferente nivelurilor de interacțiune,

se manifestă între actorii relevanți aliați și neutri, la nivel global, regional, național și local. Rezultă astfel, o multiplicare a manifestării diferitelor niveluri de interacțiune. Dacă la nivel global doi actori pot coexista, la nivel local, în gestionarea unei crize, aceștia se pot consulta sau își deconfectează acțiunile, cel puțin din punct de vedere spațio-temporal.

Multidirecționalitatea abordării integrate reprezintă capacitatea acesteia de a răspunde adecvat și oportun tuturor amenințărilor din mediul de securitate. Amenințările militare sau nonmilitare se pot manifesta individual sau ca dimensiuni ale unei amenințări hibride. Printr-o abordare integrată, se realizează coborârea pragului de detecție a manifestării amenințărilor, ca urmare a identificării mai ușoare a sursei și a cauzei acțiunii și a efectelor acesteia, în toate domeniile mediului operațional. Astfel, se pot identifica amenințările izolate, nesincronizate sau cele sincronizate, ca parte a unui război hibrid, instrumentat de un agresor.

Caracterul multifazic al abordării integrate asigură posibilitatea aplicării sincronizate a instrumentelor de putere, încă din fazele incipiente ale manifestării unei amenințări. În acest mod, se realizează nu doar detectarea din timp a crizelor sau a acțiunilor circumscrise unui alt tip de provocare de securitate, dar și posibilitatea prevenirii acestora sau conștientizării și descurajării. Astfel, se asigură nu doar un răspuns eficace, ci și unul eficient, prin reducerea costurilor operaționale.

Conceptualizarea abordării integrate este realizată de caracteristicile sale definitorii – multiinstrumentalitatea, multistratificarea, multilateralitatea, multifazarea și multidirecționalitatea. Crearea unui cadru de colaborare, care să permită implementarea acestui concept, necesită adoptarea unor măsuri procedurale, tehnice, acționale și de nivel cognitiv. Infrastructura tehnică trebuie să faciliteze schimbul de informații dintre actori, pe canale sigure, cu costuri operaționale minime, și să permită implementarea cadrelor procedurale și tehnice, necesare operaționalizării abordării integrate. Astfel, la nivel cognitiv, acceptarea complexității și ambiguității mediului operațional și manifestarea unui nivel suficient de încredere reciprocă sunt condiții necesare, complementare celor de ordin tehnic, procedural și acțional. Indiferent de tipul amenințării, complexitatea, volatilitatea, ambiguitatea și incertitudinea din

mediul operațional impun tranziția către o abordare integrată.

Sincronizarea aplicării instrumentelor de putere (MEDIC) stă la baza conceptului de abordare integrată. Gradul de sincronizare a aplicării instrumentelor militar, economic, diplomatic, informațional și civil depinde de următorii factori: nivelurile la care acestea sunt sincronizate, fazele gestionării crizelor și neutralizării amenințărilor la adresa securității, respectiv modul în care sunt percepuți actorii din mediul operațional și interdependențele dintre aceștia. Totodată, modul omnidirecțional în care senzorii acestor actori identifică acțiunile specifice diferitelor amenințări asigură premisele operaționalizării abordării integrate.

Potențialul abordării integrate

Amenințările hibride au declanșat un val de îngrijorare în rândul organismelor internaționale și naționale, preocupate de asigurarea securității. Aceste amenințări se deosebesc de celelalte prin natura și manifestarea lor.

Prima provocare în gestionarea amenințărilor hibride este detectarea lor. Pentru asigurarea unui răspuns eficace și eficient din partea instrumentelor puterii, este necesară identificarea manifestării acestor amenințări din fazele incipiente. Altfel spus, pentru neutralizarea acestor amenințări, este necesară o avertizare privind manifestarea acestora, care este oportună și care asigură timpul necesar pregătirii și aplicării unui răspuns adecvat. Acest concept este denumit, în literatura de specialitate, avertizare timpurie, prin extinderea semnificației inițiale – notificare din timp asupra lansării sau apropierea unor proiectile, rachete sau platforme purtătoare de armament¹⁹.

Pe baza avertizării timpurii a manifestării amenințării hibride, se poate realiza conștientizarea efectelor acțiunilor inițiale, descurajarea acțiunilor ulterioare și, în ultimă instanță, înfrângerea agresorului, care recurge la război hibrid pentru promovarea propriilor interese de securitate.

Deși avertizarea timpurie, în cazul manifestării amenințărilor hibride, este necesară, aceasta este greu de realizat. Una dintre caracteristicile fundamentale a acestor amenințări este aceea că avertizarea timpurie, în cazul amenințărilor hibride, nu este un proces ușor. Acest punct, relativ slab în diagnosticarea indicatorilor politici și economici

care conduc către multe direcții viitoare, asociate sau nu unei amenințări, reprezintă o problemă semnificativă, care trebuie rezolvată²⁰.

În prezent, actorii statali care dispun de capacități și de resurse considerabil superioare organizațiilor teroriste au demonstrat abilitatea și intenția de a proiecta amenințări hibride, care vizează aplicarea mijloacelor și capacităților noncinetice, pentru a afecta vulnerabilitățile societăților democratice. Prin amplificarea evazivității, a ambiguității și acționând sub pragurile de detecție ale statelor țintă, angajând instrumente nonmilitare pentru a ataca societatea în ansamblul său, amenințările hibride reprezintă o nouă formă de manifestare a complexității²¹.

Menținerea acțiunilor circumscrise unei amenințări hibride presupune desfășurarea acestora, având în vedere două coordonate. Prima dintre acestea este reprezentată de un nivel redus de atribuire. Cea de-a doua vizează menținerea acțiunilor sub pragul de detecție al statului țintă. Aceste două coordonate asigură realizarea unei surprinderi a instituțiilor și a organizațiilor cu atribuții pe linia asigurării și menținerii securității.

Realizarea unui nivel redus de atribuire a acțiunilor determină nu doar dificultăți în detectarea acțiunilor circumscrise războiului hibrid, ci și posibilitatea unei plauzibilități a negării și delimitării de aceste acțiuni ale agresorului. În acest context, declanșarea unui răspuns imediat de sancționare din partea organismelor multinaționale cu atribuții pe linia securității este foarte dificilă, deoarece un consens la nivelul statelor membre și reprezentanților acestora este foarte dificil de realizat.

Modalitățile de asigurare a unui nivel redus de atribuire sunt diferite. O variantă este reprezentată de folosirea unui actor sursă a acțiunii, care este considerat neafiliat agresorului. În acest context, pot fi folosiți diverși actori, precum organizații nonguvernamentale, companii, formațiuni politice extremiste sau facțiuni radicalizate ale unui grup etnic. Legătura dintre acțiunile acestor actori sursă este dificil de identificat, în contextul unei abordări convenționale a securității.

O altă variantă pe care un agresor hibrid o poate utiliza pentru realizarea unui nivel redus al atribuirii este reprezentată de folosirea influențelor directe și potențiale dintre variabilele mediului operațional.

Pentru a acționa sub pragul de detecție al statului țintă, suplimentar utilizării influențelor directe și potențiale, se pot viza acțiuni reduse, în diferite variabile ale mediului operațional. Acestea implică realizarea efectelor dorite prin asigurarea sinergiei. În locul unei escaladări verticale a intensității acțiunilor, se adoptă o escaladare orizontală în planurile variabilelor mediului operațional. În acest mod, se vizează valorificarea lipsei integrării instrumentelor de putere – MEDIC²².

Conceptual, abordarea integrată are un caracter multiinstrumental, multistratificat și multilateral. Caracterul multiinstrumental al acesteia asigură integrarea tuturor instrumentelor puterii. În acest mod, se poate asigura monitorizarea simultană a pragurilor de detecție specifice fiecărui instrument. Astfel, acțiunile din plan militar, economic, diplomatic, informațional sau civil – al serviciilor esențiale la nivel național, care depășesc pragul de detecție specific fiecărui instrument, vor fi identificate.

Multistratificarea abordării integrate asigură integrarea instrumentelor de putere la toate nivelurile – local, național, chiar regional și global. În acest mod, pragul de detecție specific fiecărui instrument poate fi coborât. Această reducere a pragurilor de detecție se realizează controlat, în cadrul tuturor instrumentelor puterii. Rezultatul potențial al multiinstrumentalității și multistratificării abordării integrate este reprezentat de o capacitate de detecție a unor acțiuni izolate care pot fi asociate unei amenințări hibride.

Fără multidirecționalitate, instrumentele acționează sincronizat la toate nivelurile, dar identifică doar acțiuni specifice domeniului fiecăruia. Pentru exemplificare, în acest context, există posibilitatea ca o parte a acțiunilor din dimensiunea economică a unei amenințări hibride să nu fie recepționată de componentele instrumentului economic al puterii, dar să fie identificate de capacitățile celorlalte instrumente. Multidirecționalitatea facilitează integrarea acestora și asigură includerea acestora în setul de acțiuni care pot fi asociate unei amenințări hibride.

Separat, cele trei caracteristici, detaliate anterior, nu pot rezolva problema atribuirii acțiunilor. Contribuția majoră în acest domeniu este realizată de caracteristica de multilateralitate a abordării integrate. Aceasta asigură o perspectivă

a tuturor actorilor, indiferent de variabila sau variabilele mediului operațional în care aceștia acționează. Relațiile dintre acestea pot fi identificate prin realizarea unei cunoașteri comune între instrumentele puterii. Astfel se pot realiza manifestarea unei acțiuni hibride și amploarea acesteia. Toate aceste dimensiuni conduc către caracteristica de multifazalitate a abordării integrate.

Din aspectele prezentate anterior, rezultă faptul că abordarea integrată are potențialul de a asigura identificarea manifestării amenințării hibride și avertizarea timpurie. Totodată, prin sincronizarea acțiunilor capabilităților din diferite instrumente ale puterii sau prin desfășurarea în comun de grupări de astfel de capabilități, constituite special în acest scop, abordarea integrată asigură cadrul gestionării oportune și adecvate a provocărilor la adresa securității, generate de amenințarea hibridă.

Limitările abordării integrate

Totuși, problema identificării manifestării amenințării hibride și avertizării timpurii este o problemă vicioasă²³. Aceste tipuri de probleme prezintă un set de zece caracteristici:

- nu au o formulare definitivă. Ele nu pot fi formulate într-un mod în care să ofere celui care trebuie să le rezolve datele necesare pentru soluționarea lor. În cazul în care se încearcă o formulare, aceasta depinde foarte mult de ideea prin care se dorește rezolvarea;

- nu permit soluții definitive. Finalizarea eforturilor de rezolvare a acestora nu este o consecință a reușitei, ci, mai degrabă, a atingerii unui nivel acceptabil sau al investirii unui volum de resurse, timp sau efort mai mare decât disponibilul alocat pentru rezolvarea problemei;

- nu au soluții adevărate sau false. Încercările de rezolvare a acestor probleme pot fi mai bune, mai rele sau satisfăcătoare;

- nu există posibilitatea evaluării imediate sau definitive a unei soluții. Există posibilitatea ca unele acțiuni, desfășurate în încercarea de a rezolva problema, să aibă consecințe mai grave decât aspectele pe care încercau să le remedieze;

- fiecare acțiune întreprinsă pentru rezolvarea problemei are consecințe. Fiecare revenire asupra unei decizii anterioare generează dileme și alte probleme potențial vicioase;

- nu au un set de potențiale soluții sau un set de activități sau operații permise. Cursurile de acțiune

sunt determinate de capacitatea de a judeca realist, de disponibilitatea de a accepta ideea din afara tiparelor clasice și de gradul de încredere dintre cei care rezolvă problema și beneficiari;

- au un caracter de unicitate. Între două astfel de probleme, pot exista similarități, dar diferențele dintre ele nu asigură rezultate similare, în cazul adoptării unui curs de acțiune comun;

- fiecare astfel de problemă poate fi considerată un simptom pentru o altă problemă vicioasă;

- discrepanțele asociate acestor probleme pot fi explicate în numeroase feluri. Alegerea uneia dintre explicații determină abordarea pentru rezolvarea problemei;

- cei care încearcă rezolvarea acestor probleme trebuie să conștientizeze că ipotezele formulate nu vor fi confirmate. Mai degrabă, vor fi infirmate cele neadecvate²⁴.

În acest context, angajarea în demersul de identificare din timp a manifestării amenințării hibride pare inadecvată și inoportună, chiar sortită eșecului. Evident, această provocare este dificil de rezolvat. Tocmai în această dificultate rezidă valoarea ei operațională și motivul pentru care unii agresori recurg la războiul hibrid. Abordarea integrată nu poate garanta o soluție definitivă și universală pentru asigurarea securității, în contextul manifestării hibride. Ceea ce oferă, în schimb, este cadrul necesar pentru identificarea manifestării acesteia, limitarea efectelor acțiunilor desfășurate și propagarea acestora, precum și pentru descurajarea unor acțiuni viitoare prin reducerea avantajelor, respectiv prin creșterea costurilor operaționale, pentru agresor.

Concluzii

Așa după cum am arătat anterior, abordarea integrată este recomandată în contextul manifestării amenințărilor hibride. Din păcate, niciun mod de implementare a acesteia nu poate fi indicat ca variantă optimă pentru rezolvarea provocărilor de securitate, generate de războiul hibrid. Soluția posibilă este influențată de vulnerabilitățile societății, de posibilitățile statelor, de culturile organizaționale din interiorul instrumentelor puterii și de particularitățile, capabilitățile, resursele și obiectivele agresorului.

Abordarea integrată nu poate oferi o soluție universală, în fața unei astfel de provocări. Abordarea integrată nu este un panaceu operațional.

Nu poate oferi toate răspunsurile și nu poate garanta succesul în gestionarea amenințării hibride.

Valoarea ei este reprezentată de faptul că are potențialul de a asigura identificarea și gestionarea manifestării amenințărilor hibride. Dacă am include adoptarea abordării integrate în setul de caracteristici care definesc problemele vicioase, ultima caracteristică ar descrie-o cel mai potrivit.

Adoptarea abordării integrate nu poate fi confirmată drept ipoteza valabilă, dar are cele mai mici șanse să fie invalidată.

NOTE:

1 Judith Hicks Stiehm, Nicholas W. Townsend, *The U.S. Army War College: Military Education in a Democracy*, Temple University Press, 2002, p. 6.

2 https://www.hbr.org/resources/images/article_assets/hbr/1401/F1401C_A_LG.gif, accesat la 15.05.2020.

3 [North Atlantic Treaty Organization], NATO, *Active Engagement, Modern Defence - Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization*, 2010, p. 19.

4 *Ibidem*, p. 10.

5 Patrick J. Cullen. Erik Reichborn-Kjennerud, *Multinational capability development Campaign Countering Hybrid Warfare Project: Understanding Hybrid Warfare*, 2017, p. 8.

6 *Concepția autorului*.

7 [Supreme Headquarters Allied Powers Europe], NATO, *Allied Command Operations Comprehensive Operations Planning Directive COPD Interim V2.0*, 2013, pp. 1-9.

8 [Joint Chiefs of Staff], *Joint Doctrine Note 1-18*, Strategy, USA, 2018, pp. II-5-II -56.

9 *Ibidem*, p. vii.

10 [EU], *Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy*, 2016, pp. 28-29.

11 [North Atlantic Treaty Organization], NATO, *Allied Joint Publication 01, AJP-01, Allied Joint Doctrine*, 2017, pp. 2-4.

12 https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_156338.htm, accesat la 15.05.2020.

13 <https://www.handbook.cimic-coe.org/1.introduction/1.1.nato-and-a-comprehensive-approach/>, accesat la 01.05.2020.

14 <https://www.dex.ro/>, accesat la 01.05.2020.

15 *Ibidem*.

16 *Ibidem*.

17 *Concepția autorului*.

18 <https://www.dex.ro/>, accesat la 01.05.2020.

19 [NATO], *AAP-06, NATO Glossary of Terms and Definitions (English and French)*, NATO Standardization Office, 2019, p. 46.

20 Patrick Cullen, *Hybrid threats as a new "wicked problem" for early warning*, Hybrid Centre of Excellence, 2018, p. 5.

21 *Ibidem*.

22 Patrick J. Cullen, Erik Reichborn-Kjennerud, *Countering Hybrid Warfare Project: Understanding Hybrid Warfare*, Multinational Capability Development Campaign, 2017, p. 8.

23 Patrick Cullen, *Hybrid threats as a new "wicked problem" for early warning*, Hybrid Centre of Excellence, 2018, p. 5.

24 Horst W.J. Rittel, "Dilemmas in a General Theory of Planning", *Policy Sciences*, 4:2, pp. 161-167.

BIBLIOGRAFIE

[Department of the Army], *Army Doctrine Publication No. 2-0, ADP 2-0, Intelligence*, USA, July 2019.

[Department of the Army], *Army Doctrine Publication No. 3-0, ADP 3-0, Operations*, USA, July 2019.

[Department of the Army], *Army Doctrine Publication No. 5-0, ADP 5-0, The Operations Process*, USA July 2019.

[Department of the Army], *FM 6-0 Commander and Staff Organization and Operations*, USA, May 2014.

[EU], *Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy*, 2016.

[Joint Chiefs of Staff], *Joint Doctrine Note 1-18, Strategy*, USA, 2018.

[Joint Chiefs of Staff], *Joint Concept for Operating in the Information Environment (JCOIE)*, USA, July 2018.

[Joint Chiefs of Staff], *Joint Publication 2-0, Joint Intelligence*, USA, October 2013.

[Joint Chiefs of Staff], *Joint Publication 2-01, Joint and National Intelligence Support to Military Operations*, USA, July 2017.

[Joint Chiefs of Staff], *Joint Publication 2-01.3, Joint Intelligence Preparation of the Operational Environment*, USA, May 2014.

[Joint Chiefs of Staff], *Joint Publication 3-0, Joint Operations*, USA, October 2018.

[Joint Chiefs of Staff], *Joint Publication 3-08, Interorganizational Cooperation*, USA, October 2016.

[Joint Chiefs of Staff], *Joint Publication 3-24, Counterinsurgency*, USA, April 2018.

[Joint Chiefs of Staff], *Joint Publication 5-0, Joint Planning*, USA, July 2018.

[Land Warfare Development Centre], *Army Doctrine Publication Land Operations*, UK, March 2017.

[North Atlantic Treaty Organization], *Active Engagement, Modern Defence - Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization*, 2010.

[North Atlantic Treaty Organization], *Allied Joint Publication 01, AJP-01, Allied Joint Doctrine*, February 2017.

[NATO], *AAP-06, NATO Glossary of Terms and Definitions (English and French)*, NATO Standardization Office, 2019.

[Supreme Headquarters Allied Powers Europe], NATO, *Allied Command Operations Comprehensive Operations Planning Directive COPD Interim V2.0*, 2013.

[Supreme Headquarters Allied Powers Europe], NATO, *Allied Command Operations Comprehensive Operations Planning Directive COPD Interim V2.0*, October 2013.

Cullen J. Patrick, Reichborn-Kjennerud Erik, *Countering Hybrid Warfare Project: Understanding Hybrid Warfare*, Multinational Capability Development Campaign, 2017.

Cullen Patrick, *Hybrid threats as a new "wicked problem" for early warning*, Hybrid Centre of Excellence, 2018.

Rittel Horst W.J., "Dilemmas in a General Theory of Planning", *Policy Sciences*, 4:2.

Stiehm Judith Hicks, Townsend Nicholas W., *The U.S. Army War College: Military Education in a Democracy*, Temple University Press, 2002.

https://www.hbr.org/resources/images/article_assets/hbr/1401/F1401C_A_LG.gif

https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_156338.htm

<https://www.handbook.cimic-coe.org/1.introduction/1.1nato-and-a-comprehensive-approach/>

<https://www.dex.ro/>

DIMENSIUNEA INFORMAȚIONALĂ A CÂMPULUI DE LUPTĂ MODERN

THE INFORMATION DIMENSION OF THE MODERN BATTLEFIELD

LA DIMENSION INFORMATIONNELLE DU CHAMP DE BATAILLE MODERNE

Mr.instr.av.dr. Petre-Răzvan ENACHE*

Mediul actual de securitate este caracterizat de complexitate și dinamism, fiind influențat de provocări multiple. Înmulțirea și diversificarea sistemelor informaționale, în contextul revoluției tehnologice, implică efecte multiple, printre care și apariția unei diversități de actori prezenți în zonele de desfășurare a acțiunilor militare, mai ales dacă se are în vedere și apariția unor noi și cât mai complexe tipuri de amenințări la adresa mediului de securitate contemporan. Noile tehnologii ale revoluției informaționale devin mijloacele principale, capabile să determine creșterea eficienței acțiunilor militare și realizarea surprinderii în spațiul de luptă. O preocupare majoră a structurilor militare în cadrul operațiilor, indiferent de nivelul acestora, este obținerea avantajului informațional, care creează acele condiții necesare obținerii succesului în spațiul de luptă, evitând, pe cât posibil, pierderile de orice natură. Noua abordare a activității de informații, dezvoltată acțional corect, asigură avantajul asimetric, în contextul oricărei provocări.

The current security environment is characterized by complexity and dynamism, being influenced by multiple challenges. The proliferation and diversification of informational systems in the context of the technical technological revolution involves more care and the emergence of different parts of actions that are present in the areas of a military, especially to see and make an appearance where we have more complex types of threats to the contemporary security environment. The new technologies of the information revolution regarding the main transfers, able to determine the increase of the efficiency of the military efficiency and the achievement of the surprises in the combat space. A major concern of military structures in terms of operations, regardless of their existence, is very important for the care of information creates the necessary conditions for success on the battlefield, avoiding opportunities, losses of any kind. The new one addresses active information, developed to ensure the correct asymmetric advantage in the context of any challenge.

L'environnement de sécurité actuel est caractérisé par la complexité et le dynamisme, étant influencé par de nombreux défis. La multiplication et la diversification des systèmes d'information, dans le contexte de la révolution technologique, entraînent de nombreux effets, y compris l'émergence d'une diversité d'acteurs, présents dans les zones des opérations militaires, compte tenu notamment de l'émergence de nouveaux et de plus en plus complexes types de menaces pour l'environnement de sécurité contemporain. Les nouvelles technologies de la révolution de l'information deviennent les principaux moyens, capables d'accroître l'efficacité des actions militaires et de prendre de court dans l'espace de combat. Une préoccupation essentielle des structures militaires en opération, de tous niveaux, est d'avoir l'avantage informationnel qui crée les conditions nécessaires pour obtenir la victoire dans le champ de bataille, en évitant autant que possible les pertes de quelque manière que ce soit. La nouvelle approche de l'intelligence, bien développée en action, assure l'avantage asymétrique, dans le contexte de tout défi.

Cuvinte-cheie: mediu informațional; sisteme informaționale; informații; avantaj informațional; securitate.

Keywords: information environment; information systems; intelligence; information advantage; security.

Mots-clés: environnement d'information; systèmes d'information; données; avantage informationnel; sécurité.

„Cunoașteți-vă inamicul și cunoașteți-vă pe voi înșivă; într-o sută de bătălii nu vă veți expune vreunei primejdii”, spunea marele strateg

chinez Sun-Tzu, în binecunoscuta sa lucrare *Arta războiului*.

Mi-am propus să încep articolul cu acest citat, pentru a sublinia necesitatea descifrării și înțelegerii dimensiunii informaționale a câmpului de luptă modern sau, mai bine spus, a spațiului de luptă, astfel încât să ne putem asigura acele

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: razvann_enache@yahoo.com

avantaje care ne pot garanta succesul cu cât mai puține pierderi. Atingerea obiectivului final sau, altfel spus, îndeplinirea misiunii depinde, în mare măsură, de obținerea și menținerea avantajului informațional, esențial pe timpul planificării și desfășurării operațiilor militare în contextul mediului de securitate contemporan.

Consider că este primordial să înțelegem în orice clipă natura amenințărilor, care se manifestă tot mai complex și diversificat, ceea ce presupune că informația este esențială în înțelegerea mediului în care operăm.

Aspecte definitorii ale mediului de securitate contemporan

Mediul actual de securitate este caracterizat de complexitate și dinamism, fiind influențat de provocări multiple. Acest fapt se datorează, în principal, schimbărilor la nivelul strategiilor militare ale unor state, ca urmare a apariției unor noi tipuri de amenințări, diferite de cele clasice, specifice războiului convențional.

România, ca stat membru al Organizației Tratatului Atlanticului de Nord/North Atlantic Treaty Organization/NATO și al Uniunii Europene/European Union/UE, a parcurs, în ultimele decenii, un proces de revizuire a strategiei de apărare, identificând soluțiile optime pentru protejarea intereselor naționale, în fața riscurilor și amenințărilor curente. Totodată, o prioritate a țării noastre este reprezentată și de îndeplinirea angajamentelor în planul securității și apărării, asumate în cadrul NATO și UE, pentru consolidarea poziției de garant al securității în flancul estic al NATO, în special în fața noilor tipuri de amenințări tot mai complexe și diversificate.

Asistăm, în ultimele decenii, la o adevărată explozie tehnologică, cu modificări și evoluții complexe și extrem de rapide ale descoperirilor tehnologice, în care inovația își spune cuvântul. Ceea ce astăzi este de ultimă generație în foarte scurt timp devine perimat, deoarece alte sisteme mult mai performante apar și sunt supuse cercetărilor, pentru a fi permanent actualizate cerințelor vremii. De fapt, aș putea spune că, mai degrabă, actualizările determină cerințele pieței, întrucât utilizatorii nu au suficient timp pentru a implementa și a se obișnui cu prezenta tehnologie, deoarece alta mult mai actuală și performantă apare. Este un aspect foarte util, întrucât tehnologia vine în sprijinul efortului

depus și duce, în acest fel, la rezultate foarte bune și cu erori cât mai puține și ne semnificative.

Este inevitabil ca aceste dezvoltări să nu aibă efecte și în domeniul informațional, evoluția acestora fiind, consider eu, direct proporțională cu rezultatele și efectele obținute de către cei care operează în acest domeniu tot mai complex, și anume domeniul informațional.

Studiile și experiențele recente au demonstrat că, periodic, cu o frecvență foarte mare, sistemele militare de comunicații și informatică necesită modernizări, datorită faptului că ritmul de dezvoltare a tehnologiei informației și comunicațiilor este exponențial, în raport cu alte domenii de activitate și se datorează într-o mare măsură diversificării cerințelor beneficiarilor.

De asemenea, un rol important în necesitatea modernizării sistemelor îl are și uzura morală planificată și neplanificată.

În ultimii ani, dimensiunile conflictelor militare s-au modificat în mod radical, din cauza caracterului lor asimetric și vitezei de desfășurare. Implementarea tehnologiilor moderne în cadrul forțelor armate române a permis o „comprimare” a spațiului și timpului în câmpul tactic, ceea ce a condus la impunerea unui ritm tot mai rapid al executării acțiunilor militare în zonele de operații.

În actualele conflicte militare, informațiile sunt cele care dictează desfășurarea operațiilor viitoare. Niciun conflict nu este declanșat decât după executarea unor ample acțiuni de tip intelligence de către forțele special antrenate în acest sens.

De asemenea, paralizarea sistemului de comunicații este un deziderat, pe care inamicul va încerca să-l atingă atât înainte de declanșarea ostilităților, cât și în timpul executării operațiilor.

Este foarte clar faptul că aceste evoluții tehnologice determină modificări, în concepția armatelor moderne, în privința organizării și dotării, a instruirii și modului de întrebuințare în operație a diferitelor structuri militare, precum și a protecției și a modului de abordare a diferitelor tipuri de conflicte. În acest sens, este impetuos a se analiza caracteristicile unor medii informaționale, în special ale celui militar, în contextul mediului informațional global.

Mediul informațional militar

Studiind și analizând principalele prevederi în domeniu, precum și literatura de specialitate,

consider mediul informațional global ca fiind format din personalități, organizații, sisteme etc., mare parte dintre acestea nefiind sub controlul militar sau al organelor de conducere centrale care desfășoară activități de culegere, analiză, prelucrare și diseminare a informațiilor de orice tip către publicul larg.

Este limpede faptul că toate operațiile militare se desfășoară în cadrul mediului informațional global, care are efecte pozitive sau negative în toate domeniile de activitate. Nu de puține ori, am observat că unele aspecte specifice operațiilor militare sunt aduse la cunoștința publicului larg în timp aproape real și asta datorită evoluției tehnologice. Rapiditatea cu care ele sunt transmise, de cele mai multe ori fiind aspecte cu tentă negativă sau care afectează imaginea organizației militare, nu oferă posibilitatea de a fi filtrate, chiar dacă, parțial sau total, sunt neadevărate. Toate acestea determină un oarecare comportament în desfășurarea activităților militare, în orice situație, pentru a nu da posibilitatea de a exploata un anume amănunt și de a da un alt sens decât cel real situației existente.

Parte a mediului informațional global, discutăm despre mediul informațional militar, în cadrul căruia regăsim „sistemele informaționale și structurile organizatorice proprii și ale adversarului, militare și de alte categorii, care sprijină sau influențează, în mod semnificativ, operațiile militare. Acesta trebuie să asigure, cel puțin, următoarele facilități: conectarea terminalelor de la domiciliu la sistemele din zona de operații, trecerea de la starea de pace la cea de război, în termenele planificate sau chiar mai repede, asigurarea suportului tehnic pentru comunicații în timp real, necesare îndeplinirii misiunilor și cooperării între toate categoriile de structuri militare, economice, sociale, precum și cele politico-administrative locale, zonale și naționale. În interiorul acestui mediu, liderii militari vor exercita conducerea operației (luptei) și se vor confrunța cu multe noi provocări și situații diverse”².

Înmulțirea și diversificarea sistemelor informaționale, în contextul revoluției tehnologice implică efecte multiple, printre care și apariția unei diversități de actori prezenți în zonele de desfășurare a acțiunilor militare, mai ales dacă se are în vedere și apariția unor noi și cât mai complexe tipuri de amenințări la adresa mediului

de securitate contemporan. Aceasta influențează, în mod cert, modul de planificare și de conducere a operațiilor militare.

În acest sens, identificăm, ca parte componentă a infrastructurii informaționale a „apărării, resursele necesare pentru transferul și prelucrarea informațiilor, stocarea datelor și afișarea acestora, mijloacele tehnice pentru comandă și control, cercetare și alte categorii de mijloace pentru transmiterea vocii, imaginilor fixe și în mișcare, servicii multimedia etc., utile sistemului de apărare”³.

Ampla dezvoltare spațială și diversificarea fără precedent a mijloacelor tehnice utilizate pentru culegerea, transmiterea, memorarea, prelucrarea și distribuirea (diseminarea) informațiilor au făcut ca rolul și importanța sistemelor informaționale să crească continuu în toate domeniile de activitate, iar în cel militar, acestea au devenit principalul mijloc pentru dobândirea și menținerea superiorității informaționale, pentru creșterea capacității de comandă și control (management), precum și pentru asigurarea posibilităților de sincronizare în timp și în spațiu a activităților desfășurate.

Noile tehnologii ale revoluției informaționale devin mijloacele principale, capabile să determine creșterea eficienței acțiunilor militare și realizarea surprinderii în spațiul de luptă.

În condițiile creării societății informaționale și a cunoașterii, în care primordiale, pentru organizarea și executarea activităților umane, sunt informațiile și cunoștințele, sistemele informaționale devin chiar mai importante decât produsele sau serviciile rezultate, oferite de organizație. De aceea concentrarea activităților umane în cadrul fiecărei organizații se va face pentru obținerea și prelucrarea informațiilor, pentru acumularea cunoștințelor și pentru utilizarea la nivel superior a inteligenței umane și artificiale, ceea ce va determina proliferarea echipamentelor moderne și produselor simbolice (software, baze de date etc.), concomitent cu diminuarea relativă a produselor fizice. Ca urmare, se va tinde către dematerializarea și dezintermedierea informațiilor.

Sistemele informaționale

Deși a fost studiat de numeroși specialiști din diferite domenii de activitate, sistemul informațional nu are o definiție unică, de regulă aceasta evidențind unele sau altele dintre elementele de structură sau dintre cele funcționale ale acestuia.

În acest sens, putem studia și analiza mai multe abordări ale acestui concept, astfel încât să putem desprinde acele elemente comune, care ne oferă o imagine de ansamblu asupra a ceea ce înseamnă și presupune un sistem informațional.

Pe de o parte, conform AAP 6/2019, sistemul informațional reprezintă un „ansamblu de echipamente, metode și proceduri și, dacă este necesar, personal, organizat pentru îndeplinirea funcțiilor de prelucrare a informațiilor”⁴. Pe de altă parte, specialiștii militari americani definesc sistemul informațional ca fiind ansamblul format din „întreaga infrastructură, circuite și fluxuri informaționale, organizate într-o concepție unitară, personalul, toate componentele care culeg, transmit, stochează, prelucrează, elaborează/procesează informații și asigură afișarea și diseminarea acestora, în vederea valorificării în procesul de conducere (comandă și control) și în desfășurarea acțiunilor militare”⁵.

Astfel, sintetizând opiniile diferiților specialiști, putem considera faptul că sistemele informaționale constau în personalul și structurile specializate, în infrastructura și în alte elemente esențiale, care contribuie la culegerea, analiza și procesarea, stocarea și diseminarea informațiilor. Toate aceste elemente reprezintă baza procesului de planificare a operațiilor, în vederea luării celei mai bune decizii pentru îndeplinirea obiectivului final, sau, altfel spus, atingerea stării finale dorite, asigurând imaginea operațională comună.

În acest sens, doresc să subliniez faptul că sistemul informațional nu trebuie confundat cu acele structuri de culegere de informații care sprijină procesul de planificare a operațiilor și cu cele de conducere a acestora, ci cuprinde pe lângă sistemul de informații, sistemul de comunicații și informatic, adică nu doar persoanele și structurile care asigură fluxul informațional, ci și infrastructura necesară desfășurării acestuia. Sistemul informațional este constituit ca un ansamblu complex de oameni specializați și de activități practice, de echipamente tehnice de culegere a informațiilor (inclusiv prin senzori), de comunicații, de memorare, de prelucrare și afișare a informațiilor, de software, de baze de date și proceduri, orientate către identificarea necesităților de informații și a modalităților de satisfacere a lor, pentru asigurarea informațională a proceselor de conducere (comandă și control), inclusiv pentru transmiterea deciziilor către nivelurile operaționale (eșaloanele) subordonate.

Parte a sistemului informațional, identificăm, așa după cum am menționat, sistemul de informații, iar în cadrul acestuia, discutăm despre activitatea de informații, cu rol deosebit de important în cadrul procesului de planificare și conducere a acțiunilor militare. Activitatea de informații furnizează factorilor de decizie toate acele date și informații despre inamic și mediul de confruntare, necesare în adoptarea celei mai bune decizii, în vederea îndeplinirii misiunii militare. Atunci când vorbim despre activitatea de informații, nu ne referim doar la activitatea desfășurată de structurile specializate în acest domeniu, ci și la activitățile desfășurate de elementele proprii, care pot furniza date utile procesului de planificare și de actualizare permanentă a situației. Cunoașterea mediului de confruntare și o imagine cât mai reală asupra acțiunilor inamicului sunt esențiale pentru garantarea succesului în spațiul de luptă.

Consider că sunt prioritare update-ul și upgrade-ul continue ale sistemului de comunicații și informatic, pentru a susține nevoia din ce în ce mai mare de informații, de date vehiculate de acestea, iar tendințele de dezvoltare pot fi reliefate prin prezentarea succintă a sistemelor de comunicații tactice, adoptate de către armatele unor state membre ale NATO; o parte dintre aceste sisteme le voi prezenta în cele ce urmează.

Armata SUA dispune de un sistem care înlocuiește vechile sisteme, cel puțin la nivel tactic. Cu numele de ”Warfighter Information Network-Tactical /WIN-T”⁶, acesta este un sistem de comunicații menit să asigure suportul pentru sistemele C4ISR, comunicații sigure de voce, date și video. WIN-T are o infrastructură axată pe mijloacele de comunicații terestre, bazându-se pe linii de comunicații radio de mare capacitate, pe servicii de rețea și pe servicii celulare. WIN-T a fost gândit pentru a îndeplini misiuni într-o varietate de locații, la diferite eșaloane, pentru a asigura comunicații de calitate, indiferent de condițiile câmpului tactic. WIN-T oferă rețele de comunicații (prin satelit și terestre) și servicii care permit schimbul de informații, în vederea executării misiunii.

Armata britanică parcurge și ea, în acești ani, un intens proces de modernizare în ceea ce privește sistemele de comunicații. Astfel, Cormorant este numele proiectului pentru realizarea rețelei de comunicații de mare suprafață în teatrul de operații,

fiind o rețea care poate fi dislocată rapid. Cormorant asigură o capabilitate de Internet tactic, de la nivel de unitate la nivelul comandantului teatrului de operații/strategic.

Principalele facilități oferite sunt: o rețea de mare suprafață pentru forțele dislocate, rețeaua poate fi dislocată rapid pe calea aerului și este mobilă din punct de vedere tactic, sistem de comunicații modular, interoperabilitate cu rețelele categoriilor de forțe armate și cu cele strategice, sprijină forțe întrunite de orice dimensiuni.

Sistemul de comunicații Falcon a înlocuit anteriorul sistem Ptarmigan și constituie o nouă generație de sistem tactic de comunicații. Acesta va asigura servicii sigure și securizate de voce și date, iar tehnologia care va sta la baza sistemului va fi ”All over IP” – totul prin protocolul Internet. „Platformele cheie vor fi Wide Area Switching Provision (WASP), un nod cu până la șase legături radioreleu ce va permite conectarea la rețelele locale Bowman și conexiuni de rezervă (prin SATCOM) la sistemul fix de comunicații și Command Post Suport (CPS) – Puncte de comandă, care vor fi configurate pe diferite dimensiuni, în funcție de misiunile pe care forțele britanice le vor executa”⁷.

Sistemul de comunicații BOWMAN utilizează cele mai recente tendințe în domeniul tehnologiilor radio și IT, pentru a satisface nevoile de servicii în continuă creștere. Este conceput pentru a oferi o rețea de comunicații digitale integrată, interfațată cu sisteme și rețele de nivel superior, cum ar fi ISDN, Skynet V, Cormorant și FALCON.

„Bowman este un sistem digital, care asigură comunicații secretizate și sigure de voce și date, precum și un sistem de poziționare globală integrată (GPS)”⁸. Bowman va asigura un sistem de comunicații tactic avansat, utilizând comunicații radio pe VHF, HF și UHF. Este principalul mijloc de comandă și control la eşaloanele de comandă inferioare brigăzii, în cadrul operațiilor terestre. Principalele sale caracteristici includ comunicații secretizate, capacitatea de a funcționa și în timpul deplasării platformelor, independența față de infrastructura fixă, greutate și dimensiuni reduse și simplitate.

De asemenea, Bowman va asigura un sistem integrat de comunicații tactice secretizate, pentru componenta terestră a celor trei categorii de forțe armate care participă sau sprijină nemijlocit operațiile terestre sau cele de la țăr. Sistemul

asigură o gamă variată de servicii, în special la nivel de brigadă și la nivelul eşaloanelor inferioare acesteia, inclusiv servicii care nu fuseseră disponibile în mediul tactic. Aceste servicii includ comunicații secretizate de mesaje, voce și date până la nivel de secțiune și o mai bună cunoaștere a situației tactice și a amplasării unităților militare.

Dintre armatele admise ceva mai recent în NATO, remarcăm sistemul de comunicații integrat al armatei poloneze JASMINE. Tehnologia implementată în sistemul JASMINE este pe deplin compatibilă cu echipamentele din rețelele staționare, pe baza protocolului TCP/IP. Sistemul reprezintă o soluție fiabilă pentru punctele de comandă la orice nivel tactic, poate conecta echipamentele de producție mai vechi, fiind total interoperabil cu tehnologia Cisco și este produs aproape în întregime în Polonia. „Sistemul este disponibil în două variante: mobil – montat pe vehicule specializate – și portabil – montat în containere de transport, fiecare echipament putând fi dislocat în altă parte. Capabilitățile sistemului JASMINE sunt: posibilitatea dezvoltării unor rețele separate de date pentru diversele funcțiuni ale punctelor de comandă, conectarea la rețelele infrastructurale, secretizarea informațiilor, aplicații IP pentru voce, date și video”⁹.

Sistemul este alcătuit din următoarele subsisteme componente:

- JASMINE Web Portal – permite creerea Common Operational Picture – COP, integrarea altor sisteme și facilitează accesul utilizatorilor la subsistemul C3IS JASMINE;

- C3IS JASMINE – soluția software pentru managementul spațiului de luptă (de exemplu: crearea Common Operational Picture – COP);

- HMS JASMINE – Headquarter Management System, cu cele două componente, fixă și mobilă, care constă în platforme de comunicații de date, dedicate deservirii punctelor de comandă, pentru a asigura sistemele C4I la nivel operațional și tactic;

- BMS JASMINE – Battlefield Management System for Battalion, Company, Platoon and Section, dedicat platformele terestre, aeriene și maritime, la nivel tactic toate componentele fiind de tipul ”on board“;

- VIS JASMINE – Vehicle Intercom System, care asigură intercomunicația la nivelul platformelor în tehnologie IPv6, cu componente de tipul ”on board“;

• DSS JASMINE – Dismounted Soldier System, care asigură nevoile de comunicare și de integrare a acestora la nivelul soldatului; Information Exchange Gateway (IEG) JASMINE reprezintă soluția software și hardware de realizare securizată a schimbului de informații dintre diferite domenii de securitate;

• Combat IDentification Server CID JASMINE(CID JASMINE) – subsistem constituit din module software și hardware, care asigură, în principal, serviciul de actualizare automată a avertizărilor asupra situației forțelor și monitorizarea acțiunilor – situational awareness (SA) – prin identificarea forțelor proprii și aliate, schimbul de date în aria de operații, securitatea forțelor proprii;

• JASMINE Management System (JMS), subsistem destinat mentenanței, managementului, monitorizării și configurării software a tuturor echipamentelor care compun sistemul JASMINE.

Componenta informațională a spațiului de luptă

În ceea ce privește componenta informațională a spațiului de luptă, punctul meu de vedere este că aceasta a implicat foarte multe transformări în ultima perioadă, deținând un rol esențial în cadrul procesului de planificare și ducere a acțiunilor militare. Contribuie substanțial la determinarea și furnizarea acelor aspecte esențiale comandantilor și statelor majore, pentru o planificare cât mai aproape de realitate, astfel încât îndeplinirea misiunii să se realizeze cu cât mai puține pierderi și într-un timp scurt.

Stabilirea cât mai corectă a cerințelor de informații și satisfacerea acestora furnizează statului major și comandantului acea imagine relevantă a ceea ce se întâmplă și se va întâmpla, probabil, pe câmpul de luptă, pentru a putea adopta cele mai potrivite decizii în timp util.

O preocupare majoră a structurilor militare în cadrul operațiilor, indiferent de nivelul acestora, este obținerea avantajului informațional, care creează acele condiții necesare obținerii succesului în spațiul de luptă, evitând, pe cât posibil, pierderile de orice natură. Studiind și analizând literatura de specialitate, putem afirma că există trei niveluri ale avantajului informațional, și anume: superioritate informațională, dominație informațională și supremație informațională.

Consider că, pentru a înțelege cele trei niveluri, ar trebui să pornim de la simpla lor definiție,

conform *Dicționarului explicativ al limbii române*, iar ulterior, să vedem aplicabilitatea acestora în cadrul operațiilor militare.

Astfel, superior înseamnă „care este de calitate mai bună, care se distinge prin merite deosebite. Superioritate = stare a ceea ce este superior; faptul de a fi superior”¹⁰.

Totodată, a domina are semnificația „a se impune prin număr sau prin intensitate; a predomina, a prevala. A se dovedi net superior adversarului. Dominație = faptul de a domina, de a-și exercita influența sau stăpânirea; putere, stăpânire, influență exercitată asupra cuiva sau a ceva”¹¹, iar supremație presupune „superioritate absolută, unită cu autoritate și putere; poziție dominantă; preponderență”¹².

Obținerea și menținerea oricărui dintre cele trei niveluri au la bază atât un sistem de informații performant, cu personal și cu structuri specializate în domeniul informațiilor, cât și infrastructură pe măsură, astfel încât ciclul informațional să se realizeze cât mai complet și în timp scurt.

Totodată, nu putem să nu ignorăm și alte aspecte legate de cultură, de religie și de comportamentele oamenilor.

Definirea „unuia dintre cele trei niveluri se poate face, ținând cont de:

- posibilitatea de a culege o cantitate mare de informații din mai multe surse și medii (politic, militar, social, economic, electromagnetic, informatic, religios, natură), cu privire la inamic și trupe proprii atât din zona de responsabilitate, cât și din cea de interes, necesare actului decizional;

- reducerea probabilității de utilizare a informațiilor false sau cu valoare de interes nulă prin adoptarea de tehnici și proceduri eficiente de culegere și autentificare;

- performanțele tehnicii destinate culegerii de informații și capacitatea acesteia de preluare a informațiilor în format fix (imagini, sunete), care face posibilă transmiterea acestora sub formă de date și prelucrarea lor automată;

- capacitatea sistemelor de comunicații de a vehicula întregul flux de informații cu autenticitate ridicată și în timp scurt;

- gradul de protecție și securitate a datelor și informațiilor cu privire la trupele proprii și la acțiunile acestora;

- capacitatea organelor de conducere de a utiliza informațiile respective, de a le concretiza sub forma deciziilor, astfel încât să devanseze acțiunile probabile ale inamicului”¹³.

Cel mai frecvent, în cadrul operațiilor militare, este obținut nivelul superiorității informaționale, care reprezintă „capacitatea de a derula toate procesele ciclului informațional într-un interval de timp mai mic decât al adversarului cu un grad de securitate mai mare”¹⁴. Discuțăm despre superioritate informațională atunci când putem evalua sistemele informaționale ale părților implicate. În această situație, ciclul informațional al celui care deține superioritatea informațională este superior în rezultate celui alt, mai exact culege, procesează și diseminează în timp cât mai scurt un volum mai mare de informații, care se dovedesc a fi veridice și, mai ales, utile procesului de luare a deciziei.

Analizii militare evidențiază rolul superiorității informaționale, în contextul mutațiilor calitative care vizează creșterea puterii de prelucrare a informațiilor, prelucrarea distribuită, creșterea capacității de prelucrare a software-ului, realizarea superiorității în cunoaștere prin doctrine, instruire, educație și utilizarea instrumentelor superioare de cunoaștere, display holografic, mijloace vizuale de luare a deciziilor inteligente¹⁵. Toate acestea vor crește viteza de elaborare a deciziilor și vor determina reducerea duratei ciclului complet de luare a deciziei, conducerea tinzând a se realiza în timp real la toate eșaloanele, de la zile și ore, la minute și secunde prin lucrul simultan, transformând conducerea dintr-un proces punctual într-unul continuu.

Astfel, principalele direcții de acțiune pe care le-am identificat în sensul acesta sunt:

- instruire și educație a personalului specializat în culegerea și procesarea informațiilor;
- elaborarea și actualizarea doctrinelor, regulamentelor și manualelor de specialitate;
- adaptarea structurilor de informații, conform cerințelor, pentru a asigura flexibilitate, mobilitate și libertate de acțiune;
- modernizarea permanentă a echipamentelor utilizate, conform cerințelor spațiului de luptă;
- actualizarea permanentă a tehnicilor, tacticilor și procedurilor specifice culegerii, procesării și diseminării informațiilor;
- utilizarea unui sistem de raportare eficient și rapid.

În ceea ce privește cel de-al doilea nivel al avantajului informațional, dominația informațională, aceasta se referă la situația în

care sistemul informațional al unei părți este mult superior celui alt și „reprezintă gradul de superioritate informațională, care oferă întotdeauna posesorului posibilitatea de a utiliza sistemul informațional propriu, pentru a obține avantaje operaționale în conflict sau pentru a controla o anumită situație, concomitent cu reducerea posibilităților adversarului de a utiliza informațiile necesare acestuia”¹⁶.

De asemenea, supremația informațională reprezintă „nivelul maxim al avantajului informațional, care oferă întotdeauna posesorului posibilitatea de a derula nestingherit propriul ciclu informațional, cu rezultate maxime, concomitent cu controlul și influențarea tuturor proceselor informaționale ale adversarului, în afara științei acestuia, în vederea atingerii scopurilor propuse, cu pierderi minime”¹⁷.

Consider că supremația informațională, fiind nivelul maxim al avantajului informațional, are o importanță foarte mare, deoarece a domina informativ asigură, în mod cert, obținerea succesului în luptă. Vorbim, în această situație, despre un avantaj net superior față de inamic, situație în care acesta este incapabil a-și parcurge propriul ciclu informațional, ceea ce îi va afecta, în mod clar, întregul proces de planificare a operațiilor, conducând la incapacitatea de a-și îndeplini misiunea sau de a atinge obiectivul final.

Însă, din punctul meu de vedere, trebuie să acționăm gradual în ceea ce privește avantajul informațional, astfel încât, treptat, să ne asigurăm de un anumit nivel al acestuia și să acționăm pentru a-l atinge pe următorul. Consider că supremația informațională reprezintă, mai degrabă, un deziderat, este foarte greu de atins și, mai ales, de evaluat, fiind o barieră relativ sensibilă între nivelul doi al dominației informaționale și cel al supremației informaționale.

În mediul de securitate actual, există mai multe tipuri distincte de amenințări. Fiecare reprezintă o provocare diferită, cerând un „mod de război” specific și, în consecință, diferite concepte, doctrine și structuri de forțe, precum și abordări diferite, din punctul de vedere al activității de informații (intelligence).

În acest domeniu, în ultima perioadă s-au produs foarte multe schimbări, în vederea adaptării la noile tipuri de amenințări, care își fac simțită prezența și care au efecte în mediul de securitate

contemporan. Această abordare nouă a activității de informații, dezvoltată acțional corect, asigură avantajul asimetric, în contextul oricărei provocări, fie violentă, fie nonviolentă, între state sau organizații, imediată sau pe termen lung.

În activitatea de informații viitoare, ar trebui întărită componenta activităților orientate pe elemente precise. Este foarte important de reținut că noua abordare pune un mare accent pe istorie și pe rețeaua surselor deschise. Analiza lecțiilor istoriei este fundamentală pentru activitatea de informații.

Concluzii

Așadar, suntem martori, în ultimele decenii, la o diversificare a tipurilor de amenințări la adresa securității naționale și chiar internaționale. Ceea ce până nu demult era considerat a fi un șablon a suferit modificări substanțiale și ne confruntăm, în prezent, cu amenințări multiple și tot mai diversificate. A obține informația cât mai completă și la timp a devenit esențială în spațiul de luptă, pentru a pune la dispoziția factorilor de decizie, indiferent de nivel, tot ceea ce este necesar, astfel încât decizia să fie una cât mai corectă și adaptată realității spațiului de luptă.

Tocmai de aceea a acorda o atenție deosebită sistemelor informaționale în procesul de planificare și ducere a acțiunilor militare este esențial. Și ne referim aici, așa după cum reiese din analiza realizată în cadrul acestui articol, nu doar la sistemul de informații și, implicit, la activitatea de informații, desfășurată de structurile de informații proprii și nu numai, dar și la infrastructura necesară parcurgerii complete a ciclului informațional în timp cât mai scurt.

Obținerea unui nivel cât mai ridicat al avantajului informațional în spațiul de luptă ne oferă, practic, acele avantaje, care ne permit permanent să fim cu un pas înaintea inamicului și să putem îndeplini misiunea cu cât mai puține pierderi, indiferent de natura acestora.

NOTE:

1 Sun Tzu, *Arta războiului*, Editura Cartex, București, 2018, p. 42.

2 Ion Roceanu, *Sisteme C4I comandă și control, comunicații, computere și informații*, Editura Universității Naționale de Apărare, 2004, p. 9.

3 *Ibidem*, p. 10.

4 *** AAP6 (2019), *NATO Glossary of Terms and Definitions*, 2019, p. 67.

5 *** FM 101-5-1, *Termeni și simboluri operaționale*, Statul Major al Trupelor de Uscat, SUA.

6 https://www.en.wikipedia.org/wiki/PM_WIN-T#WIN-T_Increment_1, accesat la 15.04.2020.

7 <https://www.army.mod.uk/equipment/communication-and-surveillance>, accesat la 15.04.2020.

8 *Ibidem*.

9 <https://www.teldat.com.pl/en/offer/products/systems/165-jasmine-system-of-the-systems.html>, accesat la 16.04.2020.

10 <http://www.dexonline.ro>, accesat la 16.04.2020.

11 *Ibidem*.

12 *Ibidem*.

13 Ion Roceanu, *op.cit.*, p. 15.

14 L. Armistead, *Information Operations: Warfare and the Hard Reality of Soft Power*, Editura Brassey's Inc., Washington DC, 2004, p. 17.

15 *Ibidem*, p. 18.

16 *** FM 3-13, *Information Operations*, Headquarters, Department of the Army, 2016.

17 Ion Roceanu, *op.cit.*, p. 20.

BIBLIOGRAFIE

*** AAP6 (2019), *NATO Glossary of Terms and Definitions*, 2019.

*** ADP 2-0 *Intelligence*, Department of the Army, July 2019.

*** FM 101-5-1, *Termeni și simboluri operaționale*, Statul Major al Trupelor de Uscat, SUA.

*** FM 3-13, *Information Operations*, Headquarters, Department of the Army, 2016.

*** *Carta albă a apărării*, București, 2017.

Armistead L., *Information Operations: Warfare and the Hard Reality of Soft Power*, Editura Brassey's Inc., Washington DC, 2004.

Roceanu Ion, *Sisteme C4I comandă și control, comunicații, computere și informații*, Editura Universității Naționale de Apărare, 2004.

Sun Tzu, *Arta războiului*, Editura Cartex, 2018.

<https://www.army.mod.uk>

<http://www.dexonline.ro>

<https://www.en.wikipedia.org/>

NOILE REGLEMENTĂRI ALE TRATATULUI DE LA LISABONA-2009 ÎN DOMENIUL POLITICII DE SECURITATE ȘI APĂRARE COMUNĂ, CU IMPACT ASUPRA SECURITĂȚII NAȚIONALE

NEW REGULATIONS OF THE LISBON-2009 TREATY ON THE COMMON SECURITY AND DEFENSE POLICY WITH AN IMPACT ON NATIONAL SECURITY

LES NOUVELLES DISPOSITIONS DU TRAITÉ DE LISBONNE-2009 SUR LA POLITIQUE COMMUNE DE SÉCURITÉ ET DE DÉFENSE, ET LEURS EFFETS SUR LA SÉCURITÉ NATIONALE

Col. (r) prof.univ.dr. Constantin IORDACHE*
Drd. Otilia CARAZĂ (LEHACI)**

Lumea se schimbă și Europa se confruntă cu un mediu de securitate din ce în ce mai complex și incert. Există o creștere a dorinței ca Uniunea Europeană să devină mai capabilă, mai coerentă și cu ambiții strategice mai mari, ca actor global¹. Uniunea dispune, la acest moment, de o serie de instrumente care pot contribui la promovarea păcii și securității, acolo unde este nevoie. O abordare cuprinzătoare, însă, ar reprezenta un atu cheie pentru combaterea crizelor complexe, multiactor și multidimensionale și a amenințărilor de securitate tot mai dificil de anticipat, de astăzi și de mâine. Tratatul de la Lisabona oferă o oportunitate de consolidare a abordării cuprinzătoare privind maximizarea eficienței utilizării varietății de politici și de instrumente existente la dispoziția UE, într-o măsură și o manieră coerentă, astfel încât să fie abordat întregul spectru de provocări, prin pregătire și acțiune preventivă, prin reacția oportună și gestionarea crizelor, inclusiv construirea, stabilizarea și menținerea păcii, prin recuperare, prin reconstrucție și prin revenirea la dezvoltarea pe termen lung, acolo unde este cazul.

The world is changing and Europe is facing an increasingly complex and uncertain security environment. There is a growing desire for the European Union to become more capable, more coherent and with greater strategic ambitions as a global player. The Union now has a number of tools that can help promote peace and security where needed. A comprehensive approach, however, would be a key asset in combating complex, multi-actor and multidimensional crises and security threats that are increasingly difficult to anticipate, today and tomorrow. The Lisbon Treaty provides an opportunity to strengthen the comprehensive approach to maximizing the effectiveness of the use of the variety of policies and instruments available to the EU, in a coherent and consistent manner, so as to address the full range of challenges, through preparedness and preventive action, through timely response and crisis management, including building, stabilizing and maintaining peace, through recovery, reconstruction and return to long-term development, where appropriate.

Le monde change et l'Europe doit faire face à un environnement de sécurité de plus en plus complexe et imprévisible. On remarque une plus grande volonté de l'Union européenne de devenir un acteur mondial plus capable, plus cohérent et aux grandes ambitions stratégiques. L'Union dispose désormais d'un ensemble d'instruments qui peuvent contribuer à promouvoir la paix et la sécurité là où cela est nécessaire. Une approche globale serait toutefois un atout majeur pour lutter contre les crises complexes, multi-acteurs et multidimensionnelles et contre les menaces à la sécurité de plus en plus difficiles à prévoir, d'aujourd'hui et de demain. Le traité de Lisbonne offre l'occasion de renforcer l'approche globale qui vise à optimiser l'efficacité de l'utilisation de la diversité de politiques et d'instruments à la disposition de l'UE, dans une mesure et d'une manière cohérente, afin de relever l'ensemble des défis par la préparation et l'action préventive, par une réaction rapide et la gestion des crises, y compris par la construction, la stabilisation et le maintien de la paix, par le rétablissement, la reconstruction et le retour au développement à long terme, le cas échéant.

Cuvinte-cheie: tratat; politică; securitate; apărare; instrumente.

Keywords: treaty; politics; security; defense; tools.

Mots-clés: traité; politique; sécurité; défense; instruments.

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: jordache_constantin@yahoo.com

**Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: otilia.lehaci@gmail.com

O Europă unită, pașnică și prosperă a reprezentat idealul care a inspirat crearea Uniunii Europene. Punctul de plecare al proiectului de uniune din punct de vedere economic și politic, reprezentat de cadrul Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului, marchează debutul ideii de pace durabilă, pentru a pune capăt conflictelor sângeroase din Europa. Evoluând din acest punct, a luat naștere un set de obiective și de valori europene comune țărilor membre, ca parte integrantă a modului de viață european.

Orice măsură luată de Uniunea Europeană se bazează pe tratatele care au fost aprobate în mod voluntar și democratic de toate țările membre. Tratatele stabilesc obiectivele Uniunii Europene și regulile de funcționare a instituțiilor acesteia, precum și procedura decizională și relațiile dintre Uniune și statele sale membre.

În decursul timpului, acestea au fost modificate ori de câte ori noi state membre au aderat la Uniune sau ocazional, pentru a reforma instituțiile Uniunii Europene și pentru a-i conferi acesteia noi domenii de responsabilitate.

Ultimul tratat de modificare, Tratatul de la Lisabona, a intrat în vigoare la 1 decembrie 2009. Tratatele anterioare sunt integrate, în prezent, în actuala versiune consolidată, care cuprinde Tratatul privind Uniunea Europeană și Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

Principalul obiectiv al Uniunii Europene este promovarea păcii, respectarea valorilor UE și îmbunătățirea bunăstării națiunilor, iar Parlamentul European și alte instituții se asigură că aceste obiective sunt atinse. Pe scurt, obiectivele Uniunii Europene² fac referire la:

- menținerea și consolidarea păcii stabilite între statele sale membre și vecinii săi;
- aducerea împreună a țărilor europene într-o cooperare practică;
- garantarea că cetățenii europeni pot trăi în siguranță;
- promovarea solidarității economice și sociale;
- păstrarea identității și diversității europene într-o lume globalizată;
- promovarea valorilor pe care le împărtășesc europenii.

Procesul decizional este unul amplu și complex, bazat, la nivelul UE, pe diverse organisme și instituții europene. Esențiale în funcționarea acestei construcții sunt, în mod special: *Parlamentul European*, care reprezintă cetățenii europeni și ai cărui membri sunt aleși de majoritatea cetățenilor cu drept de vot; *Consiliul European*, care este constituit din șefii de stat sau de guvern ai țărilor membre; *Consiliul de miniștri*, care reprezintă guvernele țărilor membre ale UE; *Comisia Europeană*, care reprezintă interesele Uniunii, ca întreg.

Principiul separației puterilor este prezent și în structura organizatorică a Uniunii, fiind reprezentată schematic în Figura 1.

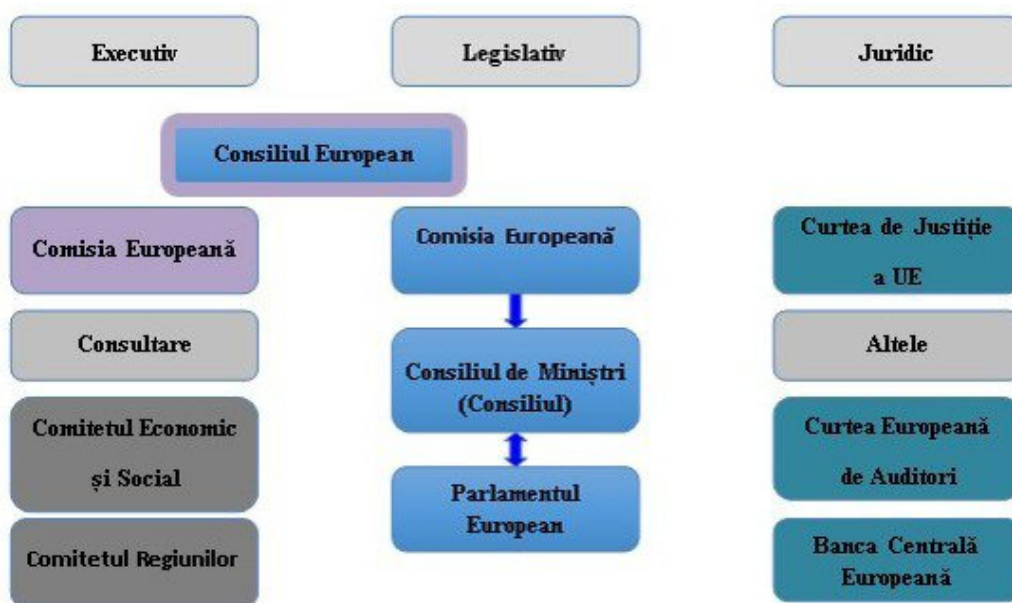

Figura 1 Organe și instituții – prezentare generală³

Politica europeană și Politica de Securitate și Apărare Comună

Politica de Securitate și Apărare Comună (PSAC) face parte integrantă din Politica Externă și de Securitate Comună (PESC) a Uniunii. Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE) oferă cadrul pentru finanțare și, pentru prima dată în istoria frământată a Europei, dispoziții privind politica de securitate și apărare comună, precum și protocoalele și declarațiile care stabilesc rolul special al instituțiilor europene în acest domeniu, realizând, totodată, cadrul de legătură cu elementele naționale.

După conceptul lansat de Karl Deutch⁴, Uniunea Europeană reprezintă deja o „comunitate de securitate, în care spectrul războiului dintre state a dispărut”, chiar dacă, spunea el, europenii nu-și realizează aspirația de uniune politică. Astfel, prin Politica Europeană de Securitate și Apărare Comună, ca ramura specială separată din Politica Externă și de Securitate Comună, s-au pus bazele pentru „mecanisme economice, diplomatice și politice, menite să consolideze capacitatea europeană de gestionare a crizelor în domeniul militar și civil”⁵. Adoptând așadar o politică comună de securitate și apărare, Uniunea își manifestă intenția de actor regional și global, demn de luat în seamă.

Pentru dezvoltarea cât mai dinamică, UE și-a integrat toate eforturile în domeniul apărării prin adoptarea Strategiei Europene de Securitate, stabilind pentru prima dată, în anul 2003, obiective și principii clare pentru promovarea intereselor în materie de securitate, având ca scop strategic deținerea controlului privind securitatea europeană și internațională, prin convergerea intențiilor asumate ale statelor membre ale Uniunii. Ulterior, în anul 2016, Uniunea a adoptat o strategie globală pentru politica externă și de securitate, bazată pe „viziune comună, acțiuni comune: o Europă mai puternică”, prin care își completează și reafirmă obiectivele.

Tratatul de la Lisabona, prin prevederile în domeniul politicii de securitate și de apărare comună, aduce clarificări în ceea ce privește realizarea unei cooperări consolidate între statele membre interesate, în special prin cooperarea permanent structurată. Soluția propusă pentru a asigura acțiunea europeană și coerența necesară a fost înființarea postului de Înalt Reprezentant al Uniunii pentru Politică Externă și de Securitate Comună.

Trebuie menționat aici că, în ciuda faptului că înființarea acestui post este atribuită în multe situații Tratatului de la Lisabona, acest post este înființat, de fapt, de Tratatul de la Amsterdam, chiar dacă titulatura era puțin diferită și atribuțiile modificate. La realizarea acestor acțiuni, contribuie și serviciul diplomatic european, precum și clauzele de solidaritate și de apărare mutuală, transpuse deja în practică, ce catalizează acțiunea comună pentru o serie de amenințări, cum ar fi terorismul, catastrofele de origine umană sau naturală. Tratatul de la Lisabona își propune astfel, pentru prima dată, schimbări semnificative în domeniul politicii de securitate și apărare comună, accentuând necesitatea dezvoltării unor capacități și capacități generale ale UE de a interveni cu o singură voce în arena internațională, pentru realizarea obiectivului propus în acest domeniu.

În același timp, prin Tratatul de la Lisabona, UE a primit baza legislativă, necesară acțiunii în relațiile cu statele terțe din întreaga lume, dobândind instrumentele necesare pentru a-și pune în valoare forța din domeniul economic, umanitar, politic și diplomatic, pentru a promova interesele și valorile europene pe plan mondial, respectând, în același timp, interesele specifice ale statelor membre în domeniul afacerilor externe⁶.

Prin rolul pe care UE și-l propune să îl dețină la nivel global, Tratatul de la Lisabona abordează și problema Politicii de Securitate și Apărare Comună, admitând că aceasta face parte integrantă din Politica Externă și de Securitate Comună. „Politica de Securitate și Apărare Comună face parte integrantă din politica externă și de securitate comună. Aceasta asigură Uniunii o capacitate operațională bazată pe mijloace civile și militare. Uniunea poate recurge la acestea în cadrul misiunilor în afara Uniunii pentru a asigura menținerea păcii, prevenirea conflictelor și întărirea securității internaționale, în conformitate cu principiile Cartei Organizației Națiunilor Unite. Îndeplinirea acestor sarcini se sprijină pe capacitățile furnizate de statele membre”⁷.

Instituția menționată în Tratat, care contribuie în mod direct la realizarea Politicii de Securitate și Apărare Comună, este Agenția Europeană de Apărare, o instituție plasată sub autoritatea Consiliului, iar participarea la aceasta este voluntară.

Printre responsabilitățile Agenției, amintim: contribuie la identificarea cerințelor privind

capacitățile statelor membre; promovează armonizarea în materie de achiziții, precum și cercetarea în domeniul apărării; contribuie la identificarea și implementarea măsurilor necesare întăririi bazelor industriale și tehnologice ale sectorului de apărare.

Tratatul vizează patru aspecte relevante în evoluția ulterioară a PESA:

- extensia spectrului de misiuni;
- clauza de solidaritate;
- clauza de apărare reciprocă;
- cooperarea structurată permanentă.

În raport cu tratatele anterioare, Tratatul de la Lisabona înlocuiește, și confirmă angajamentele Tratatului de la Amsterdam, care definesc apărarea comună, extinzând amploarea și paleta prin misiuni de tip Petersberg. Astfel, pe lângă misiunile umanitare de salvare și de menținere a păcii sau de gestionare a crizelor și pe lângă misiunile de impunere a păcii, introduse la Amsterdam, de această dată, securitatea europeană a vizat și operațiuni întrunite de dezarmare, de sprijin acordat țărilor terțe în combaterea terorismului și reforma în sectorul de securitate, misiuni desfășurate de forțe luptătoare. La misiunile menționate, Tratatul de la Lisabona include consiliere militară, asistență și stabilizare postconflict, subliniind că „toate aceste misiuni pot contribui la lupta împotriva terorismului, inclusiv prin sprijinul acordat țărilor terțe în combaterea terorismului pe teritoriul acestora”.

Clauza de solidaritate reprezintă, poate, modificarea cea mai importantă și așteptată, adusă de Tratatul de la Lisabona. Aceasta întărește ideea de uniune și prevede ca, atunci când unul dintre statele membre face obiectul unui atac terorist sau al unei catastrofe naturale ori provocate de om, Uniunea și celelalte state să acționeze împreună, în spirit de solidaritate. „Uniunea va mobiliza toate mijloacele, la dispoziția sa, inclusiv resursele militare oferite de statele membre, pentru prevenirea amenințării teroriste pe teritoriul statelor membre, protejarea instituțiilor democratice și a populației civile împotriva oricărui atac terorist”⁸. Totuși, în aceste momente, în contextul crizei pandemice COVID-19, tocmai această clauză este pusă sub semnul întrebării, mai multe state europene confruntându-se cu situații catastrofale în domeniul sanitar și social.

Prin conceptul ”Mutual defence”, Uniunea își afirmă poziția fermă de generator de securitate

pentru statele membre prin clauza de asistență reciprocă în cazul unei agresiuni armate. În practică, aceasta se inspiră din prevederile Articolului 5 al Tratatului NATO, organizație cu care, de altfel, cooperează în domeniul securității, susținând necesitatea ca, în cazul în care unul dintre statele membre ar face obiectul unei agresiuni armate pe teritoriul său, celelalte state participante să îi acorde ajutor și asistență prin toate mijloacele de care dispun, militare și de altă natură, în conformitate cu dispozițiile Cartei ONU. Pentru a pune în aplicare o cooperare mai strânsă în materie de apărare reciprocă, „statele membre vor acționa în strânsă cooperare cu Organizația Tratatului Atlanticului de Nord, fără a prejudicia caracterul specific al politicii de apărare și securitate a celorlalți actori statali. Angajamentele și cooperarea în acest domeniu vor fi în concordanță cu angajamentele față de NATO, care, pentru țările europene membre ale Alianței, constituie în continuare fundamentul apărării lor colective”⁹.

În același timp, pentru a maximiza eforturile în domeniul PSAC, Tratatul de la Lisabona introduce conceptul de cooperare structurată permanentă în domeniile legate de politica externă și de securitate, unde se urmărește tocmai realizarea premiselor unei cooperări mai strânse între statele membre interesate¹⁰. Aceasta se bazează pe statele membre care îndeplinesc criteriile mai avansate în domeniul capacităților militare și care sunt dispuse să adopte angajamente suplimentare, pentru a ataca cele mai dificile misiuni. În aceste condiții, „progresele în domeniul Politicii Europene de Securitate și Apărare vor menține unele modalități decizionale specifice, facilitând, totodată, o cooperare consolidată în cadrul unui grup mai mic de state membre”¹¹.

Pentru a asigura dezvoltarea politicii de securitate și apărare, la Paris a fost înființat Institutul pentru Studii de Securitate al Uniunii Europene (EUISS). Organismul devine, odată cu dezvoltarea acestuia, principalul contribuitor în materie de consultanță de specialitate prin furnizarea de analize și recomandări pentru politica de securitate și apărare și oferă analize și previziuni pentru UE și pentru Înaltul Reprezentant pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate. Sarcina principală a institutului este de a crea o abordare globală și sistemică privind definirea și satisfacerea necesităților europene de securitate și apărare, de a promova cooperarea între statele membre ale UE

și, nu în ultimul rând, de a ajuta la dezvoltarea și restructurarea generală a industriei europene de apărare.

Concluzii

Intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona reprezintă un moment important în realizarea obiectivului asumat de UE, prin Strategia de securitate europeană, care prevede transformarea Uniunii într-un actor global în ceea ce înseamnă securitatea internațională. Prevederile Tratatului de la Lisabona în domeniul politicii externe și de securitate urmăresc realizarea unei cooperări consolidate între statele membre interesate, în special prin cooperarea permanent structurată. Înființarea postului de Înalt Reprezentant al Uniunii pentru Politica Externă și de Securitate Comună asigură acțiunea comună europeană în aceste domenii de mare vizibilitate și coerență. Tratatul de la Lisabona aduce schimbări semnificative în domeniul politicii de securitate și apărare comună, punând un accent deosebit pe dezvoltarea capacității generale a UE de a vorbi cu o singură voce în arena internațională, pentru realizarea obiectivului propus în acest domeniu.

La nivelul statelor membre, în contextul apartenenței unor state și la NATO, apreciem că politica Uniunii nu aduce atingere caracterului specific al politicii de securitate și apărare a vreunui stat membru, respectând obligațiile care decurg din Tratatul Atlanticului de Nord pentru acele state membre care consideră că apărarea lor comună se realizează în cadrul Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) și este compatibilă cu politica comună de securitate și apărare, stabilită în cadrul acesteia.

România, pentru punerea în aplicare a Politicii Uniunii de Securitate și Apărare Comună, pune la dispoziție capacități civile și militare pentru a contribui la obiectivele definite de Consiliu. Prin ratificarea acestui tratat, România s-a angajat să își îmbunătățească treptat capacitățile și capabilitățile militare. Agenția națională din domeniul dezvoltării facilităților de apărare, cercetare, achiziții și armament identifică „nevoile operaționale, promovează măsurile necesare satisfacerii acestora, contribuie la identificarea și, după caz, la punerea în aplicare a oricărei măsuri utile pentru întărirea bazei industriale și tehnologice în sectorul de apărare, participă la definirea unei politici europene

în materie de armament, sprijinind Consiliul în evaluarea îmbunătățirii capabilităților militare”¹².

Astfel, se poate considera că Tratatul de la Lisabona constituie și pentru România fundamentul noilor dimensiuni europene, de natură să conducă la creșterea semnificativă a eficienței abordării problematicilor de interes pentru toți cetățenii, începând de la dimensiunea socioeconomică a Strategiei Lisabona și continuând cu cele privind mediul și energia, terorismul internațional, crima organizată transfrontalieră, azilul și imigrația, precum și la creșterea poziției Uniunii Europene, ca actor internațional major, în contextul globalizării. Odată cu intrarea sa în vigoare a Tratatului, prin elementele de inovație aduse, acesta contribuie, într-o măsură semnificativă, la întărirea legitimității democratice a Uniunii și a procesului decizional european, la consolidarea rolului de actor internațional, parlamentele naționale devenind, la rândul lor, actori importanți pentru consolidarea construcției comunitare, cetățenilor oferindu-li-se posibilitatea implicării în deciziile care îi privesc.

NOTE:

1 https://www.eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-Homepage/431/common-security-and-defence-policy-csdp_en, accesat la 06.05.2020.

2 Fontaine Pascal, *Europe in 12 lessons*, European Commission, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2017, p. 5.

3 [Directorate for European Affairs DEA], *The European Union*, Swiss Confederation, 2018, p. 24.

4 K.W. Deutsch, *The analysis of international relations*, Prentice Hall, USA, 1988, p. 256.

5 [Romanian Institute of International Studies "Nicolae Titulescu"], *European Union Foreign Security and Defence Policy: basic documents*, București, 2003, p. 49.

6 <https://www.dreptmd.wordpress.com/teze-de-an-licenta/politica-externa-si-de-securitate-comuna-dusa-de-catre-statele-membre-ue-prin-prisma-prevederilor-tratatului-de-la-lisabona/>, accesat la 13.05.2020.

7 *Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene*, art. 28 A, alin. 1, https://www.ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/reflection-paper-defence_en.pdf, accesat la 13.05.2020.

8 Gabriel Naghi, „Tratatul de reformă al UE (Lisabona) – moment important în afirmarea uniunii ca actor global în securitatea internațională” în *Perspectivile securității în Europa*, vol. II, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București 2009, p. 116, http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/3/8/2/3/?all=1, accesat la 13.05.2020.

9 <https://www.assets.publishing.service.gov.uk> Consolidated Texts Of The Eu Treaties As Amended By The Treaty Of Lisbon, accesat la 12.12.2019.

10 Prof.dr. Deirdre Curtin & Dr. Ige Dekker, "The European Union from Maastricht to Lisbon Institutional and Legal Unity out of the Shadows", *SSRN*, 2010, p. 14.

11 Gabriel Naghi, *op.cit.*

12 http://www.en.pollub.pl/files/17/attachment/106_Treaty_on_European_Union.pdf, accesat la 13.05.2020, http://www.hamangiu.ro/upload/cuprins_extras/tratatele-uniunii-europene-actualizat-26-octombrie-2017-extras.pdf, accesat la 10.05.2020.

BIBLIOGRAFIE

*** *Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene.*

[Directorate for European Affairs DEA], *The European Union*, Swiss Confederation, 2018.

[Romanian Institute of International Studies "Nicolae Titulescu"], *European Union Foreign Security and Defence Policy: basic documents*, București, 2003.

Prof.dr. Curtin Deirdre & dr. Dekker Ige, "The European Union from Maastricht to Lisbon

Institutional and Legal Unity out of the Shadows", *SSRN*, 2010.

Deutsch K.W., *The analysis of international relations*, Prentice Hall, USA, 1988.

Naghi Gabriel, „Tratatul de reformă al UE (Lisabona) – moment important în afirmarea uniunii ca actor global în securitatea internațională”, în *Perspectivile securității în Europa*, vol. II, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2009.

Pascal Fontaine, *Europe in 12 lessons*, European Commission, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2017.

<https://eeas.europa.eu/>

<https://dreptmd.wordpress.com/>

<https://ec.europa.eu/commission/>

<http://www.europedia.moussis.eu/>

<https://assets.publishing.service.gov.uk>

<http://www.en.pollub.pl/>

<http://www.hamangiu.ro/>

ROLUL ORGANIZAȚIILOR EUROATLANTICE DE SECURITATE PENTRU PREVENIREA ȘI CONTRACARAREA EFECTELOR CONFLICTELOR ARMATE DIN PROXIMITATEA SPAȚIULUI EUROPEAN

THE ROLE OF EUROATLANTIC SECURITY ORGANIZATIONS IN PREVENTING AND COUNTERING THE EFFECTS OF ARMED CONFLICTS NEAR THE EUROPEAN AREA

LE RÔLE DES ORGANISATIONS EURO-ATLANTIQUES DE SÉCURITÉ DANS LA PRÉVENTION ET LA LUTTE CONTRE LES EFFETS DES CONFLITS ARMÉS À PROXIMITÉ DE L'ESPACE EUROPÉEN

Drd. Otilia CARAZĂ (LEHACI)*

Abordarea conflictelor actuale de orice natură, convenționale sau neconvenționale, simetrice sau asimetrice, clasice sau hibride, nu se poate realiza în mod adecvat decât printr-o acțiune sinergică, cu participare internațională. Cooperarea în domeniul contracarării efectelor conflictelor a dobândit, în ultimii ani, o importanță crescută, determinată de dinamica și de complexitatea mediului de securitate în plan internațional și de necesitatea unor abordări conjugate. Implicarea organizațiilor euroatlantice în soluționarea conflictelor și în diminuarea efectelor acestora se bazează pe ideologie, pe aderarea la un set de norme, principii și interese comune, în lipsa cărora actualele dezvoltări ale mediului de securitate și relațiile dintre state nu ar putea fi explicate. Eficiența cooperării organizațiilor euroatlantice de securitate în contracararea efectelor unor conflicte din proximitatea spațiului european este un element esențial în asigurarea continuității și consolidării Uniunii Europene.

Addressing current conflicts of any kind, whether conventional or unconventional, symmetrical or asymmetrical, classical or hybrid, can only be adequately achieved through synergistic action with international participation. Cooperation in the field of counteracting the effects of conflicts has gained increasing importance in recent years, determined by the dynamics and complexity of the international security environment and the need for combined approaches. The involvement of Euro-Atlantic organizations in conflict resolution and mitigating their effects is based on ideology, adherence to a set of common rules, principles and interests, without which the current developments in the security environment and relations between states could not be explained. The efficiency of the cooperation of Euro-Atlantic security organizations in counteracting the effects of conflicts in the vicinity of the European space is an essential element in ensuring the continuity and consolidation of the European Union.

Une résolution appropriée des conflits actuels de toute nature, qu'ils soient conventionnels ou non conventionnels, symétriques ou asymétriques, classiques ou hybrides, ne peut être obtenue que par une action synergique avec une participation internationale. La coopération pour contrecarrer les effets des conflits a gagné en importance au cours des dernières années, en raison de la dynamique et de la complexité de l'environnement de sécurité internationale et de la nécessité d'une approche conjointe. L'engagement des organisations euro-atlantiques dans le règlement des conflits et dans la réduction de leurs effets repose sur l'idéologie, sur le respect d'un ensemble de règles, de principes et d'intérêts communs, sans lesquels les évolutions actuelles de l'environnement de sécurité et les relations entre les États ne pourraient pas être expliquées. L'efficacité de la coopération des organisations euro-atlantiques de sécurité dans la lutte contre les effets des conflits à proximité de l'espace européen est essentielle pour assurer la continuité et le renforcement de l'Union européenne.

Cuvinte-cheie: securitate; conflict; prevenire; cooperare; efect.

Keywords: security; conflict; prevention; cooperation; effect.

Mots-clés: sécurité; conflit; prévention; coopération; effet.

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: otilia.lehaci@gmail.com

Conflictele armate sunt o oglindă a tendințelor regionale și globale. Relațiile dintre marile puteri, amploarea competiției dintre acestea și intensitatea ambițiilor actorilor regionali se transpun de cele mai multe ori în conflicte și reflectă modul în care izbucnesc, se desfășoară și se soluționează. De cele mai multe ori, aceste conflicte scot în evidență probleme față de care comunitatea internațională fie este obsedată, fie este indiferentă. În momentul în care ne raportăm la nivel regional, în special la spațiul european, remarcăm faptul că, astăzi, aceste conflicte spun povestea unui sistem prins în spirala unor schimbări fundamentale și a unor lideri regionali atât încurajați, cât și speriați de provocările pe care o asemenea spirală o oferă.

Conflictele din proximitatea Europei, de la cele din zona Asiei până la cele din zona Africii constituie o preocupare constantă a liderilor spațiului euroatlantic, atât prin prisma faptului că pot afecta relațiile economice, politice și militare, cât și prin faptul că pot exporta în Europa instabilitate prin numărul mare de imigranți.

Organizațiile euroatlantice au un rol important în soluționarea diferendelor internaționale, dar mai ales a celor din proximitatea Europei. Legătura strânsă cu ONU în ceea ce privește politica de menținere a păcii și securității regionale a devenit o condiție esențială, ca un efect al globalizării. Aceste organizații sunt chemate să reglementeze diferendele locale sau regionale în baza Cartei ONU, care cere Consiliului de Securitate să încurajeze soluționarea pașnică a diferendelor locale prin intermediul organizațiilor internaționale regionale, fie la inițiativa statelor membre, fie la sesizarea organizațiilor regionale de către Consiliul de Securitate. Prin urmare, organizațiile internaționale regionale au obligația a acționa și de a informa Consiliul de Securitate asupra acțiunilor întreprinse de ele, în vederea menținerii păcii și securității internaționale. Carta ONU, prin capitolul special în care se prevede reglementarea pașnică a diferendelor internaționale, instituind în Articolul 33 obligația și mijloacele de reglementare pașnică a diferendelor, dă legitimitate și consistență acțiunilor întreprinse de organizațiile euroatlantice, în diferitele situații în care au intervenit¹.

Conflicte armate din proximitatea spațiului european

Limitele cooperării în domeniul securității regionale depind în mare măsură de contribuția și

de voința politică a statelor. Evenimentele tragice din Balcani au deschis culoare noi pentru statele europene în ceea ce privește asumarea problemelor de securitate². Propriile interese ale statelor care nu sunt motivate să coopereze în format aliat pot constitui impedimente. Inexistența unor servicii, capacități sau resurse, cu ajutorul cărora să se răspundă cerințelor NATO, nu face imposibilă cooperarea.

NATO integrează contribuția a 30 de membri, iar ceea ce nu poate oferi unul dintre membri este oferit de un altul, asigurându-se, astfel, o complementaritate a eforturilor. Chiar și o analiză sintetică și o abordare selectivă a conflictelor ne pot oferi informații concludente despre eforturile care pot fi generate de un conflict, plecând de la ideea unei abordări cauză – efect – răspuns.

Spre exemplu, *Conflictul Georgia (Osetia de Sud și Abhazia)*, înghețat de la începutul anilor '90, a luat o nouă turnură la sfârșitul verii anului 2008. Mișcările separatiste din cele două provincii, Osetia de Sud și Abhazia, fiind considerate inițial ca o problemă internă a Georgiei, devin peste noapte o problemă de interes mondial, care va produce schimbări importante în relațiile internaționale.

Consecințele au devenit evidente de la Washington până la Moscova, implicată în mod direct. La acel moment, medierea conflictului nu și-a găsit o finalitate într-un for internațional, prin urmare, a fost necesară asumarea de un terț actor. America, prin președintele de la acea vreme, George Bush, era decisă să nu lase confruntarea ruso-georgiană să escaladeze într-o confruntare ruso-americană de tipul Războiului Rece.

Prin urmare, Statele Unite și-au asumat un rol activ în soluționarea crizei, însă numai oferind sprijin politic medierii, din spatele cortinei. Rolul de mediator a fost asumat de către președintele Franței de la acea vreme, Nicolas Sarkozy, care se afla la Beijing, alături de ceilalți lideri ai lumii, inclusiv de premierul rus Vladimir Putin, la deschiderea Jocurilor Olimpice.

Încercarea de mediere a conflictului s-a lovit de opoziția lui Putin, președintele francez realizând că liderul rus nu intenționa să încheie conflictul în situația respectivă, ci era pregătit să îi dea o lecție președintelui georgian, Mihail Saakașvili. Rolul de mediator al Uniunii Europene, prin mediatorul direct în persoana președintelui Franței, Nicolas Sarkozy, care deținea președinția rotativă a Uniunii

Europene, a avut un succes limitat, păstrând deschisă linia negocierii, însă nereușind să evite total pierderile de vieți omenești.

Din perspectiva NATO, se pare că Georgia a fost locul perfect și preferat în care Rusia a dat un răspuns ferm extinderii Alianței. La mai bine de un deceniu de la încheierea conflictului, încercările autorităților de a adera la NATO și la UE se lovesc în continuare de opoziția oficialilor ruși, Dmitri Medvedev afirmând, în anul 2018, că o eventuală decizie de integrare a Georgiei în NATO ar putea avea consecințe dezastruoase, exprimându-și speranța că liderii Alianței vor avea suficientă inteligență să nu întreprindă pași în acest sens³. Așadar, deocamdată doar dialogul rămâne deschis.

Majoritatea soluțiilor propuse de Agenda de asociere în vederea soluționării conflictelor înghețate sunt elaborate pe aceeași logică a soluțiilor pe termen lung, în care menținerea participării constructive și a sprijinului UE, ONU și OSCE, în cazul nostru, convenite în cadrul Discuțiilor de la Geneva, au vizat identificarea de modalități concrete, pentru a implica reprezentanții Abhaziei și Osetiei de Sud în aprofundarea relațiilor dintre UE și Georgia, intensificarea contactelor cu populațiile din cele două republici separatiste, în vederea reconcilierii, și măsuri concrete pentru încurajarea călătoriilor, investițiilor și comerțului peste linia de graniță administrativă⁴.

Conflictul din Siria debutează odată cu primăvara arabă, în anul 2011, exprimându-se, mai întâi, prin mai multe manifestații în țară. Chiar dacă protestatarii se aleg cu pedepse grele din partea regimului, reprimarea mișcării pașnice nu a făcut decât să accentueze și să răspândească protestul.

Potrivit serviciilor de informații occidentale, responsabili de degenerarea protestelor pașnice într-un conflict violent au fost rebelii sirieni și membrii din rețeaua Al-Qaeda. Violențele ar fi permis, astfel, regimului să redobândească legitimitate prin stoparea brutalităților. După implicarea regimului Al-Assad, care i-a acuzat pe demonștranți că ar fi teroriști sunniți, escaladarea conflictului și evoluția spre războiul civil, din 2012, nu au fost decât un pas. Conflictul a evoluat sub forma unor războaie locale între armată și opoziție, pentru ocuparea unor anumite orașe și cartiere.

Lipsa jurnaliștilor și prezenței internaționale a îngreunat evaluarea exactă a circumstanțelor

din Siria, țară de importanță strategică pentru mai multe state atât în Orientul Mijlociu, cât și dincolo de el. Astfel, diferite puteri, fiecare cu propria agendă, au acordat sprijin fie regimului oficial, fie rebelilor. Actualmente, regimul Al-Assad, cu sprijinul Federației Ruse, a reușit să-și recapete controlul asupra Siriei în mare parte, anihilând forțele ISIS din Siria⁵.

Însă, cel mai grav lucru este că, din punct de vedere umanitar situația este critică. Pe lângă crimele împotriva umanității, începând cu răpirea și uciderea civililor, până la masacre pe scară largă, războiul a determinat un număr de circa 2,8 milioane de persoane să se refugieze în afara granițelor, din Iordania, Turcia sau Irak până în Europa, în timp ce un număr triplu de refugiați caută să supraviețuiască în interiorul granițelor.

În acest context, Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite este paralizat în problema conflictului, poate și din cauza faptului că Rusia și China și-au exprimat de trei ori vetoul împotriva unei rezoluții de intervenție. Prin urmare, atât Europa, cât și NATO privesc oarecum rezervat conflictul, efectele lui fiind exportate acum dincolo de granițe, țara cea mai afectată fiind Turcia, țară membră a NATO.

Astfel, UE a adoptat calea diplomatică, încercând să realizeze un joc dual, mai precis, pe de o parte să nu afecteze prea mult parteneriatul cu NATO, iar pe de altă parte, să fie rezervată, în raport cu Turcia, știut fiind că este mare nevoie de o stabilitate la granița sud-estică a Uniunii.

În schimb, NATO își exprimă solidaritatea cu Turcia și încearcă o soluționare a conflictului, recurgând la consultări asupra Articolului 4 al Tratatului⁶, după ce Turcia a suferit pierderi, în urma conflictului, și invită părțile să revină imediat la încetarea focului. Deși situația este departe de a fi rezolvată, atenția acordată regiunii poate evita agravarea în continuare a situației și poate permite accesul umanitar.

Războiul civil libian, din 2011, a început ca o serie de proteste și confruntări în statul nord-african împotriva lui Muammar Gaddafi, conducătorul Libiei de 42 de ani. Majoritatea națiunilor au condamnat cu fermitate utilizarea forței împotriva civililor. Statele Unite i-au impus sancțiuni lui Gaddafi. Consiliul de Securitate al ONU a adoptat o rezoluție de înghețare a activelor, pe care Gaddafi și alți 10 membri ai cercului său le dețineau.

Rezoluția a impus, de asemenea, o interdicție de călătorie și a menționat Libia la Tribunalul Penal Internațional, pentru investigații.

În pofida eforturilor ONU, nu s-a reușit încă un pas substanțial spre normalizarea situației. Ultimul plan de acțiune pentru rezolvarea crizei, anunțat de emisarul ONU în Libia, la 20 septembrie 2017, s-a confruntat cu o mulțime de obstacole, fapt ce naște întrebarea dacă acesta va avea vreodată succes (termenul inițial era, la sfârșitul anului 2018, deja de mult depășit). „După ce, cu opt ani în urmă, NATO a contribuit militar la victoria diferitelor grupări armate eterogene împotriva dictatorului Muammar Gaddafi, Libia este astăzi un stat eșuat, în care autoritatea guvernului recunoscut internațional se reduce la capitala Tripoli, încercuită de trupele lui Khalifa Haftar, în timp ce estul țării este controlat de acesta din urmă, iar numeroasele grupări armate își dispută supremația și se finanțează prin operațiuni de contrabandă, în special trafic cu migranți care doresc să ajungă în Europa”⁷.

Chiar dacă situația creată în Peninsula Crimeea nu este un exemplu elocvent de conflict armat, *anexarea Crimeii* de către Federația Rusă reprezintă, de asemenea, un eveniment istoric, cu influență majoră și directă asupra spațiului euroatlantic, care, potrivit unor analiști, marchează tranziția de la perioada „post - Război Rece”, la o alta mai dificil de definit, multipolară, în care noile puteri, printre care și Rusia, exercită o influență din ce în ce mai mare în plan geopolitic.

Mediul de securitate din bazinul Mării Negre s-a deteriorat semnificativ, anul 2014 reprezentând un moment de cotitură al istoriei recente postsovietice, o reafirmare a pretențiilor Rusiei asupra fostelor zone de influență, susținută de un proces de înarmare accelerat, centrat pe modernizarea arsenalului nuclear strategic în proporție de 100%, până în anul 2020. Rusia justifică alipirea Crimeii în baza principiului democratic fundamental, dreptul popoarelor la autodeterminare, dar și din considerente de ordin istoric, inclusiv precedentul Kosovo.

Tendențele centrifuge ale fostelor state sovietice, de a ieși din zona de influență a Moscovei, au generat o reacție militară promptă a Rusiei, cu implicații profunde nu doar asupra zonei Mării Negre, ci și la nivel global. Invadarea Crimeii de către Federația Rusă și militarizarea accelerată a acesteia constituie o amenințare majoră la adresa

mediului de securitate din Europa, prin extensie, forțând remodelarea strategiilor de securitate pe continentul european.

Perspectiva dislocării de armament nuclear în peninsula pune în pericol procesul de negociere, în vederea restabilirii unui climat de încredere reciproc între cele două blocuri de putere, respectiv NATO și Federația Rusă. Rusia nu pare să fie dispusă să piardă controlul asupra Ucrainei, pe termen mediu și lung, astfel în zonă se prefigurează constituirea unui „front rece” între NATO și Rusia, care, din nefericire, are România pe linia de demarcație.

Toate aceste conflicte, descrise succint anterior, reprezintă crize umanitare, caracterizate, de obicei, de: violență extinsă ca durată și pierderi de vieți omenești; mutări masive de populație; dezastrul transmis întregii societăți și economiei; nevoia asistenței umanitare sub multiple forme și la scară largă; obstacole sau împiedicarea asistenței umanitare de constrângeri militare și politice; riscuri foarte mari de securitate pentru cei care asigură asistența umanitară în anumite zone⁸.

Dacă, pentru fenomenele naturale, pot să fie aplicate măsuri de prevenție sau de limitare a consecințelor negative, în situația crizelor umanitare, provocate de conflictele armate sau doar de factorul uman, situația este mai dramatică. Pentru violența extremă din conflictele armate, civilii sunt cei care plătesc prețul suprem fie cu propriile vieți, fie prin abandonarea caselor pentru o viață în exil. De fiecare dată, conflictele armate, epidemiile, foametea, dezastrurile naturale și alte urgențe majore pot să conducă la crize umanitare, care depășesc mandatul sau capacitatea unei singure entități internaționale sau a unui singur stat de a interveni.

Pentru a putea evalua în ce măsură organizațiile euroatlantice de securitate abordează și rezolvă în mod eficace și eficient problemele multiple de pe agenda lor, trebuie să luăm în considerare schimbările permanente din cadrul mediului de securitate și, pe cale de consecință, provocările cărora trebuie să le facă față aceste organizații. Liderii politici din spațiul euroatlantic se confruntă astăzi cu o problematică complexă, pe de o parte, cetățenii vor ca autoritățile să găsească soluții, pe de altă parte, încrederea acestora în instituții este limitată⁹.

În timpul Războiului Rece, amenințările majore la adresa securității statelor erau percepute a fi, în mod deosebit, de natură externă și chiar atunci

când se manifestau probleme interne, ele erau, de multe ori, puse pe seama provocărilor externe. Starea de securitate era definită ca o securitate a statului. În acest context, problemele interne ale statelor erau văzute ca având mai puține legături cu însăși politica statului respectiv și cu erorile de politică internă, și mai mult cu influența și sprijinul „extremist”, „capitalist” sau „comunist”, după caz.

De fapt, această viziune nu era întru totul lipsită de motivație, întrucât rivalitatea și competiția dintre superputeri au condus la exacerbarea stării de conflict în toate componentele vieții sociale.

La sfârșitul Războiului Rece, s-a dovedit că, de fapt, natura conflictelor existente în lume, la sfârșitul anilor '90, era, în principal, de natură internă¹⁰. Pe cale de consecință, organizațiile euroatlantice au devenit mult mai atente față de această nouă situație și au început să redefinească ansamblul cauzelor reale ale conflictelor.

Ca urmare a acestui fapt, unele organizații euroatlantice au reușit să progreseze pe calea adaptării mandatului lor, în timp ce altele nu. Spre a putea elabora o nouă metodologie pentru prevenirea conflictelor intrastatale, a fost nevoie de o mai adâncă înțelegere a cauzelor acestui tip distinct de conflict. A trebuit să se depășească abordarea ideologică, specifică Războiului Rece, și să se studieze cauzele etnice și religioase ale conflictelor.

De asemenea, s-a dovedit în practică că tipul și calitatea guvernării au o legătură directă cu prevenirea conflictelor interne din cadrul statelor. Conflictelor au o mai mică probabilitate de a se declanșa acolo unde diferitele grupuri identitare au acces neîngrădit atât oportunitățile de participare la viața politică, economică și culturală, cât și la exprimare religioasă, și au șanse mai mari acolo unde aceste nevoi umane fundamentale sunt oprimate, mai ales acolo unde unele grupuri identitare percep că sunt obiectul discriminării și in justiției, comparativ cu alte grupuri din aceeași societate.

Concluzii

Promovarea dialogului și a cooperării sunt elemente cheie în consolidarea eforturilor organizațiilor euroatlantice de securitate de a răspunde eficient provocărilor actualului mediu de securitate. Nu există soluții perfecte în cadrul cooperării internaționale, așa după cum

nu există soluții perfecte pentru gestionarea unor situații de criză. Este dificil de a obține un consens asupra direcțiilor de acțiune, de a nivela prioritățile naționale, dar este important ca statele să promoveze cooperarea internațională în cadrul asigurat de interesele proprii de securitate și să intensifice colaborarea formală și informală atât la nivel bilateral, cât și multilateral, ca forme complementare de cooperare.

Organizațiile euroatlantice de securitate, în calitate de principale instituții care veghează la stabilitatea spațiului european și a proximității acestuia, pot valorifica, prin cooperare, experiența, expertiza și capacitățile. Alianța Nord-Atlantică este organizația care oferă poate cel mai eficient cadru de consultări, dialog și cooperare pe probleme de securitate, iar potențialul acesteia poate fi valorificat în continuare prin consolidarea rolului determinant în ecuația securității și prin asigurarea sinergiei civil-militare.

Securitatea umană se referă la necesitatea abordării centrate pe individ a securității, ca modalitate unică de realizare a stabilității naționale, regionale și chiar globale¹¹.

Rezumând analiza conceptului de „securitate umană” ca cel mai bun fundament pe care să se bazeze „securitatea statului”, practica demonstrează că statele care sunt în măsură să asigure cel mai înalt nivel de securitate umană populației lor au și nivelul cel mai înalt de securitate statală, însă într-un context de cooperare.

Abordarea securității prin cooperare se bazează pe patru factori.

Primul implică eforturi la nivel regional, spre a stabili standarde, norme și reguli la nivel regional, bazate pe principii recunoscute în plan internațional.

Al doilea factor constă în constituirea de structuri care să încurajeze respectarea regulilor stabilite în cadrul grupurilor respective și care să modeleze comportamentul celor care, inițial, aveau tendința de a respinge aceste standarde.

Al treilea factor implică acordarea de asistență statelor, spre a-și putea duce la îndeplinire angajamentele.

Al patrulea factor constă în găsirea de soluții care să ducă la rezolvarea problemelor și care să anihileze diferențele de abordare la nivel atât intrastatal, cât și interstatal, înainte ca acestea să genereze conflicte. Aceste metode ale securității

prin cooperare pot genera schimbări constructive, graduale la nivel regional și pot direcționa perioadele de tranziție rapidă la nivel transnațional. Astfel, atât Alianța Nord-Atlantică, cât și Uniunea Europeană trebuie să asigure fundamentul acestei cooperări prin imprimarea unei dimensiuni flexibile, practice și care să răspundă eficient intereselor comune de securitate.

NOTE:

1 *** *Carta Națiunilor Unite*, Art. 33.

2 Marius Valeriu Păunescu, *Sistemul Uniunii Europene în contextul cooperării civil-militare*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2017, p. 98.

3 https://www.defenseromania.ro/georgia-zece-ani-de-la-razboiul-care-a-zguduit-caucazul_592830.html, accesat la 06.05.2020.

4 Cristina Bogzeanu, *Rolul Uniunii Europene în gestionarea conflictelor înghețate din vecinătatea granițelor sale*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2015, p. 48.

5 <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/conflictul-din-siria-lipsa-de-solutii-si-dezastru-umanitar>, accesat la 13.05.2020.

6 https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_173939.htm, accesat la 06.05.2020.

7 <https://www.nationalisti.ro/bomba-noptii-incepe-razboiul-chiar-la-granita-europei-au-intervenit-trupele/>, accesat la 13.05.2020.

8 <https://www.humanitariancoalition.ca/info-portal/factsheets/what-is-a-humanitarian-crisis>, accesat la 06.05.2020.

9 Constantin Iordache, *Politici ale Uniunii Europene pentru aplicarea normelor dreptului internațional umanitar*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2017, p. 102.

10 K. Booth, T. Dunne (coordonatori), *Worlds in Collision, Terror and the Future of Global Order*, Palgrave, Macmillan, 2005, pp. 1-26.

11 Alexandra Sarcinschi, *Operațiile de stabilitate și securitatea umană*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2008, p. 7.

BIBLIOGRAFIE

*** *Carta Națiunilor Unite*.

Booth K., Dunne T. (coordonatori), *Worlds in Collision, Terror and the Future of Global Order*, Palgrave, Macmillan, 2005.

Bogzeanu Cristina, *Rolul Uniunii Europene în gestionarea conflictelor înghețate din vecinătatea granițelor sale*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2015.

Iordache Constantin, *Politici ale Uniunii Europene pentru aplicarea normelor dreptului internațional umanitar*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2017.

Păunescu Marius Valeriu, *Sistemul Uniunii Europene în contextul cooperării civil-militare*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2017.

Sarcinschi Alexandra, *Operațiile de stabilitate și securitatea umană*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2008.

<https://www.defenseromania.ro/>

<https://www.historia.ro/>

<https://www.nato.int/>

<https://www.nationalisti.ro/>

<https://www.humanitariancoalition.ca/>

SIMPLIFICAREA, EFECT AL GÂNDIRII CRITICE, ÎN CONTEXTUL TRANSFORMĂRII ȘI AL PROVOCĂRILOR CONTINUE ALE SISTEMULUI APĂRĂRII NAȚIONALE

*THE SIMPLIFICATION, EFFECT OF THE CRITICAL THINKING,
IN THE CONTEXT OF CONTINUOUS TRANSFORMATION
AND CHALLENGES OF THE NATIONAL DEFENCE SYSTEM*

*SIMPLIFICATION, EFFET DE LA PENSÉE CRITIQUE,
DANS LE CONTEXTE DE LA TRANSFORMATION
ET DES DÉFIS PERMANENTS DU SYSTÈME DE DÉFENSE NATIONALE*

Drd. Carmen-Gabriela NIȚU (CHITAFES)*

Aspectele generale ale transformării, precum și provocările continue, generate de evoluția dinamică a sistemului apărării naționale, constituie contextul tematic, menit să fundamenteze și să particularizeze acest articol. Mai mult, analiza vizează multiple perspective specifice transformării sistemului apărării naționale, precum și modul în care Armata Română traversează această perioadă de înnoire, menită să-i păstreze caracterul viabil și să-i confere recunoașterea ca armată corespunzătoare mediului de securitate euroatlantic. De asemenea, pornind de la ideea simplificării, ca efect al gândirii critice, se va formula și se va prezenta o viziune nouă asupra importanței gândirii critice, ca rădăcină a procesului decizional.

În acest context, scopul actualului demers științific este acela de a prezenta conceptul de gândire critică, prin apel la o serie de definiții ale acestuia, regăsite în literatura de specialitate, precum și de a sublinia un avantaj strategic oferit de acesta, anume că, întotdeauna când dorim să înțelegem o situație de fapt sau să întreprindem o acțiune complexă, dificilă, trebuie să o abordăm cu simplitate, dar și cu spirit critic, novator.

The general aspects of the transformation, as well as the continuous challenges, generated by the dynamic evolution of the national defence system, represent the thematic context, meant to substantiate and to particularize this article. Moreover, our analysis focuses on multiple perspectives specific to the transformation of the national defence system, as well as the way in which the Romanian Army goes through this period of renewal, meant to preserve its viability and give it recognition as an army corresponding to the Euro-Atlantic security environment. Also, starting from the idea of simplification, as an effect of critical thinking, we will formulate and present a new vision on the importance of critical thinking as the root of the decision-making process.

In this context, the purpose of our scientific approach is to present the concept of critical thinking, by appealing to a number of its definitions, found in the specialty literature, and to emphasize a strategic advantage offered by it, namely that, whenever we want to understand a factual situation or to undertake a complex, difficult action, we must approach it with simplicity, but also with a critical, innovative spirit.

Les aspects généraux de la transformation, ainsi que les défis permanents, générés par l'évolution dynamique du système de défense nationale, constituent le contexte thématique de nature à justifier et à personnaliser cet article. De plus, l'analyse couvre plusieurs perspectives spécifiques à la transformation du système de défense nationale, ainsi que la manière dont l'armée roumaine traverse cette période de renouvellement, destinée à préserver sa viabilité et à lui donner la reconnaissance d'une armée adaptée à l'environnement de sécurité euro-atlantique. En outre, à partir de l'idée de simplification, comme effet de la pensée critique, on va formuler et présenter une nouvelle conception sur l'importance de la pensée critique, en tant que fondement du processus décisionnel.

Dans ce contexte, la démarche scientifique actuelle vise à présenter le concept de pensée critique en faisant appel à une série de définitions, trouvées dans la littérature, et à souligner un avantage stratégique qu'il offre, à savoir que toujours lorsqu'on veut comprendre une situation de fait ou procéder à une action complexe et difficile, on doit le traiter avec simplicité, mais aussi avec un esprit critique et novateur.

Cuvinte-cheie: simplificare; gândire critică; sistem de apărare națională; transformare; NATO; UE.

Keywords: simplification; critical thinking; national defence system; transformation; OTAN; EU.

Mots-clés: simplification; pensée critique; système de défense nationale; transformation; OTAN; UE.

**Universitatea Națională de Apărare „Carol I”*

e-mail: gabrielachitafes@gmail.com

Sistemul apărării naționale trebuie să fie pregătit permanent pentru transformările și provocările curente și viitoare. Transformarea în domeniul militar este un proces multidimensional, care generează, însă, și o serie de vulnerabilități în cadrul sistemului național de apărare. Mai mult, procesul schimbării este influențat și depinde atât de factorii interni ai statului, precum economia națională și deciziile politice, cât și de factorii externi, cum ar fi dinamica politico-militară internațională.

În acest context, este lesne de înțeles că aceste transformări nu trebuie să se desfășoare haotic, ci trebuie să fie rezultatul unui proces care să aibă ca finalitate creșterea eficienței și flexibilității, precum și asigurarea, în permanență, a continuității și oportunității conducerii executate la toate nivelurile¹.

În tot acest proces al remodelării sistemului apărării naționale, de un real folos sunt persoanele care utilizează gândirea critică și care, astfel, sunt capabile să formuleze întrebări pertinente și să evalueze argumente, care sunt interesate să identifice soluții noi, să-i asculte cu atenție pe ceilalți, înainte de a-și exprima opinia, și care, de asemenea, sunt în măsură să-și corecteze opiniile, atunci când identifică elemente care le infirmă parțial sau total punctul de vedere.

Delimitări conceptuale și posibile conexiuni tematice

În ceea ce privește definirea operațională a conceptului de gândire critică, inițiem demersul științific prin prezentarea evoluției sale în timp. Prin urmare, conceptul a început a fi mai des utilizat și dezvoltat în a doua jumătate a secolului al XX-lea, iar în perioada contemporană, a devenit un subiect de notorietate.

Prima utilizare a conceptului de *gândire critică* se pare că a fost în anul 1941, într-un curs, *An Experiment in the Development of Critical Thinking*, al lui Edward Glaser, cunoscutul autor al unuia dintre cele mai utilizate teste de gândire critică, *Watson-Glaser Critical Thinking Appraisal*. Potrivit lui Glaser, „gândirea critică este un nume pentru efortul continuu de a examina orice credință sau orice presupusă formă de cunoaștere, în lumina evidenței pe care se bazează și, mai mult, a concluziilor spre care tinde”².

În demersul meu, voi lua în considerare, de asemenea, și alte definiții, elaborate în literatura

de specialitate, precum: „gândirea critică este arta analizării și evaluării gândirii în vederea îmbunătățirii acesteia”³; „gândirea critică este un proces continuu de înțelegere, întrebare, observare, analiză și formulare de judecăți”⁴; „gândirea critică este disciplina de a folosi riguros și cu pricepere informații, experiență, observație și raționament pentru a vă ghida decizia, acțiunile și credințele”⁵.

Gândirea critică este, înainte de toate, un instrument, folosit în proiectarea de noi opinii. În particular, ea este utilizată de lideri, de conducători, de șefi, de cei care, pentru a-și îndeplini misiunea sau obiectivele propuse, aleg cea mai bună direcție de acțiune prin apel la acest instrument, care le facilitează luarea unei decizii corecte dintr-o multitudine de mijloace, de posibilități și care îi ajută în rezolvarea problemelor cu care se confruntă, pornind direct de la cauză.

Așadar, din toate aceste definiții, prezentate mai sus, deducem faptul că termenul de gândire critică presupune abilitatea de a acționa argumentativ în soluționarea problemelor, implicând un raționament strălucitor, o gândire bazată pe rezultate, în urma unei analize a tuturor informațiilor disponibile, abilitate, obligatoriu a fi deținută de factorul decizional, care să propună soluții optime pentru rezolvarea unor probleme comunitare, în așa fel încât atât rezultatul, cât și maniera de rezolvare propusă să nu genereze noi probleme, mai multe, mai complexe și mai grave decât cele inițiale. Prin urmare, având în vedere, pe de o parte, faptul că gândirea critică este rezultatul unei gândiri deschise, limpezi, clare și, pe de altă parte, faptul că, în lume, au loc, în mod constant, procese dinamice, devine evidentă, în acest context, posibilitatea de a identifica, prin apel la metodele și la procedeele specifice acestui concept, soluții optime, inclusiv pentru managementul noilor riscuri și vulnerabilități la adresa apărării naționale.

În plus, ca urmare a unei reflecții generale asupra rolului adecvat al gândirii critice, în timp, ajungem la concluzia verosimilă că, în ciuda istoricului său bogat, acest concept, care s-a dezvoltat constant, își păstrează, și în prezent, caracterul unui element de noutate, care se bucură, în mod paradoxal, tot mai mult de un real și ascendent succes.

Conceptul de gândire critică reprezintă, în egală măsură, capacitatea de a analiza, de a produce noi idei, de a formula opinii și de a evalua argumentele în vederea soluționării problemelor.

În ceea ce privește cel de-al doilea concept al tematicii prezentului articol, transformarea, acesta este definit ca proces care permite susținerea intereselor strategice. Motorul transformării îl reprezintă contextul schimbărilor care se produc în societate, trecerea de la era industrială la era informației, schimbările în caracteristicile războiului, precum și amenințările asimetrice. Răspunsul, din punct de vedere tehnologic, este canalizat către asigurarea unui grad ridicat de disponibilitate în tehnologia informației. Drept consecință, apar schimbări esențiale în conținutul strategiilor de securitate, militare, departamentale, precum și în al celor care abordează managementul riscurilor și amenințărilor⁶.

Sistemul național de apărare cuprinde: conducerea, forțele, resursele și infrastructura teritorială⁷.

În acest context, considerăm util, de asemenea, să amintim faptul că, în ultimii 31 de ani, respectiv după 1989, sistemul apărării naționale a trecut printr-o serie de transformări majore din punct de vedere politic, economic și social, ca urmare a evoluției mediului de securitate, dar și ca urmare a aderării României la NATO și UE. Conceptele NATO, alături de cele ale UE, stau la baza transformărilor sistemului apărării naționale, a modernizării și asigurării stabilității. Cu toate acestea, în prezent, procesul de transformare nu este finalizat, ci este într-o continuă schimbare, în vederea edificării noii arhitecturi de securitate.

Transformarea sistemului național de apărare are loc așadar permanent atât la nivel organizational, cât și la nivel de structură de forțe și de capacități, având în vedere necesitatea dezvoltării unor forțe moderne, dotate adecvat, dislocabile, interoperabile, cu o capacitate de autosusținere și de protecție multidimensională, cu un sistem de comandă și control flexibil și eficient. Procesul este unul sistemic și interdisciplinar, care se derulează pe termen mediu și lung prin utilizarea eficientă a resurselor disponibile⁸.

Procesul care stă la baza transformării și modernizării armatei este planificarea apărării, proces care include totalitatea programelor, acțiunilor și măsurilor, inițiate de România pentru identificarea, dezvoltarea și pregătirea capacităților militare și nonmilitare, necesare executării misiunilor și implementării obiectivelor în domeniul apărării, pentru: îndeplinirea

obligățiilor care derivă din Constituția României și din legislația în domeniu; îndeplinirea obligațiilor care revin României în asigurarea securității și apărării colective în cadrul NATO; asigurarea participării României la *Politica de securitate și apărare comună a Uniunii Europene*; respectarea angajamentelor, în contextul cooperării militare internaționale în domeniul apărării cu alte state și al îndeplinirii obligațiilor, asumate prin participarea la activitatea altor organizații internaționale sau în alte situații, reglementate de dreptul internațional, în condițiile legii⁹.

De-a lungul timpului, modificări substanțiale au intervenit chiar în fizionomia sistemului forțelor și vor mai continua să se producă și în continuare, cu certitudine.

O altă parte a procesului de transformare a sistemului de apărare națională este reprezentată de *managementul integrat al resurselor de apărare*: managementul resurselor umane, managementul resurselor financiare, managementul achizițiilor pentru apărare, managementul sistemului de cercetare-dezvoltare și inovare, managementul infrastructurii de apărare¹⁰.

În ceea ce privește cel de-al treilea concept specific acestui articol, simplificarea, este necesar a menționa faptul că acest proces poate avea un impact pozitiv asupra rezultatelor, România jucând un rol cheie în asigurarea acestuia, iar experiența ne arată că, uneori, pot interveni erori. Experiența Armatei Române, în această direcție, este valorificată printr-o preluare critică a practicii și gândirii militare. Schimbul de cunoștințe cu alte state membre, precum și formarea personalului contribuie semnificativ la succesul simplificării sistemului apărării naționale. Acțiunile de simplificare trebuie să vizeze o abordare integrată din punct de vedere legislativ și organizatoric, în strânsă corelare cu măsurile întreprinse la nivel european, astfel încât să fie înlăturate, treptat, barierele administrative inutile. În cadrul acestui proces, evident, de un real folos considerăm a fi gândirea critică prin instrumentele sale de simplificare, menite să faciliteze cunoașterea, în prima etapă a procesului, și, ulterior, să furnizeze persoanelor implicate soluții de gestionare/management al acțiunilor sau al măsurilor necesare a fi implementate.

În acest context, prin raportare și la etimologia termenului, care ne conduce la cuvântul grecesc

kritikos, care înseamnă judecată care desparte în două, deci care plasează informațiile în categorii clare (adevărat sau fals), eliminând, astfel, confuziile, devine evidentă relația logică dintre conceptul de gândire critică și cel de simplificare. Cu alte cuvinte, simplificarea este o consecință a gândirii critice, consecință care poate avea un impact pozitiv asupra rezultatelor acțiunilor derulate ori asupra formulării de soluții.

Concluzii

Societatea traversează, în mod constant, etape de transformare, de adaptare, de modernizare și de dezvoltare, menite să îi confere posibilitatea gestionării provocărilor permanente. De asemenea, instituția militară parcurge și ea această evoluție, de la sine înțeleasă, și se află într-un proces permanent de progres, inovare și adaptare.

În prezentul articol, am evidențiat posibilitatea oferită conducătorilor, fie ei politici ori militari, de a face apel la metodele și la instrumentele specifice gândirii critice – ca eficiente mijloace pentru obținerea performanței ori pentru aplicarea lor în procesul transformării. Am subliniat, de asemenea, faptul că termenul de gândire critică și-a câștigat, în ultima vreme, recunoașterea ca soluție recomandată pentru rezolvarea, prin tehnicile și procedeele specifice (brainstorming, predicții pe baza unor termeni cheie, deducții și inducții, analiză, comparații etc.), a problemelor din diferite domenii. Implicit, gândirea critică poate fi utilizată, cu succes, și în cadrul procesului dinamic și complex de transformare a sistemului apărării naționale.

Schimbările care au loc la nivelul organizației militare presupun procedee moderne de management, acumularea de noi competențe și de noi cunoștințe de specialitate. Tocmai de aceea utilizarea gândirii critice, pentru facilitarea și asigurarea succesului procesului de transformare (prin cunoașterea reală a particularităților și prin analiza tuturor soluțiilor posibile), reprezintă un avantaj strategic. Cu alte cuvinte, prin apel la gândirea critică, procesele și acțiunile necesare a se derula în cadrul transformării, al planificării ori în managementul resurselor pentru apărare pot fi susținute. Mai exact, prin simplificarea diferitelor spețe, informații specifice, ca rezultat al aplicării instrumentelor gândirii critice (analiza, inducția, deducția, sinteza, comparația, interpretarea, observația etc.), în funcție de context și de necesități,

liderii/factorii decizionali pot lua deciziile cele mai bune, mult mai rapid și mai ușor.

În acest fel, având în vedere faptul că procesul de transformare a Armatei României este un proces continuu și reprezintă o prioritate strategică (*Implementarea prevederilor programului privind transformarea, dezvoltarea și înzestrarea Armatei României până în anul 2027 și în perspectivă¹¹*), gândirea critică devine utilă și relevantă atât pentru acest proces, cât și pentru gestionarea/managementul provocărilor continue ale sistemului apărării naționale.

Gândirea critică reprezintă așadar un element important, care asigură succesul unui stat, într-o perioadă în care informațiile se schimbă cu rapiditate, oferind alte perspective, izvorâte din complexitatea și dinamismul sistemului apărării naționale. Prin abilitățile factorilor de conducere și prin responsabilitățile asumate conștient și justificat, la toate nivelurile ierarhice ale armatei, s-a reușit menținerea, în cadrul procesului de schimbare, a unui echilibru dinamic, care a asigurat stabilitate sistemului.

O altă concluzie, puternic relevantă pentru demersul nostru, este cea formulată de domnul profesor Dumitru Iacob, la care vom face apel și noi: „(...) poate fi formulată o idee extrem de simplă, o idee care lucrează cu forța unui imperativ: atunci când te confrunți cu o problemă și încerci să găsești și să promovezi o soluție pentru problema cu pricina, privește cu atenție contextul problemei și al soluției; cel mai mare risc într-un asemenea moment este ca, prin soluția preconizată, să rezolvi problema în cauză, dar, prin natura soluției și prin modul de rezolvare, să generezi alte probleme, mai multe și mai grave decât problema rezolvată¹²”.

De asemenea, având în vedere diversitatea de experiențe și de diferențe, existente la nivelul sistemului de apărare națională, a devenit limpede că ceea ce poate fi considerat drept simplificare în unele state membre poate fi privit drept anevoios și dificil în alte state.

Pentru a avea o viziune clară asupra procesului de transformare, Armata Română trebuie să fie implicată direct, prin mijloacele sale specifice, în susținerea stabilității și securității în Europa.

Operaționalizarea Armatei României, este o componentă esențială, fundamentată de o serie de documente legislative și programatice, precum: *Carta Albă a apărării*, *Legea apărării naționale*

a României nr. 45/1994 (actualizată), *Strategia de transformare a Armatei României, Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019 – O Românie puternică în Europa și în lume*¹³.

Așadar, operaționalizarea este esențială, dat fiind faptul că Armata României a devenit o forță modernă și credibilă, puternică, pregătită și dezvoltată potrivit standardelor NATO, iar România s-a dovedit a fi un partener loial față de Alianță, un aliat serios. În acest context, se impune, de asemenea, ca țara noastră să continue procesul de consolidare a propriilor forțe armate și să acorde o atenție specială programelor de modernizare și de înzestrare a forțelor armate prin modernizarea echipamentelor militare existente, dar și prin achiziția unor echipamente noi.

Cu toate că este puțin probabilă o criză împotriva României, există posibilitatea apariției unei asemenea amenințări, astfel încât trebuie consolidat, cu tehnologie și personal militar, sistemul apărării naționale, pentru a acționa rapid în cazul unei asemenea confruntări, la schimbările majore și pentru a se adapta eficient la caracterul fluctuant al mediului de securitate actual.

Alianța politico-militară s-a adaptat la evoluțiile de securitate, și-a mărit capacitatea de reacție, și-a consolidat poziția de apărare și descurajare și reprezintă, în prezent, un pilon de stabilitate pentru România, care, la rândul ei, este un partener activ, un aliat puternic și de încredere al NATO, care continuă să își îndeplinească toate responsabilitățile în cadrul Alianței, fiind un solid furnizor de stabilitate și securitate euroatlantic.

Măsurile care stau la baza construcției bugetare, în condițiile actuale cunoscute, respectiv un buget limitat pentru sistemul apărării naționale, conduc la ipoteza, conform căreia cei care conduc procesul transformării, factorii decizionali, trebuie să aibă calități și abilități excelente, să fie buni manageri, să reușească să coreleze resursele financiare alocate cu obiectivele prioritare ale apărării naționale și, în mod special, cu resursa umană din cadrul armatei, punând accent pe calitatea pregătirii profesionale a personalului militar și civil.

Pentru a reda esențialul în ceea ce privește ipoteza formulată, care a stat la baza prezentului articol, simplificarea, ca efect al gândirii critice, în contextul transformării și al provocărilor continue ale sistemului apărării naționale, vom conchide printr-un nou apel la informația fundamentată în

cartea domnului profesor Dumitru Iacob, *Pacea și războiul în schimbare. Apărarea națională – noi riscuri și vulnerabilități*, mai exact, prin intermediul unei invitații la introspecție, utilizând instrumentul gândirii critice: „Ce ar putea face românii? Românii ar putea, și ar trebui, să facă curat în casă, în curte, în fața curții și pe stradă. Ar trebui să-și țină gospodăria în stare bună și să fie harnici în cetate. Pentru aceasta, ar fi necesar ca învățătorii comunității, dascălul școlar și preotul/prelatul să conlucreze pentru buna stare a comunității...”¹⁴.

NOTE:

1 Anghel Andreescu, Gheorghe Toma, Vasile Marin, George Gârceavă, Gheorghe Jilavu, Sandu Crintea, Eugen Laurian, *Strategia apărării totale. Prezent și viitor*, Tipografia Artprint, București, 1999, p. 13.

2 Gheorghe Clitan, *Gândire critică. Micromonografie*, Editura Eurobit, Timișoara, 2003, p. 27.

3 Dr. Richard Paul, dr. Linda Elder, ”The Miniature Guide to Critical Thinking. Concepts and tools”, *The Foundation for Critical Thinking*, p. 4, https://www.criticalthinking.org/files/Concepts_Tools.pdf, accesat la 10.05.2020.

4 *** *Critical Thinking: Developing Skills for Successful Thinking*, https://www.mindtools.com/pages/article/newTED_95.htm, accesat la 10.05.2020.

5 *Ibidem*.

6 [Ministerul Apărării Naționale], *Strategia de transformare a Armatei României*, Cap. 1, București, 2007, https://www.mapn.ro/programe_strategii/, accesat la 11.05.2020, p. 4.

7 *** *Legea apărării naționale a României nr. 45*, din 1 iulie 1994, actualizată, art. 6, <https://www.legisplus.ro/Intralegis6/oficiale/afis.php?f=168143&datavig=2020-05-14&datav=2020-05-14&dataact=&showLM=&modBefore=>, accesat la 14.05.2020.

8 [Guvernul României], *Carta albă a apărării*, Cap. 4, *Principalele direcții de dezvoltare a capacităților de apărare*, București, 2017, p. 42.

9 *** *Legea nr. 203, din 16 iulie 2015, privind planificarea apărării*, art. 1, alin. (2), https://www.dpap.mapn.ro/app/webroot/fileslib/upload/files/Planificare%20apararii/Legea_203-2015.pdf, accesat la 14.05.2020.

10 [Guvernul României], *Carta albă a apărării*, Cap. 5, *Politicile privind managementul integrat al resurselor de apărare*, București, 2017, p. 47.

11 https://www.gov.ro/fisiere/programe_fisiere/MApN_Plan_strategic.pdf, accesat la 03.06.2020.

12 Dumitru Iacob, *Pacea și războiul în schimbare. Apărarea națională – noi riscuri și vulnerabilități*, Editura Tritonic, București, 2017, p. 138.

13 [Administrația Prezidențială], *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019 – O Românie puternică în Europa și în lume*, București, 2015, https://www.presidency.ro/files/userfiles/Strategia_Nationala_de_Aparare_a_Tarii_1.pdf, accesat la 12.05.2020.

14 Dumitru Iacob, *op. cit.*, p. 83.

BIBLIOGRAFIE

*** *Legea apărării naționale a României nr. 45, din 1 iulie 1994, actualizată*, <https://www.legisplus.ro/Intralegis6/oficiale/afis.php?f=168143&datavig=2020-05-14&datav=2020-05-14&dataact=&showLM=&modBefore=>

*** *Legea nr. 203, din 16 iulie 2015, privind planificarea apărării*, https://dpap.mapn.ro/app/webroot/fileslib/upload/files/Planificare%20apararii/Legea_203.2015.pdf

[Administrația Prezidențială], *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019 - O Românie puternică în Europa și în lume*, București, 2015, https://www.presidency.ro/files/userfiles/Strategia_Nationala_de_Aparare_a_Tarii_1.pdf

[Guvernul României], *Carta albă a apărării*, București, 2017.

[Ministerul Apărării Naționale], *Strategia de transformare a Armatei României*, București, 2007, https://www.mapn.ro/programe_strategii/

Andreescu Anghel, Toma Gheorghe, Marin Vasile, Gârceavă George, Jilavu Gheorghe, Crintea, Sandu Laurian Eugen, *Strategia apărării totale. Prezent și viitor*, Tipografia Artprint, București, 1999.

Clitan Gheorghe, *Gândire critică. Micromonografie*, Editura Eurobit, Timișoara, 2003.

Iacob Dumitru, *Pacea și războiul în schimbare. Apărarea națională – noi riscuri și vulnerabilități*, Editura Tritonic, București, 2017.

Dr. Paul Richard, dr. Elder Linda, ”The Miniature Guide to Critical Thinking. Concepts and tools”, *The Foundation for Critical Thinking*, https://www.criticalthinking.org/files/Concepts_Tools.pdf

https://www.gov.ro/fisiere/programe_fisiere/MAPN_Plan_strategic.pdf

https://www.mindtools.com/pages/article/newTED_95.htm

MODELAREA ȘI CONSTRUCȚIA NOULUI ACORD DE PARTENERIAT, AFERENT VIITOAREI PERIOADE DE PROGRAMARE, PENTRU PROGRAMUL OPERAȚIONAL DESTINAT DEZVOLTĂRII RESURSELOR UMANE, ÎN VEDEREA GENERĂRII DE RESURSE PENTRU APĂRAREA NAȚIONALĂ

*MODELING AND CONSTRUCTION OF THE NEW PARTNERSHIP
AGREEMENT, FOR THE NEXT PROGRAMMING PERIOD,
FOR THE OPERATIONAL PROGRAMME DEDICATED
TO THE DEVELOPMENT OF HUMAN RESOURCES,
IN ORDER TO GENERATE RESOURCES FOR NATIONAL DEFENSE*

*ÉLABORATION ET CONCEPTION DU NOUVEL ACCORD DE PARTENARIAT,
POUR LA PROCHAINE PÉRIODE DE PROGRAMMATION,
POUR LE PROGRAMME OPÉRATIONNEL DE DÉVELOPPEMENT
DES RESSOURCES HUMAINES, EN VUE D'ASSURER LES RESSOURCES
POUR LA DÉFENSE NATIONALE*

Drd. Dragoș-Adrian IORGA*

Resursa umană este, fără echivoc, resursa cea mai importantă a unei organizații, indiferent de natura structurii acesteia, civilă ori militară. Tocmai de aceea investiția constantă în capitalul uman reprezintă un element esențial pentru derularea optimă a activității organizaționale, de care un manager/comandant bun trebuie să țină seama.

Această ipoteză a stat, de altfel, și la baza fundamentării, negocierii și implementării programelor operaționale, destinate, în România, investițiilor în oameni (POSDRU 2007-2013 și POCU 2014-2020) și va continua să fie astfel și pentru viitorul program operațional, dedicat dezvoltării resurselor umane, aferent cadrului financiar 2021-2027. Mai mult, țara noastră trebuie să manifeste deschidere în etapa de negociere a noului Acord de parteneriat, precum și o abordare cât mai cuprinzătoare a tuturor domeniilor sale strategice, evident și a celui militar, pentru modelarea și construcția documentelor programatice, pentru stabilirea priorităților de investiții și a obiectivelor sale tematice.

Human resource is, unequivocally, the most important resource of an organization, regardless of the nature of its structure, civilian or military. That's why, the constant investment in human capital is an essential element for the optimal development of the organizational activity, which a great manager/military commander must take into account.

This hypothesis was, moreover, the basis for supporting, negotiating and implementing operational programmes for investment in people, in Romania (SOPHRD 2007-2013 and OPHC 2014-2020) and it will continue to be so for the future operational programme, dedicated to human resources development, related to the financial framework 2021-2027. Moreover, our country must manifest openness, in the negotiation stage of the new Partnership Agreement, as well as a comprehensive approach to all its strategic areas, obviously military, for the modeling and construction of programmatic documents, for setting investment priorities and its thematic objectives

* *Universitatea Națională de Apărare „Carol I”*
e-mail: dragos.iorga@yahoo.com

Les ressources humaines sont, sans aucun doute, la ressource la plus importante d'une organisation, quelle que soit la nature de sa structure, civile ou militaire. C'est pourquoi l'investissement constant dans le capital humain est un élément essentiel pour le développement optimal de l'activité organisationnelle, dont un bon manager/commandant doit tenir compte.

Cette hypothèse a également été à la base du fondement, de la négociation et de la mise en œuvre des programmes opérationnels d'investissement dans les ressources humaines en Roumanie (POSDRU 2007-2013 et POCU 2014-2020) et continuera de l'être pour le futur programme opérationnel, consacré au développement des ressources humaines, correspondant au cadre financier 2021-2027. De plus, notre pays doit faire preuve d'ouverture, dans la phase de négociation du nouvel accord de partenariat, ainsi que d'une approche globale de tous ses domaines stratégiques, y compris le domaine militaire, pour l'élaboration et la conception des documents programmatiques, pour la définition des priorités d'investissement et de ses objectifs thématiques.

Cuvinte-cheie: Acord de parteneriat (între Comisia Europeană și România); perioada de programare 2021-2027; Programul Operațional Capital Uman 2021-2027; resurse umane; resurse complementare; apărare națională.

Keywords: Partnership Agreement (between the European Commission and Romania); the 2021-2027 programming period; Operational Human Capital Programme 2021-2027; human resources; complementary resources; national defense.

Mots-clés: Accord de partenariat (entre la Commission européenne et la Roumanie); période de programmation 2021-2027; Programme opérationnel de capital humain 2021-2027; ressources humaines; ressources complémentaires; défense nationale.

Având în vedere, pe de o parte, că perioada actuală de programare 2014-2020 se apropie de final și, pe de altă parte, că *noile obiective tematice și priorități naționale de investiții pentru cadrul financiar următor, 2021-2027*¹, sunt deja, în linii generale, conturate, considerăm oportună, cu acest prilej, analiza operațională/programatică a arhitecturii noii construcții din domeniul politicilor europene, materializate la nivel național, care va fi implementată în viitoarea perioadă de programare, în vederea facilitării unei mai bune înțelegeri de către toți actorii interesați a elementelor sale specifice, precum și a conștientizării de către publicul larg a necesității acordării importanței și locului cuvenit apărării naționale, în cadrul acestui nou edificiu programatic.

Pentru început, în cadrul prezentului articol, ne vom îndrepta analiza în direcția unui document național strategic, de importanță covârșitoare în cadrul mecanismului de alocare și de cheltuire a fondurilor europene de către România, *Acordul de parteneriat*. Pe cale de consecință, în acest context, se impune, mai întâi, o justă delimitare conceptuală a acestuia.

Așadar, în sens general, atunci când menționăm conceptul de *Acord de parteneriat*, facem referire la un document național strategic, negociat, în detaliu, de către fiecare stat membru al UE, în parte, cu reprezentanții Comisiei Europene, prin intermediul căruia sunt stabilite atât obiectivele tematice de

dezvoltare ale acestuia, cât și alocarea indicativă a fondurilor europene, în limitele temporale bine stabilite și precizate ale unei perioade de programare².

În sens particular, *Acordul de parteneriat cu România* este documentul elaborat de țara noastră, în calitate sa de stat membru al Uniunii Europene, în strânsă conlucrare cu actori-cheie, socioeconomici, prin care sunt stabilite trei puncte esențiale, definitorii ale unui astfel de document: strategia, prioritățile, precum și cadrul instituțional, implicate în procesul complex de implementare a fondurilor europene, într-o anumită perioadă de programare³. Și, mai exact, ultimul astfel de document, *Acordul de Parteneriat cu România*, a fost adoptat de Comisia Europeană în data de 6 august 2014 și stabilește strategia națională de utilizare eficientă și eficace a Fondurilor Europene Structurale și de Investiții, în cadrul financiar 2014-2020⁴. Mai mult, Acordul prezintă cadrul general în limitele căruia este planificată investirea a 23 de miliarde de euro, valoare aferentă totalului finanțărilor, disponibile în cadrul politicii de coeziune, pentru actualul ciclu financiar 2014-2020⁵. De asemenea, România mai poate accesa 8 miliarde de euro pentru dezvoltare rurală și 168 de milioane de euro pentru sectorul pescuitului și pentru cel maritim⁶.

Pentru viitoarea perioadă de programare 2021-2027, *Acordul de parteneriat* încă nu a fost adoptat de Comisia Europeană, situație care ne oferă

posibilitatea formulării, în cadrul acestui articol științific, a unor potențiale sugestii și recomandări de modelare și construcție a acestui nou document strategic național, astfel încât palierele strategice ale dimensiunilor economice și sociale ale apărării naționale să constituie, de asemenea, obiectul finanțării nerambursabile.

În acest context, obiectivul principal al cercetării noastre este crearea de cunoaștere și transferarea acesteia în practica socioeconomică prin elaborarea și furnizarea – prin diseminare către actorii relevanți, publici și privați – a premiselor înscrierii pe ordinea de zi a ședințelor de consultare publică, a tematicii unor noi priorități de investiție națională, care să vizeze direct sau indirect componentele socioeconomice ale apărării naționale, în vederea generării de resurse și pentru acest domeniu strategic, prin includerea acesteia în cadrul viitoarelor programe operaționale/naționale (POCU 2021-2027; PNS 2021-2027; POISDTI), programe dedicate dezvoltării resurselor umane.

Viitoarea perioadă de programare 2021-2027

Așa după cum am menționat anterior, bazele construcției cadrului operațional, aferent programelor dedicate politicii de coeziune 2021-2027, sunt, în prezent, deja stabilite.

Prin urmare, pilonul principal, aflat la baza viitorului exercițiu financiar multianual 2021-2027, este dat de cele cinci obiective în jurul cărora vor fi realizate investițiile naționale, și anume: „O Europă mai inteligentă”, obiectiv căruia i-au fost alocate cca 6 miliarde de euro; „O Europă mai verde”, pentru care s-au planificat aproximativ 7 miliarde de euro; „O Europă mai conectată”, obiectiv care va primi circa 4 miliarde de euro; „O Europă mai socială”, cu o alocare în jur de 10 miliarde de euro și „O Europă mai aproape de cetățenii săi”, pentru realizarea căruia au fost bugetate aproximativ 0,6 miliarde de euro⁷. În total, alocarea financiară propusă României pentru implementarea, la nivel național, a acestor obiective aferente Politicii de Coeziune, este de peste 30 miliarde de euro⁸.

Un alt pilon principal, pe care îl prezentăm în continuare, de asemenea, rezidă în premisele care fundamentează această nouă arhitectură, și anume: salvagardarea sistemului de management și control, specific perioadei de programare 2014-2020; simplificarea, în egală măsură cu perfecționarea anumitor aspecte astfel încât să se asigure sprijin

și suport constant beneficiarilor; descentralizarea/regionalizarea implementării, precum și intensificarea/augmentarea leadershipului din sfera tuturor actorilor implicați⁹.

De asemenea, la baza viitoarei construcții, există următoarele șase principii guvernatoare: o și mai bună coordonare între operațiunile (proiectele) finanțate prin raportare permanentă la noile provocări; o abordare de tip unitar în sfera procedurilor și a practicilor prin gruparea tuturor autorităților de management în cadrul Ministerului Fondurilor Europene, instituție responsabilă cu asigurarea coordonării orizontale a structurilor de management; simplificarea și eficientizarea coordonării pentru funcția de autoritate de management, precum și pentru funcția contabilă; asigurarea continuității expertizei; adaptarea reală/pragmatică a intervențiilor atât la nevoile, cât și la specificul regional prin descentralizarea gestiunii și implementării la nivelul organismelor intermediare; o abordare de tip inovativ și integrat prin elaborarea programelor multifond¹⁰.

În acest context, *arhitectura instituțională 2021-2027* este stabilită pe următorii patru piloni: Ministerul Fondurilor Europene (coordonator al Politicii de Coeziune); Ministerul Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației (în calitate de coordonator al programelor de cooperare teritorială); Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale (coordonatorul Politicii Agricole Comune, al Politicii Comune în domeniul Pescuitului și al Fondului aferent Afacerilor Maritime); Ministerul Afacerilor Interne – în calitate de coordonator al următoarelor patru fonduri/instrumente: Fondurile aferente domeniului Afaceri Interne; Fondul Azil, Migrație și Integrare (FAMI); Fondul Securitate Internă (FSI) și Instrumentul pentru managementul frontierei și vize (IMFV)¹¹.

În ceea ce privește *arhitectura programelor operaționale 2021-2027* aferente implementării Politicii de Coeziune, la nivel național, enumerăm, în continuare, cele nouă programe, așa cum au fost ele stabilite în cadrul ultimei consultări publice, realizată în data de 9 martie 2020: *Programul Operațional Transport (POT)*; *Programul Operațional Dezvoltare Durabilă (PODD)*; *Programul Operațional Creștere Inteligentă și Digitalizare (POCID)*; *Programul Național de Sănătate (multifond, PNS)*; *Programul Operațional Capital Uman (POCU)*; *Programul Operațional*

*Incluziune Socială și Dezvoltare Teritorială Integrată (multifond – POISDTI); Programele Operaționale Regionale – implementate la nivel regional; Programul Operațional Asistență Tehnică (multifond – POAT) și Programul Operațional Tranziție Echitabilă*¹².

Pentru acestea, funcțiile de autoritate de management (AM) vor avea următoarele ministere: *Ministerul Fondurilor Europene – AM pentru PODD, POCID, PNS, POCU, POISDTI, POAT, POTE; Ministerul Transporturilor, Infrastructurii și Comunicațiilor – AM pentru POT – și Ministerul Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației, prin ADR-uri, AM pentru Programele Operaționale Regionale*¹³.

Tot în acest context, considerăm relevante, pentru demersul nostru științific, și următoarele precizări referitoare la funcția contabilă și la cea de audit.

Pe cale de consecință, în primul caz, cel al *funcției contabile*, este necesar să subliniem un aspect nou, planificat a se schimba în noua perioadă de programare, și anume acela că *Autoritatea de Certificare și Plată (ACP)*, instituție din cadrul Ministerului Finanțelor Publice, va îndeplini atribuțiile care derivă din relația România – stat membru și Comisia Europeană (primirea fondurilor de la Comisie, asigurarea schimburilor valutare și alimentarea conturilor autorităților de management, ținerea evidențelor contabile privind sumele primite și efectuarea reconcilierilor bancare, elaborarea previziunilor cererilor de plată care urmează a fi transmise Comisiei prin intermediul SFC, în colaborare cu Ministerul Fondurilor Europene), pentru programele regionale și pentru celelalte programe operaționale/naționale¹⁴.

În cel de-al doilea caz, al *funcției de audit*, precizăm faptul că aceasta va continua să fie îndeplinită, și în noua perioadă de programare 2021-2027, de către *Autoritatea de Audit de pe lângă Curtea de Conturi a României*, un organism independent din punct de vedere operațional față de Curtea de Conturi, dar și față de celelalte autorități responsabile cu managementul și cu implementarea fondurilor externe nerambursabile¹⁵.

Nu în ultimul rând, pentru a putea conchide, considerăm edificatoare, pentru demersul nostru, și o scurtă trecere în revistă a *celor mai importante măsuri de simplificare, care vor fi implementate în marja viitoare perioade de programare 2021-2027*.

Astfel, conform documentului editat de Comisia Europeană, Direcția Generală Politică Regională și Urbană, *Manual de simplificări – 80 de măsuri de simplificare în politica de coeziune 2021-2027*¹⁶, zece sunt punctele esențiale asupra cărora conceptul de *simplificare* va fi materializat: (1) cadrul juridic – care se dorește transformat, prin dispoziții-cheie, într-un cadru de reglementare mai clar, mai simplu, unificat/comun tuturor fondurilor, care oferă certitudine și viziune de ansamblu de la bun început și care este ușor de utilizat/aplicat¹⁷; (2) cadrul de politici – care se va contura, pentru o programare mai simplă, într-un cadru eficientizat, caracterizat de următoarele elemente specifice: flexibilitate și formulare mai simplă a obiectivelor de politică și a normelor, în vederea unei concentrări tematic; capacitate administrativă integrată cu obiective sectoriale¹⁸; (3) condițiile/cerințele – care vor fi mai puține și mai clare, cu aplicabilitate automată și fără verificarea adiționalității, în vederea eficientizării politicii; de asemenea, obligația cu privire la planuri de acțiune va fi sistată¹⁹; (4) programarea mai rapidă și mai strategică – pentru demararea mai rapidă și mai facilă a implementării (este prevăzut un document strategic pentru fiecare stat membru, pentru îndrumarea negocierilor; totodată, nu se mai modifică AP, după adoptarea inițială; sunt recomandate concentrarea, concizia și claritatea din momentul adoptării propunerii Comisiei, precum și evitarea oricăror suprapuneri între AP și programe; mai mult, este propusă reducerea poverii documentelor; noile programe vor fi mai scurte și mai bine structurate, iar logica de intervenție, eficientizată; va fi eliminată necesitatea obținerii deciziei Comisiei, pentru transferuri financiare neimportante, operate în cadrul unui program, precum și pentru modificările și corecțiile minore; procedura separată pentru ajustare, de asemenea, nu va mai fi necesară; sunt încurajate opțiunile de costuri simplificate și utilizarea finanțării independente de costuri)²⁰; (5) instrumentele teritoriale, concepute flexibil, mai simplu, mai clar, în jurul aceluiași norme și adaptate situațiilor locale – va exista așadar un singur set de norme pentru dezvoltarea locală, plasată sub responsabilitatea comunității, o abordare coerentă pentru orașe și o structură mai simplă pentru atingerea obiectivului de 6%²¹; (6) implementarea mai simplă, în sensul unei aplicări și mai rapide, și mai facile a rezultatelor prin următoarele măsuri: eliminarea normelor și a

procedurilor specifice, pentru proiectele majore și pentru cele generatoare de profit, în afara normelor privind ajutorul de stat; utilizarea preponderentă a opțiunilor de costuri simplificate și a finanțării independente de costuri (eliminarea facturilor justificative); propunerea de norme mai clare și mai simple cu privire la eligibilitatea TVA; aprobarea de cheltuieli și de proiecte în afara statului membru; calcularea cheltuielilor acolo unde proiectele acoperă categorii diferite de regiuni; implementarea unui sistem simplu de transfer între fonduri și instrumente; introducerea și utilizarea conceptului de „Emblemă de excelență”, aplicat integrării de instrumente UE²²; (7) sistemul de management, control și audit – dezirabil a deveni și el un sistem mai simplu și mai proporționat, care se fundamentează, în mare măsură, pe sistemele naționale (procedura de desemnare va fi sistată; numărul de verificări redus; auditurile vor fi abordate proporționat, iar auditarea, unică; va fi acceptată simplificarea conturilor; vor fi propuse modele mai simple pentru conturi și pentru cererile de plată²³; (8) instrumentele financiare (IF) – vor fi caracterizate prin dispoziții mai simple și mai puțin detaliate și vor fi mai bine integrate în procesul de programare; va fi încurajată combinația mai flexibilă de granturi și instrumente financiare; normele vor deveni mai simple cu privire la costurile și onorariile de gestiune; cererile de plată vor fi eficientizate; vor fi stabilite norme mai clare cu privire la reciclarea fondurilor; va exista un singur sistem de raportare, pentru toate formele de finanțare și un sistem simplificat de asigurare, pentru granturi și IF²⁴; (9) monitorizarea și evaluarea – vor suferi modificări în următoarele direcții: raportarea va fi mai frecventă, dar mai ușoară, iar dispozițiile eficientizate, cu alte cuvinte, nu va mai exista obligația efectuării unei evaluări ex ante; raportarea va fi realizată în timp real, în locul celei anuale; va fi propus un set unic de indicatori pentru o acoperire mai bună; rezerva de performanță va fi eliminată²⁵; (10) Interreg – va avea un cadru de reglementare unic, integrat, adaptat contextului specific de cooperare (actul legislativ va fi mai ușor de utilizat, cuprinzător, cu norme comune, iar abordarea auditurilor pentru Interreg va deveni mai proporționată; încorporarea cooperării în afara UE va fi susținută; sunt planificate, de asemenea, revizuirea simplificată, mecanismul transfrontalier european și eficientizarea fondurilor pentru afaceri

maritime și transfrontaliere; Interreg va deveni, astfel, o marcă unică)²⁶.

Seria consultărilor publice, inițiate și organizate de Ministerul Fondurilor Europene, cu actorii-cheie, pentru pregătirea viitoarei perioade de programare, au fost intensificate în prima parte a acestui an, în vederea obținerii unui acord la nivel național, precum și a finalizării negocierilor în direcția fondurilor care vor fi alocate României pentru următorii șapte ani²⁷.

Ultima astfel de consultare a avut loc în data de 9 martie 2020 și a stabilit următoarele tipuri de investiții realizabile, pentru dezvoltarea resurselor umane, în cadrul a trei programe operaționale: (1) POCU, prin care sunt vizate șase domenii: NEETs; Educație (programe de studii și de formare inițială pentru profesori, formare continuă, servicii consiliere, îndrumare și asistență educațională, copii cu cerințe educaționale specifice, leasing microbuze școlare); Educație (învățământ profesional și tehnic); After school; Ocupare și Instrument Teritorial Integrat (ITI Regiunea Vest – Valea Jiului, Regiunea Sud-Est); (2) PNS, prin care vor fi realizate investiții în sănătate, mai exact investiții în: spitale regionale (Craiova, Cluj, Iași); infrastructura de sănătate; eSănătate (digitalizare); servicii medicale – formare, medicină de familie, medici pentru cabinetele din instituțiile de învățământ; servicii medicale – formare/ specializare echipamente, metode moderne de investigare și cercetare (inclusiv Cantacuzino, medicină genetică); (3) POISDTI, prin care vor fi finanțate următoarele domenii: infrastructură (socială, educațională, de agreement, sportivă); servicii sociale; incluziune socială (combaterea abandonului școlar); incluziune socială (dezinstituționalizare, combaterea sărăciei, migranți) și persoane defavorizate (alimente, rechizite, puericultură)²⁸.

Concluzii

Ca aspecte de noutate, aferente viitoarei perioade de programare 2021-2027, se pot evidenția următoarele: este propus un program distinct în domeniul sănătății, este delimitată incluziunea socială de programul dedicat capitalului uman și este planificată introducerea unui nou program, Programul Operațional pentru Tranziție Echitabilă. Tot pe acest palier, se regăsește și implementarea unui program dedicat transporturilor, care va fi gestionat de ministerul de resort.

Mai mult, la nivel programatic, Comisia Europeană a stabilit măsuri consistente, de substanță, în vederea simplificării elementelor-cheie ale procesului de implementare a politicii de coeziune 2021-2027, măsuri care pot și trebuie să devină oportunități și pentru țara noastră. Mai exact, pornind de la scopul inițial al acestor măsuri de simplificare, eficientizarea implementării programelor operaționale, România poate identifica și include, încă de la început, în noua sa construcție, grație flexibilității recomandate de însăși Comisia Europeană, după modelul deja operat, în cadrul POCU 2014-2020, de Ministerul Fondurilor Europene, posibilitatea redistribuirii imediate de fonduri pentru rezolvarea unor situații de criză, așa după cum, de altfel, s-a procedat, deja, în cazul COVID-19 (pentru sprijinirea persoanelor vulnerabile în pandemie), reușindu-se în această manieră, să se atenueze această amenințare la adresa apărării naționale, prin intermediul fondurilor europene.

În plus, pot fi identificate, în arhitectura deja stabilită în cadrul POCU 2021-2027, PNS ori POISDTI, potențiale finanțări, directe sau indirecte, pentru apărarea națională.

Nu în ultimă instanță, obiectivul principal al cercetării noastre a fost crearea de cunoaștere și transferarea acesteia în practica socioeconomică prin elaborarea și furnizarea – prin diseminare către actorii relevanți, publici și privați –, a premiselor înscrierii, pe ordinea de zi a ședințelor de consultare publică, a tematicii unor noi priorități de investiție națională, care să vizeze direct sau indirect componentele socioeconomice ale apărării naționale, în vederea generării de resurse și pentru acest domeniu strategic, prin includerea acesteia în cadrul viitoarelor programe operaționale/naționale (POCU 2021-2027; PNS 2021-2027; POISDTI), programe dedicate dezvoltării resurselor umane.

NOTE:

1 <http://www.mfe.gov.ro/minister/perioade-de-programare/perioada-2021-2027/>, accesat la 12.05.2020.

2 <http://www.mfe.gov.ro/9-ce-este-acordul-de-parteneriat/>, accesat la 11.05.2020.

3 <https://www.por2014-2020.adroltenia.ro/acordul-de-parteneriat-2014-2020/>, accesat la 11.05.2020.

4 *Ibidem*.

5 *Ibidem*.

6 *Ibidem*.

7 <http://www.mfe.gov.ro/ministrul-marcel-bolos-a-avut-o-noua-runda-de-consultari-cu-reprezentantii-societatii-civile-pe-tem-a-prioritatilor-din-viitoarea-perioada-de-programare/>, accesat la 13.05.2020;

<http://www.mfe.gov.ro/ministrul-marcel-bolos-a-discutat-cu-reprezentantii-adr-despre-noua-arhitectura-institutionala-si-stadiul-documentelor-pentru-pregatirea-viitoare-perioade-de-programare/>, accesat la 13.05.2020.

8 <http://www.mfe.gov.ro/mfe-continua-consultarile-pentru-stabilirea-unui-acord-la-nivel-national-si-finalizarea-negocierii-fondurilor-pentru-urmatorii-sapte-ani/>, accesat la 13.05.2020.

9 *** *Arhitectura programelor operaționale – politica de coeziune 2021-2027*, p. 2, <http://www.mfe.gov.ro/minister/perioade-de-programare/perioada-2021-2027/>, accesat la 12.05.2020.

10 *Ibidem*, p. 3.

11 *Ibidem*, p. 4.

12 <http://www.mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2020/04/19239ff75ce05dfefee21d4d1b5013d1.pdf>, accesat la 13.05.2020.

13 *** *Arhitectura programelor operaționale – politica de coeziune 2021-2027*, p. 6, <http://www.mfe.gov.ro/minister/perioade-de-programare/perioada-2021-2027/>, accesat la 12.05.2020.

14 *Ibidem*, p. 7. A se vedea și <http://www.mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2020/04/19239ff75ce05dfefee21d4d1b5013d1.pdf>, accesat la 13.05.2020.

15 *** *Arhitectura programelor operaționale – politica de coeziune 2021-2027*, p. 7, <http://www.mfe.gov.ro/minister/perioade-de-programare/perioada-2021-2027/>, accesat la 12.05.2020.

16 *** *Manual de simplificări – 80 de măsuri de simplificare în politica de coeziune 2021-2027*, editat de Comisia Europeană, Direcția Generală Politică Regională și Urbană, Bruxelles, <http://www.mfe.gov.ro/minister/perioade-de-programare/perioada-2021-2027/>, accesat la 11.05.2020.

17 *Ibidem*, p. 2.

18 *Ibidem*, p. 3.

19 *Ibidem*.

20 *Ibidem*, pp. 4-5.

21 *Ibidem*, p. 6.

22 *Idem*, pp. 7-8.

23 *Ibidem*, p. 9.

24 *Ibidem*, p. 10.

25 *Ibidem*, p. 11.

26 *Ibidem*, pp. 12-13.

27 <http://www.mfe.gov.ro/timeline-consultari-publice/>, accesat la 13.05.2020.

28 <http://www.mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2020/04/19239ff75ce05dfefee21d4d1b5013d1.pdf>, accesat la 13.05.2020.

BIBLIOGRAFIE

*** *Arhitectura programelor operaționale – politica de coeziune 2021-2027*, <http://www.mfe.gov.ro/minister/perioade-de-programare/perioada-2021-2027/>

*** *Manual de simplificări – 80 de măsuri de simplificare în politica de coeziune 2021-2027*, editat de Comisia Europeană, Direcția Generală Politică

Regională și Urbană, Bruxelles, [http:// www.mfe.gov.ro/minister/periode-de-programare/perioda-2021-2027/](http://www.mfe.gov.ro/minister/periode-de-programare/perioda-2021-2027/)

<http://www.mfe.gov.ro/9-ce-este-acordul-de-parteneriat/>

<http://www.mfe.gov.ro/mfe-continua-consultarile-pentru-stabilirea-unui-acord-la-nivel-national-si-finalizarea-negocierii-fondurilor-pentru-urmatorii-sapte-ani>

[http:// www.mfe.gov.ro/minister/periode-de-programare/perioda-2021-2027/](http://www.mfe.gov.ro/minister/periode-de-programare/perioda-2021-2027/)

[http:// www.mfe.gov.ro/ministrul-marcel-bolos-a-avut-o-noua-runda-de-consultari-cu-](http://www.mfe.gov.ro/ministrul-marcel-bolos-a-avut-o-noua-runda-de-consultari-cu-reprezentantii-societatii-civile-pe-tema-prioritatilor-din-viitoarea-perioda-de-programare/)

[reprezentantii-societatii-civile-pe-tema-prioritatilor-din-viitoarea-perioda-de-programare/](http://www.mfe.gov.ro/ministrul-marcel-bolos-a-discutat-cu-reprezentantii-adr-despre-noua-arhitectura-institutionala-si-stadiul-documentelor-pentru-pregatirea-viitoare-perioda-de-programare/)

<http://www.mfe.gov.ro/ministrul-marcel-bolos-a-discutat-cu-reprezentantii-adr-despre-noua-arhitectura-institutionala-si-stadiul-documentelor-pentru-pregatirea-viitoare-perioda-de-programare/>

[http:// www.mfe.gov.ro/timeline-consultari-publice/](http://www.mfe.gov.ro/timeline-consultari-publice/)

[http:// www.mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2020/04/19239ff75ce05dfefee21d4d1b5013d1.pdf](http://www.mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2020/04/19239ff75ce05dfefee21d4d1b5013d1.pdf)

[https:// www.por2014-2020.adroltenia.ro/acordul-de-parteneriat-2014-2020](https://www.por2014-2020.adroltenia.ro/acordul-de-parteneriat-2014-2020)

ARMY COMBAT FITNESS TEST (ACFT)

ARMY COMBAT FITNESS TEST (ACFT)

ARMY COMBAT FITNESS TEST (ACFT)

Lt.col.instr.sup.dr. George-Florin BĂIȚAN*

Capabilitățile și deprinderile militarilor constituie baza creșterii nivelului de profesionalism necesar planificării și desfășurării acțiunilor militare într-un cadru multinațional, în condiții diferite, de ordin geopolitic, de relief și climă, de tradiție și civilizație. Viziunea de ansamblu a unei armate trebuie să se bazeze și pe faptul că pregătirea fizică și mentală a militarilor poate fi, la un moment dat, cheia succesului într-o operațiune militară în care aceștia acționează.

Militarii care participă la misiuni sub egida NATO se confruntă cu un mediu operațional dinamic, complex, competitiv și letal, care a evoluat în ultimii ani, condiții în care adversarii folosesc un amestec de strategii convenționale, neconvenționale, asimetrice și hibride. În acest sens, programele de pregătire fizică a militarilor trebuie să fie îmbunătățite permanent pentru a ține pasul cu cerințele războiului modern, iar testarea periodică a nivelului de pregătire fizică a acestora trebuie să evolueze în aceeași direcție, pentru a valida dacă sunt pregătiți de luptă.

Servicemen's capabilities and skills represent the basis of the increasing professional level required to plan and carry out military actions within a multinational framework, under various circumstances pertaining to geopolitics, relief and climate, tradition and civilization. The overall vision of an army must be centered on servicemen's mental and physical training that could be, at a certain moment, the key to success on any military operation they conduct.

Servicemen deploying on NATO missions have to cope with a complex, lethal, competitive, dynamic operational environment, which has evolved over the past years, with the opponents resorting to a combination of asymmetric hybrid conventional and unconventional strategies. Thus, servicemen's physical training programs need constant improvement in order to keep up with the requirements consistent with modern warfare. Moreover, the regular assessment aimed at checking the military personnel's physical fitness must evolve accordingly to validate their combat readiness.

Les capacités et les compétences des militaires sont le fondement du relèvement du niveau de professionnalisme requis pour la planification et le déroulement des opérations militaires dans un cadre multinational, dans de différentes conditions de nature géopolitique, de relief et de climat, de tradition et de civilisation. La vision d'ensemble d'une armée doit également reposer sur le fait que l'entraînement physique et mental des militaires peut, à un moment donné, être la clé de la réussite d'une opération militaire.

Les militaires participant à des missions sous l'égide de l'OTAN doivent faire face à un environnement opérationnel dynamique, complexe, compétitif et meurtrier, qui a évolué ces dernières années, les opposants utilisant une combinaison de stratégies conventionnelles, non conventionnelles, asymétriques et hybrides. À cet égard, les programmes d'entraînement physique militaire doivent être constamment perfectionnés pour répondre aux exigences de la guerre moderne, et les vérifications régulières du niveau d'entraînement physique militaire doivent suivre le même sens pour valider si les militaires sont prêts pour le combat.

Cuvinte-cheie: pregătire fizică; educația fizică militară; exerciții fizice; capacitate motrică; deprinderi motrice.

Keywords: physical training; military physical education; physical exercise; kinetic ability; kinetic skills.

Mots-clés: entraînement physique; entraînement physique militaire; exercices physiques; capacité motrice; aptitudes motrices.

Până la sfârșitul acestui an calendaristic, noul test de evaluare a nivelului de pregătire fizică a cadrelor militare din Armata Statelor Unite ale Americii (*Army Combat Fitness Test – ACFT*) va înlocui complet vechiul test utilizat în acest sens

(*Army Physical Fitness Test – APFT*), care era format din trei probe (flotări, abdomene și alergare pe distanța de două mile) și care era implementat sub această formă tocmai de la începutul anilor '80.

Noul test este rezultatul studiilor efectuate pentru identificarea sarcinilor specifice luptătorilor pe timpul operațiilor militare și a modalităților prin care să se crească nivelul de pregătire fizică a militarilor în vederea desfășurării acestora.

*Academia Tehnică Militară, București
e-mail: baitan_george_florin@yahoo.com

La început, a fost stabilită de către specialiști o listă (extinsă, în decursul timpului, ca urmare a lecțiilor învățate pe câmpul de luptă) cu deprinderile necesare militarilor pentru desfășurarea tuturor acțiunilor militare. În plus, exista convingerea greșită că aceste deprinderi trebuie să fie aplicate numai pentru pregătirea militarilor din cadrul unităților operative sau de formare inițială, urmând ca ceilalți militari să fie instruiți doar pentru o anumită perioadă de timp, înainte de plecarea într-o misiune.

În prezent, această listă revizuită se bazează pe filosofia potrivit căreia toți militarii (indiferent de grad, funcție sau specialitate militară) au nevoie de deprinderi specifice pentru a dobândi competențe și priceperi adaptate cel mai bine locului de muncă, misiunii unității și mediului lor, asigurându-se, în același timp, ca militarii să fie încadrați corect în funcții corespunzătoare pregătirii.

Army Combat Fitness Test (ACFT)

În Armata SUA, în ultimele patru decenii, militarii americani au fost testați în privința numărului de flotări și de abdomene pe care îl pot executa timp de două minute și a timpului pe care îl pot scoate pe distanța de două mile. După cum se observă, acest test era asemănător celui existent, în acest moment, în armata română. După șase ani în care s-a experimentat implementarea unui nou test de apreciere a nivelului capacității motrice, începând cu anul acesta, armata americană vrea să pășească, într-un nou deceniu, cu o altă modalitate de evaluare a calităților motrice ale militarilor. Este vorba despre punerea în practică a unui nou test de evaluare a nivelului de pregătire fizică a militarilor, numit: *Army Combat Fitness Test (ACFT)*¹.

Acest nou test a fost conceput ca urmare a efectuării unor cercetări științifice de specialitate, realizate pe parcursul mai multor ani, având scopul de a evalua acele deprinderi și priceperi motrice de care fiecare militar va avea nevoie în luptă, indiferent de specialitatea militară din cadrul armatei. Specialiștii în educație fizică militară afirmă faptul că acest test a luat naștere și ca urmare a evoluției științei sportului din ultimii douăzeci de ani, în special a cercetărilor efectuate asupra factorului uman (asupra militarilor, în cazul acesta), reducând în același timp și riscul apariției accidentărilor pe timpul misiunilor. „Orientarea pregătirii fizice, ca activitate performantă necesară

militarilor, trebuie făcută spre sarcinile motrice pe care luptătorii le întâlnesc în situații reale de luptă, nu doar asupra procesului de instruire”².

Implementarea testului ACFT a costat armata americană peste 80 de milioane de dolari, sumă considerată drept investiție în militari (chiar dacă tot mai multe locuri de muncă din cadrul armatei devin din ce în ce mai puțin solicitante fizic), deoarece modul în care ei vor lupta trebuie corelat cu modul în care ei se vor pregăti din punct de vedere fizic și cu modalitatea în care vor fi evaluați.³ Indiferent de funcția pe care o ai în armată, în orice moment te poți trezi implicat într-o operațiune militară. Din această cauză, trebuie să fii pregătit nu doar în specialitatea ta, ci și antrenat fizic pentru a face față rigorilor unei lupte. Deși acest nou test ACFT este mai dificil decât cel vechi (având mai multe probe și mai puțin timp de odihnă între ele), armata americană se concentrează pe atragerea calității în defavoarea cantității, atunci când vine vorba despre recrutarea militarilor. Rezultatele obținute la acest test ACFT clasifică militarii în categorii bazate pe performanță, nu pe vârstă sau gen.

Army Combat Fitness Test (ACFT) este un test de evaluare, format din șase probe, care trebuie administrate într-o ordine stabilită, într-un interval de timp de maxim 70 de minute (din momentul începerii primei probe până la finalizarea ultimei probe). Înainte de începerea propriu-zisă a testării, militarilor li se acordă 10 minute pentru a efectua o încălzire generală în vederea pregătirii organismului pentru efort și încă 10 minute pentru realizarea unei încălziri specifice primei probe (inclusiv acomodarea cu bara hexagonală și stabilirea greutateii de început). În acest moment, au fost alcătuite variante alternative doar pentru ultima probă a testului, și nu au fost stabilite care sunt excepțiile de aplicare pentru anumiți militari. Probele testului sunt următoarele⁴:

- Proba nr. 1: îndreptări cu bara hexagonală (denumită și bara pentru trapez sau bara capcană);
- Proba nr. 2: aruncarea mingii medicinale în spate;
- Proba nr. 3: flotări (o variantă modificată de execuție, de tipul ”dead-stop-press-up”);
- Proba nr. 4: un exercițiu combinat de alergare și de manevrare manuală a materialelor;
- Proba nr. 5: un exercițiu la bara fixă;
- Proba nr. 6: alergare de rezistență pe distanța de două mile (aproximativ 3,22 km).

Îndreptările cu bara hexagonală reprezintă un exercițiu compus, fiind o combinație între genuflexiunile cu greutate și îndreptările cu haltera. Bara hexagonală este un tip de halteră care are la mijlocul ei un poligon cu șase laturi, în interiorul căruia sunt montate două mânere care permit efectuarea exercițiului, poziționându-te în interiorul hexagonului. Acest exercițiu este recomandat începătorilor, deoarece presiunea exercitată asupra coloanei vertebrale și asupra genunchilor este mult mai mică decât în cazul îndreptărilor clasice cu haltera olimpică, iar activitatea fizică executată este mult mai aproape de mișcarea anatomică a corpului. Mai mult de atât, pentru militarii care suferă de dureri lombare, acest exercițiu reprezintă o abordare mai prudentă, pentru că distribuie egal încărcătura între articulațiile corpului.

Modul de desfășurare a probei constă în executarea a trei repetări consecutive, folosind

Transpunerea efortului fizic din cadrul acestei probe în lista cu sarcinile specifice luptătorilor pe timpul operațiilor militare se regăsește în ridicarea de la sol și transportul unor sarcini grele (personal sau echipament militar) sau în evacuarea răniților/accidentaților cu ajutorul unei târghi.

Aruncarea mingii medicinale în spate reprezintă a doua probă din cadrul ACFT și se execută după două minute de pauză, cronometrate din momentul finalizării primei probe. Dintre toate probele testului, aceasta presupune însușirea unei tehnici de execuție mai complicate prin coordonarea mișcării membrelor superioare cu mișcarea membrelor inferioare.

Exercițiul se efectuează folosind o minge medicinală cu greutatea de 10 pounds (aproximativ 4,5 kg), care trebuie aruncată cu ambele mâini, pe spate, din poziția stând depărtat cu spatele pe direcția de aruncare. Militarii au la dispoziție o aruncare de

Figura 1 Îndreptările cu bara hexagonală (proba nr. 1)

aceeași greutate (aceasta fiind stabilită de către fiecare militar în parte, după efectuarea încălzirii specifice de la începutul testării). Dacă militarul nu reușește să execute cele trei repetări, i se permite o reexaminare, folosind o greutate mai mică, după o pauză de odihnă de două minute. Dacă acesta finalizează cu succes cele trei repetări consecutive din prima încercare, i se permite să mai execute o dată proba, folosind (la alegere) o greutate mai mare, după o pauză de odihnă de două minute. Militarii au la dispoziție maximum două încercări pentru această probă, iar cea mai mare greutate ridicată cu succes de trei ori consecutiv reprezintă performanța care se consemnează în fișa individuală de evaluare.

Evaluarea probei se va face transformând performanța realizată într-un punctaj, astfel:

- pentru 60 de puncte (baremul minim), trebuie să ridici 140 pounds (aproximativ 64 kg);
- pentru 100 de puncte (punctajul maxim care se poate acorda), trebuie să ridici 340 pounds (aproximativ 154 kg).

încălzire (de exersare), care nu se înregistrează, și două aruncări oficiale, care vor fi consemnate în fișa de evaluare, cea mai lungă dintre ele luându-se în seamă la calcularea punctajului. Înainte de aruncarea propriu-zisă, acestora li se vor permite să efectueze câteva mișcări pregătitoare care constau în simularea mișcării de aruncare. Pe toată durata probei, militarii trebuie să rămână în spatele liniei de aruncare. Dacă aceasta este depășită sau călcată în timpul unei încercări, respectiva aruncare este considerată greșală, iar la două greșeli consecutive, respectiva încercare va fi evaluată cu 0,0 metri⁵.

Figura 2 Aruncarea mingii medicinale în spate (proba nr. 2)

Evaluarea probei se va face transformând performanța realizată într-un punctaj, astfel:

- pentru 60 de puncte (baremul minim), trebuie să arunci mingea medicinală la distanța de 4,50 m;
- pentru 100 de puncte (punctajul maxim care se poate acorda), trebuie să arunci mingea medicinală la distanța de 12,50 m.

Puterea explozivă, evaluată în această probă, contribuie la însușirea unor deprinderi specifice luptătorilor pe timpul operațiilor militare care necesită mișcări rapide, explozive pentru a manevra diverse echipamente sau personal. Aceste deprinderi motrice se referă la: transportarea unui militar rănit (pe un singur umăr sau pe ambii umeri), pe o anumită distanță, până într-o locație sigură, aruncarea echipamentului/materialelor pe sau peste un obstacol, aruncarea grenadelor de mână la distanță și cu precizie, ajutorarea unui camarad să treacă peste un obstacol (perete, zid), manevrarea unor materiale (ridicare, transport, încărcare) și

de pe podea și se așază imediat înapoi în același loc. După care, păstrând corpul perfect întins, se împinge în palme în mod exploziv, până când se ajunge în poziția inițială pentru flotări. Toate aceste mișcări reprezintă o repetare, evaluatorul contorizând numărul de repetări efectuate timp de două minute.

Pe toată această perioadă de timp, militarii trebuie să depună un efort continuu, nefiindu-le permisă oprirea mișcării mai mult de 5 secunde. Proba poate fi întreruptă de către evaluator, dacă: militarul adoptă altă poziție a corpului pe timpul execuției; acesta nu reușește să depună un efort continuu; ridică un picior de pe sol sau pune un genunchi pe pământ. Numărul repetărilor finalizate cu succes în două minute va fi consemnat în fișa de evaluare. În timpul acestei probe, evaluatorul trebuie să stea sau să îngenuncheze la trei metri în lateral și deasupra capului militarului, pentru a observa mai bine tehnica de execuție⁶.

Figura 3 Flotările de tipul "dead-stop-press-up" (proba nr. 3)

dezvoltarea forței explozive, utilizată în anumite procedee tehnice din lupta corp la corp.

Flotările modificate (de tipul "dead-stop-press-up") este o probă care testează rezistența părții superioare a corpului printr-o împingere repetitivă și susținută (o mișcare de extensie a antebrațelor pe brațe), mișcare folosită în anumite sarcini de luptă. Ea reprezintă a treia probă din cadrul ACFT și se execută după trei minute de pauză, cronometrate din momentul finalizării ultimei aruncări a mingii medicinale.

Modul de execuție a probei este următorul: din poziția inițială pentru flotări, se coboară trunchiul până când se ajunge în poziția culcat facial fără sprijin, doar cu păstrarea palmelor pe sol. Apoi, pentru o fracțiune de secundă se ridică mâinile

Evaluarea probei se va face transformând performanța realizată într-un punctaj, astfel:

- pentru 60 de puncte (baremul minim), trebuie să execuți 10 repetări corecte;
- pentru 100 de puncte (punctajul maxim care se poate acorda), trebuie să execuți 60 de repetări corecte.

Mișcarea executată în cadrul acestei probe o întâlnim în unele sarcini specifice, desfășurate de militari în timpul unor operații militare, precum: dezechilibrarea unui adversar în timpul luptei corp la corp, parcurgerea unor obstacole, împingerea unui vehicul militar împotmolit (în nămol, nisip, zăpadă) sau aflat în pană, luarea poziției pentru luptă culcat în vederea executării tragerii sau după aruncarea grenadelor de mână, pentru deplasarea

pe câmpul de luptă (în salturi, târâș pe burtă, pe coate și genunchi sau pe o parte) etc.

Exercițiul combinat de alergare și de manevrare manuală a materialelor reprezintă a patra probă din cadrul ACFT și se execută după trei minute de pauză, cronometrate din momentul finalizării celei de-a treia probe. Acest exercițiu evaluează

un picior și cu cel puțin o mână, fără schimbarea frontului și fără a încrucișa picioarele;

- după trecerea liniei de start, se apucă mânerul celor două gantere kettlebell și se execută o deplasare rapidă, dus-întors (pe aceeași distanță de 25 m), cu atingerea liniei de întoarcere cu cel puțin un picior;

Figura 4 Aspecte din timpul efectuării exercițiului combinat de alergare și de manevrare manuală a materialelor (proba nr. 4)

mai multe forme de manifestare a calităților motrice necesare îndeplinirii sarcinilor de luptă de intensitate ridicată, care durează de la câteva secunde până la câteva minute.

Pentru executarea acestei probe, fiecare militar examinat are nevoie de un teren plat (având dimensiunea minimă de 25 m x 2 m), de o sanie cu greutatea (90 pounds în total – aproximativ 41 kg) prevăzută cu chingi⁷ și de două gantere kettlebell (fiecare având greutatea de 40 pounds – aproximativ 18 kg). Modul de desfășurare a acestei probe este următorul:

- din spatele *liniei de start*, din poziția culcat facial, la semnal sonor, se execută un sprint pe distanța de 25 m până la o *linie de întoarcere* (paralelă cu linia de start), care trebuie atinsă cu cel puțin un picior și cu cel puțin o mână, după care se execută încă un sprint, înapoi până la linia de start;

- după trecerea liniei de start, se apucă mânerul de la chingile saniei cu greutatea și se începe tragerea ei cu spatele pe direcția de deplasare, până când întreaga sanie traversează linia de întoarcere. Aici, se execută o întoarcere de 180° și se continuă tragerea saniei înapoi, până când aceasta traversează în totalitate linia de start;

- după renunțarea la chingile saniei, se va executa o alergare laterală cu pas adăugat (cu brațele îndoite din coate, depărtate puțin de corp, cu palmele orientate înainte și poziționate la nivelul umerilor), dus-întors (pe aceeași distanță de 25 m), cu atingerea liniei de întoarcere cu cel puțin

- după lăsarea controlată a ganterelor pe sol, se mai execută încă un sprint dus-întors (identic cu cel de la începutul exercițiului), iar în momentul trecerii liniei de sosire (identică cu linia de start, în acest caz) se va opri și cronometrarea probei.

Evaluarea probei se va face transformând performanța realizată într-un punctaj, astfel:

- pentru 60 de puncte (baremul minim), trebuie să parcurgi distanța totală de 250 m, în timp de 3:00 minute;

- pentru 100 de puncte (punctajul maxim care se poate acorda), în timp de 1:33 minute.

Acest exercițiu combinat contribuie la capacitatea unui soldat de a reacționa rapid la focul direct și indirect al inamicului, de a amenaja un locaș individual pentru tragere din poziția culcat sau de a scoate dintr-un vehicul un militar accidentat și de a-l transporta într-un loc sigur.

Exercițiul la bara fixă reprezintă a cincea probă din cadrul ACFT (dovedindu-se a fi cea mai dificilă probă al noului test, în special pentru militarii de sex feminin) și se execută după patru minute de pauză, cronometrate din momentul finalizării celei de-a patra probe. Acesta are o mare relevanță profesională și testează forța în regim de rezistență a militarilor, evaluând preponderent musculatura trenului superior. Mișcărilor executate vor ajuta militarii în efectuarea tuturor procedurilor care presupun escaladarea sau săritura pe/peste obstacole (cum ar fi: un perete vertical, un zid, un gard etc.), urcarea pe o scară/pe o frânghie sau

transportul unei ranițe în spate pe timpul unui marș. Obiectivul acestui exercițiu este de a menține pe cât posibil o poziție verticală a trunchiului, în timp ce șoldurile și genunchii se mișcă (în sus și în jos), fără a executa excesiv mișcări de balansare a corpului în plan vertical sau orizontal.

Exercițiul se începe la comanda evaluatorului care va cronometra execuția, timpul pentru efectuarea lui fiind de două minute. Pornind din poziția stând, printr-o scurtă săritură militarul va prinde bara cu mâinile (cu sau fără ajutorul unui partener), folosind o priză mixtă (cu o mână în supinație și cu cealaltă în pronație). Ca recomandare, este bine de știut faptul că, cu cât mâinile vor fi mai apropiate, cu atât va fi mai ușor de executat exercițiul, iar mâna cu priza în supinație va avea parte de o încărcare mai mare și trebuie așezată mai aproape de cap. Greutatea corpului este susținută numai de brațe care sunt întinse din cot. De fapt, întreg corpul va fi întins și puțin arcuit, cu picioarele apropiate și cu vârfurile extinse și lipite, fără a atinge solul cu ele și fără a le

sau cu bara nu este penalizat, dacă evaluatorul consideră că militarul nu a obținut niciun avantaj din această acțiune.

Evaluarea probei se va face transformând performanța realizată într-un punctaj, astfel:

- pentru 60 de puncte (baremul minim), trebuie să execuți o repetare;
- pentru 100 de puncte (punctajul maxim care se poate acorda), trebuie să execuți 20 de repetări.

Alergarea de rezistență pe distanța de două mile reprezintă ultima probă din cadrul ACFT și se execută după cinci minute de pauză, cronometrate din momentul finalizării exercițiului la bara fixă. Alergarea este o evaluare a rezistenței aerobe și trebuie executată pe o pistă de atletism (interioară sau exterioară) sau pe un traseu cu o suprafață plană artificială (betonată sau asfaltată), stabilind linia de start și linia de sosire, pe cât posibil, cât mai aproape una față de cealaltă.

O capacitate de efort aerob ridicată permite organismului să se recupereze rapid în vederea pregătirii pentru executarea altor sarcini solicitante

Figura 5 Exercițiul la bara fixă (proba nr. 5)

încrucișa. La început, corpul va fi perpendicular cu bara, dar, odată cu începerea execuției, prinderea alternativă va determina corpul să se rotească ușor spre exterior.

O repetare corectă constă în ridicarea genunchilor spre piept până când aceștia ating coatele, după care se revine în poziția inițială (ambele coate trebuie să atingă ambii genunchi sau ambele coapse). Dacă, la începutul unei repetări, coatele sunt îndoite sau dacă se efectuează un balans deliberat al trunchiului și al picioarelor pentru a ajuta la ridicarea genunchilor, repetarea nu se va contabiliza. Proba se termină atunci când militarul se oprește în mod voluntar (coborând de pe bară), când acesta atinge intenționat solul cu picioarele sau când expiră cele două minute. Un contact accidental cu solul, cu stâlpul de susținere

fizic, care pot apărea în timpul unor operațiuni militare la sol ce presupun o reacție rapidă: la contactul nemijlocit cu inamicul, pentru ieșirea dintr-o ambuscadă, pentru executarea unui asalt amfibiu sau a unui raid în teritoriul inamicului etc. Rezistența este o condiție esențială pentru ca militarii să poată face față unor sarcini obișnuite ale câmpului de luptă modern, cum ar fi: acțiunile militare care presupun debarcarea, patrularea și infiltrarea în zona inamică sau executarea unui marș cu încărcătură.

Evaluarea probei se va face transformând performanța realizată într-un punctaj, astfel:

- pentru 60 de puncte (baremul minim), trebuie să te încadrezi în baremul de timp de 21:00 minute;
- pentru 100 de puncte (punctajul maxim care se poate acorda) trebuie să te încadrezi în baremul de timp de 13:30 minute.

Pentru această ultimă probă, au fost stabilite trei variante alternative care evaluează rezistența aerobă a militarilor cu afecțiuni medicale permanente, cu diverse stări patologice care nu le permit efectuarea alergării pe distanța de două mile. Aceste probe alternative trebuie finalizate într-un barem de timp (25 de minute), având posibilitatea alegerii între: 5 km vâslit la aparatul de fitness, 15 km pedalat la bicicleta de fitness sau 1 km înot într-o piscină (având lungimea minimă de 25 m și adâncimea apei de minim 1 m).

Pentru a trece cu succes ACFT, militarii trebuie să obțină minimum 60 de puncte la fiecare dintre cele șase probe (deci, în total – 360 de puncte), iar scorul maxim care poate fi realizat de către un militar la ACFT este de 600 de puncte, deoarece nu există o scală extinsă pentru notarea performanțelor care depășesc 100 de puncte. Eventualele recomandări personale, punctajul și rezultatele obținute vor fi consemnate într-o fișă individuală de evaluare, care va fi întocmită în două exemplare, dintre care un exemplar va rămâne la militarul evaluat, iar un exemplar va fi păstrat permanent în memoriul personal al militarului.

„Unul dintre atributele specialiștilor de educație fizică militară (ofițeri, subofițeri, profesori, antrenori și instructori) este de a întocmi programe de pregătire fizică în concordanță cu nivelul dezvoltării motrice a personalului militar și cu misiunile pe care acesta urmează să le îndeplinească”⁸. În acest sens, specialiștii din armata americană afirmă faptul că militarii trebuie instruiți nu numai în privința modalității de susținere a testului, ci și a modului în care să se antreneze pentru promovarea testului (cu și fără materialele sau echipamentul specific probelor)⁹.

Astfel, a fost deja lansat un ghid de instruire¹⁰ care cuprinde exerciții fizice, pentru a ajuta militarii să se pregătească fizic cu succes pentru test. Un program unic de pregătire fizică și un proces neutru de măsurare a performanțelor obținute de către militari este singura măsură relevantă a pregătirii fizice în toate formațiunile armatei, deoarece, în mod inerent, lupta în sine este una neutră, care nu ține cont de vârsta sau de sexul combatanților. În general, ACFT reprezintă o schimbare culturală pe care orice armată trebuie să o pregătească pentru următoarea luptă. Dar va fi nevoie de lideri devotați care să înțeleagă și să promoveze noi standarde fizice, care să însușească militarilor un stil de viață

holistic (exercițiile fizice fiind capabile să restaureze starea de sănătate și de armonie a organismului), lucruri de care armata are nevoie.

Armata americană a lansat informațiile cu privire la normele de aplicare ACFT, cu doi ani înainte de punerea lui în aplicare, și a oferit permanent militarilor sfaturi prin intermediul internetului despre cum să se antreneze cu și fără echipament specific. Chiar dacă doi ani este o perioadă mai mult decât suficientă pentru ca unitățile să se pregătească în vederea susținerii probelor din cadrul ACFT, totuși, au existat mai multe sesizări care susțin că nu toate unitățile au primit echipament specific pentru a executa antrenamente. Acest lucru a determinat improvisarea de instalații asemănătoare, care au dus la producerea de accidentări în rândul militarilor.

O cercetare atentă a rezultatelor neoficiale obținute de către militari (și publicate online) în perioada de acomodare cu ACFT, a arătat faptul că 30% dintre bărbați și 84% dintre femei nu au îndeplinit baremul la cel puțin o probă (în special, exercițiul la bara fixă), ceea ce a condus la apariția unor critici, potrivit cărora ACFT este discriminatoriu în privința femeilor¹¹. Acest fapt este cel puțin ciudat, deoarece exercițiul la bara fixă (căruia i s-a atribuit majoritatea eșecurilor) este unul care solicită în special musculatura abdominală (fiind necesară executarea unei singure repetări pentru îndeplinirea baremului minim), iar proba de abdomene din vechiul test de evaluare APFT era singura care avea sistemul de notare comun pentru bărbați și femei (diferențiat doar în funcție de vârstă, cu bareme minimale cuprinse între 26 și 53 de repetări).

În realitate, ACFT nu presupune un concurs între militari, ci pur și simplu necesită ca toată lumea să îndeplinească baremele minime, standarde care să asigure că toți militarii pot supraviețui pe un câmp de luptă (indiferent de sex) și pot executa toate operațiile militare solicitante din punct de vedere fizic. Pe de altă parte, „femeile pot compensa dezavantajele fizice printr-o implicare mai profundă, mai multă atenție și printr-o aplicare mai abilă a capacităților psihice”¹².

ACFT contribuie la trecerea armatei de la o formă la o stare, de la un test în care femeile și militarii mai în vârstă trebuie să facă mult mai puțin, la un test focalizat pe luptă, prin cerințe minime standardizate, la o scară unică. Acest standard unic este cel mai eficient mod de a măsura

pregătirea fizică în luptă și de a antrena subunitățile pentru viitoarele operații decisive, independent sau împreună cu aliații, în orice zonă și pe orice direcție.

ACFT testează toate calitățile motrice (viteză, forță, îndemânare, rezistență, mobilitate și suplețe), iar faptul că întreaga subunitate îndeplinește același standard (indiferent de vârstă sau sex) este esențial pentru coeziunea grupului și pentru a îndeplini cerințele fizice necesare în luptă și obținerii victoriei pe câmpul de luptă modern.

Concluzii

Pregătirea fizică a militarilor este abilitatea acestora de a răspunde prompt cerințelor fizice ale oricărei sarcini de luptă sau de serviciu, pentru a îndeplini misiunea și apoi pentru a continua confruntarea pe câmpul de luptă modern până la obținerea victoriei finale.

Noul test de evaluare a nivelului de pregătire fizică a cadrelor militare din Armata Statelor Unite ale Americii pare să fie un salt imens în direcția corectă și va fi interesant de văzut când va fi implementat ceva asemănător și în Armata României. Bineînțeles că întotdeauna există o variantă mai bună și se pot face cercetări mai aprofundate, dar acest test, comparativ cu vechiul test, este mult mai eficient în privința măsurării nivelului capacității motrice a militarilor (capacitate necesară într-o operație militară). Plecând de la premisa că operațiile militare contemporane nu se desfășoară cu militari echipați în ținută sportivă, Forțele Armate Canadiene au implementat, încă de acum trei ani, un test de evaluare (denumit *FORCE Evaluation*) care prezice mult mai exact care este capacitatea unui individ de a îndeplini/depăși rigorile fizice minime ale serviciului militar.

În acest sens, consider că tot mai multe forțe armate din cadrul NATO ar trebui să demareze un proces de trecere sistematică (inclusiv Armata României) de la sistemul de pregătire fizică, axat, în principal, pe educarea calităților motrice, la o concepție de pregătire fizică, bazată pe consolidarea și perfecționarea deprinderilor și priceperilor motrice ale militarilor.

NOTE:

1 <https://www.armycombatfitnessstest.com>, accesat la 18.01.2020.

2 G.C. Ciapa, *Pregătirea fizică a militarilor din Armata României în conflictele moderne*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2018, p. 57.

3 <https://www.thedenverchannel.com/news/national/us-army-rolls-out-new-fitness-test-with-first-major-changes-since-1980>, accesat la 25.01.2020.

4 https://www.army.mil/e2/downloads/rv7/acft/acft_field_testing_manual_final.pdf, accesat la 25.01.2020.

5 <https://www.army.mil/acft>, accesat la data de 15.02.2020.

6 <https://www.gpshumanperformance.com/tactical-training-guidelines-for-the-army-combat-fitness-test-acft>, accesat la 04.03.2020.

7 <https://www.steroizi.ro/exercitii-pentru-cvadricepsi-coapse/tragerea-saniei-cu-greutati>, accesat la 06.03.2020.

8 G.C. Ciapa, *Orientări și oportunități pentru pregătirea fizică a militarilor*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2019, p. 120.

9 https://www.army.mil/e2/downloads/rv7/acft/acft_ioc.pdf, accesat la 15.03.2020.

10 https://www.atu.edu/rotc/docs/aprt_7-22.pdf, accesat la 16.03.2020.

11 <https://mwi.usma.edu/critics-miss-army-combat-fitness-test-going-make-us-combat-ready-force>, accesat la 20.03.2020.

12 I. Andrei, *Importanța pregătirii fizice în procesul de instruire militară*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2015, p. 143.

BIBLIOGRAFIE

ACFT IOC, Army Combat Fitness Test, Initial Operation Capability, Headquarters, Center for Initial Military Training, Fort Eustis, 2019.

US ARMY ACFT Field Testing Manual, Army Center for Initial Military Training, TRADOC, Fort Eustis, 2018.

Andrei I., *Importanța pregătirii fizice în procesul de instruire militară*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2015.

Băițan G.F., *Pregătirea fizică a militarilor din armata României în contextul integrării în NATO*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2019.

Ciapa G.C., *Orientări și oportunități pentru pregătirea fizică a militarilor*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2019.

Ciapa G.C., *Pregătirea fizică a militarilor din Armata României în conflictele moderne*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2018.

<https://www.armycombatfitnessstest.com>

<https://www.thedenverchannel.com/news/national/us-army-rolls-out-new-fitness-test-with-first-major-changes-since-1980>

https://www.army.mil/e2/downloads/rv7/acft/acft_field_testing_manual_final.pdf

<https://www.army.mil/acft>
<https://www.gpshumanperformance.com/tactical-training-guidelines-for-the-army-combat-fitness-test-acft>
<https://www.steroizi.ro/exercitii-pentru-cvadri-cepsi-coapse/tragerea-saniei-cu-greutati>

https://www.army.mil/e2/downloads/rv7/acft/acft_ioc.pdf
https://www.atu.edu/rotc/docs/aprt_7-22.pdf
<https://mwi.usma.edu/critics-miss-army-combat-fitness-test-going-make-us-combat-ready-force>

JOCURILE INVICTUS

THE INVICTUS GAMES

LES JEUX INVICTUS

Lt.col.instr.sup.dr. George-Florin BĂIȚAN*

Jocurile Invictus nu reprezintă o simplă competiție, ci înseamnă mai mult decât sport. Este o stare de spirit care ne fură inimile, ne provoacă și ne captează mințile și ne schimbă viețile. Este un proiect construit în jurul ideii de recuperare fizică și psihică prin sport, având, în mod evident, și un rol educativ. Încurajează gândirea pozitivă, îi face pe militari mai buni și mai încrezători, dă speranță celor care, copleșiți de o traumă majoră, nu mai aveau puterea de a vedea partea luminoasă a vieții. Nu în ultimul rând, exemplul unor militari răniți care își depășesc limitele are un efect multiplicator la nivelul întregii societăți, cultivând spiritul de întraajutorare umană și de coeziune a colectivității, dincolo de efectele benefice ale educației fizice și sportului.

Invictus games do not represent a mere tournament, being more than sheer sport. They generate a state of mind that steals our heart, challenge our thinking and change our lives. It is a project revolving around the idea of physical and psychological training and recovery through sport, which obviously has an educational part, too. Invictus games stimulate positive thinking, turn the military staff into kinder and self-assertive people, give hope to those who, overwhelmed by severe trauma, were not at all able to see the bright side of the picture. The injured servicemen managing to surpass their limits set an example for the entire society, instilling the sense of mutual humanity and team cohesion, beyond the well-known beneficial effects of sport and physical education.

Les Jeux Invictus ne sont pas une simple compétition, mais ils sont plus que du sport. C'est un état d'esprit qui prend les cœurs, incite et s'empare de nos esprits et change nos vies. C'est un projet conçu sur l'idée du récupération physique et mental par le sport, ayant évidemment un rôle éducatif. Ces jeux aident la pensée positive, rendent les militaires meilleurs et plus confiants, donnent de l'espoir à ceux qui, accablés d'un traumatisme majeur, n'avaient plus la force de voir le bon côté de la vie. Enfin, l'exemple des soldats blessés qui dépassent leurs limites a un effet multiplicateur sur la société dans son ensemble, cultivant l'esprit d'entraide humaine et de cohésion communautaire, au-delà des bienfaits de l'éducation physique et sportive.

Cuvinte-cheie: Jocurile Invictus; pregătire fizică; echipa națională; militarul invictus; discipline sportive.

Keywords: *Invictus games; physical training; national team; Invictus serviceman; sports subjects.*

Mots-clés: *Jeux Invictus; entraînement physique; l'équipe nationale; le militaire invictus; disciplines sportives.*

Jocurile Invictus¹ (*Invictus Games*), un eveniment sportiv internațional, se adresează tuturor militarilor răniți sau îmbolnăviți pe timpul îndeplinirii atribuțiilor de serviciu, indiferent de sexul acestora sau dacă sunt în activitate, în retragere sau în rezervă. Jocurile folosesc puterea transformatoare a sportului pentru a inspira programul de recuperare (constituit din totalitatea procedurilor care ajută la recuperarea fizică și psihică a militarilor care au suferit diverse

afecțiuni), pentru a sprijini procesul de reabilitare și pentru a genera o înțelegere și un sentiment de considerație sau de prețuire deosebită față de toți cei care își servesc țara.

Folosind sportul drept catalizator (împreună cu programele colaterale de sănătate), această competiție luptă împotriva pasivității și intoleranței, întruchipând spiritul de luptă al militarilor cu „afecțiuni medicale permanente” și activitățile fizice pe care aceștia le pot realiza și după producerea vătămării. Terapia prin sport folosește principiile antrenamentului sportiv, adaptate însă particularităților fizice, psihice și sociale ale militarului, fiind diferită de alte metode utilizate în

*Academia Tehnică Militară, București
e-mail: baitan_george_florin@yahoo.com

centrele de recuperare medicală (cum ar fi terapia prin mișcare – kinetoterapia).

„Sub aspectul social al efectelor exercițiilor fizice, admitem existența șansei de reintegrare socială pentru militarii întorși din teatrele de operații, a căror structură comportamentală ar fi putut avea de suferit. În acest cadru sportiv-social, militarii își pot exprima ideile personale și apartenența la valorile sociale, pot relaționa și comunica eficient cu semenii, fără a avea rețineri în a se exterioriza, își pot valorifica comportamentul și experiența motrică dobândită anterior fără constrângeri normative (poate doar morale), ceea ce am traduce-o noi ca fiind libertate de exprimare prin mișcare”².

Invictus Games

Începând cu anul 2010, în fiecare an, Departamentul Apărării al SUA organizează Jocurile Războinicului (*Warrior Games*), un eveniment polisportiv intern la care participă veteranii de război, precum și personalul militar cu dizabilități fizice (rănit sau îmbolnăvit pe timpul operațiilor militare).

să creeze, un an mai târziu, Jocurile Invictus (o alternativă internațională a Jocurilor Războinicului, având ca participanți armate ale unor țări invitate). El a fost determinat să transforme acest eveniment într-o variantă internațională, văzând cum puterea sportului poate ajuta „combatanții răniți” din punct de vedere fizic, psihologic și social.

Jocurile Invictus au fost lansate oficial, în data de 10 septembrie 2014, de către prințul Harry pe arena sportivă Copper Box, situată în parcul olimpic Queen Elizabeth, din Londra, (folosit ca loc de desfășurare și pentru Jocurile Olimpice de vară, din 2012). La ceremonia de deschidere, prințul Harry afirma faptul că „Jocurile Invictus vor demonstra puterea sportului de a impulsiona recuperarea, de a sprijini reabilitarea și de a demonstra că viața continuă și dincolo de dizabilitate”³, iar obiectivul lor pe termen lung este acela de a asigura că militarii răniți nu vor fi uitați niciodată.

Jocurile Invictus inaugurale au reunit aproximativ 400 de concurenți din 13 națiuni din întreaga lume (Afganistan, Australia, Canada, Danemarca, Estonia, Franța, Georgia, Germania,

Figura 1 Logoul și identitatea Jocurilor Invictus

Până în anul 2014, această întrecere sportivă a fost găzduită doar de către Centrul Olimpic și Paralimpic al SUA din Colorado Springs, iar începând cu anul 2015, fiecare ediție a fost organizată alternativ de către o mare unitate/instituție militară.

La ediția din anul 2013, prințul britanic Harry, Duce de Sussex, la acea vreme având gradul de căpitan în armata britanică și specialitatea pilot de elicopter, a fost invitat să deschidă Jocurile Războinicului. Acest lucru l-a inspirat pe Harry

Italia, Olanda, Noua Zeelandă, Marea Britanie și SUA). Țările invitate se numărau printre cele ale căror armate au participat, alături de Marea Britanie, în conflictele militare din acea perioadă. Cu excepția Irakului, toate țările au răspuns pozitiv invitației (de remarcat faptul că nicio țară de pe continentul african nu a fost invitată).

Pe parcursul a patru zile de întreceri sportive intense, militarii au concurat la nouă discipline sportive (natație, atletism, volei în așezat, rugby în fotoliu rulant, supranumit ”Murderball”, baschet

în fotoliu rulant, tir cu arcul, canotaj de interior, powerlifting, ciclism rutier paralimpic), în cinci locații diferite ale parcului olimpic. Pentru a face cunoscute disciplinele sportive mai puțin știute publicului larg, voi încerca să vă descriu, pe scurt, câteva reguli generale ale acestor jocuri.

*Rugby-ul în fotoliu rulant*⁴ se desfășoară pe un teren de baschet standard, având marcate două zone de țintă sub forma unor careuri dreptunghiulare, la liniile de fund, în interiorul suprafeței de joc. O echipă este formată din maximum 12 jucători, din care patru sunt titulari, iar restul, rezerve. Pentru ca un eseu să fie acordat (un eseu = 1 punct), trebuie ca jucătorul care are balonul să intre în suprafața de țintă cu minimum două roți ale fotoliului rulant, iar echipa din apărare nu are voie să aibă mai mult de trei jucători, în același timp, în zona de apărare a propriului spațiu de țintă. Un jucător care intră în posesia mingii trebuie să o paseze în maximum 10 secunde (sau să o bată de podea), iar echipa sa trebuie să treacă de linia de mijloc în maximum 12 secunde (sau să înscrie un eseu) din momentul în care s-a intrat în posesia mingii. Un meci se desfășoară în două reprize a câte 10 minute fiecare, iar atacurile sunt limitate la maximum 40 de secunde, după principiile jocului de baschet. În anumite limite, sunt permise contactele fizice și placajele.

*Baschetul în fotoliu rulant*⁵ este una dintre cele mai practicate discipline sportive de către oamenii cu dizabilități motorii, având la bază jocul de baschet clasic (dimensiunile terenului și înălțimea coșului fiind aceleași), cu unele adaptări și modificări ale regulamentului, pentru a permite utilizarea fotoliului rulant în joc (acesta fiind considerat ca făcând parte din jucător). Un meci se desfășoară în două reprize a câte 15 minute fiecare, iar o echipă este formată din maximum 12 jucători, dintre care cinci sunt titulari. Majoritatea regulilor oficiale ale Federației Internaționale de Baschet (FIBA) sunt aplicabile baschetului în fotoliu rulant, cu câteva modificări, dintre care enumerăm:

- după ce a primit mingea, fiecare jucător își poate împinge roțile scaunului doar de două ori (timp în care își poate pune mingea în brațe, fără a o ține între genunchi), înainte de a bate mingea din nou;

- fiecare jucător este înconjurat imaginar de un cilindru, în interiorul căruia nu este permisă pătrunderea adversarilor, cu mâna sau cu alte mijloace;

- pentru a nu își crea un avantaj față de adversari, sportivii au voie să se ridice din fotoliul rulant doar foarte puțin, nefiindu-le permis să piardă complet contactul cu șezutul fotoliului.

*Voleiul în așezat*⁶ este o combinație între voleiul clasic și sitzball-ul (un sport german care se joacă fără fileu, doar cu o bandă ce desparte cele două suprafețe de joc, iar jucătorii stau așezați pe podea). A fost inventat cu scopul de a găsi un sport de reabilitare antrenant pentru militarii răniți și ca urmare a faptului că sitzball-ul era considerat un joc prea pasiv. Regulile jocului sunt aceleași cu cele ale Federației Internaționale de Volei, cu excepția faptului că jucătorii trebuie să aibă bazinul în contact cu podeaua (cel puțin o fesă) ori de câte ori se ia contact cu mingea, fiind permisă și blocarea serviciului. Dimensiunile suprafeței de joc sunt de 10 x 6 m, cu o linie de atac de 2 m, iar înălțimea fileului trebuie să fie de 1,15 m pentru bărbați și 1,05 m pentru femei.

Canotajul de interior este un sport relativ nou, care a devenit unul de sine stătător, și constă în simularea mișcărilor efectuate de către canotori într-o barcă, utilizând un aparat de antrenament, denumit ergometru. Folosirea acestuia ca instrument de pregătire este metoda perfectă pentru menținerea condiției fizice a canotorilor, atunci când condițiile meteo nu permit ieșirea pe apă. În fiecare an, sunt organizate foarte multe curse interioare în întreaga lume, inclusiv Campionatele Mondiale de Canotaj Interior, majoritatea curselor desfășurându-se pe distanța de 2.000 m (1.000 m pentru categoriile de paracanotaj). Jocurile Invictus organizează două probe principale, care se desfășoară în contratimp (distanța parcursă într-o unitate de timp stabilită), astfel: proba de duranță (patru minute) și proba de sprint (un minut).

Powerliftingul este un sport care presupune ridicarea unei haltere olimpice, folosind trei stiluri diferite: genuflexiuni, împins din culcat și îndreptări. Militarii au dreptul la trei încercări pentru fiecare stil de ridicare. Competiția se desfășoară pe categorii de greutate, câștigător fiind desemnat militarul care obține cumulativ cel mai mare total, luându-se în considerare doar repetarea maximală pentru fiecare tip de ridicare.

Turul cu arcul presupune utilizarea unui arc pentru a propulsa săgeți într-o țintă. Acest sport necesită precizie, rezistență și concentrare din partea militarilor, care sunt supuși unui efort

intens pe parcursul competiției organizate în două sesiuni. Aceștia își vor concentra abilitățile pentru a se impune, folosind două tipuri de arcuri (arcul olimpic și arcul compus) și vizând ținte poziționate la 18 m distanță.

A doua ediție a Jocurilor Invictus s-a desfășurat în anul 2016, organizator fiind orașul Orlando, din Florida (SUA). Toate cele 10 evenimente sportive s-au desfășurat în Complexul Sportiv Mondial ESPN *Walt Disney* (față de prima ediție, a fost adăugată disciplina tenis de câmp în fotoliu

Toronto care să administreze cele 12 evenimente sportive, precum și ceremoniile de deschidere și de închidere ale competiției (față de ediția precedentă, au mai fost adăugate două discipline: golf și o probă denumită ”Driving Challenge”). Toate cele 15 țări participante la jocurile din 2016 au răspuns din nou invitației, la care s-au mai adăugat România și Ucraina.

Începând cu această ediție a Jocurilor Invictus, primele medalii care se decernează în cadrul competiției sunt acordate de către principalul

 Tabelul nr. 1**MEDALIILE OBTINUTE DE CĂTRE COMPONENTII LOTULUI ROMÂNIEI
LA JOCURILE INVICTUS (EDIȚIA A III-A) – TORONTO 2017¹¹**

Nr. crt.	Numele și prenumele	Disciplina sportivă	Proba	Locul ocupat
1.	IRICIUC ADRIAN CIPRIAN	Canotaj de interior	anduranță (patru minute)	3
2.	ȘERBAN LAURENȚIU	Atletism	1500 m plat	3
3.	BUTOI IONUȚ-CLAUDIU	Tir cu arcul	arc compus	2
4.	PETRUȚ DORIN, BUTOI IONUȚ CLAUDIU, PEGULESCU AUGUSTIN NICUȘOR	Tir cu arcul	echipe – arc compus	1

rulant), unde au participat peste 500 de concurenți din 15 națiuni din întreaga lume (toate țările de la ediția precedentă, la care s-au adăugat Irakul și Iordania).

Tenisul de câmp în fotoliu rulant se desfășoară pe orice teren standard, fără a aduce modificări raketelor sau mingilor. Totuși, există două diferențe majore față de tenisul clasic: militarii folosesc un scaun cu roțile special conceput, iar mingea poate cădea de până la două ori, înainte ca ea să fie returnată (a doua atingere a solului putând fi și în afara terenului). Fotoliul rulant este considerat parte a corpului, iar militarul trebuie să-și mențină una dintre fese în contact cu acesta de fiecare dată când atinge mingea⁷.

În anul următor (2017) s-a organizat și s-a desfășurat cea de-a treia ediție a Jocurilor Invictus, găzduite de orașul Toronto, din Canada. Spre deosebire de jocurile anterioare, care au avut loc într-un singur complex sportiv, canadienii au stabilit mai multe locații din împrejurimile orașului

sponsor al jocurilor⁸, acesta provocând toate echipele participante la o probă practică de condus un automobil. Această provocare este un test de îndemânare și de precizie, în care doi participanți din fiecare națiune sunt obligați să lucreze în echipă, pentru a conduce contratimp un autovehicul într-un poligon, pe un traseu stabilit de organizatori⁹.

Aflându-se la prima participare la Jocurile Invictus, echipa reprezentativă a României a fost alcătuită dintr-un număr de 15 militari răniți în teatrele de operații din Irak și din Afganistan. Aceștia au reușit să câștige, la finalul competiției, un număr de patru medalii, dintre care una de aur, una de argint și două de bronz. Această onorantă invitație constituie expresia respectului și aprecierii aliaților față de profesionalismul și de spiritul de sacrificiu demonstrate de către militarii Armatei României în teatrele de operații. Jocurile Invictus au pătruns repede în rândul militarilor români, și, previzionând anvergura acestui gen de mișcare sportivă, Ministerul Apărării Naționale a înființat,

în cadrul Clubului Sportiv al Armatei *Steaua* București (în anul 2015), o secție pentru persoanele cu dizabilități¹⁰.

Lotul reprezentativ al României, alcătuit tot din 15 militari, a obținut cinci medalii (dintre care două de aur, una de argint și două de bronz) și rezultate

Tabelul nr. 2

MEDALIILE OBȚINUTE DE CĂTRE COMPONENTII LOTULUI ROMÂNIEI LA JOCURILE INVICTUS (EDIȚIA A IV-A) – SYDNEY 2018

Nr. crt.	Numele și prenumele	Disciplina sportivă	Proba	Locul ocupat
1.	PARASCHIVA DUMITRU NICOLAE	Canotaj de interior	anduranță (4 minute)	3
2.	PETRUȚ DORIN	Tir cu arcul	arc compus	3
3.	NICOLA DĂNUȚ, PÂRVU ION CĂTĂLIN, PĂTRU EUGEN VALENTIN	Tir cu arcul	echipe – arc olimpic	2
4.	PETRUȚ DORIN, BUTOI IONUȚ CLAUDIU, PEGULESCU AUGUSTIN NICUȘOR	Tir cu arcul	echipe – arc compus	1
5.	PĂTRU EUGEN	Tir cu arcul	arc olimpic	1

Cea de-a patra ediție a Jocurilor Invictus s-a desfășurat în anul 2018, în orașul Sydney, din Australia, pe parcursul a opt zile pline de întreceri sportive care mai de care mai antrenante și mai spectaculoase. Toate cele 17 țări de la jocurile din 2017 au răspuns din nou pozitiv invitației, la acestea adăugându-se Polonia, iar față de ediția precedentă, a mai fost introdusă o disciplină (*Navigație*), ajungându-se la un total de 13 evenimente.

foarte bune la toate disciplinele la care a participat. Pentru prima dată echipa României s-a înscris și la disciplina *Volei în așezat*, obținând următoarele rezultate: 2-0 cu Germania și 0-2 cu Georgia (deținătoarea titlului și din nou câștigătoarea turneului).

La sfârșitul unei ediții a Jocurilor Invictus, nu se fac clasamente generale cu numărul de medalii câștigate de fiecare națiune, deoarece cine câștigă

Figura 2 Loturile Armatei României participante la două ediții ale Jocurilor Invictus (stânga – Toronto 2017, dreapta – Sydney 2018)

medalia este aproape irelevant. Faptul că ai ajuns la linia de start te face deja câștigător, pentru că linia de sosire nu contează.

Ca urmare a succesului înregistrat de prima ediție a Jocurilor Invictus, a fost înființată Fundația *Invictus Games*. Aceasta deține proprietatea brandului, stabilește viitoarele orașe gazdă ale competiției, se asigură că sunt respectate standardele stabilite privind managementul competiției și regulamentele disciplinelor sportive și, de asemenea, este cea care decide includerea unor sporturi noi în cadrul jocurilor și acceptarea națiunilor participante. În acest sens, Fundația *Invictus Games* a fost încântată să anunțe încă doi noi membri ai familiei *Invictus* (Belgia și Coreea de Sud), care se vor înscrie, la următoarele ediții, pe lista națiunilor participante.

Prințul Harry (fondatorul evenimentului) a convenit recent, în principiu, cu reprezentatii

crime de război, comise de trupele IDF (Forțele de Apărare ale Israelului) în Fâșia Gaza și în Cisiordania¹².

Din cauza pandemiei de coronavirus care afectează anul acesta întregul mapamond (și pentru a limita impactul acesteia asupra tuturor părților implicate), jocurile care urmau să se desfășoare în orașul Haga, din Olanda, în perioada 9 - 16 mai 2020, au fost amânate, urmând ca acestea să aibă loc în anul 2021, într-o perioadă care va fi stabilită ulterior, iar ediția din anul 2022 va fi găzduită de orașul Düsseldorf, din Germania.

Concluzii

Sportul este un mijloc care te poate ajuta în parcurgerea drumului spre recuperarea finală. Pentru a crea un moment de sărbătoare în această călătorie, Jocurile *Invictus* vor îndrepta atenția internațională asupra militarilor care doresc să realizeze ceva și

Tabelul nr. 3

ORAȘELE GAZDĂ ALE JOCURILOR INVICTUS

An	Perioada de desfășurare	Țară	Oraș	Națiuni participante	Discipline sportive
2014	10 - 14 septembrie	Marea Britanie	Londra	13	9
2016	8 - 12 mai	SUA	Orlando	15	10
2017	23 - 30 septembrie	Canada	Toronto	17	12
2018	19 - 27 octombrie	Australia	Sydney	18	13
2021	mai - iunie	Olanda	Haga	20?	?
2022	10 - 19 iunie	Germania	Düsseldorf	?	?

armatei din Israel, asupra participării unei echipe reprezentative din această țară la jocurile din 2022, fapt care a atras mânia comunității musulmane britanice și a diferitor asociații pentru susținerea drepturilor omului. Acestea din urmă consideră că o asemenea invitație este inacceptabilă, din cauza anchetei lansate recent de Curtea Penală Internațională de la Haga cu privire la presupuse

care se străduiesc să-și redea încrederea în sine, să-și facă o nouă carieră, să-și reconstruiască viața familială și socială. Pentru concurenți, aceste jocuri oferă o experiență memorabilă și energizantă cu efecte benefice asupra programului de recuperare și procesului de reabilitare. Chiar dacă după încheierea unei asemenea competiții, mulți dintre militari se vor întoarce acasă fără medalii, pentru

noi, toți participanții sunt niște învingători. Ei au demonstrat că pot să-și învingă slăbiciunile, boala sau handicapul, fapt pentru care ar trebui să ne închinăm cu respect în fața lor.

Poemul *Invictus*, scris de William Ernest Henley, în anul 1875 (pentru a-și exprima frustrarea, după ce i se tăia piciorul din cauza unei infecții) și publicat câțiva ani mai târziu în volumul „Book of Verses”, întruchipează spiritul uman neobosit, care se află în centrul Jocurilor *Invictus*.

Invictus¹³

de William Ernest Henley

„Trecând de noaptea grea din jurul meu,
Neagră ca iadul, fără de sfârșit,
Îi mulțumesc oricărui Dumnezeu
Pentru sufletul meu necucerit.

Dincolo de blesteme și de lacrimi,
Pe-acest tărâm de umbră subjugat,
În anii plini de-amenințări și patimi
Sunt și voi fi la fel, neînfricat.

În gheara sorții strâns fără cruțare
Nu am dat înapoi și n-am strigat
Lovit de întâmplările amare
Capul mi-e-nsângerat, dar nu plecat.

Nu mai contează cât de aspru-i drumul,
Ce liste cu pedepse vin mereu,
Eu, azi, al sorții mele sunt stăpânul –
Sunt căpitanul sufletului meu.”

Crezul *militarului invictus* este ilustrat cu măiestrie în poezia scrisă de William Ernest Henley. Opera este o creație de mare sensibilitate și profunzime artistică, ce susține ideea curajului și a demnității în fața obstacolelor vieții. Instanța lirică apare în ipostaza omului care trebuie să învingă provocările vieții și să meargă mai departe, încrezător, cu capul sus, cu sufletul liber și fortificat.

Textul poetic este o confesiune pe tema condiției umane, fapt susținut de prezența unor termeni care aparțin acestui câmp lexical: „sufletul”, „lacrimi”, „sorții”, „patimi”, „întâmplări amare”, „pedepse”. Discursul liric are caracter confesiv, fiind un pretext pe care autorul îl folosește pentru exprimarea propriilor trăiri. Aflat într-o situație limită, eul

poetic trăiește o gamă variată de sentimente, de la tristețe, mâhnire, tulburare, teamă, revoltă, până la acceptare și chiar victorie în fața sorții nemiloase.

Mesajul poetic este redat prin intermediul unui limbaj artistic și expresiv. Epitetul „noaptea grea” și comparația „noaptea neagră ca iadul” sugerează suferința cumplită care a învăluit întreaga viață a militarului. Lipsa luminii denotă absența speranței, precum și întunericul ce i-a cuprins întreaga ființă. Dar, după ce trece prin chinurile „iadului interior”, militarul *invictus* renaște din propria cenușă, asemenea unei păsări phoenix, reușind să învingă destinul nemilos, să fie liber și demn. Metafora „sunt căpitanul sufletului meu” evidențiază ideea că puterea vine din interior și că libertatea, demnitatea și curajul nu i le poate nimeni răpi. Chiar dacă greutățile vieții l-au îngenuncheat, sufletul său rămâne necucerit. Necazurile prin care a trecut l-au făcut mai puternic, l-au ajutat să treacă la cârma vieții, l-au determinat să-și conducă propriul destin.

Dacă la începutul discursului poetic atmosfera este tristă și apăsătoare, la final se transformă în una senină, plină de speranță, eul liric conștientizând că toate obstacolele prin care a trecut l-au determinat să devină mai puternic și să răzbată prin valurile tulburi ale vieții. Versurile „Nu am dat înapoi și n-am strigat/ Lovit de întâmplări amare/Capul mi-e însângerat, dar nu plecat” simbolizează determinarea și ambiția care l-au ajutat să treacă peste cumplitele încercări la care a fost supus.

De asemenea, titlul contribuie la descifrarea semnificațiilor mesajului textului poetic. *Militarul invictus* este un învingător, deoarece are motivația și puterea sufletească de a se ridica chiar și în cele mai grele momente. Într-o lume plină de patimi, de lacrimi și de blesteme, eul poetic reușește, cu ajutorul divinității, să făurească din durere și suferință un spirit liber, un învingător, un biruitor al sorții. Tăria de caracter, onoarea, ambiția și demnitatea sunt calitățile *militarului invictus*.

Așadar, poezia „Invictus”, scrisă de William Ernest Henley, are un mesaj liric, sensibil și emoționant, care impresionează prin intensitatea și profunzimea sentimentelor transmise, putând fi interpretată ca un adevărat elogiu adus *militarului invictus*, care își depășește condiția fizică prin ambiție, credință, speranță, curaj și demnitate în fața sorții potrivnice.

Această scriere în versuri este un îndemn la rezistență și demnitate, o îmbinare de amintiri și

sentimente, un „Nu!” spus răspicat sorții. Generații de-a rândul s-au bazat pe cuvintele acestui poem, pentru a transmite putere de rezistență în perioadele de adversitate, înfățișând spiritul uman neobosit care se află în centrul Jocurilor Invictus.

NOTE:

1 Cuvântul latinesc „invictus” înseamnă neînvingut, necucerit, imbatabil, invincibil.

2 G.C. Ciapa, *Pregătirea fizică a militarilor din Armata României în conflictele moderne*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2018, p. 73.

3 <https://www.youtube.com/watch?v=Im-5ey1-siY>, accesat la 24.03.2020.

4 <http://www.rugby.ro/cum-se-joaca-rugby-in-scaun-ruant-16238.html>, accesat la 27.03.2020.

5 https://www.paralimpicromania.ro/wp-content/uploads/2019/10/Regulament_basketball.pdf, accesat la 27.03.2020.

6 https://www.en.wikipedia.org/wiki/Sitting_volleyball, accesat la 27.03.2020.

7 <https://www.npc.org.ro/sporturi/regulamente-ipc>, accesat la 29.03.2020.

8 Sponsor principal: *Jaguar Land Rover*.

9 <https://www.youtube.com/watch?v=mkEJu8WUPqA>, accesat la 25.03.2020.

10 <https://www.familiaregala.ro/stiri/articol/echipa-romaniei-la-invictus-games-toronto-2017>, accesat la 29.03.2020.

11 <http://www.results.invictusgames2017.com/index.cfm/en/grid/showResults/athleteCountry/ROU.html>, accesat la 28.03.2020.

12 <https://www.ynetnews.com/article/ByKuDCTIL>, accesat la 30.03.2020.

13 <http://poezii.citatepedia.ro/de.php?a=William+Ernest+Henley>, accesat la 26.03.2020.

BIBLIOGRAFIE

Băițan G.F., *Pregătirea fizică a militarilor din Armata României în contextul integrării în NATO*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2019.

Ciapa G.C., *Pregătirea fizică a militarilor din Armata României în conflictele moderne*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2018.

Delaney T., Madigan T., *The sociology of sports – an introduction*, Second Edition, McFarland & Company, Inc., Publishers, Jefferson, North Carolina, 2015.

Grant A., *You'll Never Walk*, DeCoubertin Books, Reprint edition, UK, 2019.

Jones E., *Who are veterans?*, KidHaven Publishing, New York, 2020.

Marano K., Tsallis, A., *Invictus Games Sydney 2018*, Australian International Military Games Limited, 2019.

Starling B., *Unconquerable: The Invictus Spirit*, HarperCollins Publishers, New York, 2017.

<https://www.youtube.com/watch?v=Im-5ey1-siY>

<http://www.rugby.ro/cum-se-joaca-rugby-in-scaun-ruant-16238.html>

https://www.paralimpicromania.ro/wp-content/uploads/2019/10/Regulament_basketball.pdf

https://www.en.wikipedia.org/wiki/Sitting_volleyball

<https://www.npc.org.ro/sporturi/regulamente-ipc>

<https://www.youtube.com/watch?v=mkEJu8WUPqA>

<https://www.familiaregala.ro/stiri/articol/echipa-romaniei-la-invictus-games-toronto-2017>

<http://www.results.invictusgames2017.com/index.cfm/en/grid/showResults/athleteCountry/ROU.html>

<https://www.ynetnews.com/article/ByKuDC TIL>

<http://www.poezii.citatepedia.ro/de.php?a=William+Ernest+Henley>

EFECTE ALE FUMATULUI ȘI ALCOOLULUI ASUPRA ORGANISMULUI UMAN ȘI EFORTULUI FIZIC

EFFECTS OF SMOKING AND ALCOHOL ON THE HUMAN BODY AND PHYSICAL EFFORT

LES EFFETS DU TABAC ET DE L'ALCOOL SUR LE CORPS HUMAIN ET L'EFFORT PHYSIQUE

Lt.col.lect.univ.dr. Gabriel Constantin CIAPA *

Potrivit Organizației Mondiale a Sănătății, consumul de țigări și alcoolul reprezintă una dintre principalele cauze de îmbolnăvire, invaliditate și deces la nivel mondial, speranța de viață a consumatorilor de astfel de produse fiind diminuată drastic, în multe situații. Bolile determinate de consumul acestor „droguri” și expunerea la fumul de țigară sunt unele dintre cele mai grave și pot afecta atât organele interne, cât și întregul organism. Articolul de față reușește să surprindă parte dintre cele mai importante efecte negative pe care alcoolul și țigările le au asupra organismului uman și implicațiile lor, din perspectiva efortului fizic. Rolul fundamental al articolului este dat nu numai de prezentarea efectelor asupra corpului și efortului fizic, ci și de conștientizarea impactului negativ pe care fumatul și alcoolul îl creează în anturajul personal-social al consumatorului.

According to the World Health Organization, cigarette and alcohol consumption are one of the leading causes of illness, disability and death worldwide, the life expectancy of regular consumers of these products being drastically diminished in many situations. Diseases caused by the consumption of these "drugs" and exposure to cigarette smoke are some of the most serious and can affect both the internal organs and the whole body. This material manages to capture some of the most important negative effects that alcohol and cigarettes have on the human body and their implications from the perspective of physical effort. The fundamental role of this material is given not only by the presentation of the effects on the body and physical effort, but also by the awareness regarding the negative impact that smoking and alcohol create in the personal-social entourage of the consumer.

Selon l'Organisation mondiale de la Santé, la consommation de tabac et d'alcool est l'une des causes des maladies, d'invalidité et de décès dans le monde, le taux de survie des consommateurs de ces produits étant considérablement réduit dans de nombreuses situations. Les maladies causées par la consommation de ces "drogues" et l'exposition à la fumée de cigarette sont parmi les plus graves et peuvent toucher à la fois les organes internes et le corps humain tout entier. Cet article présente certains des effets négatifs les plus importants de l'alcool et du tabac sur le corps humain, ainsi que les conséquences du point de vue de l'effort physique. Le rôle fondamental de cet article est donné non seulement par la présentation des effets sur l'organisme et sur l'effort physique, mais aussi par la prise de conscience de l'impact négatif que les cigarettes et l'alcool ont sur l'entourage du consommateur.

Cuvinte-cheie: efort fizic; alcool; fumat; exercițiu fizic; țigări; efect.

Keywords: physical effort; alcohol; smoking; physical exercise; cigarettes; effect.

Mots-clés: effort physique; alcool; fumer; exercice; cigarettes; effet.

Societatea în care omul își desfășoară activitatea și trăiește este o resursă nepuizabilă de stimuli, care îl supun pe acesta la adaptări și readaptări sociale, dar și la modificări comportamentale. Nu

întotdeauna aceste modificări au un rol pozitiv asupra organismului, ele producând perturbări ale funcționalității normale a corpului.

Interesant este că noi ne expunem acestor perturbări, în multe situații, în mod voluntar și conștient (de exemplu, ingerarea de alimente care conțin conservanți și compuși chimici, consumul de țigări și de alcool etc.), dar și involuntar (de exemplu, fumatul pasiv).

*Academia Tehnică Militară „Ferdinand I”
e-mail: gabriel.ciapa@mta.ro

Trăind în această societate, bazată pe consumul unei întregi game de produse, mai mult cantitativ decât calitativ, inevitabil, atenția se va îndrepta și spre băuturile alcoolice și/sau țigări. „Ce ar fi dacă aș încerca și eu?”, „Ce se întâmplă, dacă beau un pahar sau fumez o țigară?” „Nimic” este răspunsul dat la aceste întrebări, în cele mai multe situații. De la acest răspuns până la a forma un obicei și a determina crearea unei dependențe din a consuma aceste două produse este doar un pas. Rezultatul dependenței și al consumului individual de alcool și de țigări, combinate între ele sau împreună cu alte produse, care pot dăuna organismului uman, se va regăsi, în cele din urmă, în apariția de efecte nocive asupra funcționalității psihicului și fizicului omului.

Potrivit Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), consumul de țigări tinde să se transforme în principala cauză a mortalității la nivel global, situație care poate fi evitată prin politici și măsuri precise și aplicabile, luate de instituțiile responsabile din fiecare țară. Este estimat că, la nivel mondial, sunt peste un miliard de fumători, dintre care cei mai numeroși sunt în statele cu o economie în curs de dezvoltare, aproape de trei ori mai mulți decât în țările dezvoltate.

Având în vedere tipul consumatorilor, bărbații sunt cei mai numeroși, în privința fumatului. Aceeași organizație susține că, anual, mor peste 4,2 milioane de oameni din această cauză. Peste un milion sunt europeni.

Nici românii nu fac excepție de la consumul țigărilor. În intervalul 2011-2018, România a înregistrat o creștere de aproape 15% a numărului de fumători, în principal din cauza exploziei viciului în rândul tinerilor și al femeilor. În România, se estimează că sunt peste 4,3 milioane de fumători zilnic, dintre care bărbații reprezintă aproape dublul numărului de femei care fumează.

Din totalul persoanelor diagnosticate cu cancer pulmonar, în conformitate cu statisticile Societății Române de Pneumologie, circa 89% sunt sau au fost fumători care s-au lăsat de curând. Tot această societate susține că peste 42.000 de decese, înregistrate anual, se datorează consumului de țigări. Acest consum provoacă mai multe decese anual decât obezitatea, accidentele de circulație, consumul de alcool, sinuciderea și consumul de substanțe stupefiante, la un loc.

În privința alcoolului, la nivel mondial sunt înregistrate peste 3,3 milioane de decese anual,

dintre care mai mult de două treimi sunt, și în acest caz, bărbații. În România, potrivit Organizației Mondiale a Sănătății, la nivelul anului 2016, din cele peste 11.000 de persoane care au avut de suferit de pe urma consumului de alcool, mai mult de jumătate dintre cazuri s-au soldat cu decese. La nivel european, România ocupă locul nouă, la consumul de alcool pe cap de locuitor, și locul zece, la nivel mondial¹.

Efecte ale fumatului asupra organismului uman și efortului fizic

Chiar dacă, la nivel mondial și național, există o politică, în sensul conștientizării, prevenirii și combaterii efectelor negative ale consumului de țigări, populația se expune acestui viciu, încă de la o vârstă foarte fragedă. Adolescența poate fi marcată și de debutul consumului de țigări, existând motivații multiple. Debutul ca fumători se poate regăsi în motive, precum teribilismul, nevoia de recunoaștere și epatare în cadrul social unde tinerii își desfășoară principalele activități, curiozitate, nevoia acceptării în colective cu pasiuni și interese comune, tendința de a nu fi picat în derizoriu de grupul de care aparține și, pe alocuri, chiar din obligație.

Cu toții suntem conștienți că principalul reziduu al arderii țigărilor, fumul, este un adevărat depozit de substanțe toxice (peste 500 de substanțe), unele fiind demonstrate cu efect cancerigen (gudronul, nitrozamina, oxidul de zinc, benzenul etc.), altele fiind otrăvitoare (monoxid de carbon, nicotină, cianuri etc.). Indiferent că vorbim de unele sau de celelalte, toate aceste substanțe afectează marile funcții ale organismului, marile sisteme ale corpului, organele interne, punând viața omului în pericol.

Un element extrem de interesant, cu efecte negative asupra organismului, se cuvine a fi menționat în privința hemoglobinei² și a monoxidului de carbon. Între cele două, există o legătură extrem de puternică, în privința asocierii lor. Ele se combină, comparativ cu legătura oxigen-hemoglobină, de aproximativ 200 de ori mai bine. Astfel, monoxidul de carbon ajunge mai rapid decât oxigenul în sânge, concentrația de carboxihemoglobină fiind de aproximativ 1%, la un nefumător, și cu valori de 5%-25%, la un consumator de țigări. Rezultatul asocierii monoxidului de carbon cu hemoglobina și al transportului acestuia în organism produce o

serie de efecte negative asupra corpului, două fiind suficiente pentru a demonstra caracterul nociv al lui: „din cauza asocierii sale cu hemoglobina, în timp, aceasta va ajunge să nu mai poată transporta oxigenul, fapt care se va reflecta negativ asupra capacității respiratorii a organismului, a celulelor, a performanțelor fizice ale omului; un alt efect, de data asta cronic, constă în distrugerea stratului interior al vaselor de sânge, fapt important pentru accentuarea bolilor cardiovasculare”³.

Alt element al fumului de țigară, care influențează negativ organismul omului, este nicotina. Aceasta, din cantitatea totală de fum, doar 30% ajunge în gură. Ca urmare a modalității particulare de a fuma, din acest procent, în circulația sangvină pot ajunge valori cuprinse între 5% și 95% din totalitatea nicotinei inhalate, în condițiile retenției sau reținerii aerului. Trebuie menționat că o doză de nicotină, cu valori cuprinse între 40 și 50 mg, provoacă deces, pentru un adult. În cazul copiilor, sunt suficiente doar 10 mg⁴. Concret, pentru a ajunge la această cantitate, un adult trebuie să consume circa 20-40 de țigări, într-un interval de timp de 90-180 de minute.

În concentrații reduse (aproximativ 1 mg de substanță absorbită), nicotina poate fi un excitant sau un stimulent al sistemului nervos central, ducând la o creștere, care este drept, redusă a posibilităților unui individ de a realiza un efort fizic mai intens decât în lipsa acesteia. De asemenea, nicotina stimulează starea de veghe a organismului.

Totuși, prezența nicotinei în organism în cantități mari și pentru o perioadă îndelungată de timp se materializează în creșterea șanselor de apariție a efectelor negative în corpul uman. Dintre acestea, menționez doar câteva, pe care le consider foarte importante, din perspectiva funcționalității organismului:

- nicotina reprezintă un factor declanșator și un stimulent pentru adrenalina, având ca efect accelerarea frecvenței cardiace și creșterea tensiunii arteriale. Fumul unei singure țigări este suficient pentru creșterea frecvenței cardiace cu până la 20 de bătăi pe minut;

- alt efect este cel al vasoconstricției⁵. Acesta poate fi un element determinant pentru apariția spasmelor vasculare (fumul unei singure țigări scade temperatura extremităților organismului – degete, nas, urechi – cu valori cuprinse între 0,6 și 3,8 grade). Vasoconstricția, împreună cu alte

boli cardiovasculare instalate în organism, poate conduce la infarctul miocardic;

- ritmul ridicat al frecvenței cardiace, cumulat cu vasoconstricția, duce la modificări structurale în pereții vaselor de sânge și la tulburări circulatorii⁶;

- nicotina reduce „volumul expirator și provoacă o deteriorare a proceselor de schimburi gazoase alveolare, o scădere a debitului respirator, o creștere a necesităților de oxigen ale musculaturii”⁷. Cauza acestor efecte este reprezentată de diminuarea gradului de permeabilitate a membranelor alveolelor pulmonare, ca urmare a „atașării” substanțelor din fumul de țigară de acestea;

- în urma reducerii cantității de oxigen din sânge, se produc modificări negative, în privința metabolismului lipidelor din organism, schimbări care apar într-un interval de timp destul de scurt, când se constată o creștere a acizilor grași liberi⁸, unele dintre acestea menținându-se, însă, pe termen lung prin diminuarea colesterolului bun (HDL) și creșterea celui total.

Din perspectiva influențelor fumatului asupra exercițiilor fizice, asocierea monoxid de carbon-hemoglobină reduce cantitatea de oxigen necesară mușchilor pentru efectuarea efortului; nicotina și dioxidul de carbon contribuie la coagularea sângelui; acesta devenind mai vâscos favorizează acumularea de grăsimi pe vasele de sânge, astfel creându-se o predispoziție pentru reducerea cantității de sânge care trebuie să ajungă la organe și mușchi. Aceste două elemente conduc la limitarea cantității de oxigen și sânge bogat în substanțe nutritive, necesare contracțiilor musculaturii, pentru susținerea și realizarea eforturilor fizice, fie intense și de scurtă durată, fie a celor de lungă durată, dar de intensitate mică sau moderată.

Combaterea acestui viciu și prevenirea consumului de țigări, implicit a efectelor sale asupra organismului nostru, se pot realiza prin: „educație în toate structurile de învățământ din țară (școli generale, universități etc.), cu scopul reducerii numărului de potențiali fumători; interzicerea agenților comerciali să dețină și să comercializeze țigări sau înlocuitoare ale acestora, în preajma structurilor de învățământ; aplicarea și respectarea legilor existente privind combaterea și prevenirea efectelor negative ale fumatului; interzicerea fumatului în totalitate în spațiile publice și în apropierea unităților de învățământ; în limita posibilităților și a evoluției tehnologice,

reducerea cantităților de substanțe nocive din țigări; campanii agresive de publicitate și evidențierea modificărilor negative pe care fumatul le are asupra organismului”⁹.

Fumul de țigară cu substanțele toxice și cancerigene, aflate în compoziția sa, reprezintă una dintre cauzele principale ale apariției și instalării unora dintre cele mai grave boli ale omului, unele determinând chiar decesul acestuia. Bolile instalate ca urmare a consumului de țigări nu afectează doar o parte a organismului. Ele pot cuprinde toate marile funcțiuni ale corpului, în unele situații chiar generalizându-se la nivelul întregului organism.

În această prezentare, enumăr doar unele dintre cele mai relevante pentru această relație cauză-efect a consumului de țigară: „boli ale sistemului cardiorespirator (cancer de plămâni, infarct miocardic, boli vasculare periferice, atac cerebral vascular, favorizarea apariției unei serii de boli ale aparatului respirator – gripă, pneumonie etc.), modificări ale sistemului cutanat (pielea apare mai îmbătrânită), disfuncții ale aparatului reproducător (disfuncții erectile, impotență, risc mare de infertilitate, în cazul femeilor), avort spontan și deficiențe ale fătului și mai apoi ale nou-născutului, moarte subită sau scurtarea vieții cu până la 10 ani a unui fumător care a fumat toată viața”¹⁰.

Diminuarea numărului de țigări consumate sau renunțarea completă la acest viciu reprezintă, în primul rând, un exercițiu de autocontrol, o manifestare a voinței personale în a înlătura un factor nociv pentru organism. Renunțarea la consumul de țigări, din punctul meu de vedere, se poate realiza

prin două abordări: prima – o renunțare directă la țigări și folosind o atitudine fermă legată de acest consum –, a doua – renunțarea treptată și reducerea lor, trecând prin mai multe faze de consum, din ce în ce mai puțin cantitativ.

Indiferent de modalitatea pe care o abordăm pentru a diminua sau a înceta consumul de țigări, o contribuție esențială își aduc cunoașterea și conștientizarea efectelor acestora asupra organismului.

Alături de această cunoaștere, de ajutor mai pot fi: găsirea unei motivații suficient de puternice pentru renunțarea la țigări (motive, precum cele legate de starea de sănătate a consumatorului, de starea financiară și de cheltuielile apărute, ca urmare a acestui consum etc.); îndepărtarea din mediul personal a produselor care facilitează fumatul și îndreptarea atenției și gândului spre acesta (scrumiere, brichete, pipe, imagini cu pachete de țigări, țigări etc.); sprijinul real al familiei și cunoscuților; tratamentul medicamentos; consumul rațional al unor produse sănătoase, drept înlocuitoare a țigărilor; renunțarea la produse care cer consumul de țigări, până la dispariția completă a acestei „cereri” a organismului (cafeaua, de exemplu); consumarea unor produse alimentare și băuturi care conțin doze foarte mici de nicotină, cu scopul combaterii etapizate a dependenței de aceasta; desfășurarea de activități sportive. Este cunoscut faptul că exercițiile fizice atenuază „pofța” de nicotină. Beneficiile pe termen lung, ca urmare a renunțării la fumat, sunt sintetizate în Figura 1.

Figura 1 Beneficiile renunțării la fumat¹¹

Efecte ale alcoolului asupra organismului uman și efortului fizic

Dacă anterior am prezentat o problemă stringentă, destul de apăsătoare asupra populației fumătoare, cât și asupra unora dintre cei care nu au acest obicei (a se înțelege fumătorii pasivi), în această parte ne vom orienta spre abordarea unui alt produs care, alături de țigară, provoacă, anual, decesul a milioane de oameni: alcoolul.

Adulții și, din păcate, din ce în ce mai mulți tineri au transformat consumul de alcool într-un element care conduce la modificarea rapidă a stării generale a omului, într-un element de legătură între schimbările psihice și fizice și viața reală, un factor care generează influențe negative, dar și pozitive asupra organismului.

Debutul în acest gest, de a consuma alcool, are ca substrat, în majoritatea situațiilor, viața reală și trăirile oferite de aceasta, motivele fiind extrem de diversificate: fericirea și tristețea pot fi îmbrăcate sau înăbușite de alcool, alungarea sentimentului singurătății și alinarea acestei trăiri, bucuria, curiozitatea, nevoia socializării, stimularea curajului și anularea parțială a fricii, accesarea într-un anumit grup social, reducerea parțială a stresului, starea de irascibilitate, celebrarea, imitarea comportamentului celor din imediata apropiere și, nu în cele din urmă, obișnuința.

Menționăm anterior că alcoolul poate influența pozitiv corpul uman, ori din acest punct de vedere, trebuie să se țină seama de condiția vitală, pentru determinarea apariției unor efecte benefice: *consumul acestuia în mod rațional și moderat*. Ce poate să însemne această condiție? Totul se reduce la cantitate și la procentul de alcool pur aflat în această cantitate. Recomandările, în majoritatea studiilor și datelor oferite de OMS, au ca limită superioară următoarele cifre: 350 ml bere (5%) sau 120 ml vin (12%) sau 50 ml tărie (40%).

Anu se înțelege că pot fi consumate toate acestea zilnic. Un alt tip de recomandare are în vedere doar alcoolul pur din băutura, astfel: pentru bărbați, se poate ajunge la un maxim de 30 g de alcool pur, pe când la femei, acest maxim este de doar 15 g. Moderația și consumul rațional al alcoolului pot conduce la „reducerea riscului de apariție și instalare a diabetului; diminuarea șanselor de apariție a unui accident vascular cerebral; micșorarea cantității de colesterol rău (LDL) și creșterea celui bun (HDL); creșterea timpului de coagulare a sângelui – prin

acest efect se poate preveni sau chiar opri un posibil infarct miocardic”¹².

Chiar dacă alcoolul determină apariția și a unor efecte pozitive asupra organismului, din păcate, consumul irațional creează premise pentru afectarea atât a organelor interne, cât și a întregului organism, ceea ce va duce, inevitabil, la apariția și instalarea unor boli, unele dintre ele soldându-se cu decesul celui în cauză.

Efectele băuturilor alcoolice pot fi observate la câteva minute și chiar ore după începerea consumului, ele fiind foarte cunoscute: reducerea capacității de a gândi logic, alterarea calității aparatului vizual, afectarea atenției distributive, diminuarea capacității de coordonare fizică segmentară, incapacitatea menținerii echilibrului corporal, reducerea posibilităților de orientare spațio-temporală, greață și vomă, comă, deces.

„Pe termen lung, pot să apară boli ale aparatului digestiv (de exemplu, ciroza – cu efectul său, de cele mai multe ori, fatal – ulcer, gastrită, cancer, pancreatită etc.), boli ale sistemelor respirator și circulator (tuberculoză, infarct miocardic, accidente vasculare cerebrale, hipertensiune arterială, creșterea frecvenței cardiace), la nivelul sistemului nervos central (demență, agresivitate, nebunia alcoolică, depresie etc.), boli ale aparatului reproducător (reducerea până la dispariția libidoului, impotență, sterilitate etc.), boli ale aparatului osteoarticular (diminuarea capacităților funcționale ale mușchilor, factor favorizant pentru apariția și instalarea osteoporozei), deces”¹³.

Din păcate, aceste efecte nu vizează doar omul ca entitate distinctă, anatomică și funcțională. Efectele consumului de alcool se regăsesc și în alte planuri, unde creează o serie de neajunsuri, influențând negativ desfășurarea vieții sociale a consumatorului, dar și evoluția economică a acestuia.

Consumul de alcool este un element determinant al desfășurării defectuoase a muncii, al apariției conflictelor de muncă individuale, al perturbării activității și nerespectării sarcinilor la locul de muncă, al indiferenței, al diminuării sentimentului responsabilității, al lipsei de interes în rezolvarea treburilor casnice, al neglijării copiilor și familiei, al apariției unor tendințe sociale contradictorii, al autoexcluderii sociale. Efectele consumului de alcool le putem observa sintetizate foarte bine și în Figura 2.

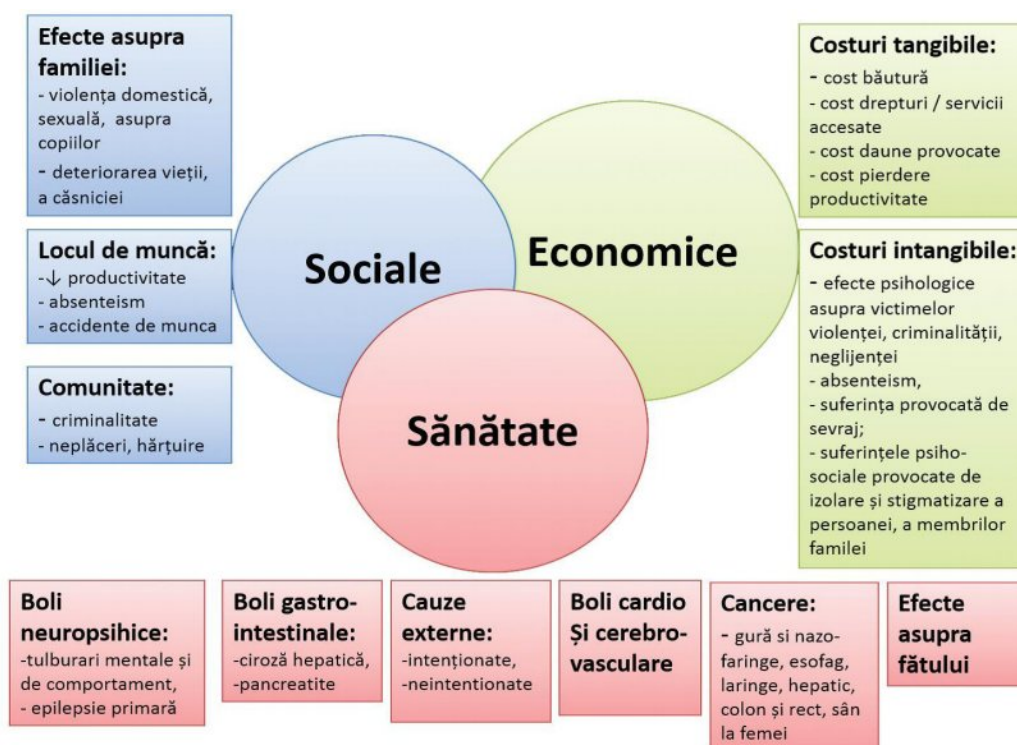

Figura 2 Efectele consumului de alcool¹⁴

Efectele consumului de alcool asupra corpului sunt direct proporționale cu concentrația de alcool deținută de băutura în sine, cu cantitatea aflată în circulația sangvină și în procesul de metabolizare, cantitatea de enzime prezente genetic în organism, care contribuie la descompunerea alcoolului. Efectele sunt cauzate de o serie de elemente, dintre care menționez:

- cantitatea de alcool ingerată – o cantitate mai mare va duce la creșterea nivelului concentrației acestuia în organism și în circulația sangvină. Această creștere va intensifica simptomatologia particulară a acestui tip de consum. O cantitate de alcool cu un indice al alcoolemiei aflat între valorile de 3.5-5 la mie poate fi o cauză a decesului;

- concentrația de alcool – o băutură cu o concentrație mai mică de alcool, în comparație cu una puternic alcoolizată (concentrația fiind de 40°-50° sau peste 50°) va determina apariția unor efecte mai puțin intense, perioada până la instalarea simptomelor particulare consumului de alcool fiind mai mare, semnele specifice parțial vizibile sau imposibil de identificat;

- timpul scurs de la prima „înghițitură” până la trecerea acestuia în sânge – aceeași cantitate

de alcool trece mai rapid în sânge, în situația consumului „pe stomacul gol”, comparativ cu starea în care el a fost ingerat după o masă bogată în grăsimi. Alcoolul este metabolizat în proporție de 90% de ficat, restul, de aproximativ 10%, fiind eliminat pe cale renală și pulmonară. Absorbția alcoolului în sânge se realizează imediat după ce este ingerat, pe aproape toată lungimea tractului digestiv;

- viteza și timpul de eliminare a alcoolului din corp – viteza se ridică la 0.1 g/kilcorp/oră, la bărbați și 0.085 g/kilcorp/oră, la femei. Diminuarea alcoolemiei se produce liniar, în funcție de timp, ridicându-se la circa 0.15 la mie/oră¹⁵;

- masa corporală și cantitatea de apă aflată în organism – masa corporală mare a unui om diminuează posibilitatea creșterii indicelui alcoolemiei, comparativ cu a unui om cu o masă mai mică, în principal datorat unui volum corporal de diluție ridicat;

- obișnuința de a consuma alcool – un individ care dezvoltă acest tip de conduită, total nesănătoasă, conduce la diminuare sensibilității sistemului nervos central, principalele simptome specifice consumului de alcool instalându-se mai greu.

În ceea ce privește practicarea diferitelor sporturi, ca activități de performanță sau de loisir, desfășurarea activității de instruire în educația fizică, efectele consumului de alcool își fac prezența și în acest domeniu, acesta influențând negativ performanțele practicanților.

Dintre cele mai importante efecte, le amintesc pe următoarele:

- creșterea timpului până la producerea reacției motrice, ca urmare a apariției unui stimul extern sau intern – acest fapt se întâmplă pentru că alcoolul acționează ca un blocant, făcând „imposibilă creșterea bruscă a permeabilității musculare la sodiu”¹⁶. Sodiul este un mineral esențial, cu rol important în excitabilitatea și realizarea contracțiilor musculare, implicit în reglarea activităților musculare;

- diminuarea posibilității corpului uman de a realiza mișcări coordonate, fie segmentar, fie ca un tot unitar. Alcoolul reprezintă un factor perturbator pentru toți centrii motori de comandă din creier. El acționează ca o barieră între comanda primită de la centrii motori și realizarea acțiunii sau gestului motric în sine;

- „restrângerea unor procese metabolice – alcoolul reduce sau chiar poate stopa procese metabolice prin care se poate sintetiza glucoza din resurse neglucidice (de exemplu, acidul lactic), extrem de importantă pentru desfășurarea și menținerea efortului muscular. Prin reducerea sau împiedicarea resintetizării glucozei în eforturile de duranță (lungă durată), se poate ajunge la instalarea hipoglicemiei, factor favorizant pentru apariția unor situații care pot degenera și pune în pericol viața omului”¹⁷;

- diminuarea performanțelor musculare – influențele menționate anterior vor avea o finalitate negativă asupra performanțelor majorității grupelor musculare, asupra capacităților motrice ale organismului (forță, rezistență, mobilitate, viteză, îndemânare);

- creșterea numărului de bătăi ale inimii (a frecvenței cardiace) – accelerarea ritmului cardiac al omului aflat în repaus se produce din cauza efectului vasodilatator al alcoolului. Consumul de alcool determină o dilatare a vaselor de sânge cutanate. Această dilatare solicită un debit sangvin mai mare decât în mod obișnuit, inima, în această situație, trebuind să pompeze mai mult sânge. Or, cantitatea de sânge necesară vaselor este susținută

de o frecvență cardiacă mai ridicată decât în mod obișnuit;

- crearea de predispoziții pentru contractarea unor boli și pentru apariția infecțiilor – alcoolul, acționând ca un blocant și inhibitor al proceselor de apărare a corpului uman, limitează acțiunea sistemului imunitar al organismului și lupta acestuia împotriva unor factori patogeni, acest fapt fiind o cauză indirectă, cu implicații negative, în realizarea de acțiuni și activități motrice.

Concluzii

Am prezentat o serie de date care arată caracterul favorizant al consumului de alcool și de țigări în apariția unor schimbări importante în funcționalitatea corectă a organismului uman. Atât alcoolul, cât și țigările, dar și asocierea lor, în situația unui consum simultan, stau la baza unor tulburări ale proceselor metabolice, a disfuncționalității organelor interne, a influențelor negative asupra activității sistemului nervos central.

Indiferent că vorbim despre efectele imediate sau pe termen lung ale consumului de alcool și de țigări, consecințele se vor regăsi pe perioade îndelungate asupra stării de sănătate a omului.

Având în vedere că țigările acționează ca un ușor activator, iar alcoolul ca un inhibitor, consumul lor simultan, pe termen scurt, favorizează ingestia unei cantități mai mari de alcool (apare senzația de a nu te simți beat).

Pe termen lung, asocierea și consumul lor simultan sau individual vor conduce spre o serie de probleme medicale grave și probleme sociale diverse, în lipsa unui control și a rațiunii.

NOTE:

1 <http://apps.who.int/gho/data/node.sdg.3-5-viz?lang=en>, accesat la 05.03.2020.

2 „Substanță organică feruginoasă care constituie materia colorantă a globulelor roșii și care, prin proprietatea sa de a se oxida și de a se reduce cu ușurință, are rol în procesul respirator, răspândind în corp oxigenul inspirat”, <https://dexonline.ro/definitie/hemoglobina>, accesat la 05.03.2020.

3 G.C. Ciapa, *Orientări și oportunități pentru pregătirea fizică a militarilor*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2019, p. 103.

4 G. Kuschinsky, Lullmann, *Kurzes Lehrbuch der Pharmakologie*, Thieme, Stuttgart, 1974, p. 285.

5 Reducerea diametrului vaselor de sânge.

6 K. Focke, *Auswirkungen des Zigarettenrauchens. Fur die Bundesregierung antwortet der Bundesminister fur Jugend. Familie und Gesundheit dem Parlament*, Drucksache 7/2070 des Deutschen Bundestages von 10.5.1974, p. 5.

7 J. Weineck, *Biologie du Sport*, Centrul de Cercetări pentru Probleme de Sport, București, 1995, p. 334.

8 Sunt asociați cu un risc cardiovascular crescut.

9 G.C. Ciapa, *Orientări și oportunități pentru pregătirea fizică a militarilor*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2019, p. 104.

10 *Ibidem*, p. 105.

11 <http://www.formaremedicala.ro/educatie-pacienti/beneficile-renuntarii-la-fumat> (CO – monoxid de carbon; IM – infarct miocardic; AVC – accident vascular cerebral; BOPC – Bronhopneumopatia obstructivă cronică – patologie a căilor respiratoare inferioare, cu rată de mortalitate crescută; wheezing – respirație șuierătoare), accesat la 06.03.2020

12 G.C. Ciapa, *Orientări și oportunități pentru pregătirea fizică a militarilor*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2019, p. 105.

13 *Ibidem*, p. 105.

14 F. Furtunescu, A. Galan, C. Mihăiescu-Pinția, *ARPS. Studiu privind impactul economic al consumului dăunător de alcool asupra sistemului de sănătate din România*, București, 2013, p. 24.

15 J. Weineck, *Biologie du Sport*, Centrul de Cercetări pentru Probleme de Sport, București, 1995, p. 338.

16 *Ibidem*, p. 339.

17 G.C. Ciapa, *Orientări și oportunități pentru pregătirea fizică a militarilor*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2019, p. 106.

BIBLIOGRAFIE

Ciapa G.C., *Orientări și oportunități pentru pregătirea fizică a militarilor*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2019.

Focke K., *Auswirkungen des Zigarettenrauchens. Fur die Bundesregierung antwortet der Bundesminister für Jugend, Familie und Gesundheit dem Parlament*”, Drucksache 7/2070 des Deutschen Bundestages von 10.5.1974.

Furtunescu F., A. Galan, C. Mihăiescu-Pinția, *ARPS. Studiu privind impactul economic al consumului dăunător de alcool asupra sistemului de sănătate din România*, București, 2013.

Kuschinsky G., Lullmann: *Kurzes Lehrbuch der Pharmakologie*, Thieme, Stuttgart, 1974.

Sullivan V.E., et al., *Alcohol's Effects on Brain and Behavior*, Alcohol Research & Health, Vol. 33, Nos. 1 and 2, 2010.

Weineck J., *Biologie du Sport*, Centrul de Cercetări pentru Probleme de Sport, București, 1995.

World Health Organization, *Global report on trends in prevalence of tobacco smoking*, 2015.

World Health Organization, *Global status report on alcohol and health*, 2018.

<http://www.formaremedicala.ro>

<http://www.apps.who.int>

IMPORTANȚA EXERCITIULUI FIZIC ÎN COMBATEREA DEPRESIEI ȘI ANXIETĂȚII

THE IMPORTANCE OF PHYSICAL EXERCISE FOR COMBATING DEPRESSION AND ANXIETY

L'IMPORTANCE DE L'EXERCICE DANS LA LUTTE CONTRE LA DÉPRESSION ET L'ANXIÉTÉ

Lt.col.lect.univ.dr. Gabriel Constantin CIAPA *

Activitatea umană este caracterizată de manifestările pozitive sau negative ale omului, cele mai multe dintre ele fiind realizate în mod conștient, rațional, dictate de cerința socială sau de nevoia de a exista. Aceste manifestări ale omului pot suferi schimbări, datorate unor influențe externe și interne, în care diverși factori determină apariția de modificări psihocomportamentale pozitive sau, în unele situații, cu impact negativ asupra psihicului și sănătății mentale a omului. Psihicul uman este un dat al naturii, extrem de complex și, în același timp, foarte fragil. Fragilitatea lui poate avea consecințe nefaste, ducând la apariția de tulburări mentale. Prezentul material furnizează informații și creează o vedere de ansamblu asupra depresiei și anxietății, modificărilor provocate de acestea, precum și asupra unor mijloace specifice domeniului educației fizice și sportului, cu rol în combaterea și prevenirea apariției tulburărilor mentale menționate.

Human activity is characterized by positive or negative manifestations of man, most of them being made consciously, rationally, dictated by the social demand or the need to exist. These human manifestations can undergo changes due to external and internal influences, in which various factors cause the occurrence of positive psycho-behavioral changes or, in some situations, with a negative impact on the human psyche and mental health. The human psyche is a fact of nature, extremely complex and, at the same time, very fragile. Its fragility can have harmful consequences, leading to the emergence of mental disorders. This material provides information and creates an overview of depression and anxiety, of the changes caused by them, as well as specific means in the field of physical education and sports, with a role in combating and preventing the emergence of the mental disorders mentioned above.

L'activité humaine est caractérisée par des manifestations humaines positives ou négatives, dont la plupart sont réalisées consciemment, rationnellement, imposées par la condition sociale ou par la nécessité d'exister. Ces manifestations humaines peuvent subir des changements, dus à des influences externes et internes, durant lesquelles divers facteurs déterminent l'apparition de modifications psycho-comportementaux positifs ou, dans certains cas, à des impacts négatifs sur le psychisme humain et la santé mentale. Le psychisme humain est un don inné, extrêmement complexe et, en même temps, très fragile. Sa fragilité peut avoir des conséquences néfastes, entraînant des troubles mentaux. Cet article présente des informations et donne une vue d'ensemble de la dépression et de l'anxiété, des changements qu'elles déterminent, ainsi que des moyens spécifiques au domaine de l'éducation physique et sportive, ayant pour rôle de prévenir et de combattre les troubles mentaux.

Cuvinte-cheie: educație fizică; depresie; anxietate; mijloace; exerciții fizice; tulburări mentale.

Keywords: physical education; depression; anxiety; means; physical exercise; mental disorders.

Mots-clés: éducation physique; dépression; anxiété; moyens; exercices; troubles mentaux.

Societatea, mediul în care omul își desfășoară activitatea, moștenirea genetică, dar și relaționarea omului cu semenii sunt elemente centrale de influență asupra comportamentului și

psihicului uman. De asemenea, un alt factor care contribuie și influențează psihicul uman este dat de „bombardamentul” informațional, din partea rețelei de Internet, de radio și televiziuni, la care omul este supus. Această interacțiune om-flux informațional poate duce la apariția unei comparații generale între două societăți distincte, între statele slab dezvoltate și cele puternice, între categoriile

*Academia Tehnică Militară „Ferdinand I”
e-mail: gabriel.ciapa@mta.ro

și păturile sociale ale aceleiași țări, dar și a unei comparații particulare între oameni, ca entități distincte. De altfel, comparația om-om poate determina reducerea calității relațiilor interumane și perturbarea psihicului omului. Influențele pe care aceste elemente le au asupra omului creează șansele apariției modificărilor comportamentale, schimbări și adaptări ale acestuia la situația nou apărută.

Ultimele decenii ale secolului trecut și primele ale secolului nostru sunt marcate de extinderea bolilor cu impact asupra psihicului și fizicului uman, tulburările mentale căpătând un statut aparte, ele devenind parte a obișnuinței noastre, a cotidianului. Dintre tulburările mentale, două tind să fie considerate bolile lumii moderne: depresia și anxietatea. Tulburările depresive sunt răspândite în toate straturile sociale, afectând și femeile, și bărbații deopotrivă, aceștia reclamând, tot mai des, descurajare, mâhnire, deznădejde, lipsă de energie, precum și reducerea încrederii în sine.

Depresia și anxietatea

Organizația Mondială a Sănătății, prin raportul ”Depression and Other Common Mental Disorders, Global Health Estimates”, consideră că, la nivelul anului 2015, aproximativ 4,4% (circa 322 de milioane de oameni) din populația totală a lumii suferă de tulburări depresive și 3,6%, de tulburări de anxietate (circa 264 de milioane de oameni). Același raport oferă și alte informații extrem de interesante. Astfel, tulburările depresive sunt mai des întâlnite la femei (5,1%) decât la bărbați (3,6%), pe când cele de anxietate respectă același tipar, în care femeile sunt afectate în proporție de 4,6%, iar bărbații, numai 2,6%. Intervalul de vârstă cel mai afectat de tulburările depresive este de 60 - 64 ani, atât pentru femei, cât și pentru bărbați, iar pentru tulburările de anxietate, grupa de vârstă este 40 - 49 ani, pentru femei, și 15 - 24 ani, pentru bărbați.

În cazul României, potrivit aceluiași raport, s-au depistat peste 900.000 de cazuri de tulburări depresive, cifră care reprezintă aproximativ 5% din populația țării, și peste 685.000 de cazuri de tulburări de anxietate (3,7% din populația țării). Numărul femeilor care suferă de tulburări depresive și de anxietate tinde să fie aproape dublu, comparativ cu numărul bărbaților afectați de aceleași tulburări.. De ce acest număr aproape dublu? Cu toate că suntem sensibil egali în fața tuturor provocărilor cotidiene, o explicație pentru

numărul mai mare în rândul femeilor este dată de apariția unor motive suplimentare, cum ar fi: sarcina, problemele menstruale, infertilitatea, menopauza, depresia postnatală, concentrarea accentuată pe sentimente negative, stresul (este cunoscut că femeile au o predispoziție mai mare pentru apariția depresiei și anxietății, la un nivel scăzut al stresului, comparativ cu bărbații) și chiar unele probleme legate de imaginea lor (de exemplu, nemulțumirile legate de imaginea propriului corp, a trăsăturilor feței, părului etc.).

Dar ce este depresia? Ea reprezintă o tulburare mentală, ca urmare a unor condiționări reciproce dintre o serie de factori de natură socială, economică, fiziologică, genetică, psihologică și de mediu, fiind caracterizată de o stare de „tristețe, pierderea interesului sau a plăcerii, sentimente de vinovăție sau de neîncredere în sine, somn tulburat sau apetit, sentimente de oboseală și concentrare slabă”¹, de inutilitate, de o diminuare și modificare a procesului cognitiv și somatic-locomotor, în unele cazuri accentuându-se starea de nervozitate, de iritabilitate. Formele grave ale tulburărilor depresive pot conduce la apariția iluziilor sau halucinațiilor. Prin accentuarea acestor simptome, fără o intervenție concretă pentru combaterea efectelor depresiei, capacitatea funcțională a oamenilor este redusă drastic, ei nefiind performanți în activitatea pe care o desfășoară sau în viața de zi cu zi, în anumite situații, putând ajunge chiar și la suicid.

Potrivit organizației WHO (World Health Organization), tulburările depresive includ două subcategorii principale: „tulburare depresivă majoră/episod depresiv, care implică simptome, precum starea de spirit depresivă, pierderea interesului și a plăcerii și scăderea energiei; în funcție de numărul și gravitatea simptomelor, un episod depresiv poate fi catalogat ca ușor, moderat sau sever; și distimie, o formă persistentă sau cronică de depresie ușoară; simptomele distimiei sunt similare până la episodul depresiv, dar tind să fie mai puțin intense și să dureze mai mult”².

Simptomatologia tulburărilor depresive este foarte vastă, ea putând fi împărțită în două categorii: psihologice și fizice (Tabelul nr. 1), diagnosticarea depresiei impunându-se a fi făcută de cadre specializate, nu pe baza unor constatări personale.

Tulburările depresive pot să apară la oricine, indiferent de vârstă, fiind demonstrat că nici cei

Tabelul nr. 1

SIMPTOMATOLOGIA DEPRESIEI³

Tulburări depresive	
<i>Simptome psihologice ale depresiei</i>	<i>Simptome fizice ale depresiei</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Stare de spirit scăzută continuă sau tristete • Sentimente de deznădejde și neputință • Stimă de sine scăzută • Sentimente de vinovăție • Iritabilitate și intoleranță față de ceilalți • Lipsa motivației și puțin interes pentru lucruri și/sau activități • Dificultate în luarea deciziilor • Lipsa de plăcere, pesimism • Gânduri suicidare sau gânduri de a face rău • Lipsa concentrării • Neliniștite sau îngrijorare • Reducerea interesului pentru actul sexual 	<ul style="list-style-type: none"> • Mișcare lentă sau vorbire redusă • Schimbarea apetitului sau a greutății • Constipație • Dureri inexplicabile • Lipsa de energie • Oboseală nejustificată • Lipsa de interes în relațiile sexuale • Modificări ale ciclului menstrual • Somn tulburat

tineri nu sunt ocoliți de această boală, pe când la cei de vârstă mijlocie și la cei în vârstă, pot coincide cu alte boli incurabile sau grave: cancer, Parkinson, boli cardiovasculare, diabet etc.

La apariția și extinderea depresiei, pot contribui medicamentele recomandate și luate pentru tratarea acestor boli.

De asemenea, o contribuție majoră la instalarea tulburărilor depresive, indiferent de vârstă, își poate aduce stresul excesiv sau constant, traumele majore, apărute de-a lungul vieții, modificările importante, survenite în viața fiecăruia, precum și moștenirea genetică a bolilor psihice ale familiei.

Anxietatea, a doua tulburare mentală abordată în această prezentare, reprezintă o reacție psihică și fizică naturală a organismului uman față de o serie de factori externi, concretizată în apariția unei stări de neliniște, teamă, frică, încordare, îngrijorare nejustificată, de cele mai multe ori față de pericole imaginare. Toate aceste stări emoționale sunt însoțite de gestică specifică și de agitație. De altfel, gestică și agitația se materializează în mișcarea segmentelor sau a întregului corp, uneori lipsite de logică, simultan cu creșterea frecvenței cardiace, cu posibilitatea apariției transpirației, cu apariția unui tremur în tot corpul și cu modificări în procesul respirator, în sensul accelerării sau scăderii ritmului respirator.

Organizația Mondială a Sănătății precizează că „tulburările de anxietate se referă la un grup de tulburări mentale caracterizate prin sentimente de anxietate și frică, inclusiv tulburare de anxietate generalizată (GAD), tulburare de panică, fobii, tulburare de anxietate socială, tulburare obsesiv-compulsivă (TOC) și tulburare de stres posttraumatică (PTSD). Ca și în cazul depresiei, simptomele pot varia de la ușoare până la severe. Durata simptomelor trăite în mod obișnuit de către oameni cu tulburări de anxietate o face mai mult o tulburare cronică decât episodică”⁴.

Dacă analizăm anxietatea și o înțelegem drept o emoție normală, naturală, ea tinde să capete conotații pozitive. Dacă nu se transformă în tulburare mentală, anxietatea poate deveni un factor care ne ajută să combatem posibile efecte ale unor situații în care ne putem afla. De exemplu, teama de un eșec la un examen ne determină să ne modificăm comportamentul și să studiem mult mai mult; îngrijorarea, cauzată de deplasarea pe munte, pe timp de iarnă, determină apariția unei neliniști interioare, ceea ce conduce la luarea de măsuri preventive suplimentare, de exemplu, achiziția de materiale specifice, performante. Din această perspectivă, anxietatea o putem înțelege ca pe un factor de prevenție pentru o potențială amenințare, devenind benefică pentru comportamentul nostru.

Din punctul de vedere al apariției și intensității simptomelor specifice anxietății (Tabelul nr. 2), al efectelor negative ale acestora, cumulate cu

Indiferent că vorbim despre anxietate sau depresie, la femei sau bărbați, la tineri sau la vârstnici, aceste tulburări mentale afectează atât viața fiecăruia

Tabelul nr. 2

SIMPTOMATOLOGIA ANXIETĂȚII⁵

Tulburările de anxietate	
Simptome psihologice ale anxietății	Simptome fizice ale anxietății
<ul style="list-style-type: none">• Neliniște• Sentiment de teamă• Stare constantă de marginalizare• Dificultate de concentrare• Iritabilitate• Nerăbdare• Distragerea atenției extrem de ușor• Agitație	<ul style="list-style-type: none">• Amețeli• Somnolență și oboseală• Palpitații• Dureri musculare și tensiune• Gură uscată• Transpirație excesivă• Respirație scurtă• Dureri de stomac• Greață• Diaree• Durere de cap• Sete excesivă• Insomnie

producerea de perturbări și dereglări importante în viața cotidiană (afectarea vieții sociale, a dispoziției pentru muncă etc.), trebuie să admitem că tulburările de anxietate joacă un rol negativ în viața noastră. La stările precizate anterior, determinate de anxietate, se mai pot adăuga și altele, precum: imposibilitatea relaxării neuromusculare, epuizare psihică și fizică nejustificată, exagerarea unor stări de tensiune psihică, aparent normale, repetarea la nesfârșit a unor gânduri negative, experimentarea sentimentului de copleșire psihică și fizică, sensibilitate exacerbată la apariția celor mai mici senzații de disconfort.

Simptomatologia asociată depresiei și anxietății nu se reduce doar la modificări comportamentale, legate de fizicul și psihicul omului. Simptomatologia specifică acestor două tulburări mentale se regăsește și în viața de zi cu zi a omului, în cadrul social. Acestea sunt numite simptome sociale. Potrivit *Physical activity And Mental health*, parte dintre ele sunt „dificultăți în viața de familie, participarea la mai puține hobby-uri și interese, participarea la mai puține activități sociale și evitarea contactului cu prietenii, nu merge bine la serviciu”⁶.

dintre cei diagnosticați de medici specialiști, cât și a celor din anturajul lor, prin influențare directă cu atitudinea lor comportamentală.

Importanța exercițiului fizic în combaterea depresiei și anxietății

Eficiența tratamentului pentru aceste două tulburări mentale este ridicată și se poate ajunge la vindecare completă, dacă s-a realizat o diagnosticare timpurie. Pentru cazurile severe, este necesară o perioadă mult mai mare de tratare și vindecare. În principal, tratamentul este bazat pe intervenția farmacologică și pe psihoterapie. De asemenea, acesta trebuie particularizat la nivel de individ, neexistând o soluție unică de tratare. Când situația sau starea bolnavului o solicită, se poate realiza un tratament prin combinarea celor două.

O variantă și/sau o completare a celor două posibilități de tratare a depresiei și anxietății o poate reprezenta activitatea fizică, o activitate definită ca fiind „orice mișcare corporală, produsă prin contracția mușchilor scheletici, care duce la o creștere substanțială a consumului de energie față de perioada de odihnă”⁷. Simplul fapt că ne

ridicăm din pat și mergem până la bucătărie sau la piață nu înseamnă că desfășurăm un efort fizic, bazat pe exerciții fizice și pe o planificare precisă, în cadrul unui program de pregătire fizică. De altfel, exercițiul fizic reprezintă „o acțiune motrică cu valoare instrumentată, conceput și programat în vederea realizării obiectivelor proprii educației fizice și sportului”⁸. Constituie o activitate fizică, pentru că apare consum de energie și mișcare a organismului, însă nu poate fi încadrată în specificul domeniului sportului sau al educației fizice.

În sprijinul acestei afirmații, stau numeroase studii care atestă și dovedesc importanța exercițiului fizic în combaterea și tratarea tulburărilor mentale amintite. Dintre acestea, precizez doar câteva care sunt relevante pentru această prezentare. Astfel, în studiul *Physical Exercise Counteracts Genetic Susceptibility to Depression* autorii propun spre studiu legătura dintre exercițiul fizic și posibilitatea de apariție a depresiei, ca urmare a componentei genetice. La studiu, au luat parte 55 de participanți, diagnosticați cu o formă de depresie. Studiul a marcat analiza unui factor genetic care are impact asupra emoției și care se poate concretiza în creșterea riscului de apariție a depresiei. În urma studiului, cercetătorii au obținut un rezultat semnificativ statistic, prin care se indică faptul că cei care participau la activități sportive, precum alergările, erau protejați de acțiunea acestor gene.

Al doilea studiu, *Physical exercise for late life depression: effects on cognition and disability*, analizează relația dintre depresia instalată la persoanele în vârstă și efectele exercițiilor fizice asupra proceselor cognitive și dizabilităților. La studiu, au participat 121 de persoane cu vârste apropiate de 75 de ani. Cunoscând că exercițiul fizic este un antidepresiv eficient și poate influența pozitiv procesele cognitive, cercetătorii l-au aplicat ca stimulent suplimentar tratamentului medicamentos. Concluziile studiului lor arată faptul că introducerea progresivă a exercițiilor fizice aerobe (efort fizic, desfășurat în prezența oxigenului), ca element adjuvant, oferă un avantaj important în tratarea tulburărilor depresive, exercițiul fiind și o măsură terapeutică.

Studiul *Antidepressant Efficacy of Adjunctive Aerobic Activity and Associated Biomarkers in Major Depression: A 4-Week, Randomized, Single-Blind, Controlled Clinical Trial* susține, prin cercetarea realizată, punctul de vedere menționat

anterior. Astfel, un grup de 57 de pacienți cu vârste cuprinse între 18 și 55 ani, care fuseseră diagnosticați cu o formă de depresie majoră și cărora nu li s-a administrat decât sertralină⁹ pe timpul observației (28 de zile), a fost împărțit în două grupe experiment. Primul, format din 29 de persoane, a fost supus unui program de exerciții fizice aerobe, suplimentar tratamentului cu sertralină, timp de 4 săptămâni, de câte 4 ori pe săptămână. Celălalt grup nu a realizat niciun efort fizic. Rezultatele obținute sunt și de această dată favorabile mișcării, indicând o evoluție a capacității funcționale a pacienților, concluzia fiind aceea că exercițiile fizice, bazate pe efort aerob, pot fi o variantă terapeutică pe termen scurt.

Unul dintre studiile interesante, realizat în anul 2019, *Physical exercise improves quality of life, depressive symptoms, and cognition across chronic brain disorders: a transdiagnostic systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials*, a efectuat o metaanaliză având în vedere 122 de studii de profil, cu un total de 7.231 de participanți. Studiul urmărea implicarea exercițiului fizic în calitatea vieții, tratării simptomelor depresiei și tulburărilor cronice ale creierului.

Extrem de importantă este concluzia la care s-a ajuns. Asupra tulburărilor cronice, exercițiile fizice au avut efecte de mici dimensiuni, asupra calității vieții, ele au indicat efecte de dimensiuni medii. În ceea ce privește simptomele depresiei, exercițiile fizice au semnalat efectele cele mai importante, reiterând încă o dată că terapia bazată pe exerciții fizice nu este de neglijat, totodată ea putând fi o sursă adițională la tratamentele medicamentoase.

Dacă, în cazul depresiei, se regăsesc numeroase studii, anxietatea este mai puțin abordată în cercetări care să o implice în relația cu exercițiile fizice. Cu toate acestea, sunt informații care fac această legătură. Astfel, în cercetarea *Habitual physical activity and the risk for depressive and anxiety disorders among older men and women*, autorii reușesc să demonstreze, având un număr de 547 de subiecți eligibili, că activitățile fizice, practicate în mod regulat, sunt „protectoare împotriva riscului ulterior de dezvoltare a tulburărilor novodepresive și anxietate”¹⁰.

Totodată, simptomele anxietății, potrivit aceluiași studiu, pot fi reduse, ca număr și intensitate, prin practicarea de activități fizice în timpul liber.

Rolul exercițiilor fizice în prevenirea și combaterea simptomelor depresiei și anxietății constă în faptul că acestea pot suplini sau înlocui psihoterapia, dacă manifestărilor tulburărilor nu sunt accentuate, pot crește rata de răspuns la medicație, pot reduce frecvența episoadelor de tulburare mentală și cantitatea de medicamente ingerate, iar în unele situații, pot conduce la instalarea unei stări de relaxare psihică și musculară.

Importanța exercițiului fizic în combaterea efectelor anxietății și depresiei are ca punct de plecare și funcția socială a educației fizice. Astfel, educația fizică reprezintă „poarta pentru integrare în grupuri sociale, pentru exprimarea ideilor personale și apartenența la valori sociale, pentru relaționare și comunicare eficientă cu semenii, pentru valorificarea comportamentului în relațiile cu ceilalți... de reintegrare socială”¹¹, pentru cei a căror structură psihică a fost afectată de aceste tulburări mentale. Exercițiile fizice, desfășurate în grup, pot aduce un beneficiu suplimentar, ca urmare și a sprijinului social acordat.

Cu toate că există dovezi multe care arată importanța exercițiului fizic și a mișcării pentru sănătatea noastră fizică și psihică, activitatea fizică este în continuare o imensă resursă nevalorificată la potențialul ei maxim pentru promovarea stării de bine și a sănătății mentale în rândul oamenilor.

Concluzii

Abordarea clasică, bazată preponderent pe medicație, reprezintă o variantă normală pentru tratarea tulburărilor mentale. Însă extinderea posibilităților de prevenție și de tratament spre alte domenii, altele decât cel medical, poate constitui o soluție viabilă. După cum am prezentat în această analiză, domeniul educației fizice poate veni în sprijinul tratamentului medicamentos pentru depresie și anxietate, totodată fiind și un remediu individual, accesibil, pentru combaterea acestora.

Atitudinea și comportamentul preventiv trebuie să se transforme într-o stare de fapt, într-o obișnuință, din perspectiva tulburărilor mentale. Apariția și instalarea depresiei și anxietății pot fi prevenite printr-o serie de gesturi și comportamente, fără să realizăm un efort fizic sau intelectual exagerat. Astfel, planificarea de activități și de obiective palpabile, realiste, petrecerea timpului liber în compania oamenilor și a prietenilor, încrederea acordată familiei și prietenilor, acceptarea

dezinteresată a unui ajutor extern și a sfaturilor, luarea deciziilor importante în momente de liniște, documentarea despre aceste tulburări, ducerea unei vieți active, practicarea exercițiilor fizice în cadrul unor manifestări de grup sunt doar câteva sugestii care pot ajuta.

Având în vedere domeniul educației fizice, este demonstrat și admis că activitatea și exercițiul fizic își aduc contribuția la menținerea și îmbunătățirea stării de sănătate a omului, dar și la combaterea stresului și a efectelor acestuia. Rezultatul pozitiv al acțiunilor exercițiului fizic asupra organismului și creierului omului este un stimul suficient de puternic, pentru ca educația fizică, împreună cu mijloacele sale să contribuie semnificativ la prevenirea și combaterea depresiei și anxietății.

NOTE:

1 [World Health Organization], *Depression and Other Common Mental Disorders. Global Health Estimates*, 2017, p. 7.

2 *Ibidem*, p. 7.

3 Traducere și adaptare după A. Clow, S. Edmund, *Physical activity And Mental health*, Human Kinetics, University of Westminster, USA, 2014, p. 167.

4 [World Health Organization], *Depression and Other Common Mental Disorders. Global Health Estimates*, 2017, p. 7.

5 Traducere și adaptare după A. Clow, S. Edmund, *Physical activity And Mental health*, Human Kinetics, University of Westminster, USA, 2014, p. 167.

6 *Ibidem*, p. 167.

7 [American College of Sports Medicine], *ACSM's Health-Related Physical Fitness Assessment Manual*, Fourth edition, Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia, 2014, p. 2.

8 G.F. Băițan, *Pregătirea fizică a militarilor din armata României în contextul integrării în NATO*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2019, p. 306.

9 Medicament antidepresiv, utilizat pentru tratarea depresiei.

10 Pasco J.A. și colab., *Habitual physical activity and the risk for depressive and anxiety disorders among older men and women*, International Psychogeriatrics Association, Cambridge University Press, 2011.

11 Ciapa, G.C., *Pregătirea fizică a militarilor din armata României în conflictele moderne*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2018, p.46.

BIBLIOGRAFIE

[American College of Sports Medicine]. *ACSM's Health-Related Physical Fitness Assessment Manual*, Fourth edition, Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia, 2014.

[American Psychiatric Association], *DSM-5, Manual de Diagnostic si Clasificare Statistica a Tulburarilor Mintale*, Editura Medicală Callisto, 2016.

[Centers of Disease Control and Prevention], *Surgeon General's Report on Physical Activity and Health*. 1999, <http://www.cdc.gov/nccdphp/sgr/contents.htm>

[World Health Organization], *Depression and Other Common Mental Disorders. Global Health Estimates*, 2017.

Băițan G.F., *Pregătirea fizică a militarilor din armata României în contextul integrării în NATO*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2019.

C.C și colab., *Antidepressant Efficacy of Adjunctive Aerobic Activity and Associated Biomarkers in Major Depression: A 4-Week, Randomized, Single-Blind, Controlled Clinical Trial*, SUA, 2016.

Ciapa G.C., *Orientări și oportunități pentru pregătirea fizică a militarilor*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2019.

Ciapa G.C., *Pregătirea fizică a militarilor din armata României în conflictele moderne*, Editura

Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2018.

Clow A., Edmund S., *Physical activity And Mental health*, Human Kinetics, University of Westminster, USA, 2014.

Dauwan M. și colab., ”Physical exercise improves quality of life, depressive symptoms, and cognition across chronic brain disorders: a transdiagnostic systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials”, *Journal of Neurology*, Springer Berlin Heidelberg Publisher, 2019.

Haslacher H. și colab., ”Physical Exercise Counteracts Genetic Susceptibility to Depression”, *Neuropsychobiology*, 71, 2015.

Neviani F. și colab., *Physical exercise for late life depression: effects on cognition and disability*, International Psychogeriatrics Association, 2017.

Pasco J.A. și colab., *Habitual physical activity and the risk for depressive and anxiety disorders among older men and women*, International Psychogeriatrics Association, Cambridge University Press, 2011.

<http://www.insp.gov.ro>

<http://www.nimh.nih.gov>

<http://www.tratamentanxietate.ro>

Redactor-șef: Laura MÎNDRICAN
Redactor: Irina TUDORACHE
Corectori: Mariana ROȘCA
 Carmen-Luminița IACOBESCU
Tehnoredactor: Gabriela CHIRCORIAN
Coperta: Andreea GÎRTONEA

ISSN (on line) 2065 - 8281

Lucrarea conține 150 de pagini.

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București
e-mail: buletinul@unap.ro
Tel. 319.48.80/0215; 0453

COPYRIGHT: Sunt autorizate orice reproduceri fără perceperea taxelor aferente cu condiția precizării sursei.

Publicație științifică indexată în bazele de date internaționale CEEOL, Google Scholar, Index Copernicus.

Șoseaua Panduri, nr. 68–72, sector 5, București
e-mail: buletinul@unap.ro
Tel.: 021-319.59.69; 021-319.48.80/0215; 0453

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
(Editură cu prestigiu recunoscut de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor,
Diplomelor și Certificatelor Universitare)

ISSN 1584 - 1928

